کەرکووک
لە بەڵگەنامەکانی عوسمانیدا

١١١٥-١٣٣٦ کۆچی
١٧٠٤-١٩١٨ زایینی

بەرگی یانزە

بڵاوکراوەی زانکۆی جیهان
خانەی ئەرشیف و بەڵگەنامەکان
٢٠٢١

ئامادە و پێشکەشکردنی: **د. نەوزاد یەحیا باجگر**
وەرگێڕان: **ئاشتی رەحمان**

پێرست

زنجیره	بابەت	لاپەڕە
١	پێشەکی	٧
٢	چەند ڕونکردنەوەیەك لە بارەی بەڵگەکان	٨
٣	شیکردنەوەی زاراوەکانی عوسمانی	١٠
٤	کۆد و ووشەی ڕەسەنی کۆدەکان	١٦
٥	بەڵگەکان	٢١

هەواڵنامەی کتێب

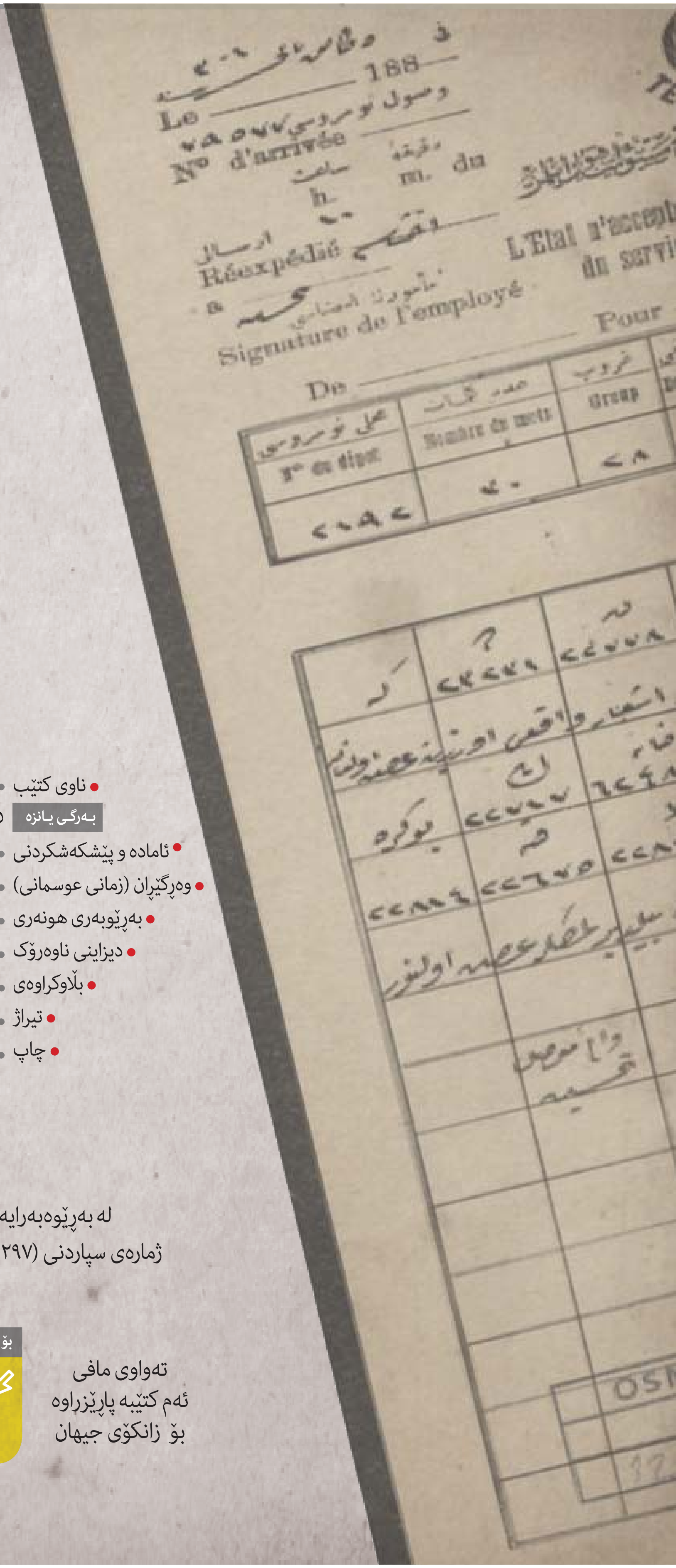

• ناوی کتێب • **کەرکووک** لە بەڵگەنامەکانی عوسمانیدا
بەرگی یانزە ١١١٥-١٣٣٦ کۆچی/ ١٧٠٤-١٩١٨ زایینی
• ئامادە و پێشکەشکردنی • د. نەوزاد یەحیا سەعید باجگر
• وەرگێران (زمانی عوسمانی) • ئاشتی ڕەحمان
• بەڕێوبەری هونەری • بورهان سابیر
• دیزاینی ناوەرۆک • سومەییە موڕادی
• بڵاوکراوەی • زانکۆی جیهان | خانەی ئەرشیف و بەڵگەنامەکان
• تیراژ • ١٠٠٠ دانە
• چاپ • یەکەم ٢٠٢١ هەولێر

لە بەڕێوەبەرایەتی گشتی کتێبخانە گشتییەکان
ژمارەی سپاردنی (٢٩٧)ی ساڵی ٢٠٢١ی وەزارەتی ڕۆشنبیری

تەواوی مافی
ئەم کتێبە پارێزراوە
بۆ زانکۆی جیهان

بۆ داونلۆدکردنی کتێبەکان: Download Books
www.**NawzadBajger**.net
www.**NawzadBajger**.org
chairman@cihanuniversity.edu.iq

هەواڵنامەی کتێب

ئەو وشە و بیروبۆچوونانەی کە لەم پەرتوکەدا نووسراوەتەوە
سەرچاوەکەی بەڵگەکانە و ئێمە لێی بەرپرس نین، لەبەر ئەمانەتی
زانستیش لەکاتی وەرگێڕانی دەستکاری نەکراوە.

پێشەکی

کەرکووك یەکێکە لەم شارانەی کوردستان هەر لە دێر زەمانەوە کێشە سیاسییەکەی کۆتایی نەهاتووە، ئەمەش دەگەڕێتەوە بۆ دەوڵەمەند بوونی ئەم شارە لە رووی ئابووری و بازرگانیەوە، هەروەها دەوڵەمەند بوونی بە کانزای نەوت.

لە سەردەمی ئیمپراتۆریەتی عوسمانی وەکو سانجەقێك کارگێریەکەی سەر بە ویلایەتی موسڵ بووە، لە هەمان کاتدا ویلایەتی شارەزوور بە ویلایەتی کەرکووکیش ناونراوە، تا لەگەڵ ویلایەتی زور جیابکرێتەوە، هەروەك لە بەڵگەکاندا ئاماژەی پێ دەکەن. لە رووی کارگێریەوە ناحیەکانی لیوای کەرکووك لە ناحیەکانی: کۆپری، مەلحە، شوان، داقوق، کیل پێك هاتبوو، هەرچی ئەم قەزایانەی کە سەر بە سانجەقی کەرکووك بوون پێك دەهات لە قەزاکانی: رواندز، هەولێر، سەڵاحیە، کۆی سانجەق، رانیە.

لە شوێنە دێرینەکانی کەرکووك؛ قەڵای کەرکووك ١٠ مەتر بەرزیەکەیەتی، دیار نییە لەلایەن کێ و لە چ مێژووییەك بونیاد نراوە، بەڵام لە دیوارەکانی بۆیاغێکی تۆخ هەیە و شوێنەواری خەتی کوفی لەسەری دۆزراوەتەوە، دەردەکەوێت شوێنەواری ئیسلامیەکان بێت، لەلای رۆژهەڵاتی کەرکووك لە دووری ١٥ خولەك و شێوەی چوارگۆشە هەر گۆشەیەکی ٥٠ مەتر درێژی و پانی کلیسایەك هەیە، ١٥ مەتر بەرزیەکەیەتی و لە قوری خام و ناوەوەشی واتە ژوورەکانی بە قور و کا دروست کراوە، حەسارەکەی کە بەرزیەکەی ١٥ مەترە لە خۆڵی خام ناوەوەشی واتە ژوورەکانی بە قور و کا دروست کراوە، چ حەسارەکە و چ ژوورەکانی کە لە قور دروست کراوە، نازانرێت لە چ مێژووییەك و لەلایەن کێ و لە چ سەردەمێك دروست کراوە، بەڵام بە تێروانین لە روایەتی مەسیحیەکان ئەوا لە ژوورەوەی مەزاری هەندێك پێغەمبەرانی تێدایە، کردوویانەتە مەزاری خۆیان، ١٢ کاتژمێر دوور لە کەرکووك و لە بەشی باشووری رۆژئاوای مەزاری ئیمام ئیسماعیل هەیە، لە تەنیشت ئەویشەوە شوێنەواری شارێکی وێران هەیە، شاری ناوهاتوو ٢٥ مەتر بەرزیەکەیەتی و لەسەر ٣ پێ منارەیەك بونیاد نراوە، جامعێکی نوێ کە لە مێژووی ٢٢٠ دروست کراوە، بەڵام قوببەی ناوەراستی کەمێك وێران بووە.

لەلایەکی تر مەزاری پیاوچاکان و پێغەمبەران بەرچاو دەکەوێت؛ لە مەرکەزی لیوا مەزاری دانیال و عوزێر پێغەمبەر هەیە، لە شێخەکانیش قەنبەر عەلی و پەنجە عەلی و لە ئەهلی بەیتیش ئیمام قاسم و ئیمام محەمەد لەگەڵ حوسێن لە سەیدی بەرزنجیەکان شێخ محیەددین و شێخ ئەبو علوك و مەلا محەمەد و شێخ ئەحمەد و شێخ عەبدولرەحمان و تاڵەبانی و شێخ شەمسەددین و نادر و تۆپاڵ عوسمان پاشا کە لە شوێنی شام شەهید کرا، جگە لەمە ئیمام زەینەلعابدین و ئیمام ئیسماعیل و سوڵتان ساقی و سوڵتان مەوجود و کۆسابابا و شێخ بەحری و عومەر مەندان و شێخ عەبدولقادر بەرزنجی.

لە رووی کانزاشەوە دەوڵەمەند بووە، هەروەك لە سەرچاوەکانی عوسمانی ئاماژەی پێدەکەن، لەلای باشوور، چیای حەمرین و ناحیەی توزخورماتو کانزای خوێ هەیە و لەم کانزایە زۆر دەوڵەمەند بووە، لەلای رۆژهەڵاتیشی کانزای نەوت هەیە کە لە ٥ تا ١٠ سەرچاوە پێك دێت و ساڵانە ١٠٠ هەزار قیە نەوت بەرهەم دەهێنێت، لە ناحیەی کیل چەند بیرە نەوت هەیە، ئەویش لەلای میریەوە بەرێوە دەبردرێت، ئەم گازەی لە بیرە نەوتیەکان دەرهاتوون، پێداویستی دانیشتوانی کەرکووك و دەوروبەر و عەشیرەتەکان بە زیادەوە دابین کردووە، هەروەها ئاماژەی پێکردووە ئەگەر بێتو بەرهەم بهێنرێت ئەم کاتە گومانی تێدا نییە پێداویستی گازی نەوتی ویلایەت بە تەواوەتی دابین دەکات، جگە لەمە ئەگەر بێتو هەناردەی دەرەوەی ویلایەت بکرێت ئەم کاتە بۆ سامانی گشتی زۆر بە سوود دەبێت و هاوکار دەبێت.

بەهۆی بوونی بەڵگە و دەستنووسێکی زۆر سەبارەت بەم شارەوە ئەو بەڵگانەی دەستمان کەوت، لە دوو بەرگدا واتە بەرگی (١١) و (١٢) کۆمان کردەوە، هیواداریین خوێنەران و توێژەران سوود لەم بەڵگانەوە ربگرن، بەم رێگەشەوە توانیومانە خزمەتێکی بچووکی مێژووی شاری کەرکووك بکەین.

د. نەوزاد یەحیا باجگر
سەرۆکی دەستەی ئەمینداریەتی کەمپەکانی زانکۆی جیهان

چەند روونکردنەوەیەك لە بارەی بەڵگەکان

١ • لە ناو بەڵگەکاندا هەڵەی ساڵ و مانگ و ڕۆژ کراوە؛ ئەوەی لە بارەی مێژووی ناو بەڵگەکانە ئەوا مێژووی کۆچی و رومی بەکارهاتووە، لە هەندێک بەڵگەشدا مێژووی رومي یا ئەوەتا کۆچیەکەی نووسراوەتەوە، بە تایبەتی لە ساڵە رومیەکە هەڵەی تێدا کراوە.

٢ • جگە لەمەش هەڵەی ناوەکان هەیە، بۆ نموونە هۆز و ناوی کەسێتی، شوێن، لەبەر ئەوەی ئەو نووسەرەی نووسراوەکەی نووسیوەتەوە کوردییەکەی باش نەبووە، بە شێوازی سەر زاری خۆی ووشەکەی نووسیوەتەوە، یاخود لە بارەی ناوچە و شوێنەکانەوە شارەزاییەکی ئەوە تۆی نەبووە، زانیاری لە شێوەزاری ناوچەکەش نەبووە، ئەمەش وایکردووە بە هەڵە بینووسێتەوە، هەر بۆیە لە بارەی ناوەکانەوە هەروەکو خۆی نووسراوەتەوە، دەستکاری نەکراوە.

٣ • لە بارەی وەرگێرانی بەڵگەکان ئەوا هەروەکو خۆی وەرگێردراوە؛ یەک ووشە زیاد یاخود یەک ووشە کەمی نەکردووە، تەنانەت هەوڵ دراوە لە کاتی وەرگێرانەکە دەستکاری دەستەواژە و ووشەکان نەکرێت، چونکە ئەگەر بە گوێرەی زمانەوانی کوردی دەستکاری دەستەواژە و ووشەکان بکرابووایە، ئەوا دەبووایە دەستکارییەکی زۆری دەستەواژەکان بکرێت، هۆکاری دەستکاری نەکردنەکەش دەگەرێتەوە بۆ ئەوەی کە بەڵگەکان رەسەنایەتی خۆیان لە دەست نەدەن، لە هەمان کاتدا خوێنەر و مێژوونووسان لە شێوازی نووسینی بەڵگە و شێوەزاری ئەو سەردەمەی نووسەران ئاشنا بن، کە ئەو بەڵگانە بە چ شێوازێک نووسراونەتەوە، جگە لەوەش کاری نووسەر و مێژوونووسانە لە کاتی لێکۆڵینەوە لە زانیاری ناو بەڵگەکان روون کردنەوە و شی کردنەوە بۆ بابەتی ناو بەڵگەکەکان بکەن.

٤ • لە هەندێک شوێن لە ناو بەڵگەکاندا بۆشایی هەیە، ئەوانیش بە پەنجەی دەست دەژمێردرێن؛ هۆکاری ئەمەش دەگەرێتەوە بۆ ئەوەی لە کاتی نووسینەوەی نووسراوەکە هەندێک ووشەی نهێنی هەبووە، نەویستراوە ئاشکرا بێت، بۆیە نووسەرەکە بۆشایی بەجێ هێشتووە، تەنیا ئەوەی نووسراوەکەی گەیشتۆتە دەستی لەم بۆشاییە تێگەیشتووە و زانیویەتی نووسەر یاخود لایەنی پەیوەندیدار مەبەستی چییە.

٥ • لە چەند شوێنێکی کەمیش بۆشایی بە خاڵ خاڵ هەیە (...) مەبەستیش لەم بۆشاییە بە خاڵانە ئەوەیە کە ئەو ووشەیە نەتوانراوە بخوێندرێتەوە، زۆر جار ووشە هەیە خوێندنەوەی زۆر ئەستەمە کە نووسەرەکە بە شێوەیەک یاخود بە خەتێک نووسیویەتی ناتوانرێ بخوێندرێتەوە، بۆ ئەوەی لە خوێندنەوەی هەڵە و لە ووشەی هەڵە دوورەپەرێز بین، بۆ ووشەکە بۆشایی بە خاڵ دانراوە.

٦ • هەندێک ووشە یاخود راسترە بڵێین زاراوە هەیە لەو سەردەمە بەکار هاتووە و مانای تایبەتی خۆی هەیە؛ ئەو مانایە نادەن کە ئێمە رۆژانە بەکاری دەهێنین و لێی تێدەگەین، جگە لەوەش وەرگێرانی ئەو ووشانە بۆ کوردییەکەی لە نرخ و ماناکەی تێک دەدات و لە هەمان ئەو ئاستە نابێت، واتە مانای پڕ بە پێستی خۆی لە دەست دەدات، بۆیە نەکراوەتە کوردی و هەروەکو خۆی دانراوە، بەڵام بۆ ئەوەی خوێنەر و مێژوونووسان لە

پێناسەی زاراوەکان ئاشنا بن، ئەوا لە (شیکردنەوەی زاراوەکانی عوسمانی) پێناسە کراوە و روون کراوەتەوە، لە هەمان کاتیشدا زاراوە هەیە، کە زانراوە لە ماناکەی ناگۆردێت، وەرگێردراوەتە سەر زمانی کوردی.

٧ • جگە لەوانەی کە باسمان کرد بەڵگە هەیە، لە چەندین لاپەڕە پێک هاتوون، ئەو چەند لاپەڕەیەش باسی یەک بابەتی دیاری کراو دەکات، بۆیە لەناویان تەنیا یەک لاپەڕە وەرگێردراوە، چونکە هەموو لاپەڕەکان هەمان بابەت باس دەکەن، جیاوازیەکی ئەوەتۆیان تێدا نییە، بەڵام ئەگەر ئەو چەند لاپەڕەیە باسی چەند بابەتێکیان کردبێت، یاخود هەر هەمان بابەت بەڵام بە شێوازی جیاواز باس کرابێت، واتە هەر لاپەرەیەک بە شێوازێکی جیاواز باسی بابەتەکەی کردبێت، لێرەدا ئەگەر لە بابەتەکە جیاوازی بەدی کرابێت، هەمووی وەرگێردراوە.

٨ • دووبارە بوونەوەی بەڵگە، کەمێک لە بەڵگەکان هەندێک بابەتی دیاریکراو دووبارە بوونەوەی بەڵگەی تێدایە؛ واتە هەمان بابەت لە جیاتی ئەوەی هەمان ژمارەی بدرێتی، وەکو ئەوەی لە سەرەوە باسمان کرد، بابەتەکە لە چەند لاپەڕەیەک پێک هاتووە، ئینجا لە جیاتی ئەوەی هەمووی کۆ بکرێتەوە و هەمان ژمارەی بدرێتی، کەچی بە پێچەوانەوە هەمان بابەت ژمارەی جیاجیایان دراوەتێ، لێرەدا بە ناچاری هەمان بابەت کە لە ژمارەی جیاجیا پێک هاتووە، وەرگێردراوە، چونکە ژمارەیان جیایە و هەمان ژمارەی نەدراوەتێ.

٩ • لە هەندێک بەڵگەدا لە کاتی نووسینەوەی رووداوەکان و زانیاری لە بارەی ناوچەکانەوە بە گشتی باسی بابەتەکان کراوە، بۆ نموونە شوێنی عەرەب نشینیش باس کراوە؛ لێرەدا تەنیا ئەوەی پەیوەندی بە کورد و ناوچەکانی کوردییەوە هەیە وەرگێردراوە.

١٠ • لە نێو بەڵگەکاندا دەستەواژەی دووبارە و رستەی دووبارەی تێدا بەرچاو دەکەوێت، لێرە دا نووسەر لە کاتی نووسینەوەی نووسراوەکەدا هەمان زانیاری یاخود دەستەواژەی دووبارە کردۆتەوە و هەمان زانیاری نووسیوەتەوە.

١١ • لە بارەی ساڵی بەڵگەکان ئەوا بۆ رێزبەندی بەڵگەکان تەنیا ساڵی کۆچی بەکار هاتووە، پشت بە مانگ و رۆژەکەی نەبەستراوە؛ جگە لەمانەش ساڵی ناو بەڵگەکان بە گوێرەی زانیاری ناو بەڵگەکە و ئەوەی سەر بەرگەکەی گۆرانکاری بەسەر دادێت، واتە نووسەر لە کاتی نووسینەوەی بەڵگەکەی ئەم ساڵەی نووسیوەتەوە کە بەڵگەکەی تێدا نووسیوەتەوە، کەچی کە گەیشتۆتە لای پاشا ئەو ساڵەی نووسیوەتەوە کە نووسراوەکەی تێدا بینیوە، هەندێک جاریش ساڵی جێبەجێ کردنەکەی لەسەر نووسراوە، واتە لە یەک نووسراودا مەبەست بەڵگەکەیە چەند ساڵێکی جیاواز بەرچاو دەکەوێت.

١٢ • هەندێك ساڵ کە لە ناو بەڵگەکاندا ئاماژەی پێکراوە، بە کورتکراوی نووسراوەتەوە، بۆ نموونە دەڵێت ساڵی (٢٧) لێرەدا مەبەستی ساڵی (١٢٢٧)ە، کە ١٢٠٠ ەکەی فرێ داوە، یا ئەگەر نووسرابێت ساڵی (٣٣٦) ئەوا لێرە مەبەستی ساڵی (١٣٣٦)ە، کە ١٠٠٠ ەکەی فرێ داوە.

وەرگێڕ

شیکردنەوەی زاراوەکانی عوسمانی

ئالای (الای)	ئالای بە مانای کۆمەڵ، قەڵەباڵغ دێت، لە زاراوەی سەربازیش ووشەیەکە لە سێ چوار تابور پێک دێت، هەروەها هەر ئالایەک سانجەقێکی لە ژێر دەستدا بوو.
ئەعیان (اعیان)	لە سەرەتا بۆ بەدواداچوونی بریارەکانی ئەنجوومەنی میللەت ئەنجوومەنێکی تر هەبووە و ئەم ئەرکەیان پێ سپێردراوە، ئیمپراتۆریەتی عوسمانی لە ساڵانی ١٨٧٧ و ١٩٠٨ ئەندامەکانی لەلایەن حکوومەتەوە هەڵبژێردراوە.
ئەنبار	شوێنێکە بۆ هەڵگرتنی زەخیرە و هەموو کەلوپەلێک بەکارهاتووە.
ئەنجوومەنی واڵا (مجلسی والا)	ئەنجوومەنی واڵا لە ساڵی ١٨٣٧ دامەزرا، ئەم ئەنجوومەنە کاری ئەوە بوو، داواکاری نێوان دەوڵەت و خەڵک جێبەجێ بکات، لە ساڵی ١٨٦٧ هەڵوەشایەوە و لە شوێن ئەو شورای دەوڵەت دامەزرا.
ئستەبڵی عامیرە (اصطبل عامره)	تەوێلەی کۆشکی پاشا.
ئۆجاقلق (اوجاقلق)	ئەو زەوییانەن کە جیاکرابوونەوە و داهاتەکانیان بۆ پارێزگارانی قەڵا و کۆگای چەک دەڕۆیشت.
ئۆن باشی (اونباشی)	ئەو سەربازەیە کە قوماندانیەتی ١٠ کەسی کردووە، ئەمەش لە نێوان کەس و چاوشەکە دەبێت.
ئیستدعانامە (استدعانامه)	ئەم نووسراوەیە وەکو داواکاری بۆ دەوڵەت دەنووسرێت، بەڵام مۆر و پولی لەسەرە .
ئیستعلامنامە (استعلامنامه)	ئیستعلام واتە بە نووسراو داوای زانیاری کراوە، هەرچی ئیستعلامنامەیە ئەوا ئەو نووسراوە بووە، بەڵگەی لەگەڵ بووە.
ئیستیناف (استیناف)	دووبارە دەست پێکردنەوە، ئەو بریارەی کە لە دادگای سەرەتایی دەدرا، بۆ ئەوەی بریارەکە هەڵبوەشێنرێتەوە سەردانی دادگایەکی سەرووتر واتە لە ئەو بەرزتر دەکرا، تا بریارەکە هەڵبوەشێننەوە.
بابی عالی	بنکەی سەدری ئەعزەم، دیوانی هومایۆن لەگەڵ نەزارەتی ناوەخۆ و دەرەوە و فەرمانگەی شورای دەوڵەت دەگرێتەوە.
باش کاتیب (باش کاتب)	نووسەری یەکەم یاخود سەرۆکی نووسەران، ئەرکەکەشی لە فەرمانگە فەرمییەکاندا سپێردراوە بە نووسینی نووسراو.
باش کیتابەت (باش کتابت)	کیتابەت واتە پیشەی نووسین، باش کیتابەت یەکسانە بە باش کاتیبی، واتە سەرۆکی نووسین.
باشبوغ	قوماندانی سەربازی رێک نەخراو یاخود نارێک.
باش مودیرەت (باش مدیرت)	باش بە مانای سەرۆك یاخود یەکەم دێت. مودیرەت واتە بەرێوەبردنی کاروبارەکان؛ هەرچی باش مودیرەتە بە مانای بەرێوەبەرایەتی یەکەم یاخود بەرپرسی یەکەمی بەرێوەبەرایەتی دێت.
بەرائەتی شەریفە	واتە پاکانەی ئەستۆ و خۆبەرێکردن، لە سەردەمی ئیمپراتۆریەتی عوسمانی بۆ وەرگرتنی زەوی کشتوکاڵی یاخود دامەزراندن دەبووایە لەلایەن پاشاوە یاخود دەوڵەت بەرائەتی شەریفە واتە پاکانەی ئەستۆ وەربگیرێت.
برادەر زادە	برادەر زادە مندالی خوشک و برا، هەروەها برازا، پورزا، خالۆزا دەکات.
برادەری	واتە برا.

بلۆک (بلوک)	دەستەی سەربازی.
بلۆک باشی (بلوک باش)	سەرۆک یاخود بەرپرسی بلۆک.
بینباشی (بیکباشی)	بین بە مانای هەزار کەس دێت، بینباشی، ئەو ئەفسەرەیە یاخود قۆماندانەیە تابورێک بەڕێوە دەبات لە هەزار سەرباز پێک هاتووە.
پلەی حەرەمەین (درجه حرمین)	بەو کەسە ووتراوە کە تۆبەی کردووە و حەرامی لە خۆی قەدەغەکردووە. زیاتر لە کاتی حەج کردن دەچووە پلەی حەرەم و خراپە و کاری بەدی لە خۆی حەرام دەکرد. لەلایەکی تر لە سەردەمی کۆندا چینی زاناکان دەگرێتەوە کە لە دوای پایەی میسر لە پێش پلەوپایەی ئیستەنبۆڵ پلەیەکی بەرزە.
تابور	لەشکری سەربازی، کەرتی سوپا.
تاتار	نامەی گواستۆتەوە بۆ ناوچەکانی تری دەوڵەت، جولەی زۆر خێرا بووە، جگە لە ناوی تاتار ئەوەی ئەو کارەی کردووە ناوی (ساعی، پۆستە، قاسد، برید)یشی پێ ووتراوە، لە کاتی خۆیدا تاکی تاتار بە خێرا ڕۆیشتن بەناوبانگ بووە، بۆیە بەم مانایەی پێیان ووتراوە تاتار.
تەحسیلدار (تحصیلدار)	ئەو فەرمانبەرەیە کە باج و باجی داهات و بەروبوومی داهات کۆدەکاتەوە.
تەرسانە (ترسانە)	یاخود تەرسخانە ئەمەش ئەو شوێنە بووە کاروباری کەشتییە جەنگیەکانی تێدا دەکرا، واتە کارگەی دەریایی و کاروباری دەریایی تێدا جێبەجێ دەکرا، یەکسانە بە تەرسانەی عامیرە (ترسانە عامرە).
تەغار (تغار)	چوار ربە یەك تەغارە.
تەنزیمات (تنظیمات)	لە رووی زاراوەدا بە مانای ڕێکخستن و ڕێکوپێکی و خستنە سەر ڕێگا دێت، لە سەردەمی عەبدولمەجید لە ساڵی ١٨٣٩ ی ٣ی قاسم لە گوڵخانە خوێندرایەوە، بە ناوی رەشنووسی هومایۆنی گوڵخانە بە فەرمانێکی پاشا هەژمار کرا، لەلایەن ڕەشید پاشای گەورەش وەکو چاکسازی ڕاگەیەندرا، تا ساڵی ١٨٧٧ی جەنگی رووس بەردەوام بوو، دواتر سنووردار کرا؛ ناوە ڕاستەقینەکەی تەنزیماتی خێرخوازی (تنظیمات خیریە) بوو.
تیمار	ئەو زەوییە کشتوکاڵیانەن کە ساڵانە داهاتیان لە نێوان ٣٠٠٠ ئاقچە لەگەڵ ٢٠٠٠٠ ئاقچە بووە، ئەم جۆرە زەوییەش بەو سەربازانە دەدرا کە لە شەڕ سوودیان لێ وەردەگیرا یاخود بەو کەسانە دەدرا کە لە بواری ئایینەوە ئەرکیان پێ سپێردرابوو، ئەمەشیان بۆ ئەوە بوو تا بژێوی ژیانی خۆیان پێ دابین بکەن، واتە لە جیاتی مووچە پێیان دەدرا.
پارە	وشەیەکی فارسیە، یەک قووروش چل پارەیە، یەک پارەش دەکاتە سێ ئاقچە.
پۆست نشین	بە شێخی تەکیە ووتراوە پۆست نشین، لە هەمان کاتدا بە کەسێك ووتراوە کە لە پلەیەك دانیشتووە واتە پلەیەکی هەبووە و کارەکەی بەڕێوە بردووە.
حەرەم (حرم)	ئەو شوێنەیە کە هەموو کەسێك ناتوانێ بە بێ مۆڵەت بچێتە ژوورەوە، بە تایبەتی ئەو شوێنانەی کە تایبەتن بە ئافرەت و ژووری ئافرەت.
جەبەخانە (جبەخانە)	ئەو شوێنە یاخود ئەو کۆگایە بووە هەموو جۆرە چەک و باروت و کەلوپەلی چەکی ئاگری تێدا پارێزراوە.
جەلیلە (جلیلە)	جەلیلە ناوداری گەورە، وەزیر یاخود موشیرەکان هەروەها کە نووسراو بۆ فەرمانگەی ئەوان دەکرا، بەم شێوەیە ڕێزیان لێ دەگیرا، هەروەها لە پلەی ئەوان نزمتر پێیان دەوترا بەهیيە یا عالییە.
خاخام	زانا و بەرپرسی یەهودیەکان، واتە کاهین.
خەلافەتپەناهی (خلافتپناهی)	خەلیفە شوێن گرەوەی کەسێک، کە لە دوای پێغەمبەر وەکو وەکیلی پێغەمبەر، ئەرکێک بوو لە ئیسلام داهێنرا، پەناهی واتە پەیوەندی، خەلافەت پەناهی واتە شتێک کە پەیوەندی بە خەلیفەوە هەیە و لەلای ئەوەوە دەردەچێت.

خەیل (خیل)	تاقم، خەڵکێکی زۆر، بە تاقمی سوارەش دێت.
خولعە (خلعە)	ئەو جلە بوو چەند جۆرێکی هەبوو، جۆرەکانیشی جلی رێز لێنان، جلی پەشیمانی یاخود جلی مردن بوو، ئەم جلەش لەلایەن پاشاوە بە کەسێک دەدرا.
داعی	ئەو کەسە دەگەڕێتەوە کە ئەرکی دوعا کردن و نزا کردنە.
دەرسەعادەت	ئیستەنبوڵ پایتەختی ئیمپراتۆریەتی عوسمانی.
دەفتەردار (دفتردار)	سەرۆکی ژمێریاری، بەرپرس لە کاروباری دارایی.
دەفتەر خاقانی (دفتر خاقانی)	دەفتەرخانەشی پێ ووتراوە فەرمانگەیەك بووە کاروباری پارەی دەوڵەت، موڵك و زەوی و زاری بەڕێوە دەبرد، بۆ نموونە تاپۆ.
دزدار	پارێزگاری قەڵا.
دوخان	تووتن.
دوخانچی	تووتنچی؛ ئەو کەسە دەگەیەنێت کە کاری تووتن دەکات.
ژورنال	ژورنال دەفتەری رووداوەکان، یاخود دەفتەری رۆژانە.
رایج	رایج بەهاکەی تری، واتە نرخەکەی تری یاخود بەهای رابردووی.
رەدیف (ردیف)	بەو سەربازانە وتراوە رەدیف کە لە دواوەی سەربازی رێکخراو دەوەستان و ئەوانەش لە کاتی پێویست چەکیان پێ دەدرا.
رەژی (رژی)	فەرمانبەرانی فەرمانگەی تووتن.
روزهزر و روزقاسم	(Hıdırellez) لە دونیای تورک وەرزێکە جەژنی بۆ ساز دەکرێت، روزی هزر (Ruz-ı Hızır) واتە (رۆژی هزر) کە بە ناوی رۆژی خدری لەز (Hıdırellez) ناو نراوە، بە پێی داستانی ئەو سەردەمە ئەو رۆژەیە لە سەر رووی زەوی پێغەمبەر خدر و ئیلیاس بەیەک گەیشتوون، تاوەکو یارمەتی هەژار و لێقەوماوان بدەن. لە تورکیاش جەژن بۆ ئەم بۆنەیە دەگێردرێت. بە پێی رۆژژمێری زایینی رۆژی خدری لەز لە ٦ مایس، لە کۆنیش بە پێی رۆژژمێری رومی رۆژی ٢٣ نیسان هەژمار دەکرێت. ماوەی نێوان ٦ مایس تا ٨ تشرینی دووەم بە ناوی رۆژەکانی هزر وەرزی هاوین و ماوەی نێوان ٨ تشرینی دووەم تا ٦ مایس بە ناوی رۆژەکانی قاسم وەرزی زستان پێک دەهێنن. بەم شێوەیە رۆژی ٦ مایس تەواو بوونی وەرزی زستان و دەست پێکردنی وەرزی هاوین و رۆژە گەرمەکان نیشان دەدات.
رسوم (رسوم)	باج و باجی گومرگ.
رسومات (رسومات)	فەرمانگەی گومرگ.
ریاسەتپەناهی (ریاستپناهی)	پەیوەستە بە سەرۆکایەتیەوە، کە پابەندە بە کارەکانی پاشا، بۆ نموونە بۆ لایەنی پاشای ریاسەتپەناهی.
ریال	ریال پارەی زیوی ئاسیاوییە، دەکاتە ٢٥ قوروش.
ریکابی هومایۆنی شاهانە (رکاب هومایونی شاهانە)	سەربازە سوارەکانی پاشا.

ریکابی هومایۆنی قەپوچی باشی	بەرپرسی یاخود سەرۆکی دەرگای سەربازە سوارەکانی پاشا.
زەربخانەی عامیرە (ضربخانە العامرە)	ئەو شوێنەیە پارەی دەوڵەتی لێ دروست دەکرا.
سالیانە	ئەو باجەیە ساڵی جارێك وەردەگیرێت، لە پێش تەنزیمات بەشێك لە فەرمانبەران و بەکارهێنراوان کە ئەرك هەبووە، ساڵی جارێك کرێیان پێ دراوە.
سەدارەت (صدارت)	شوێنی کاری سەدری ئەعزەم و پلەکەیەتی.
سەدارەتپەناهی	پەیوەندی بە سەدری ئەعزەمەوە هەیە، واتە ئاماژەیە بۆ سەدری ئەعزەم.
سەدری ئەعزەم (صدر اعظم)	لە دەوڵەتی عوسمانی پلەکەی وەکو سەرۆک وەزیرانی ئێستا بووە، یاخود وەکیلی پاشا بووە.
سەر عەسکەر (سر عسکر)	سەر وشەیەکی فارسییە بە واتای سەر دێت، سەر عەسکەر بە واتاکانی ئێستا بە مانای سوپا سالار، سەر لەشکر، سەرکردەی سوپا، قوماندان دێت.
سەر کاتیب (سر کاتب)	سەرۆک یاخود یەکەم نووسەر.
سەعادەت (سعادت)	واتە خۆشی.
سەفەربەرلیك (سفربرلك)	واتە چوونە شەر، بەو کەسانە ووتراوە کە خۆیان ئامادە کردووە تا بچنە شەر یاخود بۆ چوونە شەر لە ئامادەباشی دابوونە.
سەلاملك (سلاملك)	لە کۆشکە گەورەکاندا بەو ژوورە دەوترا کە بۆ پێشوازی کردن لە میوانان تەرخان کرابوو.
سوریچی	ئەم پیاوەیە سەرپەرشتی ئاژەڵە بارهەڵگرەکان یاخود بارگیرەکان دەکات، واتە کرێچییە، وەکو خزمەت بووە، بەکرێ گیراوە تا بارگیرەکان بە رێگا ببات.
سیپاهی (سپاهی)	ئەو سەربازە سوارەیە خاوەنی تیمارە واتە زەوی کشتوکاڵییە، لە لەشکری عوسمانی کۆندا چینێک سەربازی سوارە هەبوو، لە بەرامبەر ئەو دە یەکە (عشر) لە زەوی کشتوکاڵی وەریاندەگرت لەگەڵ ئەو ئاژەڵانەی کە خۆیان بەخێویان دەکرد بەشداری جەنگیان دەکرد، بەڵام کەلوپەلی جەنگی لەلایەن دەوڵەتەوە پێی دەدرا.
سیپاهیدار (سپاهدار)	گەورەترین سەرباز، سەر عەسکەر.
سیلاحشۆر (سلاحشور)	واتە پیاوی چەکدار، ئەو پیاوانە بوونە لە چەك هەڵگرتن و بەکارهێنانی شارەزاییەکی تەواویان هەبووە، لە شەرەکان بە چەك شەریان کردووە.
شاهنشاه	گەورەترین پاشا یا شا، واتە پاشای پاشایان یاخود شای شایان.
شەهبەندەر (شهبندر)	بە واتای باڵیۆز دێت، لە سەردەمی مەحمودی دووەم لە ناو ئیمپراتۆریەتی عوسمانی بۆ پاراستنی بازرگانە موسڵمانەکانی ناوەخۆ، لە نێوان خۆیان کەسێکیان هەڵدەبژارد تا هەر ناکۆکی و لێك تێنەگەیشتنێك هەبێت چارەسەری بکات.
شورای دەوڵەت بە زمانی عوسمانی (شورای دولت)	لەدەوڵەتی عوسمانیدا پێش ئەودامەزراوەیە، ئەنجومەنی والاکارەکانی دەکرد، دوای هەڵوەشاندنەوەی ئەنجومەنی والا، لەساڵی ١٨٦٨ شورای دەوڵەت دامەزرا، جۆری کارەکەی لە کاری کارگێڕی پێک دەهات، ئەرکەکەشی دۆزینەوەی چارەسەر بۆ کێشە کارگێڕییەکان و دەرکردنی یاسای گونجاو بوو، ئەم دامەزراوەیە تا ساڵی ١٩٢٢ بەردەوام بوو.

چاوش	وشەیەکی تورکیە ماناکەی سەربازی پلە بچووکە، لە ئەمڕۆشمان لە رووی سەربازییەوە بە پلەی پاسەوان دێت.
چەڵتوك (چلتوك)	برنج.
ڤۆیڤۆدە	لە سەردەمی عوسمانیەکان سەر بە خەزینە و فەرمانبەرێک بوو، ئەو داهاتانەی رێک دەخست کە لەلایەن ئافرەت، ئەفەندی، سەدری ئەعزەم، وەزیر، بەگی بەگان و بەگی سانجەقەکانەوە دەهات، هەروەها ئەوانە ئەرکێکی تریان هەبوو، ئەویش پاراستنی ئاسایش و رێکخستنی شوێنە تایبەتیەکانیان پێ درا بوو، ئەو شوێنەی ڤۆیڤۆدەکانی تێدا بوون، بەهۆی ئەوەی لە بەرێوەبردنەوە پیاوی هێز بوون، وایکرد بوو ناوە ناوە کێشە بۆ دەوڵەتی عوسمانی دروست بکەن.
عولوفە (علوفە)	ئەو زاراوەیە بوو کە لە سەردەمی عوسمانیەکاندا بەو سەربازانە دەوترا کە سێ مانگ جارێک مووچەیان وەردەگرت.
فەریق (فریق)	تاقم، تیپ، دوو لایەن، کۆمەڵە خەڵکێکی زۆر، بە پلەی سەربازیش دێت، لە کۆن لە چینی سەربازی لە دوای موشیر دەهات، ئەویش گەورەترین پلەی سەربازی بوو.
فرقە	دەستە، کۆمەڵ.
قەپوچوقدار (قپوچوقدار)	ئەرک و خزمەت بوو، ئەو فەرمانبەرانە بوون لە بابی عالی لە ویلایەت لە خزمەتی قەپوکەتهودا دابوون و هەندێک داواکاری والییان جێبەجێ دەکرد.
قەپوچی باشی	بەرێوەبەری ئەو چینەیە، کە لە بەردەم دەرگای کۆشک وەستاون.
قەپوکەتهودا (قپوکتهودا)	قەپوکەتهودا خزمەتکاری بەر دەرگا بوون.
قەساس (قصاص)	سزای شەرعی بکوژی کوژراو و بریندارکاری بریندارکراوەکەیە، بۆ میراتی کوژراو داوای قەساس دەکەن، وەک بکوژیان قەساس کرد.
قپوچی باشی (قپوچی باشی)	قەپوچی بە دەرگای فەرمانگە و شوێنە فەرمییەکانی دەوڵەت دەوترا کە خەڵک بۆ ئیشوکارەکانیان لەم دەرگایە دەچوونە ژوورەوە و دەهاتنە دەرەوە، بێگومان ئەو دەرگایانەش بەرپرس و سەرۆکیان هەبووە، جگە لەوە قەپوچی باشیش پلەیەک بووە دراوەتە فەرمانبەرانی دەوڵەت، بۆ نموونە ریکابی هومایۆنی قەپوچی باشی (رکاب همایونی قپوچی باش).
قۆڵ ئاغا (قول اغا)	بە واتای قۆڵ، لێرەش قۆڵی ئاغایەکسانە بە ئەفسەری قۆڵەکی تابور، یا خود یاریدەدەری بینباشی، قۆڵی راست و چەپی ئاغا.
قولی	قول؛ ئەو پیاوەیە بۆ ئەرك جێبەجێ کردن دەکرێت، هەرچی قولی؛ ئەو فەرمانبەرەیە بۆ چاودێری کردنی سەربازانی دوژمن و سەرپەرشتی کردنی زەوی و زار ئەرکی پێدەدرێت.
قوماندان	قوماندان سەرۆک یا خود بەرپرسی ئەفسەر دەکات، وەکو قوماندانی تابور، قوماندانی لەشکر، قوماندانی ئاڵای، قوماندانی ژاندارمە.
قۆناغ (قوناغ)	قۆناغ واتە مەنزل، لەسەر رێگا بۆ گەشتیاران و کاروانچیان دروست دەکرا، تا تێدا بحەسێنەوە و بخەون، هەروەها بۆ دەستنیشانکردنی دووری شوێنێک دەیانووت سێ قۆناغ یاخود چوار قۆناغ دوورە، واتە چەند قۆناغ لە نێوان ئەو دوو ناوچەیە هەبووایە هەژمار دەکرا، جگە لەوە بە کۆشکی پاشا و گەورەکان دەوترا قۆناغ یا قۆناق. فەرمانگەی حکوومەتیش پێی وتراوە قۆناغ وەکو قۆناغی حکومەت، کە هۆبەیەک لە هۆبەکانی فەرمانگەی فەرمی حکومەت پێی دەوترا قۆناغی حکومەت.
قیە	دەکاتە گرانی ٤٠٠ درهەم، بۆ دە یەکیش بە واتای کیلۆ دێت، کە بە قورسایی ١٠٠٠ گرام دەکات.
کەتهودا (کتهودا)	واتە خزمەتکار ئەوانەی پلەکەیان لە فەرمانبەر نزمتر بوو، پێیان دەوترا خزمەتکار.
کەلەك (کلك)	ئەو پارچە دارانەن کە بە ئاو ئەستوور کراون و یەك لە دوای یەك لە پاڵ یەکتر بە داو بەیەکتریەوە بەستراونەتەوە و تەختەیەکیان لێ پێکهێنراوە، ئەمەش بۆ گواستنەوەی مرۆڤ و کەلوپەل لە رووبارەکانی جەزیرە بە تایبەتی لە دیجلە بەکار هاتووە، ئەم کەلەکە بە گوێرەی گەورەییەکەی بۆ بەرێوەبردنی ٢ تا ٦ پیاوی پێویستە. دوای تەواو بوونی گەشتەکە بە تایبەتی لە سەر رووباری دیجلە تا دەگاتە بەغداد بەشی دارەکانی کەلەکەکە زۆر جار بە نرخێکی هەرزان دەفرۆشرا، هەروەها قازانجی راستەقینەی کەلەکچیەکان لەو کرێیە پێك هاتبوو، کە لە کاروانچیەکان وەریاندەگرت. ئەو کەلەکچیانە لەسەر رووباری دیجلە تا خوارەوە کەرستەی بیناکاری و دانەوێڵە و باری گرانیشیان بار دەکرد. لە جەنگی جیهانی یەکەم سەربازیشیان پێ گوازراوەتەوە.

کیل	کیل، بۆ پێوانی دانەوێڵە بەکارهاتووە.
گاردیان	فەرمانبەری گرتووخانە.
مەشروتیەت (مشروطیت)	مەشروت واتە مەرجدار کە پەیوەستە بە مەرجەکانەوە، مەشروتە واتە لەلایەن یەکەم خاوەنیەوە بە مەرجی نەفرۆشتن بۆ میراتگرەکانی بەجێی هێشتووە، ئەویش وەکو خانوو، زەوی کشتوکاڵی، نەخۆشخانە، مزگەوت، هەرچی مەشروتیەتە ئەوا ئەو حوکمدارە دەگرێتەوە کە لە ژێر دەسەڵاتی سەرۆکایەتیە.
مەمالیکی مەحروسەی شاهانە (ممالیکی محروسە شاهانە)	ووڵاتی عوسمانی.
مەمالیك (ممالك)	ووڵاتەکان، مەملەکەتەکان، خاکی ووڵاتێك.
مەملوک (مملوک)	کەسێک پارەی هەبێت، یاخود بەندە، کۆیلە.
مەنزل	لە بنەڕەتدا وشەیەکی عەرەبیە، بە زۆر مانا دێت، ئەوەی لە زمانی عوسمانیدا پێویستە بە مانای کۆشک، شوێنی کوشک، سەرە ڕێگای یەک ڕۆژ دێت، یاخود بە مانای دووری نێوان دوو کۆشک دەکات، تاتارەکان لە کاتی بردنی پۆستە بۆ ناوچەکانی تر، لەم مەنزیلانە هاتوونەتە خوارەوە و حەساونەتەوە، هەروەها ئەسپیان گۆڕیوەتەوە، یاخود شەویان لەوێ بەسەر بردووە.
موشیر (مشیر)	بە مانای ئاماژە پێکردن دێت، لەلایەکی تر لە چینی سەربازی لەگەڵ وەزارەت یەکسانە، کە گەورەترین پلەی سەربازیە، بۆ نموونە موشیری لەشکر، موشیری تۆپخانە.
موعەجەلە (معجلە)	موڵکی میریە و لە وەقف دیارە، هەر لە وەقف مامەڵەی بۆ دەکرێت، کە پارەکەی پێش وەختە دەدرێت. واتە بە شێوەی بەگایەتی و وەرگرتنی پارەی پێشەکی لەلایەن ئاوقافەوە دەبێت.
موقاتەعە (مقاطعە)	ووشەی موقاتەعە هەر لە سەرەتاوە، ئەو زەوییانە بوونە کە خاوەنداریەتی بۆ دەوڵەت یاخود وەقفەکان بووە، بە کرێ دراوەتە کەسی تایبەت و دامەزراوەکان بە شێوەی ڕێککەوتن بووە، جگە لەوەش بڕی پارەکە دیاری دەکرا و ئەو پارەیەش راستەوخۆ دەچووە خەزینەی دەوڵەت.
میعمارباشی (معمارباشی) (سەرۆکی بیناسازی)	سەرۆکی بیناسازی، کاری سەرپەرشتیکردنی بیناسازی، هەروەها لە پیشەکەی خەریکی دابەشکردن و ڕێکخستنی کارەکەی بووە.
نازر (ناظر)	لە بینین هاتووە، واتە سەیرکردن، کە لە هەموو شوێنێک ئامادە و سەیرکەرە، ئەرکەکەشی بەڕێوەبردن و بەڕێکردنی کاروبارەکانە، وەکو نازری دارایی.
نەزارەت (نظارت)	لە زاراوەی بینین هاتووە؛ واتە چاودێری کردن و بینینی دەورووبەر. لەلایەکی تر بە مانای سەرۆکایەتی و بەرێوەبردنی کاروبارەکان دێت. بە زاراوەی ئێستا بە مانای وەزارەت دێت.
هومایۆن (همایون)	پاشا.
وەکالەتپەناهی (وکالتپناهی)	پیشەی سەدری ئەعزەم، ئەو کارەیە کە پەیوەندی بە سەدری ئەعزەمەوە هەیە، یەکسانە بە سەرۆکی بریکار.
یوزباشی	لە بنەرەتدا بە مانای ١٠٠ کەس دێت، لە رووی سەربازییەوە ئەو ئەفسەرە دەگرێتەوە کە قۆماندانیەتی یەک بلۆک سەرباز دەکات لە ١٠٠ سەرباز پێکهاتوون، بۆ نموونە یوزباشی سوارە، یوزباشی پیادە، یوزباشی ژاندارمە، یوزباشی رەدیف.
یوک	یوک بە مانای بار دێت، هەڵگرتنی بار ئینجا چ لەلایەن مرۆڤەوە بێت یاخود ئاژەڵ وەکو بارگیر و ئەسپ و گوێدرێژ، لەلایەکی تر بە مانایەکی تریش دێت کە یەک یوک دەکاتە بڕی ٥٠٠ هەزار قوروش.

کــۆد و ووشــەی ڕەســەنــی کــۆدەکــان

A.AMD.	Bab-i Âsafî Âmedî Kalemi	بابی عەسافی
A.DVN.	Sadaret Divan Kalemi Evrakı	سەدارەت، کاغەزەکانی دیوانی قەڵەم
A.E.I. ABDÜLHAMİD.	Ali Emiri Tasnifi I. Abdülhamid	پۆلینکردنی میری عەلی عەبدولحەمیدی یەکەم
A.E.III. OSMAN.	Ali Emiri Tasnifi III. Osman	پۆلینکردنی میری عەلی عوسمانی سێیەم
A.E.III.AHMED.	Ali Emiri Tasnifi III. Ahmed	پۆلینکردنی میری عەلی ئەحمەدی سێیەم
A.E.III.MUSTAFA.	Ali Emiri III. Mustafa	پۆلینکردنی میری عەلی مستەفای سێیەم
A.MKT.	Sadaret Mektubi Kalemi	سەدارەت، قەڵەمی تۆمار
A.MKT.DV.	Sadaret Mektubi Kalemi Deavî	سەدارەت، دیوانی قەڵەمی تۆمار
A.MKT.MHM.	Sadaret Mektubi Kalemi Mühimme	سەدارەت، قەڵەمی تۆمارە گرنگەکان
A.MKT.MİTM.	B.E.O. Sadaret Evrakı	بابی عالی، کاغەزەکانی سەدارەت
A.MKT.MVL.	Sadaret Mektubi Kalemi Meclis-i Vala	سەدارەت، قەڵەمی تۆماری ئەنجوومەنی والا

هەواڵنامەی کتێب

A.MKT.NZD.	Sadaret Mektubi Kalemi Nezaret Ve Devair	سەدارەت، قەڵەمی تۆماری نەزارەت و دیوان
A.MKT.UM .	Sadaret Mektubi Kalemi Umum Vilayet	سەدارەت، قەڵەمی تۆماری گشت ویلایەتەکان
BEO.	Babıali Evrak Odası	کاغەزەکانی ژووری بابی عالی
C.AS.	Cevdet Tasnifi Askeriye	جەودەت، پۆلینکردنی سەربازی
C.EV.	Cevdet Evkaf	جەودەت، ئاوقاف
C.NF.	Cevdet Nafia	جەودەت، نافیە
C.T.	Cevdet Timar	جەودەت، تیمار
DH.EUM.EMN.	Dâhiliye Nezareti Emniyet-i Umumiye Müdüriyet Şubesi	نەزارەتی ناوەخۆ، یەکەی بەڕێوەبەرایەتی ئەمنیەتی گشتی
DH.EUM.MKT.	Dâhiliye Nezareti Emniyet-i Umumiye Müdüriyeti Posta Mecmuası	نەزارەتی ناوەخۆ، بەڕێوەبەرایەتی کۆمەڵەی پۆستەی ئەمنیەتی گشتی
DH.I.UM.EK.	Dâhiliye Nezareti İrade-iUmummiye Ekleri	نەزارەتی ناوەخۆ، پاشکۆی فەرمانی گشتی
DH.ID.	Dâhiliye Nezareti İrade	نەزارەتی ناوەخۆ، فەرمان

DH.MB.HPS.	Dâhiliye Nezareti Meban-i Emiriye-Hapishâneler	نەزارەتی ناوەخۆ، بینایەکانی میری-گرتووخانەکان
DH.MB.HPS.M.	Dâhiliye Nezareti Meban-i Emiriye Hapishâneler Müdüriyeti	نەزارەتی ناوەخۆ، بەڕێوەبەرایەتی گرتووخانەکانی بینایەی میری
DH.MKT.	Dâhiliye Nezareti Mektubi Kalemi	نەزارەتی ناوەخۆ، قەڵەمی تۆمار
DH.ŞFR.	Dâhiliye Nezareti Şifre Kalemi	نەزارەتی ناوەخۆ، قەڵەمی شیفرە
DH.SN.THR.	Dâhiliye Nezareti Sicill-i Nüfus idare-i umumiyesi tahrirât Kalemi	نەزارەتی ناوەخۆ، تۆماری ناسنامە، فەرمانی گشتی قەڵەمی تۆمارکردن
DH.TMIK. M.	Dâhiliye Nezareti Tesr-i Muamelat Ve Islahat Komisyonu Muamela	نەزارەتی ناوەخۆ، مامەڵەی قۆمیسیۆنی چاکسازی و مامەڵەی بەپەلە
DH.TMIK.S.	Dâhiliye Nezareti Tesrî-i Muamelat ve Islahat Komisyonu	نەزارەتی ناوەخۆ، قۆمیسیۆنی چاکسازی و مامەڵەی بەپەلە
DH.UMVM.	Dâhiliye Nezareti Umur-i Mahalliyye Ve Vilayat Müdürlüğü Kataloğu	نەزارەتی ناوەخۆ، کاروباری دارایی و کەتەلۆگی بەڕێوەبەرایەتی ویلایەت
HR.MKT.	Hariciye Nezareti Mektubi Kalemi Evrakı	نەزارەتی دەرەوە، کاغەزەکانی قەڵەمی تۆمار

HR.SYS.	Hariciye Nezareti Tahrirat-ı Hariciye Odası	ئەزارەتی دەرەوە، ژووری تۆماری دەرەوە
I.AS.	Irade Askeri	فەرمانی سەربازی
İ.DH.	Irade Dâhiliye	فەرمانی ناوەخۆ
I.DUIT.	Irade Dosya Usulü Iradeler Tasnifi	رێگاکانی فەرمانی دۆسیە، پۆلینکردنی فەرمان
I.HB.	Irade Harbiye	فەرمانی جەنگی
I.HUS.	Irade Hususi	فەرمانی تایبەتی
İ.ML.	Irade Maliye	فەرمانی دارایی
İ.MMS.	Irade Meclis-i Mahsus	فەرمانی ئەنجوومەنی تایبەت
I.MVL.	Irade Meclis-i Vâlâ	فەرمانی ئەنجوومەنی والا
I. ŞD.	Irade Şura-yı Devlet	فەرمانی شورای دەوڵەت
İ.TAL.	Irade Taltifat	فەرمانی رێزگرتن و بەخشین
İE.EV.	Ibnulemin Tasnifi Evkaf (Vakıf)	پۆلینکردنی وەقفی ئیبنولئەمین
MF.MKT.	Maarif Mektubi Kalemi	قەڵەمی تۆماری مەعاریف
MV.	Meclis-i Vükela Meclis-i Vükela Matbataları	ئەنجوومەنی بریکارەکان، چاپکراوەکانی ئەنجوومەنی بریکارەکان

MVL.	Meclisi Vâlâ	ئەنجوومەنی والا
MVL.	Meclis-i Vâlâ Meclis-i Vâlâ Evrakı	ئەنجوومەنی والا، کاغەزەکانی ئەنجوومەنی والا
Ş.D.	Şura-yı Devlet Evrak	کاغەزەکانی شورای دەوڵەت
Y.A.HUS.	Yıldız Sadâret Hususi	ئەستێرە، تایبەت بە سەدارەت
Y.MTV.	Yıldız Mütenevvi Maruzât Evrakı	ئەستێرە، کاغەزی داواکاریە وون بووەکان
Y.PRK. AZJ	Yıldız Perakende, Arzuhâl ve Jurnaller Kataloğu	ئەستێرە، نارێک، کەتەلۆگی داواکاری و ژورنال
Y.PRK.ASK.	Yıldız Tasnifi Perakende Evrakı Askeri Maruzat	ئەستێرە، پۆلینکردنی نارێکی کاغەزەکانی داواکاری سەربازی
Y.PRK.DH.	Evrakı Dâhiliye Nezareti Maruzatı	کاغەزەکانی داواکاری نەزارەتی ناوەخۆ
Y.PRK.PT.	Yıldız Perakende Posta ve Telgraf	ئەستێرە، پۆستە و تەلەگرافی نارێک
Y.PRK.SH.	Yıldız Tasnifi Perakende Evrakı Sıhhıye Nezareti Maruzatı	ئەستێرە، پۆلینکردنی کاغەزی داواکاریە نارێکەکانی نەزارەتی تەندروستی
Y.PRK.UM.	Evrakı Umum Vilayetler Tahriratı	کاغەزی گشتی، تۆماری ویلایەتەکان

هەواڵنامەی کتێب

İE.AS.00034.03066.001

İE.AS	00034.03066	1 زيلحيجه 1115
لـە ناحیـە و سـانجەقی کەرکـووك، گونـدی داقـوق و ئەوانـی تـر مـوراد زەعامەتێکـی ٢٤ هـەزار ئاقچـە بەڕێـوە دەبـات، بـەڵام دوای کۆچکردنـی ناوبـراو زەعامەتەکـە بـێ خـاوەن ماوەتـەوە، هەروەهـا بـە گوێـرەی پێویسـت خزمـەت ناکرێـت، بۆیـە بەنـدە عەلـی شـایەنی ئەوەیـە ئـەم زەوییـەی پـێ بدرێـت، ئـەم ٢٤ هـەزار ئاقچەیـە دوای مردنـی باوکـی بدرێتـە کوڕەکـەی بـە نـاوی عەلـی، تـکا کـراوە ئـەوەی ماوەتـەوە فەرمـان بـۆ جەنابـی میهرەبانـە.		

AE.SAMD.III.00052.05218.001

<table>
<tr><td>AE.SAMD.II</td><td>00052.05218</td><td>1 سەفەر 1124</td></tr>
<tr><td colspan="3">لە سانجەق و ناحیەی کەرکووك لە گوندی بولوە و ئەوانی تر ٣ هەزار ئاقچە لەلایەن بەندە ئیسماعیل بەڕێوە دەبردرێت، کەسێك بە ناوی عەلی بێ کێشە ناوەستێ و لە پێش پارێزگاری بەغداد ئیسماعیلی بە ناحەق دەرهێناوە و ئەم سەنەدانەی کە لە دەستی عەلییە لە کاتی بەرز کردنەوە ئیسماعیلیش سەنەدی بەرز کردۆتەوە، بەڵام دووبارە لە کاتی بەرزکردنەوە عەلی ووتوویەتی سەنەدەکانم وون کردووە، بۆیە تیماری ناوهاتوو بە گوێرەی پاکانە بدرێتەوە ئیسماعیل، بۆ ئەمەش نووسراوی بە زانیاری دراوەتە سەروو، بریار و فەرمان بەرز بکرێتەوە، سەرەتایی سەفەر ١١٢٤.
بەندە یوسف پارێزگار ویلایەتی شارەزوور</td></tr>
</table>

AE.SABH.I.00038.02804.001

AE.SABH.I	00038.02804	1 رەبیعی یەکەم 1187
لـە سـانجەقی کەرکـووك ناحیـەی داقـوق گونـدی بەسـاس و ئەوانـی تـر عەلـی وەلـەدی عەبدوڵـڵا بـە ٣٠ هـەزار ئاقچـە تیمارێـك بـە شـێوازی زەعامـەت بەرێـوەی دەبـات، بـەڵام بـە هـۆی مردنیـەوە زەوییەکـە بەبـێ خـاوەن و خاڵـی ماوەتـەوە، بۆیـە بـە پاکانـەی ئەسـتۆ بدرێتـە مولازمـی بلـۆك سـەید محەمـەد تەیـار وەلـەد سـەید عەبدولرەحـمان، تـکا دەکرێـت ئـەم پاکانـەی عالیشـانی پـێ بدرێـت، لـەم بابەتـەدا بریـار و فەرمـان بـۆ جەنابـی ئـەم کەسـەیە کـە فەرمـان دەردەکات، لـە سـەرەتای مانگـی رەبیعـی یەکـەم سـاڵی ١١٨٧ نووسراوەتـەوە. بەندە میری ئاڵای کەرکووك		

AE.SABH.I.00198.13252.001

AE.SABH.I	00198.13252	1 شەعبان 1190
بۆ موشیرەتی ئەدەنە لـە سـانجەق و ناحیـەی کەرکـووك تیـماری مەتار و ئـۆرە حەریر و ئەوانی تر بـە ۱۰ هەزار ئاقچە لەلایـەن بەکر وەلەدی حوسـێن بەرێـوە دەبردرێـت، بـەڵام ئـەم پاکانـەی کـە وەریگرتـووە وون بـووە، داوا لـە سـەروو دەکەین دووبـارە تیماری ناوهاتـوو بـە پاکانـەی عالیشـانی بدرێتـەوە بەکـر وەلەدی حوسـێن، بۆ ئەمەش نـووسراوی بە زانیـاری نێـردراوە، بریار و فەرمـان بـۆ جەنابـی ئـەم کەسـەیە کـە فەرمـان دەردەکات، لـە سـەرەتای مانگـی شـەعبان سـاڵی ۱۱۹۰ نووسراوەتـەوە. میری ئاڵای کەرکووك		

AE.SABH.I.00129.08713.001

<table>
<tr><td>AE.SABH.I</td><td>00129.08713</td><td>20 رەبیعی کۆتایی 1192</td></tr>
<tr><td colspan="3">بۆ موشیرەتی لەشکری عیراق و حیجاز و جەنابی پاشای سەر عەسکەر
لــە وەقفــی مەزرەعــەی یارولــی مالکانــەی ســانجەقی کەرکــووك ڕۆژانــە ٦ ئاقچــە وەکــو ئــەرك وەردەگرێــت، لــە جامیعــی شــەریفەی جەنابــی حەســەن مەکــی بــە پاکانــەی عالیشــانی بانگــدەرە، بــەڵام مــەلا حەســەن کۆچــی دوایــی کــردووە، شــوێنەکەی بــە بەتاڵــی ماوەتــەوە، بەمــەش ئەرکــی ناوبــراو پێویســتە و کەچــی پەکــی کەوتــووە، مــەلا محەمــەد لــە خانــەدان و نــاسراو بــە دەنــگ خــۆش شــایەنی ئــەم ئەرکەیــە هەروەهــا زیانــی نییــە، تــکا دەکرێــت ئەرکــی ناوبــراو بدرێتــە مــەلا محەمــەد لــە دەستیشــی پاکانــەی عالیشــانی دارایــی پــێ بدرێــت، بــۆ ئەمەش نــووسراوی زانیــاری بــۆ ســەروو نێــردرا، لــەم بابەتــەدا فەرمــان پێویســتە، لــە مانگــی موحــەررەم ســاڵی ١١٩٢ نووسرایــەوە.

بەندەی داعی بۆ دەوڵەتی عوسمانی سەید عەبدوللەتیف مەولای خەلافەت لە شاری کەرکووك</td></tr>
</table>

AE.SABH.I.00123.08317.003

<table>
<tr><th>AE.SABH.I</th><th>00123.08317</th><th>12 شەعبان 1201</th></tr>
<tr><td colspan="3">جەنابی بە میهرەبانی ئەفەندم
لە سانجەقی کەرکووک ناحیەی داقوق گوندی لاسون و ئەوانی تر بە شێوازی زەعامەت ٢٥ هەزار ئاقچە موسا وەلەدی عەبدولرەحمان زەوی کشتوکاڵی بەرێوە دەبات، بەڵام لەسەر داوای خۆی و بە رەزامەندی خۆی رادەستی مولازمی بلۆك عەبدوڵلا وەلەدی سلێمان دەکات، ناوبراو عەبدوڵلا وەلەدی سلێمان ئەسپ سوارە و لێهاتووە خاوەن بەزەیی و بە ویژدانە، بۆیە پاکانەی عالیشانی لە موسا وەلەدی عەبدولرەحمان وەربگیرێت و بدرێتە عەبدوڵلا وەلەدی سلێمان، بۆ ئەمەش فەرمانی عالیشانی راگەیەندراوە، لەم بابەتەدا بریار و فەرمان بۆ جەنابی ئەم کەسەیە کە فەرمان دەردەکات، لە ناوەراستی شەعبان ساڵی ١٢٠١.</td></tr>
</table>

OSMANLI ARŞİVİ
BEO

BEO.000175.013096.001

BEO	000175.013096	29 شەعبان 1210
بۆ نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدار وێنەی لە باڵادا نووسراوەتەوە و لە فەرمانگەی ناوەخۆی شورای دەوڵەتیش مەزبەتە کراوە و بەیەکەوە نووسراو راگەیەندراوە، بە فەرمانی پاشای جەنابی پەیوەندیداری خەلافەت لە نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدار داواکراوە هیممەت بکرێت لە جێبەجێ کردنی. ناوە کۆنەکەی سانجەقی شارەزوورە و ئێستا بە ناوی کەرکووك ناو دەهێنرێت.		

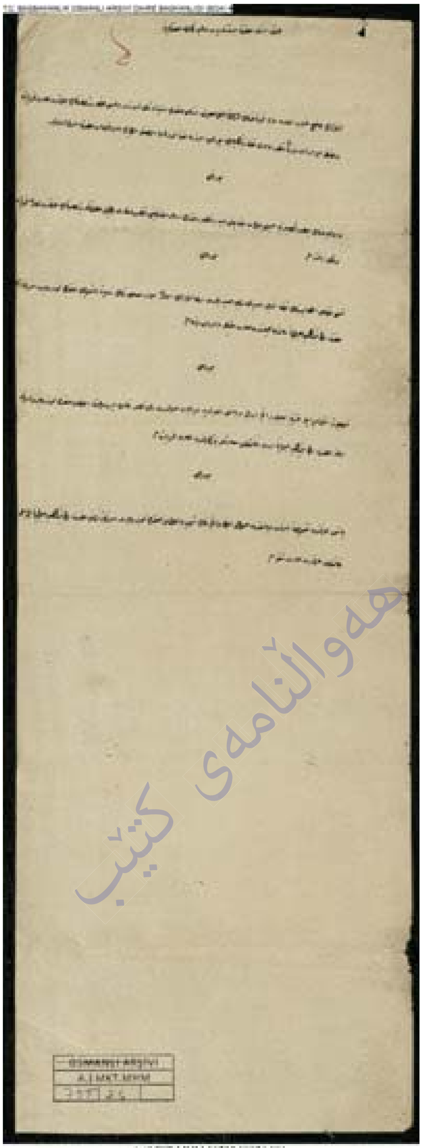

A.}MKT.MHM.00755.00024.001

هەواڵنامەی کتێب

A.MKT.MHM	00755.00024	4 زیلقەعدە 1267
جەنابی بە میهرەبانی ئەفەندم لە جەنابی راوێژکارەوە بۆ جەنابی نازری دارایی لــە کەرکــووك قۆناغــی والــی وێــران بــووە، بــۆ نۆژەنکردنــەوەی لەلایــەن والــی شــارەزوور جەنابــی پاشــا نــووسراو هاتــووە و لەگــەڵ مەزبەتــە و گشــت ئەوراقــەکان بــە فەرمانــی پەیوەندیدارانــی نــەزارەت هاوپێــچ نێــردراوە، لــەم بابەتــەدا بریــار و فەرمــان بــۆ جەنابــی ئــەو کەســەیە کــە فەرمــان دەردەکات.		

AE.SMST.III.00041.02901.001

AE.SMST.III	00041.02901	20 زیلقەعدە 1271
جەنابی بە میهرەبانی ئەفەندم بۆ جەنابی بە ویژدان و بە میهرەبانی سوڵتانم داواکاری بەندەتان ئەوەیە لە سانجەق و ناحیەی کەرکووك لە گوندی چەریکلو و ئەوانی تر تیمارێکی ١٠ هەزار ئاقچە بەرێوە دەبات، عەبدولعەزیز وەلەدی عەبدوڵڵا کۆچی دوایی کردووە و بەبێ کورە، تیماری ناوهاتوو نانی بابوباپیرانی ئەم بەندەتانە، لەگەڵ ئەمەی زۆر شایستە و شایەنیەتی، بەڵام بوێری ئەوەم کرد داواکاری بەرز بکەمەوە بۆ نانی باب و باپیرانم لەسەر پاکانەی عالیشانی وەستاوە، بریار و فەرمان لە جەنابی بە میهرەبانی سوڵتانمەوەیە. بەندە محەمەد		

A.}MKT.UM 00247.00085.001

هەواڵنامەی کتێب

<table>
<tr><td>A.MKT.UM</td><td>00247.00085</td><td>6 زيلحيجه 1272</td></tr>
<tr><td colspan="3">بۆ جەنابی والی شارەزوور
لـە نـاو سـانجەقی کەرکـووك و ناحیەکـەی، محەمـەد لـە گونـدی بورمـار مـاس و ئەوانـی تـر تیـمار بەڕێـوە دەبـات، تیمارەکـە لـە سـاڵی ١٢٦٤ بـە دواوە داهاتەکـەی وەرنەگیـراوە، لـە بـارەی جێبەجـێ کردنـی داواکاری پێشـکەش کـراوە، لـە بـارەی چۆنیەتـی کارەکـە لەلایـەن نـازری دارایـی جەنابـی پاشـا نـووسراو کـراوە، بـە جێبەجـێ کردنـی بـە مەزبەتـە نووسراوەتـەوە، تـا هیممـەت بکرێـت.</td></tr>
</table>

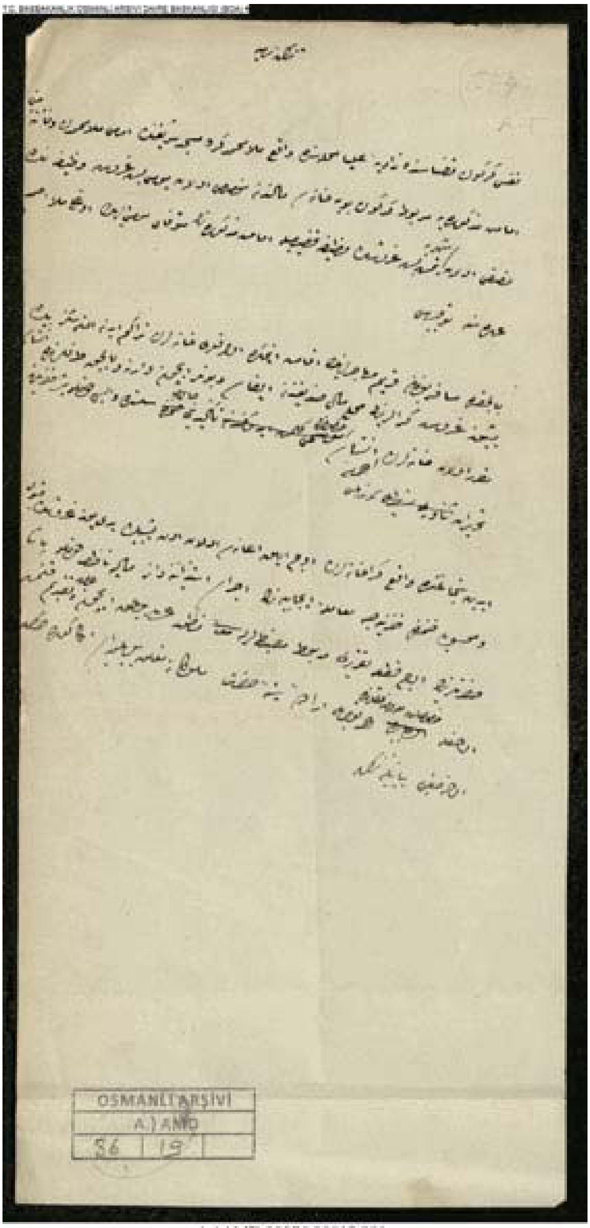

A.}AMD 00086.00019.001

<table>
<tr><td>29 زیلحیجه 1274</td><td>00086.00019</td><td>A.AMD</td></tr>
<tr><td colspan="3">جەنابی بە میهرەبانی ئەفەندم
نووسراوی سەدری ئەعزەم
لـە هەمـان قـەزای کەرکـووك، لـە گەرەکـی زاویـەی عولیـا مەسـجیدی مـەلا محەمـەد کـوردە ئیمامەکـەی بـە نـاوی مـەلا محەمـەد مـردووە، بـۆ ئیمامـی ناوبـراو لـە داهاتـی بۆیەخانـە ڕۆژانـە ٥ قوروشـی بـۆ براوەتـەوە، نیـوەی ئـەم پارەیـە مانگانـە ٧٥ قـوروش لەگـەڵ دابینکردنـی ئـەرك بـۆ کـوڕی ئیمامـی ناوبـراو بـە نـاوی مـەلا ئەحمـەد ببڕێتـەوە.</td></tr>
</table>

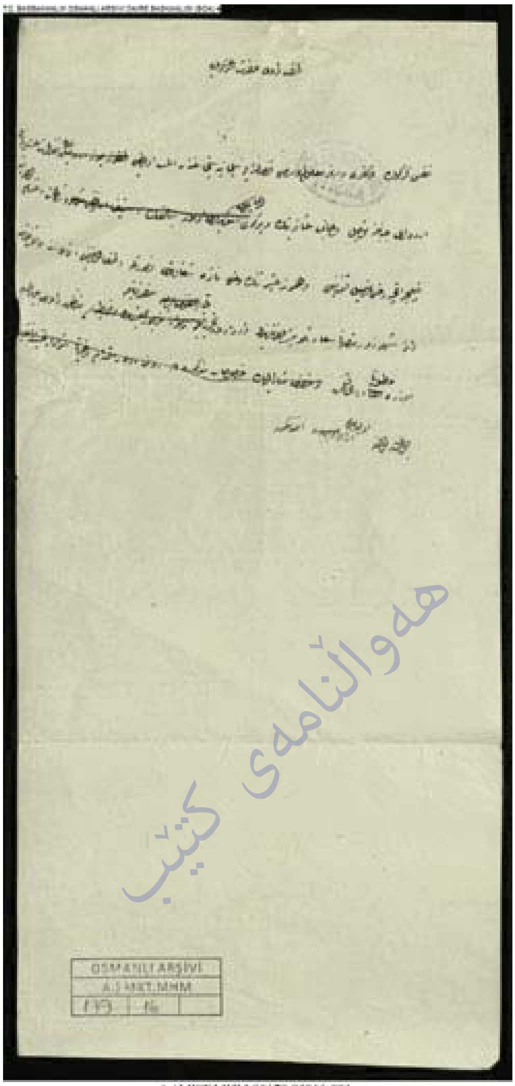

A.}MKT.MHM.00179.00016.001

هەواڵنامەی کتێب

A.MKT.MHM	00179.00016	**20 شەعبان 1276**

نووسراوی سەدری ئەعزەم بۆ نەزارەتی دارایی
بۆ لایەنی والای سەر عەسکەریمان
لــە هەمــان کەرکــووك و کفــری و گشــت قەزایەکانــی ناوهاتــوو لەگــەڵ ســانجەقی سـلێمانی ئــەم نەفەرانــەی کــە لــە ئەرکــی ســەربازی وەرگیــراون، بــۆ لای لەشــکرەکانیان نێــردراون، هەروەهــا باجەکانــی عەشــیرەتی جــاف و زەکاتــی ســەرمەڕ، زۆربــەی ئاقچــەکان وەرگیــراوە، جگــە لەمــە بــۆ نەهێشــتنی چەتەیــی عەشــیرەتی هەمەوەنــد نــووسراو لــە موتەســەرفی شــارەزوور جەنابــی پاشــا هاتــووە، هاوپێــچ بــە فەرمانــی والا نێــردراوە، لــەم بابەتــەدا فەرمــان بــۆ ئەفەندیمانــە.

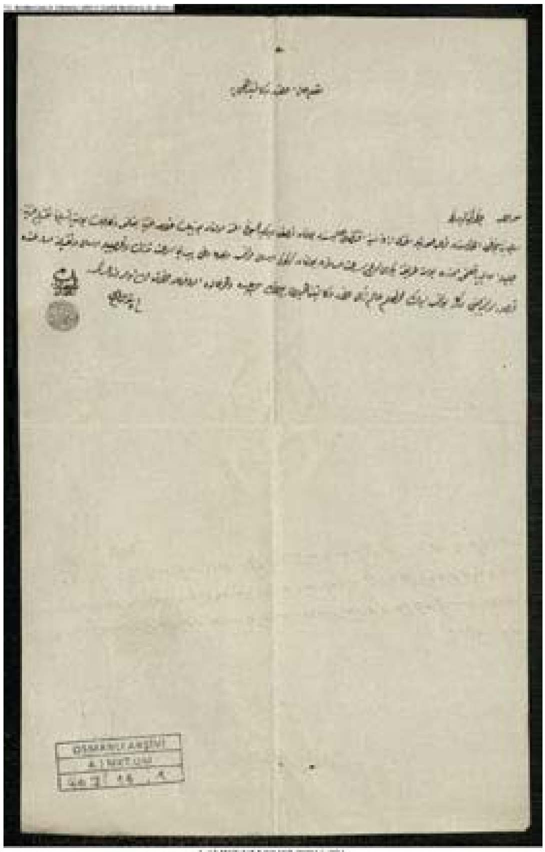

A.}MKT.UM.00403.00016.001

<table>
<tr><td>A.MKT.UM</td><td>00403.00016</td><td>5 شەوال 1276</td></tr>
<tr><td colspan="3">نووسراوی سەدری ئەعزەم بۆ نەزارەتی دارایی
بۆ پایەی عالی، جەنابی پەیوەندیداری وەکالەت
راگەیەندراوی بەندەمانە
بـۆ جێبەجـێ کردنـی فەرمانـی پاشا لـە دانیشـتوانی سـانجەقی سـلێمانی بـە شـێوەی قـەرز وەرگیـراوە، هەروەهـا لـە جیاتـی نیـوەی بـاج هەژمـار کـراوە، ئەم پارەیەش لـە ١٠٠ هەزار قوروش پێك دێت، رادەسـتی پۆسـتە کراوە تا رادەسـتی خەزینـەی دارایـی بـکات، بـە رێـگای پۆسـتە رەوانـی کەرکـووك کراوە کـە دووریەکـەی ٢٣ کاتژمێـرە، لەگـەڵ ئەمەش بە پەلـە کۆکراوەتـەوە و نێـردراوە و کەموکـوری نەبـووە، بریـار و فەرمـان بـۆ جەنابی ئەم کەسـەیە کە فەرمـان دەردەکات.
بەندە قائیمقامی لیوای سلێمانی عەلی تۆفیق</td></tr>
</table>

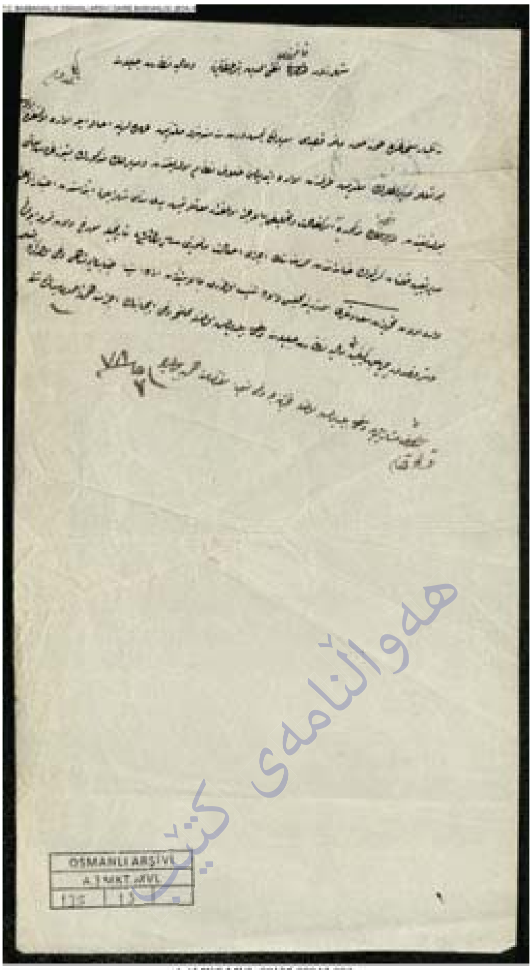

هەواڵنامەی کتێب

A.}MKT.MVL.00135.00013.001

A.MKT.MVL	00135.00013	7 جەمادی یەکەم 1278
بۆ قائیمقامی شارەزوور جەنابی تەقیەددین پاشا و نەزارەتی دارایی شکۆدار شارۆچکەی توزخورماتو سەر بە سانجەقی زەنگباد بەرێوەبەرایەتیەکەی ماوەی ٧٤ ساڵ دەبێت لە ژێر کارگێری مولتەزیمەکانەوە بەرێوە دەبردرێت، ئەم جۆرە بەرێوەبەرانە لەلایەن مولتەزیمەوە بەرێوەببردرێت دژی یاسا و پێچەوانەی نیزامە، هەروەها بەرێوەبەرایەتی ناوهاتوو ٥٠٠ قوروش مووچەی هەیە، بۆیە شارۆچکەی ناوبراو بە کەفالەت و سوێند خواردن بەم برە مووچەیەوە لە ساڵی ٧٧ لە سەرەتای مانگی ئەیلولەوە بە وەکالەت بەرێوەبەرێك دامەزرێت، بۆ ئەمەش لە خانەدانی کەرکووك محەمەد خان بە نووسراوی مێژووی ٧ رەبیعی یەکەم ١٢٧٨ هەروەها بە ژمارە ١٠ تۆمار کراوە، چۆتە ئەنجوومەنی والا و بە فەرمانی پاشای جەنابی پاشا رەزامەندی دراوە، چۆنیەتی جێبەجێ کردنی کارەکەش بە قائیمقام راگەیەندراوە، داوا لە خەزینەش کراوە هیممەت بکات، بە نەزارەتی دارایی شکۆدار راگەیەندراوە، تا هیممەت بکات لە جێبەجێ کردنی کارەکە.		

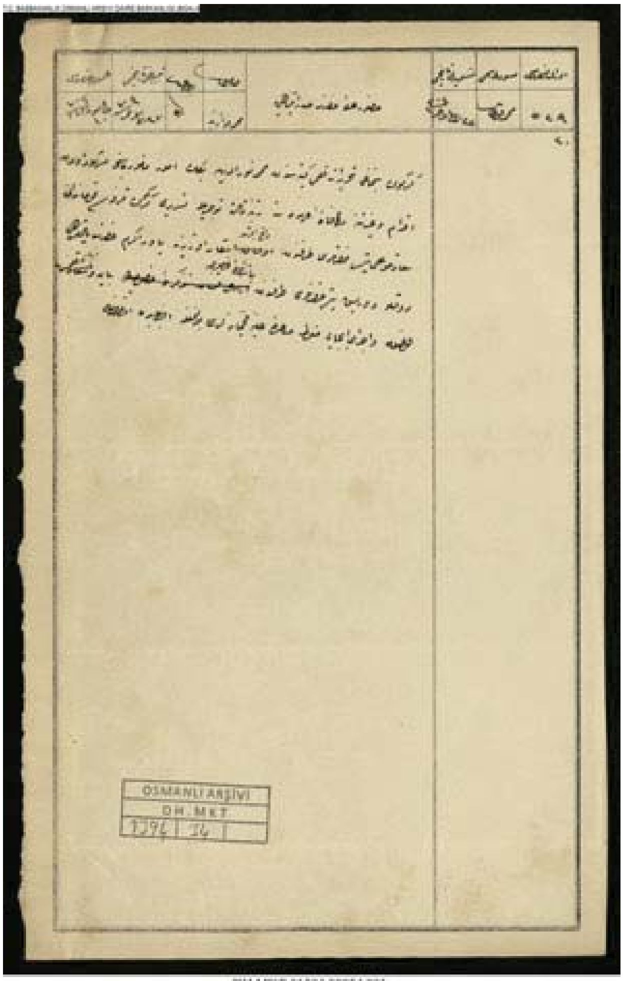

DH.MKT.01394.00034.001

17 ڕەبیعی کۆتایی 1304	01394.00034	**DH.MKT**
بۆ لایەنی جەنابی پەیوەندیداری سەدارەتی عالی لـە کاتیبەکانـی قەڵەمـی تەحریراتـی سـانجەقی کەرکـووك محەمـەد نورەددیـن بـەگ ئەرکەکـەی بـە ڕێکوپێکـی ئەنجـام داوە و لێهاتـووی خـۆی سـەلماندووە، وەکـو پاداشـت پلـەی سـێیەمی پـێ دەدرێـت، بـۆ ئـەم مەبەسـتە لەلایـەن قوماندانـی فرقـەی کەرکـووك جەنابـی عەلـی پاشـا ئامـاژەی پێکـراوە و جەنابـی دەرویـش پاشـاش نـووسراوی تایبـەت کـراوە و ڕاگەیەنـدراوە، بریـار و فەرمـان بدرێـت.		

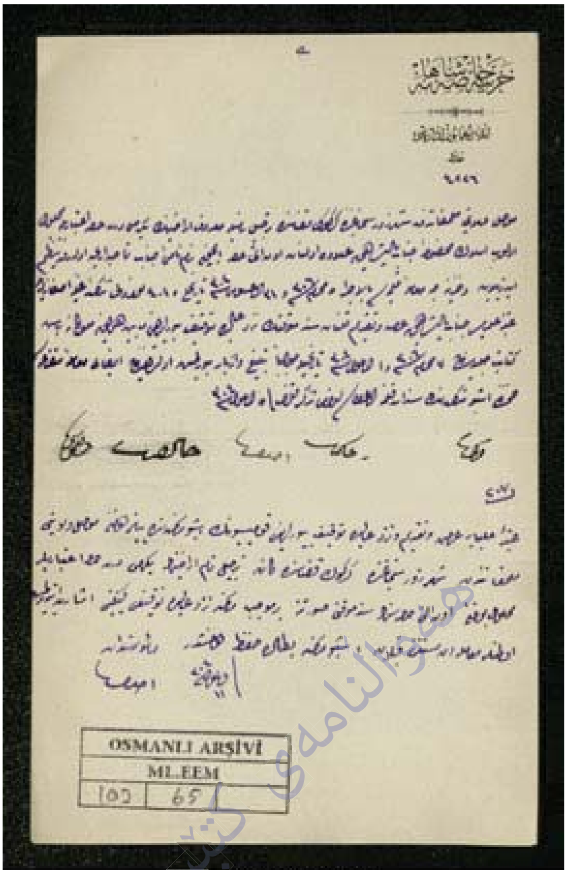
OSMANLI ARŞİVİ
ML.EEM
103 65

ML.EEM.00103.00065.001

ML.EEM	00103.00065	17 موحەررەم 1306
جەنابی بە میهرەبانی ئەفەندم خەزینەی تایبەتی شاهانە فەرمانگەی هومایۆنی قەڵەمەکان ژمارە ٤٢٢٦ بە عەتەبەی عالیە راگەیەندراوە و پێشکەش کراوە، هەروەها لە خودی عالی دەست بەسەر کراوە، نووسراوی ئەم بابەتە لە قۆمیسیۆن راگەیەندراوە، لە پاشکۆی ویلایەتی موسڵ قەزای کەرکووک سەر بە سانجەقی شارەزور زەوی بەناوی تەرجیل بە بەشی ٢٤ بۆ خاوەنە، سەنەدی ١٦ بەشی لەلایەن عالیەوە دەست بەسەرە و بۆ ئەو تەرخان کراوە. سەنەداتی فەرمانبەر		

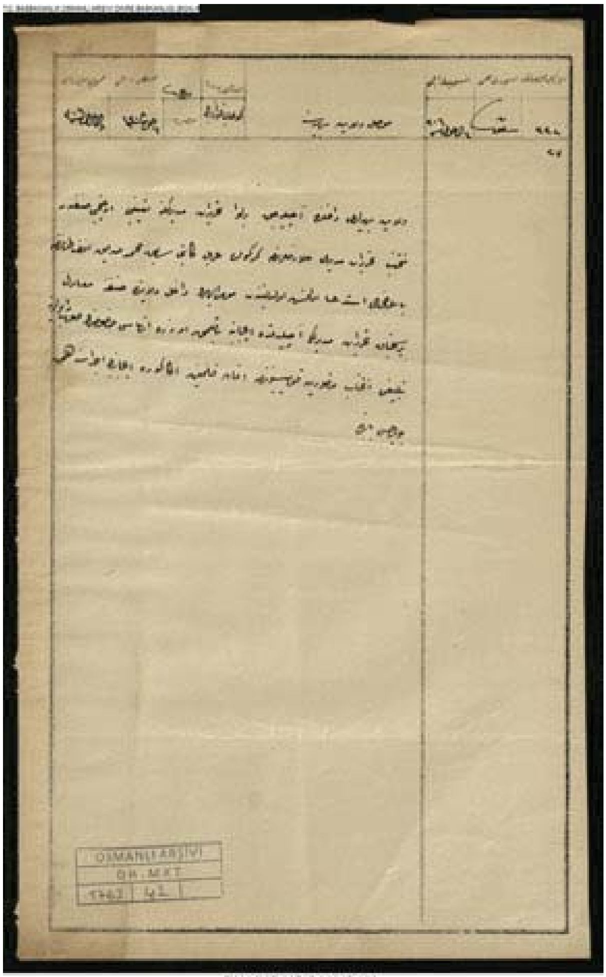

DH.MKT 01763.00042.001

DH.MKT	01763.00042	6 سەفەر 1308

جەنابی بە میهرەبانی ئەفەندم
بۆ ویلایەتی موسڵی بەهیە
لەلایــەن کاتیبــی عەرەبــی پێشــووی کەرکــووک محەمــەد ســدیق ئەفەنــدی کــە لــە پلــەی ســێیەم لــە هەڵبژاردراوەکانــی بەرێوەبــەری تەحریراتــە، داواکاری بــەرز کراوەتــەوە داوای بەرێوەبەرایەتــی تەحریراتــی لیوایەکــی ویلایــەت دەکات لەوانــەی بــێ خاوەنــن، تاوەکــو تێــدا دابمەزرێــت، بۆیــە ئەگــەر بەرێوەبــەری تەحریراتــی ســانجەقێك کراوەیــە تێــدا دابمەزرێــت، ئــەم نــووسراوە بــۆ واڵا نێــردراوە، لــە قۆمیســیۆنی هەڵبژاردنــی فەرمانبــەران گفتوگــۆی لەســەر کــراوە، بــە گوێــرەی ئەمــە هیممــەت دەکرێــت لــە جێبەجــێ کردنــی کارەکــە.

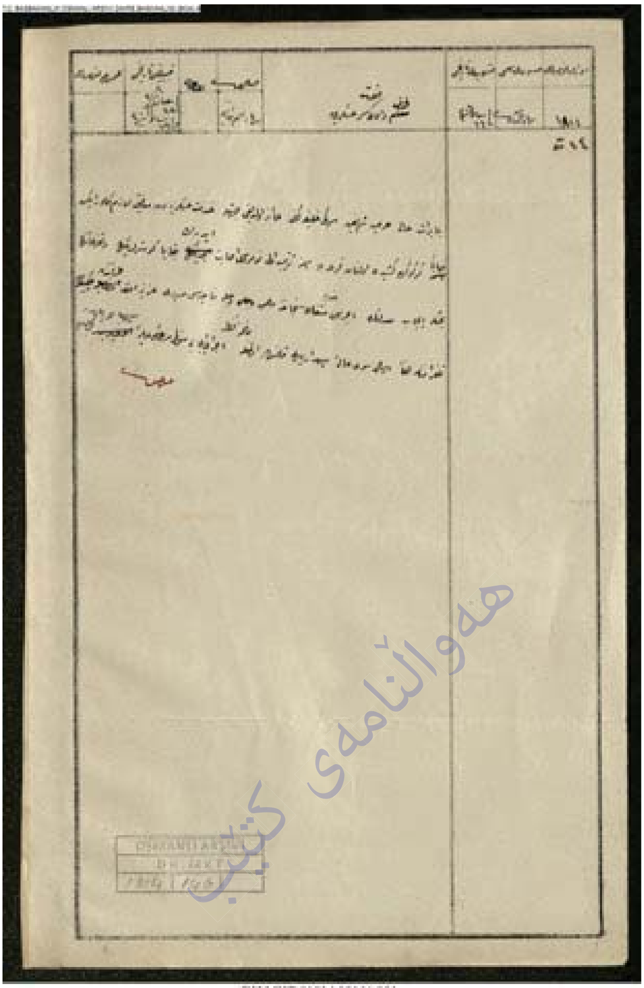

DH.MKT.01814.00146.001

<table>
<tr><td>DH.MKT</td><td>01814.00146</td><td>22 شەعبان 1308</td></tr>
<tr><td colspan="3">بۆ لایەنی واڵای جەنابی سەر عەسکەریمان
بـە پاکانـەی ئەسـتۆی عالـی ڕێـزی حەرەمەینـی شـەریفەینی خەلیفـەی بەدەسـت هێنـاوە، لـەم کاتـەی کـە پێویسـت بـووە لـە خزمەتـی سـەربازی ببوردرێـت، کەچـی لـە نەبوونـی ئـەو لـە کەرکـووك ئـەم تیروپشـکەی ئەنجام دراوە لـە لیسـتەکەدا نـاوی یەکـەم نـاو هاتۆتـەوە، بـە تێروانیـن لـە پاشـکۆ و بەشـەکانی لـە بـارەی جێبەجـێ کردنیـەوە ئـەوا لەلایـەن بەڕێوەبـەری ناحیـەی دیجلـە سـەر بـە سـانجەقی مونتـە فیـك عەزیـز ئەفەنـدی تەلەگرافنامـە دەرچـووە و بـۆ لایەنـی عالـی سـپاهیدار نێـردراوە، بـە تێروانیـن لـە بابەتەکـە کارەکـە ئەنجـام بدرێـت.</td></tr>
</table>

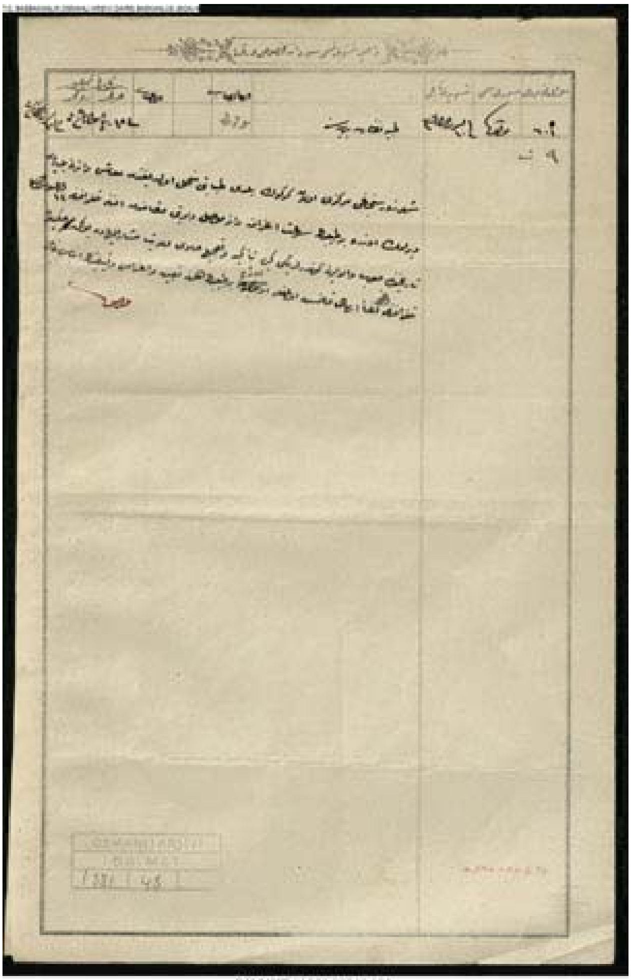

DH.MKT 01881.00048.001

DH.MKT	01881.00048	18 رەبیعی یەکەم 1309

بۆ نەزارەتی پزیشکی بەهیە

پزیشکایەتی شارەوانی کەرکووکی مەرکەزی سانجەقی شارەزور بێ خاوەنە، مووچەکەشی لە شارەوانی دەدرێت، بۆیە پێویستە بە زووترین کات پزیشکێك رەوان بکرێت، بۆ ئەمەش لە ویلایەتی موسڵ تەلەگرافنامەی ١٣ ئۆغستۆس ١٣٠٧ بۆ واڵا نێردراوە، لەسەر دووپاتکردنەوە و پەلەکردن، ئەمجارە لە ویلایەتی ناوهاتوو تەلەگرافنامە دەرچووە، هاوپێچ نێردراوە، راگەیەندراوە هەرچی زووە پزیشکێك دابمەزرێت و رەوان بکرێت.

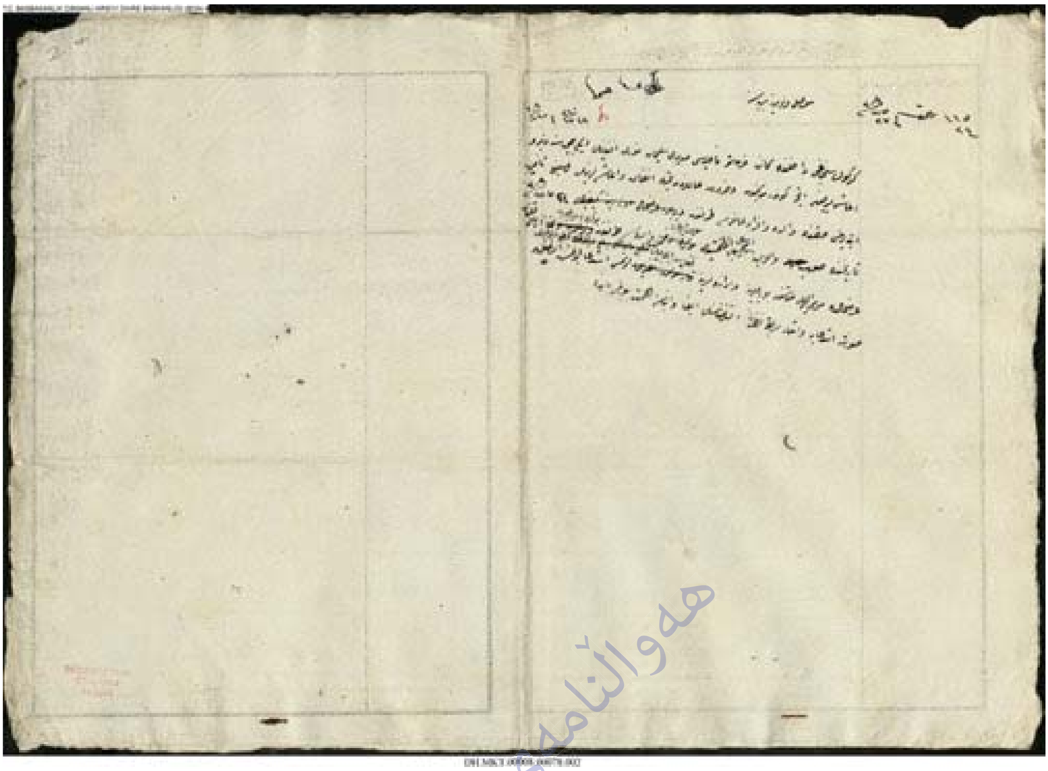

هەواڵنامەی کتێب

1310 رەمەزان 29	00008.00078	DH.MKT

بۆ ویلایەتی موسڵی بەهیە

لـە ناحیـەی توزخورماتـوی سـانجەقی کەرکـووك بەڕێوەبەرەکـەی بـە نـاوی سـلێمان نـوری ئەفەنـدی ئەرکەکـەی بەڕێـوە دەبـات، کەچـی مـاوەی ٢ سـاڵ و نیـوە بـۆ بژێـوی ژیانـی خێزانەکـەی ئاقچـەی نەنـاردووە، لەبـەر بارودۆخـی خراپیانـەوە و بـاش کردنـی بارودۆخـی ژیانیـان، دایـك و ئەندامانـی خێزانەکـەی داواکاری پێشـکەش کـراوە، لـە مێـژووی ٢٤ مـارت ١٣٠٩ بـۆ والا ڕەوان کـراوە، ئەمجـارە لەلایـەن دایکـی ناوبـراوەوە هاوپێـچ داواکاری نێـردراوە داوا دەکات ئـەم بـڕە پارەیـەی کـە ڕەوان دەکرێـت بەشـی ژیانـی ئـەوان و دانـەوەی قـەرزی ناوبـراو بـکات، بـە تێڕوانیـن لـە داواکاریەکـە و ئامـاژەی پێشـوو هیممـەت بکرێـت لـە جێبەجـێ کردنـی کارەکـە.

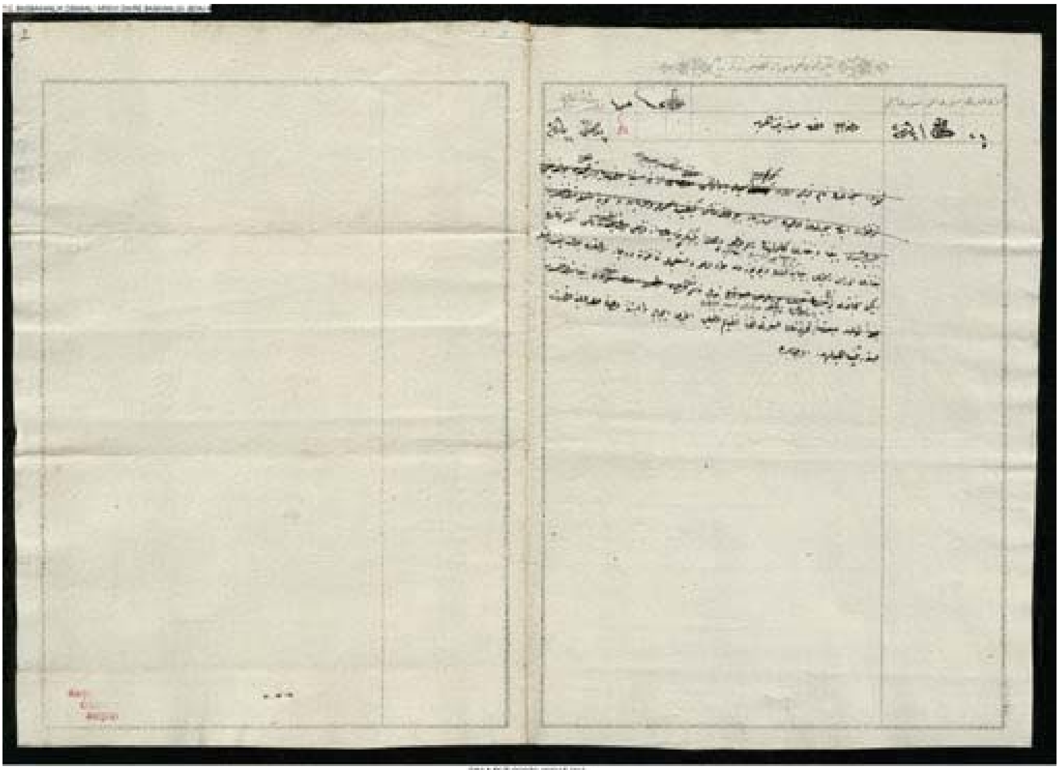

DH.MKT 00026.00015.001

DH.MKT	00026.00020	15 شەوال 1310
جەنابی پەیوەندیداری سەدارەت، لایەنی عالی موتەسـەرفی سـانجەقی کەرکـووك عـارف پاشـا لـە ئەرکەکەیـدا کاروبارەکانـی بـە باشـی بەڕێوەبـردووە و هـەردەم لـە خۆبەخشـیدا لـە ئامادەباشـیدایە، بۆیـە شـایەنی ڕێزگرتنـە، لـە پلـەی سـێیەم بـە نیشـانی مەجیـدی بـۆ دووەم بەرز بکرێتـەوە، لـە ویلایەتـی موسـڵ لـە مێـژووی ٢٠ مـارت ١٣٠٩ ژمـارە ٩ لەگـەڵ تۆمـاری زانیـاری پۆسـتە بەیەکـەوە پێشـکەش کـراوە، بـە تێروانیـن لـە ئامـاژەی وێنەکـە لەسـەر ڕەزامەنـدی جەنابـی پەیوەندیدارانی سـەدارەت وەسـتاوە.		

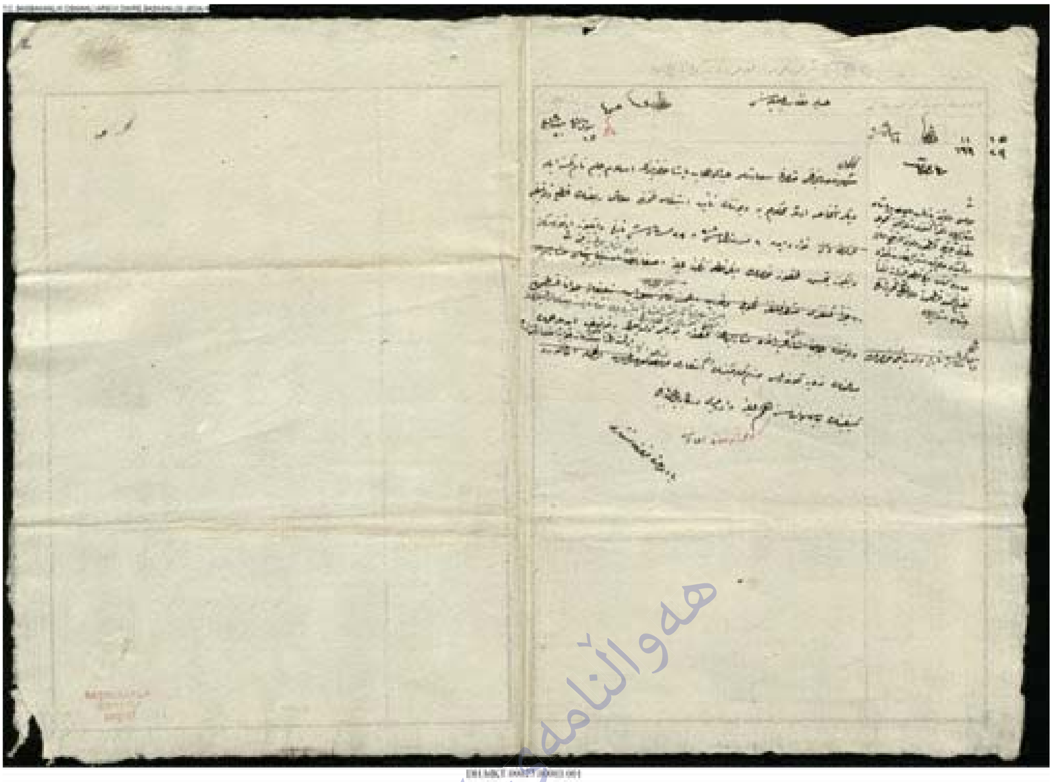

هەواڵنامەی کتێب

DH.MKT	00027.00003	15 شەوال 1310

نەزارەتی دادی شکۆدار
جەنابی عەبدولوەهاب پاشا موتەسەرفی سانجەقی کەرکووک لەگەڵ کەسێك بە ناوی ئیسلام جام قەرزاری کەسێکی ترن، بۆ ئەوەی قەرزەکە بدرێتەوە، چارەکی مووچەکەی دەبردرێت و ووردبینی کردنی لە مێژووی ٦ تشرینی یەکەم ١٣٠٨ و ٢٣ تشرینی دووەمی هەمان ساڵ ژمارە ٢٣٨ و ٢٧٩ دوو پارچە نووسراوی عالی نێردراوە، بۆ ویلایەتی موسڵ نووسراوەتەوە و پاشای ناوهاتوو لە کۆتاییدا ئەرکەکەی گوازراوەتەوە بۆ موتەسەرفیەتی کنفری، بۆ ئەمەش هەواڵ دراوەتە ویلایەتی قەستەمۆنی، لە وەڵامی ویلایەتی ناوهاتووش دوو پارچە نووسراو وەرگیراوە و هاوپێچ پێشکەش کراوە، لە نووسراوی ویلایەتی قەستەمۆنی پاشای ناوبراو لە مێژووی دەست بە کار بوونی ئەم مووچەیەی کە وەریدەگرن چارەکی دەبردرێت و بە شوێنی مەبەست راگەیەندراوە، بەڵام بە تێروانین لە بابەتەکە نازانرێت ئەو برەی کە دەبردرێت، بۆ کوێ رەوان دەکرێت، بۆیە هیممەت بکرێت.

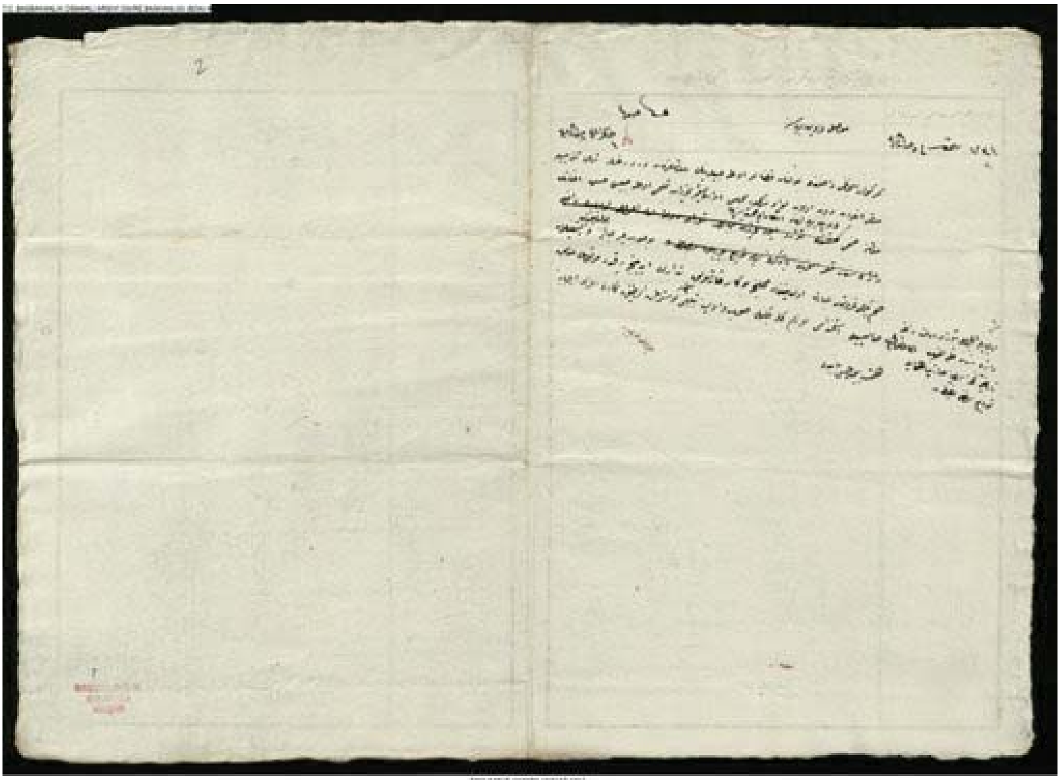

DH.MKT 00070.00042.001

<table>
<tr><td>DH.MKT</td><td>00070.00042</td><td>6 زيلحيجه 1310</td></tr>
<tr><td colspan="3">بۆ ویلایەتی موسڵی بەهیە
ئـەم قەزایانـەی کـە لـە نـاو سـانجەقی کەرکووکـن، مووچـەی ژوورچیـەکان هـەر یەکـە چـوار قـوروش هاتۆتـە خـوارەوە و خراوەتـە سـەر مووچـەی حەسـەن ئاغـا ژوورچـی لـە قەڵەمـی تەحریراتـی ئەنجوومەنـی کارگێـری لیـوای ناوهاتـوو، بـەڵام ئەمـە گونجـاو نییـە، زیادەکـە لـە ٢٠ قـوروش پێـك دێـت، مووچـەی ناوهاتـوو بـە واڵا ڕاگەیەنـدراوە و دراوەتـە قەڵەمـی فەرمانگـەی ناوەخـۆی شـورای دەوڵـەت، لەگـەڵ نـووسراوی پەیوەندیـداری سـەدارەتی ٣١ مایـس ١٣٠٩ و مەزبەتـە ڕەوان کـراوە، بـە گوێـرەی ئەمـە کاری لەسـەر بکرێـت.</td></tr>
</table>

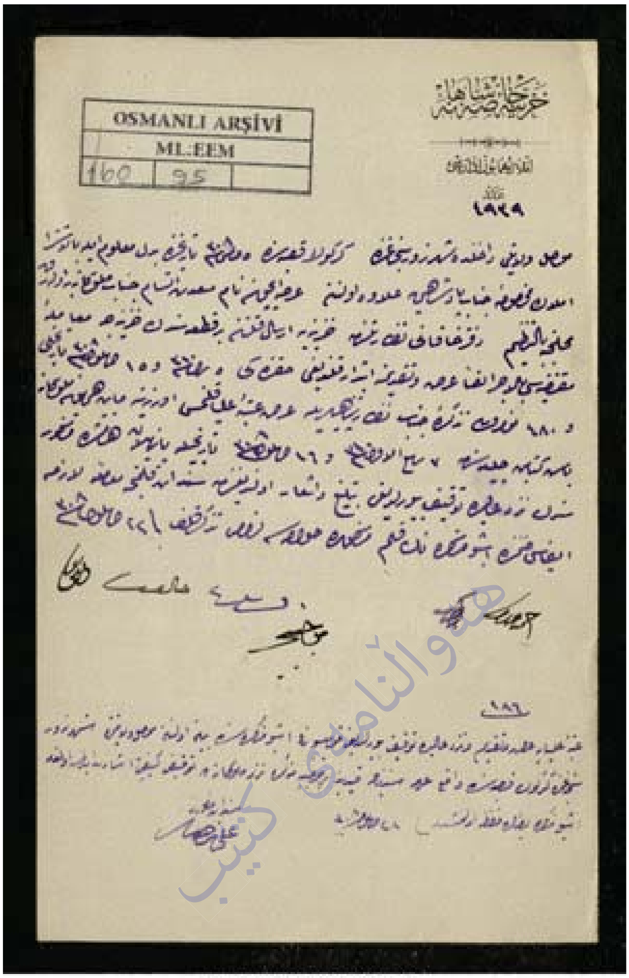

ML.EEM.00160.00095.001

18 ڕەبیعی یەکەم 1310	00160.00095	ML.EEM

خەزینەی تایبەتی شاهانە
فەرمانگەی هومایۆنی ئێستا
ژمارە ٤٩٣٩
لـە ڕاگەیانـدن و پێشـکەش کردنـی عەتەبـەی عالیـە لەمـەڕ فەرمانی دەسـت بەسـەرکردن، مولکـی تایبەتـی خراوەتە سـەر مولکی تایبەتی جەنابی شـاهانە، لە قۆمسـیۆن نووسراو ڕاگەیەندراوە، لە ویلایەتی موسـڵ سـانجەقی شـارەزور شـارۆچکەی کەرکـووک سـەنەدی ڕاگەیەنـدراو تۆمـار کراوە، چۆنیەتـی کارەکە ئاماژەی پێکـراوە و نـووسراو هەڵگیراوە.
سەنەدی فەرمانبەر

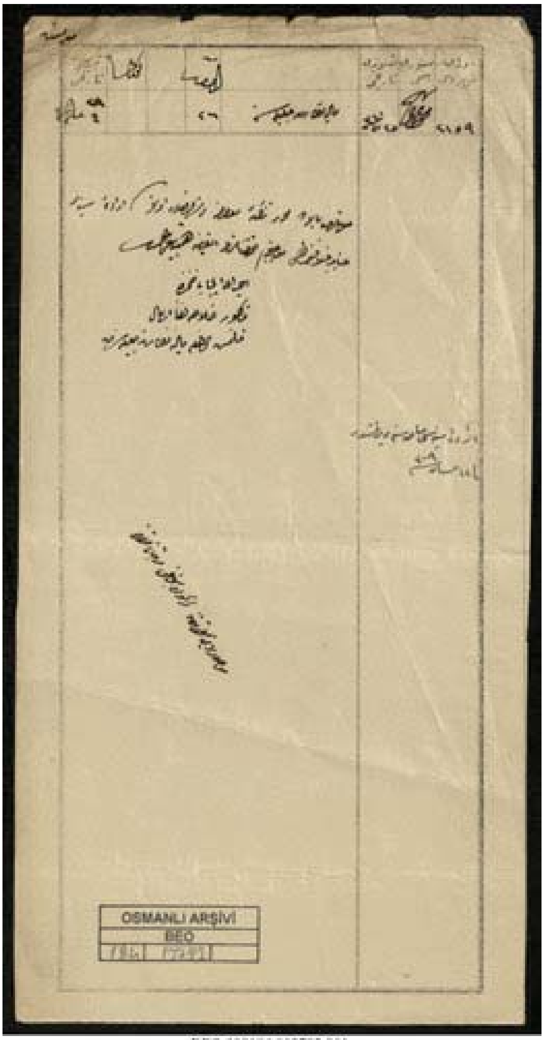

BEO.000184.013793.001

<table>
<tr><td>BEO</td><td>000184.013793</td><td>25 رەمەزان 1310</td></tr>
<tr><td colspan="3">بۆ نەزارەتی دارایی شکۆدار
لـە وێنـەی بـاڵا نووسراوەتـەوە و نـووسراوی راگەیەندراویشـدا دەرچـووە و فەرمانـی پاشـای پەیوەندیـداری جەنابـی خەلافـەت بـۆ جێبەجـێ کردنـی لـە نەزارەتـی دارایـی شـکۆدار داواکـراوە هیممـەت بکرێـت لـە جێبەجـێ کردنـی.

لە بارەی دابینکراوەکانی سانجەقی کەرکووکی سەر بە ویلایەتی موسڵ</td></tr>
</table>

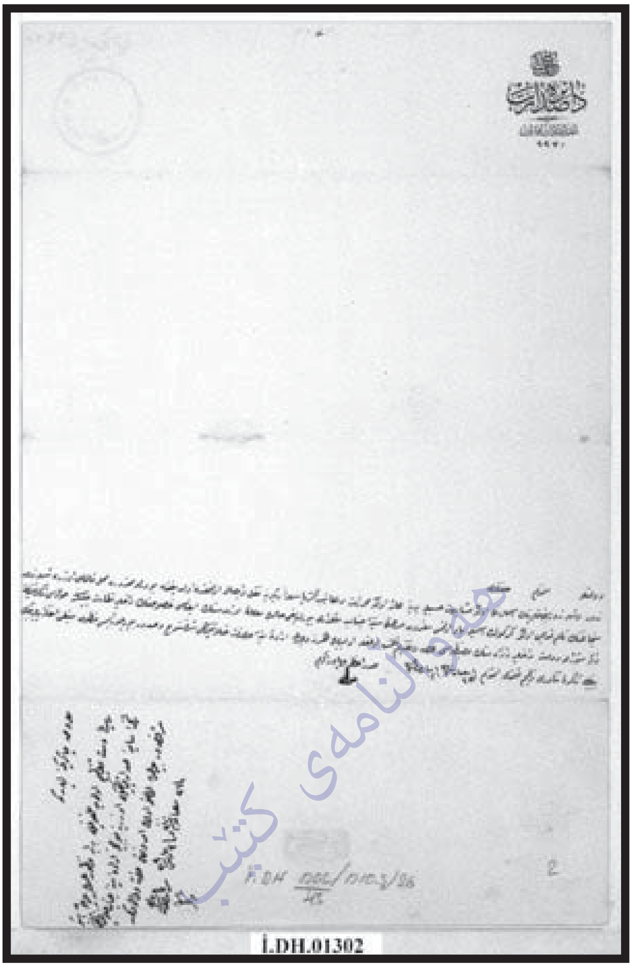

İ.DH	01302.000043	25 شەعبان 1310

بابی عالی
فەرمانگەی سەدارەت
دیوانی هومایۆنی ئێستا
٢٢٧٠
جەنابی پایەبەرزی ئەفەندم
ناوەکانی سانجەقەکانی زۆر و شارەزۆر بەهۆی لێك چوونیانەوە زۆربەی کات تۆمارەکان و نووسراوەکان بە هەڵە بۆ ئەوی تر دەگوازرێتەوە و دەروات، بۆ ئەوەی شتێکی لەم جۆرە کۆتایی پێ بێت، ناوی کۆنی سانجەقی شارەزوور کەرکووك بووە، بۆیە هەر بە ناوی کەرکووك ناو بهێنرێتەوە، لەگەڵ ئەوەی جەنابی پاشا فەرموویەتی، کەچی بۆ مامەڵەی پێویست نووسراو حەواڵەی نەزارەتی ناوخۆی شکۆدار کراوە، هەروەها مەزبەتەی فەرمانگەی ناوخۆی شورای دەوڵەت راگەیەندراوە و پێشکەش کراوە، لەم بابەتەدا پەیوەندیداری خەلافەت بە فەرمانی پاشا چ بفەرمووێت جێبەجێ دەکرێت.
سەدری ئەعزەم

İ.PT	00002.00046	4 موحەررەم 1311

بابی عالی
فەرمانگەی سەدارەت
دیوانی هومایۆنی ئێستا
٣٦
جەنابی پایەبەرزی ئەفەندم
لە ناو سانجەقی کەرکووك بە پێویست زانراوە هێڵی تەلەگرافی قەزای کۆی سانجەق درێژ بکرێتەوە، لە لایەن دانیشتوانی خۆچێیەوە بەڵێن دراوە دابین بکرێت، گشت خەرجیەکە تەنیا بەهای کەلوپەلەکە نەبێت هەروەها کرێی گواستنەوەی ئەمانە بە ووشکانی و دەریایی بۆ خەرجی دروست کردنی تەلەگرافخانەکە و ئامادە کردنی ٤٨٦١ فرانك و ٥٠ سانتیم لەگەڵ ٣٢ هەزار و ٨٨٠ قوروش بە یەکجاری و مووچەی فەرمانبەرانی و نوێکردنەوە و نۆژەنکردنەوەی هێڵەکە ئەرواقی سەر بەم بابەتە و ساڵانە و بە هەمیشەیی ٣٢٨ فرانك لەگەڵ ٢١ هەزار و ٨٤٠ قوروش خەرج کردنی جێبەجێ دەکرێت، لە کاتی دەرخستە روون بۆتەوە خەرجی ناوهاتوو لەسەر موزایەدەی ساڵی ١٣٠٩ زیاد دەکرێت و لە نەزارەتی تەلەگراف و پۆستە ئاگاداری دەرچووە و دراوەتە نەزارەتی ناوخۆی شکۆدار، لە فەرمانگەی ناوخۆی شورای دەوڵەتیش مەزبەتە دەرچووە و هاوپێچ راگەیەندراوە و پێشکەش کراوە، لەم بابەتەدا جەنابی پەیوەندیداری خەلافەت بە فەرمانی پاشا چ بفەرمووێت ئەو جێبەجێ دەکرێت.
سەدری ئەعزەم

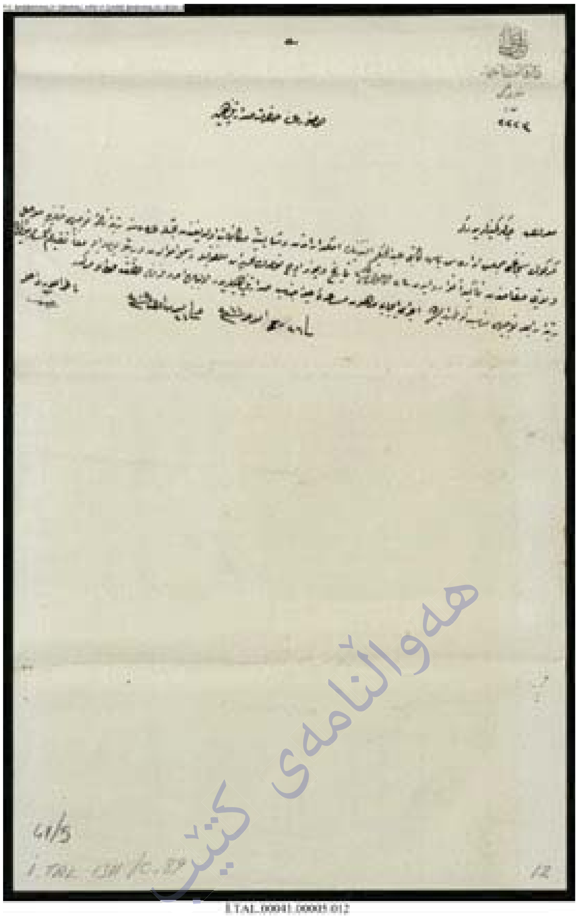

İ.TAL.00041.00005.012

هەواڵنامەی کتێب

İ.TAL	00041.00005	26 رەبیعی کۆتایی 1311

بابی عالی
فەرمانگەی کاروباری ناوەخۆ
قەڵەمی تۆمار
ژمارە ۲۲۲۳
بۆ جەنابی پەیوەندیداری سەدارەت
ڕاگەیەندراوی بەندەمانە
بــاش کاتیبــی ئەنجوومەنــی کارگێــری ســانجەقی کەرکــووك عەبدولحەکیــم ئەفەنــدی بەهــۆی ئەمەکــداری و شایسـتەی پاداشـتە، بۆیـە پلـەی سـێیەمی پێ ببەخشرێـت، لە پایـەی ویلایەتی موسـڵ بـە دووپاتکردنەوە نـووسراوی ۲۲ ئەیلـوول ۱۳۰۹ ژمـارە ۱۰۳ هاتـووە و هاوپێـچ و پۆسـتەی تۆمـاری کەسـێتی بەیەکەوە پێشـکەش کـراوە، هەروەها ئەگـەر بـە گونجـاو دەزانرێـت ناوبـراو پلـەی چوارەمـی پـێ ببەخشرێـت، بـەڵام لەسـەر ڕای جەنابـی پەیوەندیـداری سـەدارەت وەسـتاوە، لـەم بابەتـەدا بڕیـار و فەرمـان بـۆ جەنابـی ئـەم کەسـەیە کـە فەرمـان دەردەکات.
نازری کاروباری ناوەخۆ

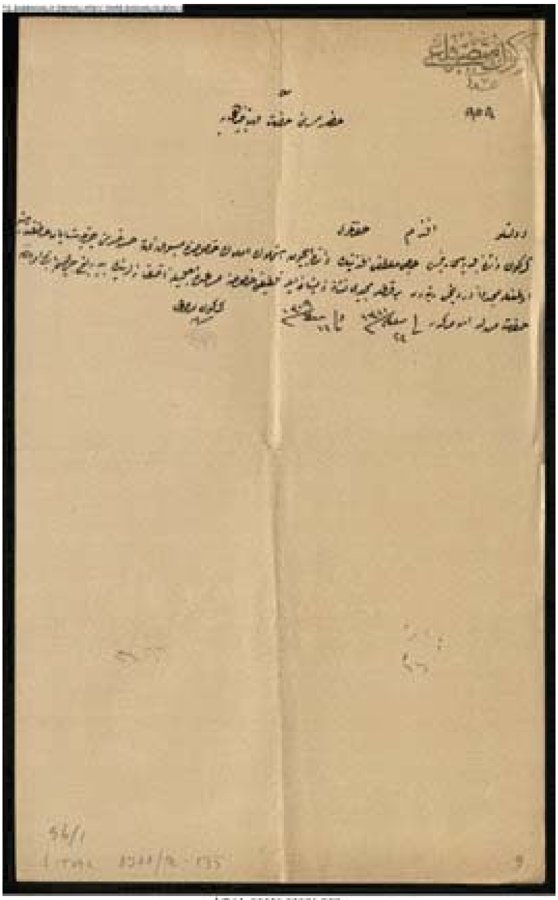

I.TAL.00056.00001.009

<table>
<tr><td>İ.TAL</td><td>00056.00001</td><td>22 شەعبان 1311</td></tr>
<tr><td colspan="3">موتەسەرفی کەرکووك
ژمارە ٩٥٩
بۆ جەنابی پەیوەندیدارانی ویلایەت
جەنابی پایەبەرزی ئەفەندم
سەرۆکی فەرمانگەی شارەوانی کەرکووك حاجی مستەفا ئەفەندی لە بارەی بەدەست هێنانی مولکەوە خزمەتی پێشووی دیارە و شایەنی ڕێزگرتنە، دووبارە لە پلەی چوارەم پارچەیەك نیشانی مەجیدی پێ ببەخشرێت، بۆ ئەمەش فەرمان.
موتەسەرفی کەرکووك</td></tr>
</table>

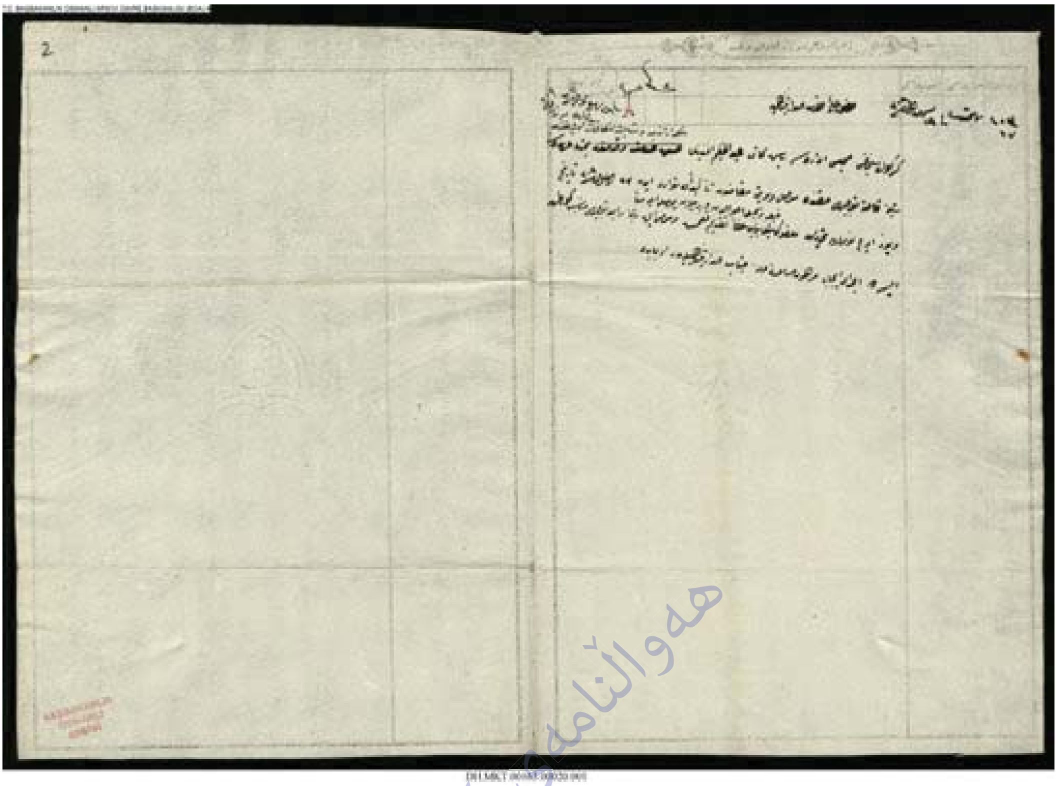

DH.MKT 00163 00020 001

هەواڵنامەی کتێب

<table>
<tr><td>DH.MKT</td><td>00163.00020</td><td>23 رەبیعی کۆتایی 1311</td></tr>
<tr><td colspan="3">جەنابی پەیوەندیداری سەدارەت
بـاش کاتیبـی ئەنجوومەنـی کارگێـری سـانجەقی کەرکـووك عەبدولحەکیـم ئەفەنـدی بەهـۆی شایسـتە بـوون و ئەمەکداریەکەیـەوە پلـەی سـێیەمی پـێ ببەخشرێـت، بـۆ ئـەم مەبەسـتە لـە پایـەی ویلایەتـی موسـڵ نـووسراوی دووپاتکردنـەوە لـە مێـژووی ٢٣ ئەیلـوول ١٣٠٩ ژمـارە ١٠٣ هاوپێـچ و تۆمـاری کەسـێتی نێـردراوە، هەروەهـا وا نیشـان دراوە ناوبـراو شـایەنی پلـەی چوارەمـە، بـەڵام لـەم بابەتـەدا فەرمانـی جەنابـی پەیوەندیـداری سـەدارەتە.</td></tr>
</table>

DH.MKT 00199.00029.001

DH.MKT	00199.00029	7 رەجەب 1311

بۆ جەنابی پەیوەندیداری سەدارەت

لـە سـانجەقی کەرکـووك قائیمقامـی قـەزای کـۆی سـانجەق عەبـاس ئەفەنـدی لـە بـەر کارە خراپەکانـی لـە شـوێن خـۆی بـە زانیـاری فەرمانبـەری تایبـەت لێکۆڵینـەوە ئەنجـام دراوە، نـووسراوی لێکۆڵینەوەکانی نـاردووە، لەگـەڵ پێشـکەش کردنـی نووسراوەکانـی ویلایەتـی موسـڵ لـە مێـژووی ١٨ کانوونـی یەکـەم ١٣٠٩ ژمـارە ١٥٧، بـە هـاوکاری جەنابـی پەیوەندیـداری سـەدارەت جێبەجـێ دەکرێـت.

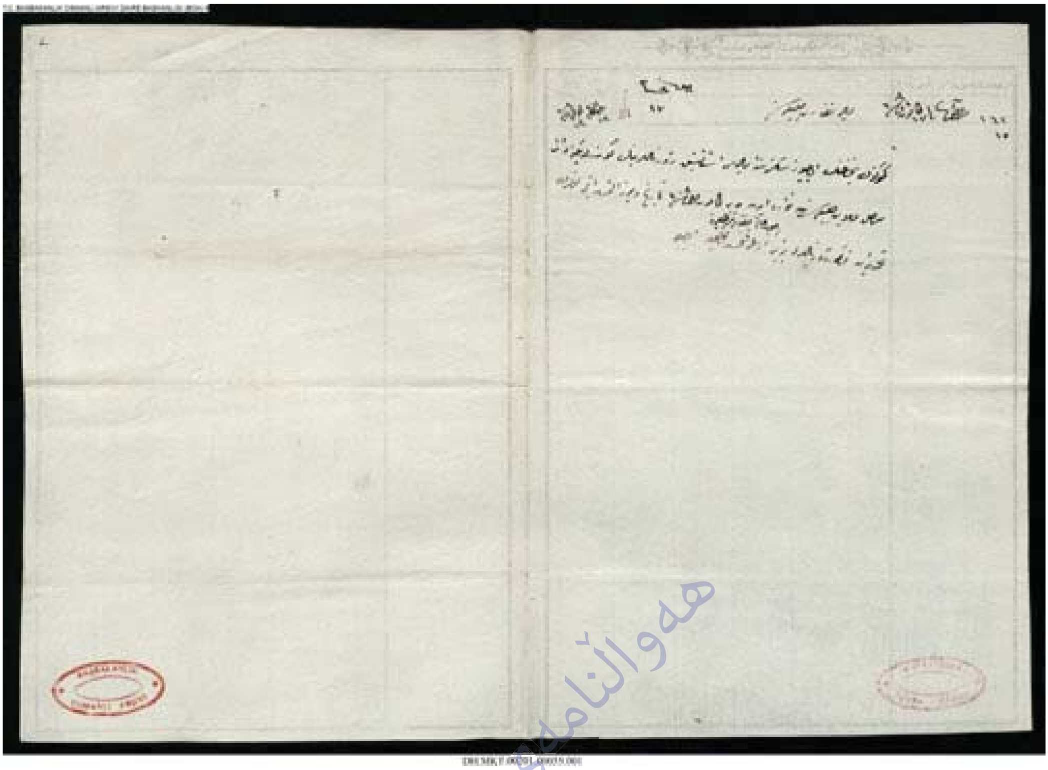

هەواڵنامەی کتێب

DH.MKT	00201.00055	23 رەجەب 1311
بۆ نەزارەتی دارایی شکۆدار ژورنالی ئاماری دارایی ساڵی ١٣٠٨ی سانجەقی کەرکووك نێردراوە، لە ویلایەتی موسڵ نووسراو لە مێژووی ٢٥ کانوونی یەکەم ١٣٠٩ ژمارە ١٦٢ لەگەڵ ژورنالەکان بەیەکەوە بۆ پەیوەندیدارانی سەدارەت نێردراوە،		

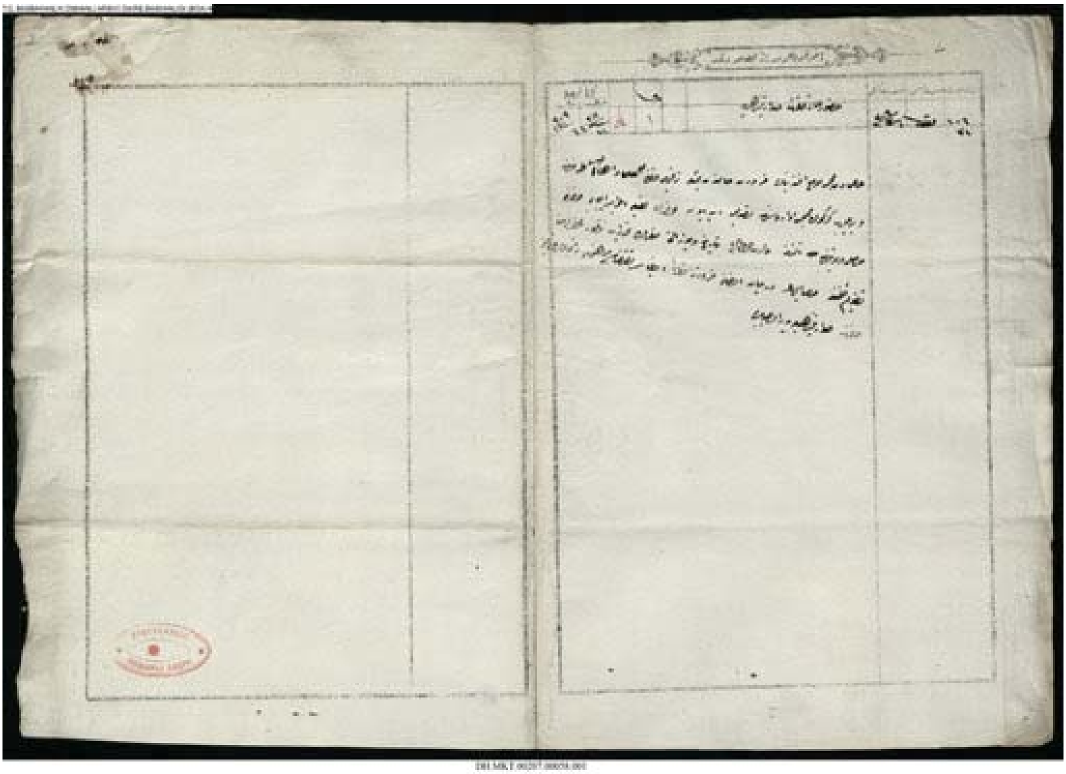

1311 شەعبان 12	00207.00058	DH.MKT
بۆ پەیوەندیدارانی سەدارەت لە زاناکان بە ناوی محەمەد لامع ئەفەندی بەهۆی تەنگانەییەوە لەلایەن عولەما و دانیشتوانی خۆچێیەوە بۆ بەرزکردنەوەی بژێوی داواکاری بەرز کراوەتەوە، لە ئەنجوومەنی کارگێری کەرکووك پەسەند کراوە و بۆ جێبەجێ کردنی داواکاریەکە لە ویلایەتی موسڵ نووسراوی ناوهاتوو لە مێژووی ٥ تشرینی یەکەم ١٣٠٩ ژمارە ١٠٦ لەگەڵ داواکاریەکە بەیەکەوە پێشکەش کراوە، بە تێروانین لە گرنگی بابەتەکە بۆ جێبەجێ کردنی کارەکە رای پەیوەندیدارانی سەدارەتە.		

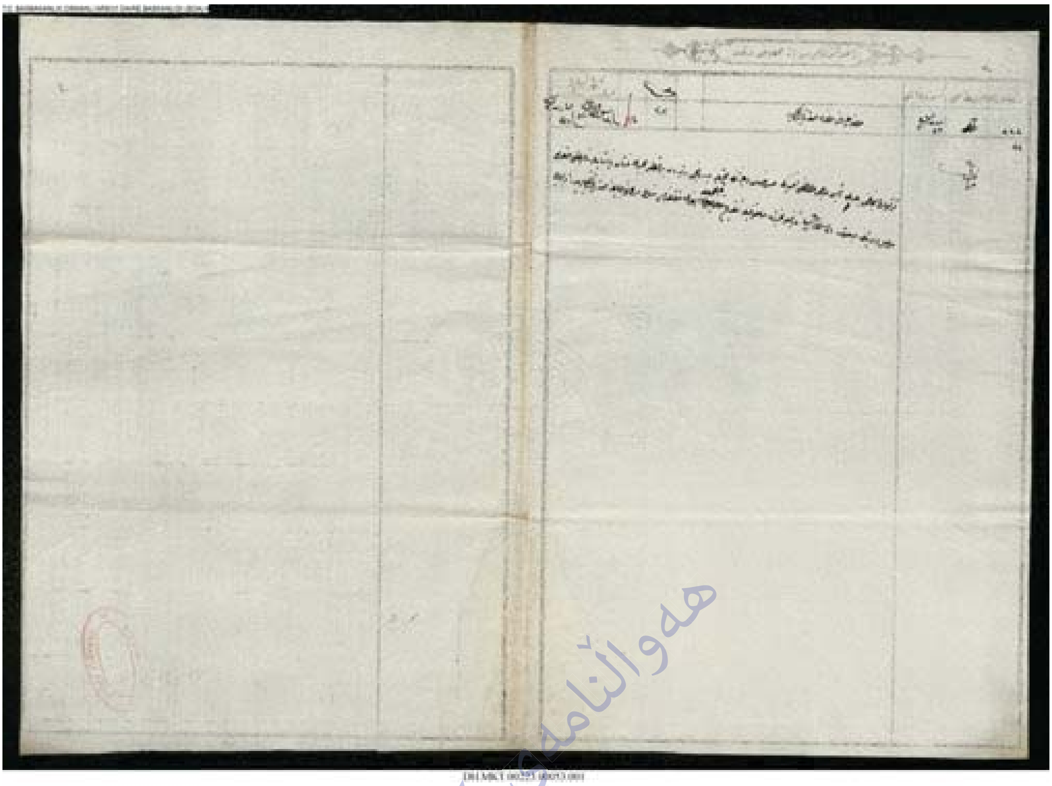

هەواڵنامەی کتێب

DH.MKT	00223.00053	11 شەوال 1311

بۆ پەیوەندیداری سەدارەت
سـەرۆکی شـارەوانی سـانجەقی کەرکـووك حاجـی مسـتەفا ئەفەنـدی بەهـۆی خزمەتـە باشـەکانی و ئـەم پیاوەتەیـەی نواندوویەتـی، لـە پلـەی چـوارەم نیشـانی مەجیـدی پـێ بدرێـت، بـۆ ئـەم مەبەسـتە لە ویلایەتی موسڵ نـووسراوی مێـژووی ٢١ شـوبات ١٣٠٩ هاوپێـچ پێشـکەش کراوە، بـۆ جێبەجێ کردنـی رای پەیوەندیدارانی سـەدارەتە.

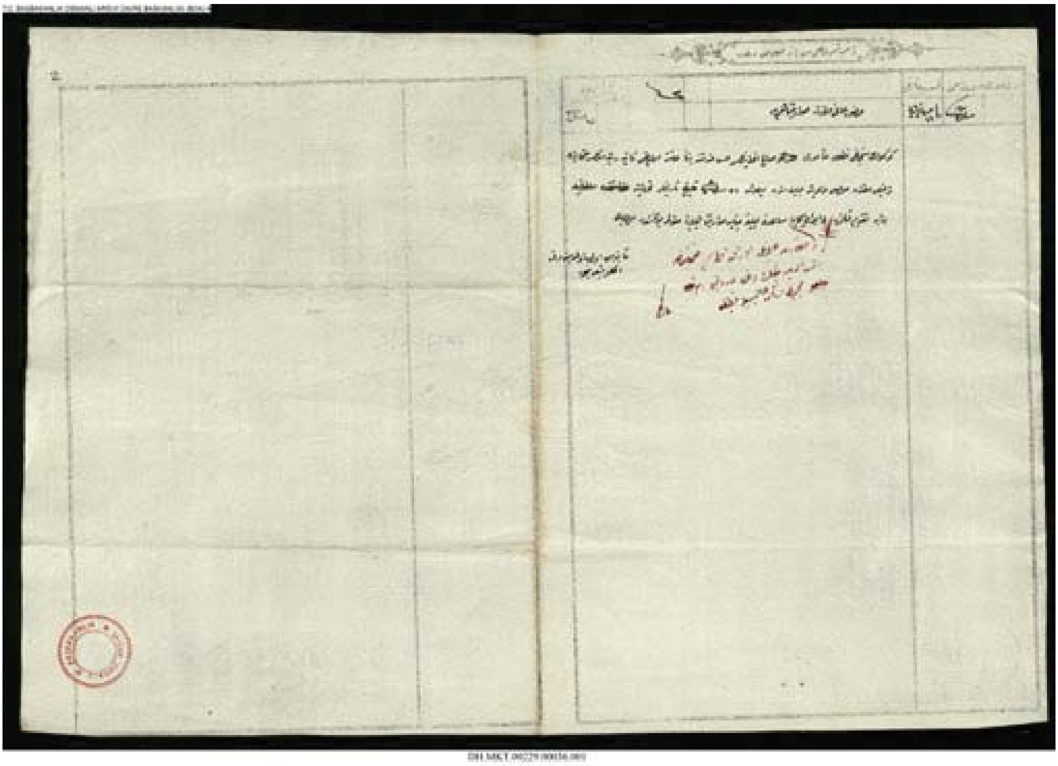

DH.MKT.00229.00036.001

17 شەوال 1311	00229.00036	DH.MKT

بۆ جەنابی پەیوەندیداری سەدارەت
بەهـۆی خزمەتـە باشـەکانی فەرمانبـەری ناسـنامەی سـانجەقی کەرکـووك سـاڵح ئەفەنـدی بـۆ پلـەی دووەم پلەکـەی بـەرز بکرێتـەوە، بـۆ ئـەم مەبەسـتە لـە ویلایەتـی موسـڵی شـکۆدار نـووسراوی مێـژووی ٢١ شـوبات ١٣٠٩ لەگـەڵ هاوپێـچ بەیەکـەوە پێشـکەش کـراوە، بـۆ جێبەجـێ کردنـی ئـەم کارە رای پەیوەندیـداری سـەدارەتە.

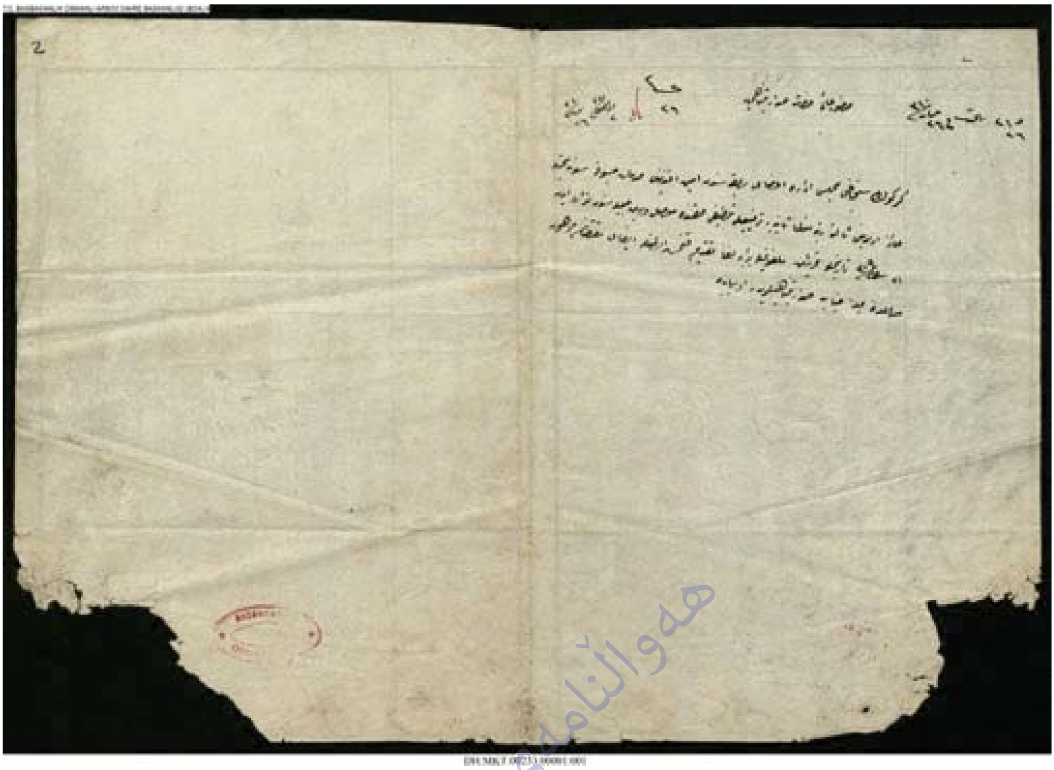

DH.MKT 00233.00001.001

هەواڵنامەی کتێب

DH.MKT	00233.00001	2 زیلقەعدە 1311

بۆ پەیوەندیدارانی سەدارەت

ئەندامی پێشووی ئەنجوومەنی کارگێری سانجەقی کەرکووك ئەمین ئەفەندی بەهۆی خزمەتەکانی پێشووی لە پلەی سێیەم بۆ پلەی دووەم بەرز بکرێتەوە، بۆ ئەم رێزگرتنە لە ویلایەتی موسڵی شکۆدار لە مێژووی ٢١ شوبات ١٣٠٩ نووسراو لەگەڵ هاوپێچ بەیەکەوە پێشکەش کراوە، بۆ جێبەجێ کردنی کارەکە رای پەیوەندیداری سەدارەتە.

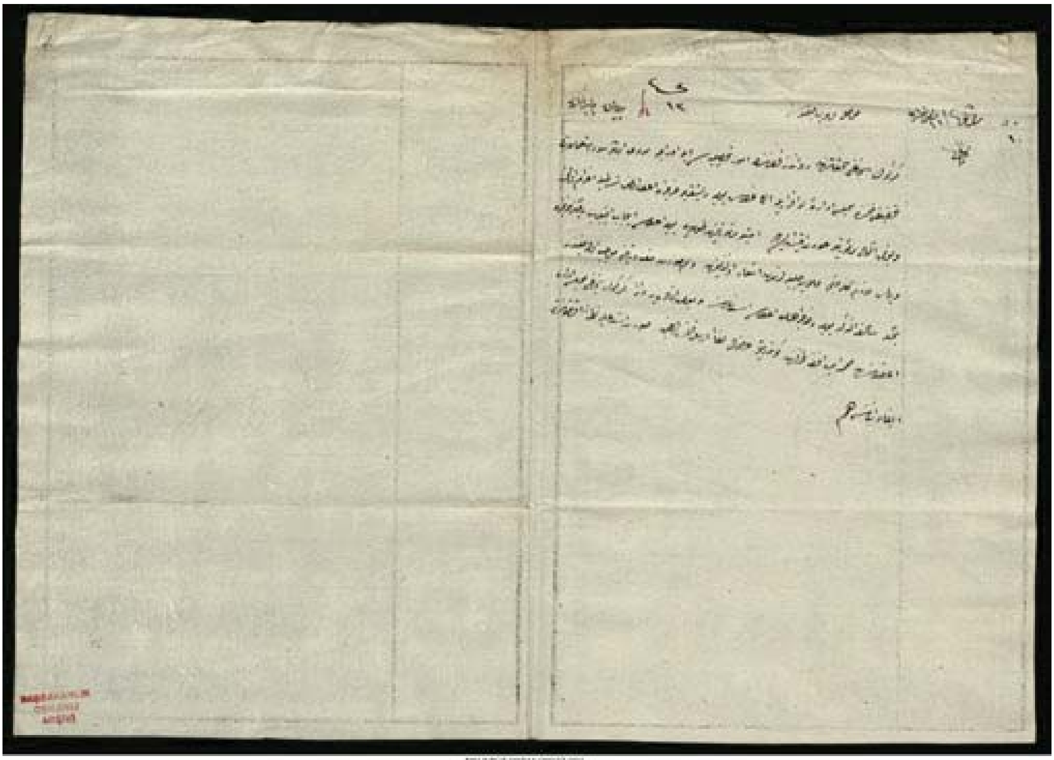

DH.MKT.00241.00032.001

<table>
<tr><td>22 زیلقەعدە 1311</td><td>00241.00032</td><td>DH.MKT</td></tr>
<tr><td colspan="3">بۆ ویلایەتی موسڵی شکۆدار
قـەزای روانـدز سـەر بـە سـانجەقی کەرکـووك لـەم رێگایـە تێپەربوونـی داهـات تووشـی خـراپ بەکارهێنـان دەبێتـەوە، بـە مەبەسـتی لێکۆڵینـەوە بـە بریـاری ئەنجوومەنـی کارگێـری رۆژانـە ٥٠ قوروشـی بـۆ براوەتـەوە، جگـە لەمـە بـە مەرجـی دابیـن کردنـی خەرجـی رێـگا نێردراوەتـە ناوچەکـە، دوای ئـەوەی ئەرکەکـەی بـە تەواوەتـی جێبەجـێ کـردووە و گەراوەتـەوە، بـەڵام پارەکـەی نەدراوەتـێ گوایـە ئـەم ئەرکـە پێویسـتی بـە رۆژانـە نیيـە، تەنیـا پێویسـتە خەرجـی رێگاکـەی پـێ بدرێـت، لـە ویلایەتـی شـکۆدار ئامـاژەی پێکـراوە، بـەم وێنەیـە زوڵمـی لێکـراوە، بۆیـە داواکـراوە هـەم رۆژانەکـەی هـەم خەرجـی رێگاکـەی بـۆ دابیـن بکرێـت، بـە هەندێـك ووتـەوە لـە ئەندامانـی ئەنجوومەنـی کارگێـری سـانجەقی کەرکـووك محەمـەد ئەفەنـدی داواکاری پێشـکەش کـراوە بـە تێروانیـن لـە وێنـەی داواکاریەکـە کارەکـە جێبەجـێ بکرێـت.</td></tr>
</table>

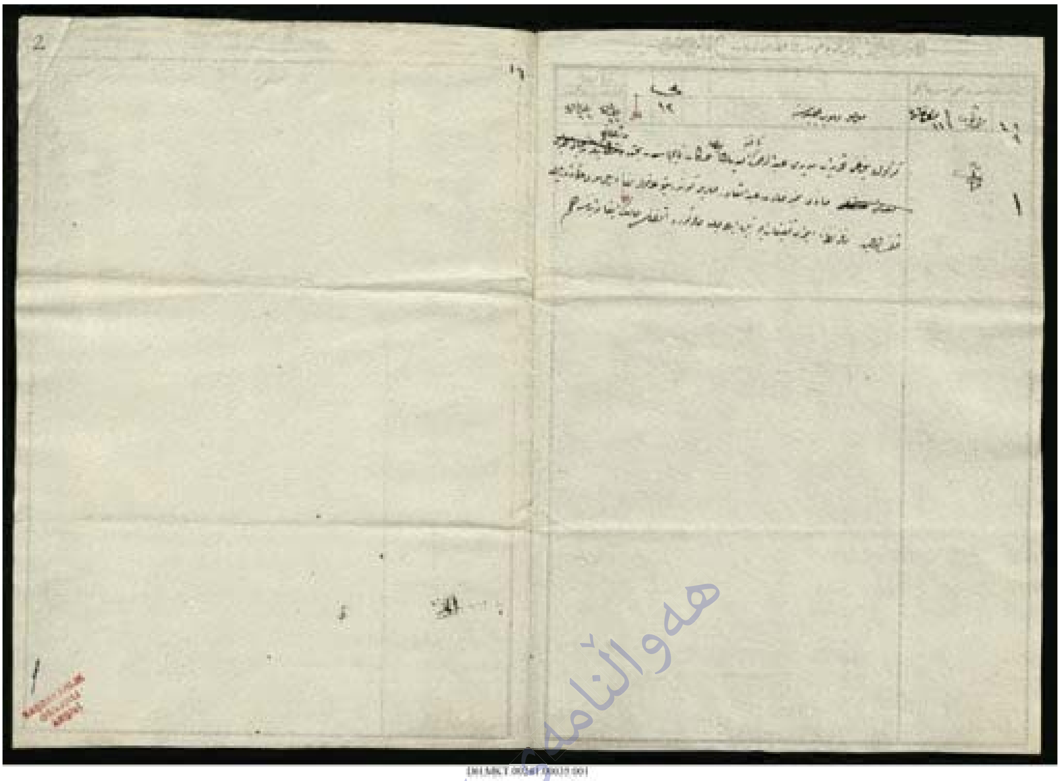

DH.MKT.00241.00035.001

هەواڵنامەی کتێب

DH.MKT	00241.00035	23 زیلقەعدە 1311
بۆ ویلایەتی موسڵی شکۆدار بەڕێوەبەری تەحریراتی سانجەقی کەرکووك عەبدولرەحمان نافد ئەفەندی لەسەر هەندێك کردەوەی سەرپێچی و نەگونجاو و سکاڵاوە بە مۆری هەواڵگر سادق عەبدولقادر داواکاری نێردراوە هاوپێچ بۆ سەروو نێردراوە، بە تێروانین لە بابەتەکە لەگەڵ لێکۆڵینەوە ئەمەی روون دەبێتەوە بە گوێرەی حاڵەتەکە هیممەت بکرێت لە ڕاگەیاندنی.		

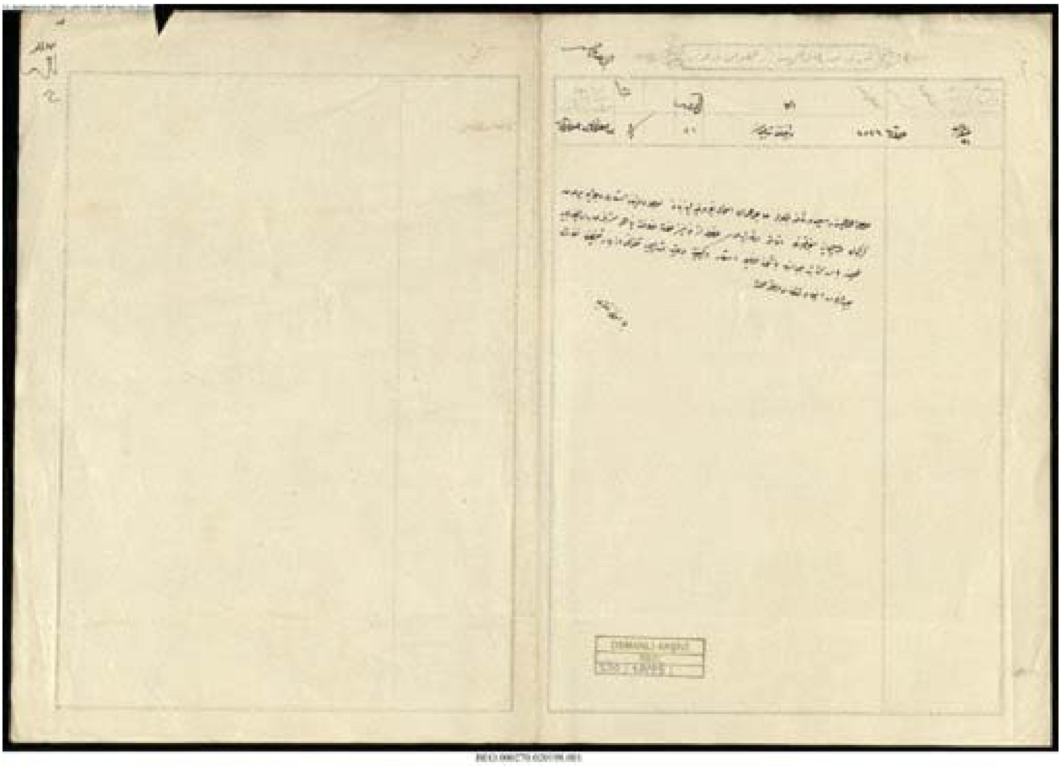

BEO	000270.020198	22 سەفەر 1311

بۆ نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدار
بـە ئاماژەی ویلایەتی موسـڵ لە دانیشـتوانی موسـڵ سـەعید بـەگ و ڕەئوف بـەگ لەگەڵ حاجی محەمەد لەسـەر کارە بەدەکانیـان ماوەیـەك لـە سـانجەقەکانی کەرکـووك و سـلێمانی نیشـتەجێ بکرێـن، لەم بارەیـەوە بە فەرمانـی جەنابی پاشـای پەیوەندیـداری خەلافـەت فەرمـان دەرچـووە، بـە نـووسراوی تایبەتـی لـە مابەینـی هومایۆنـی بـاش کیتابەتـی شـکۆدار ئامـاژەی پێکـراوە، ئەمـەش بـە تەلەگـراف نـووسراوی بـۆ دەرچـووە، لـە نەزارەتی شـکۆدار جێبەجـێ بکرێت.

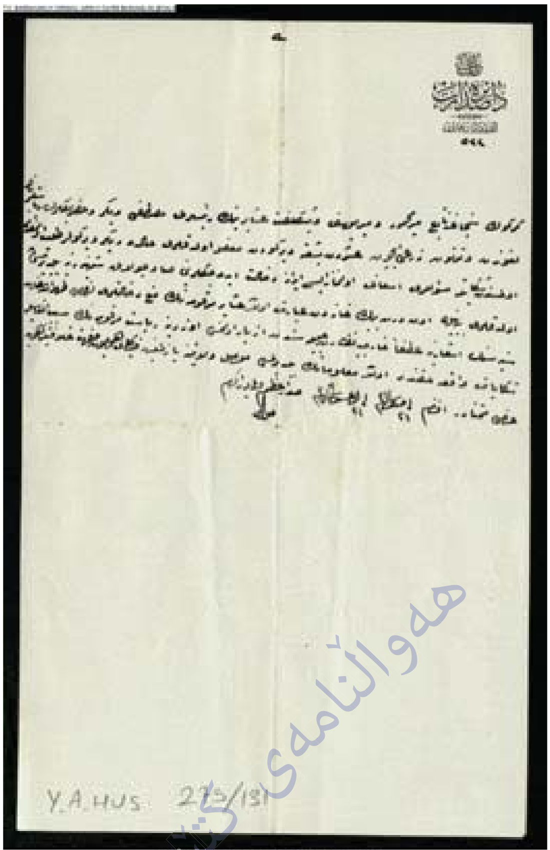

Y_A___HUS_00279.00131.001

<table>
<tr><td>Y.A.HUS</td><td>00279.00131</td><td>21 سەفەر 1311</td></tr>
<tr><td colspan="3">بابی عالی
فەرمانگەی سەدارەت
دیوانی هومایۆنی ئێستا
٥٢٢
عەشـیرەتەکانی شـکلفت و میـر یوسـف و میـر مەحمـود سـەر بـە سـانجەقی کەرکـووك، سـەرۆکەکانی بـە نـاوی مسـتەفا بـەگ و بەکـر بـەگ و خـضر بـەگ بـە هەڵوەشـاندنەوەی سـەرکردایەتیان بـۆ چاندنـی تووتـن لـە دە یـەك و لـە باجەکانـی تـر بـووراون، بـەڵام لـە باجەکانـی تـر داواکـراون، بۆیـە هانایـان بـۆ ئێـران بـردووە، ئەمـەش باڵیۆزخانـەی سـاوچبۆلاق رایگەیانـدووە، لـە عەشـائیرەکانی ناوهاتـوو کـە لـە ٤٠٠٠ خانـە پێـك هاتـووە، بـۆ ئـەوەی رێگـە لـە هانابردنیـان بگیرێـت، بـە ئامـاژەی باڵیۆزخانـەی تەهـران بـۆ نەزارەتـی دەرەوەی شـکۆدار نێـردراوە، سـەرۆکایەتی ناوهاتـوو بەهـۆی هەڵوەشـاندنەوەی و سـکاڵاوە نـووسراو بـۆ ویلایەتـی موسـڵ کـراوە، تەمەنـا دەکرێـت بـە پەیوەندیـداری خەلافـەت رابگەیەندرێـت.
سەدری ئەعزەم</td></tr>
</table>

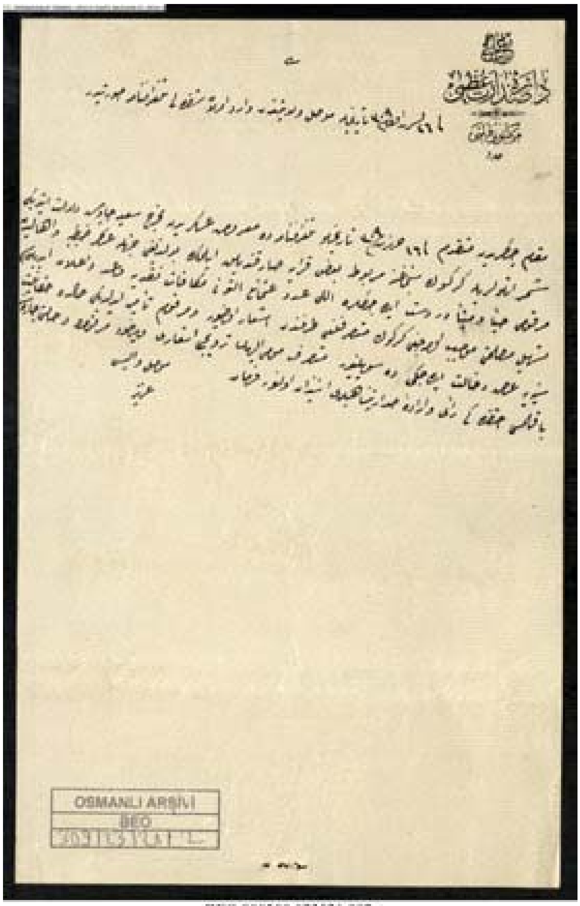

BEO.000309.023121.002

BEO	000309.023121	28 ڕەبیعی کۆتایی 1311

بابی عالی
فەرمانگەی سەدارەتی پایەبەرز
قەڵەمی تۆمار

وێنەی ئەم تەلەگرافنامەیە کە لە مێژووی ٢٦ تشرینی یەکەم ١٣٠٩ لە ویلایەتی موسڵ هاتووە لە تەلەگرافنامەی پایەی بەندەمان لە مێژووی ١٦ حوزەیران ١٣٠٩ ڕاگەیەندراوە، بە بەڵگەوە سەلمێنراوە سەعید چاوش لە ئەرکی سەربازی لایداوە و لەگەڵ ئەسپ سوارانی شەمەر هێرشی کردۆتە سەر هەندێك گوندی سەر بە کەرکووك تێدا دزی و تاڵانی ئەنجام داوە، لەلایەن موتەسەرفی کەرکووك ئاماژەی پێکراوە ئەگەر ڕابگەیەندرێت و بەڵێن بدرێت لەلایەن هەر یەك لە سەربازانی زەبتیە و دانیشتوانەوە ئەوەی بە زیندوویی یاخود بە مردوویی دەستگیری بکات، ئەوا وەکو پاداشت ٥٠ ئاڵتونی عوسمانی پێ دەبەخشرێت، ئەم کاتە لە بەرژەوەندی هەموو لایەك دەبێت، هەر کە ناوبراویش کەوتە بەر دەست ئەم کاتە تکا دەکات و ڕاستییەکان بە پاشا ڕادەگەیەنێت، جێبەجێ کردنی ئەرکەکەی موتەسەرفی ناوهاتووش یاخود تکاکردنی ناوبراو لەسەر ڕای پەیوەندیداری سەدارەت وەستاوە، فەرمان.
عەزیز والی موسڵ

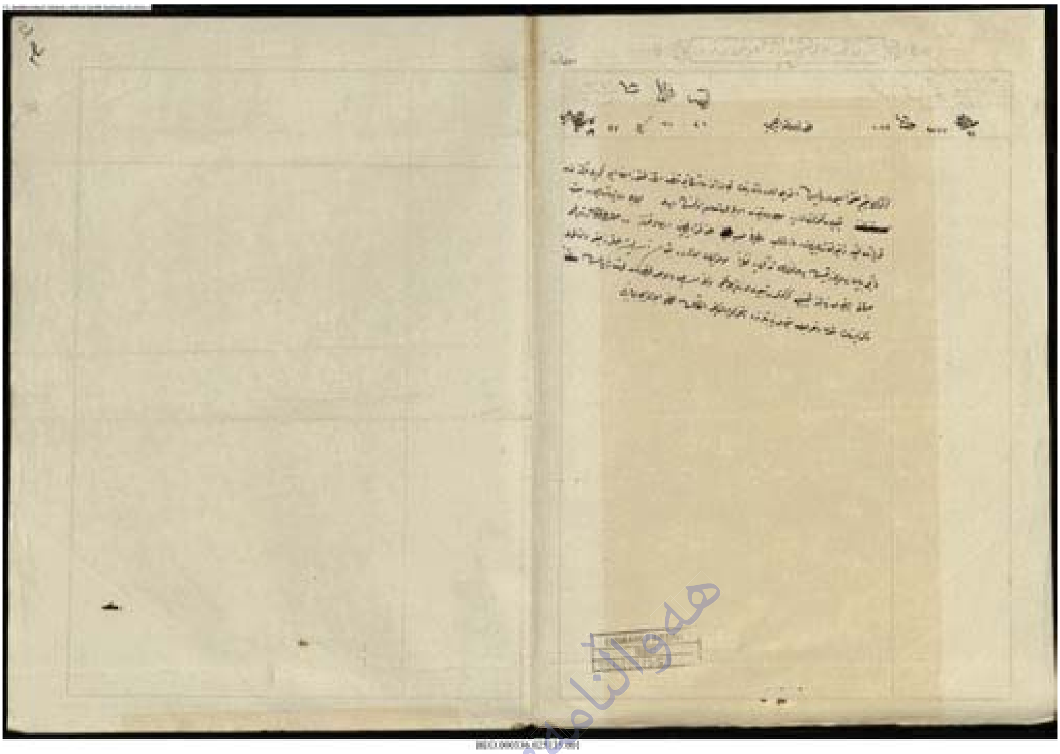

هەواڵنامەی کتێب

BEO	000336.025135	22 جەمادی کۆتایی 1311

بۆ لایەنی واڵای پەیوەندیداری فەتوامان
دەرویــش ئەفەنــدی موفتــی پێشــوو لەگــەڵ منــداڵ و کەســوکاری کــە لــە کەرکــووك نیشــتەجێیە، بەهــۆی ســەرپێچیەکانیەوە ســکاڵا بــەرز کراوەتــەوە، تێــدا ٣٩ واژووی تێدایــە، لــە مەرکــەزی کۆپــری تەلەگرافنامــە دەرچــووە، ســەرەتا پــرس بــە ویلایەتــی موســڵ کــراوە، لــەم بابەتــەدا نــووسراو لــە ویلایەتــی ناوهاتــوو نێــردراوە، هاوپێــچ نێردراوەتــە نەزارەتــی ناوەخــۆی شــکۆدار، لەوێشــەوە بــۆ پەیوەندیدارانــی فەتــوا نێــردراوە، بــە تێروانیــن لــە نــووسراوی مێــژووی ١٧ جەمــادی کۆتایــی ١٣١١١ ژمــارە ٢٧٧٧ ئەگــەر ناوبــراو لــەوێ بمێنێتــەوە ئــەوا ئاســایش تێــك دەدات، لەلایــەن والــی پێشــوو و ئێســتا ئاماژەی پێکــراوە، لــە لایەنــی ئەنــادۆڵ لــە نیابەتــی ســانجەقێك دابمەزرێــت و پێویســتە لــە کەرکــووك دوور بخرێتــەوە، هەروەهــا دەرکەوتــووە ناوبــراو پێشــووتر لــە نیابەتــی هەندێــك لــە ســانجەقەکان کاری کــردووە، کارەکــە جێبەجــێ بکرێــت.

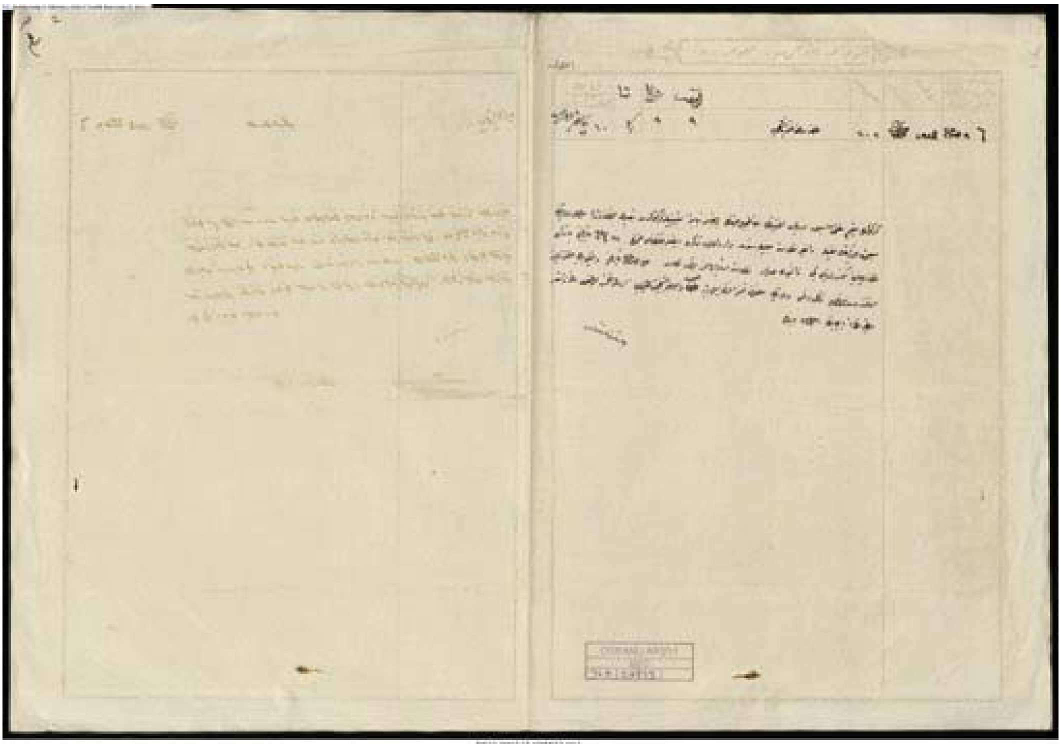

BEO.000345.025833.001

<table>
<tr><th>BEO</th><th>000345.025833</th><th>10 رەجەب 1311</th></tr>
<tr><td colspan="3">بۆ لایەنی پەیوەندیداری فەتوا
دەرویش ئەفەندی موفتی پێشوو لە کەرکووك نیشتەجێیە، پێویستە لە کەرکووك دوور بخرێتەوە، بە دامەزراندنی لە نیابەتی سانجەقێکی ئەنادۆڵ، نووسراو لە ویلایەتی موسڵ نێردراوە و هاوپێچ لەگەڵ ئەم نووسراوەی کە لە نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدار هاتووە، بە نووسراوی مێژووی ٢٢ جەمادی کۆتایی ١٣١١ بۆ لایەنی سەدری ئەعزەم نێردراوە، بە دووپاتکردنەوە ئەمجارە لە نەزارەتی ناوهاتوو نووسراوی مێژووی سەرەتای رەجەب ١٣١١ ژمارە ٢٩٣٤ هاتووە لەگەڵ تەلەگرافنامەی ویلایەت بۆ پەیوەندیدارانی شێخایەتی نێردراوە، بە تێروانین لە بابەتەکە کارەکە جێبەجێ دەکرێت.</td></tr>
</table>

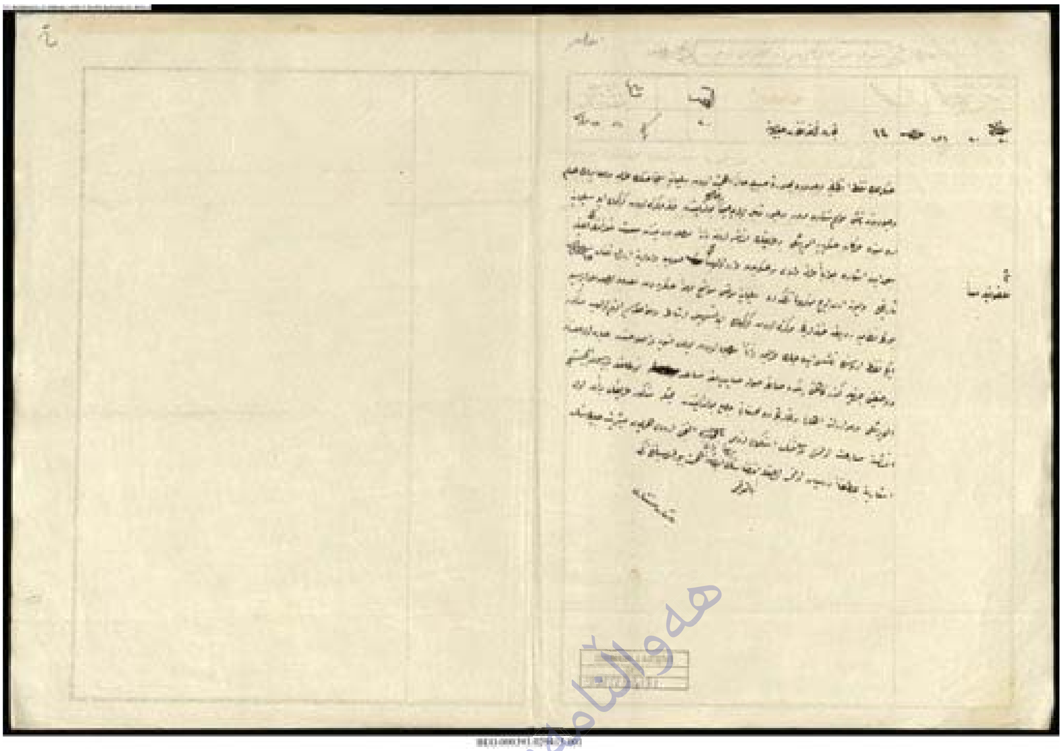

هەواڵنامەی کتێب

BEO	000393.029415	20 شەوال 1311

نەزارەتی بازرگانی و نافیعەی شکۆدار
بـە تێروانیـن لـە خاڵـی سـەربازی و هاوسـنووربوونی، سـانجەقی سـلێمانی گرنگـی خـۆی هەیـە، بەهـۆی نەبوونـی ڕێـگا و دەروازە لـە حاڵەتێکـە لـە وەرزی زسـتاندا هاتووچـۆی گونجـاو نییە، مەرکـەزی فرقە دەکەوێتە نێوان سـلێمانی و کەرکووك، بۆیـە پێویسـتە ڕێگایـەك دروسـت بکرێـت، تەلەگرافنامـە لـە ویلایەتـی موسـڵ نێـردراوە لەگـەڵ ئـەو ئاماژەیـەی کـە پێشـووتر نێـردراوە، وەڵامەکـەی لەلایەنـی سەرعەسـکەرەوە نێـردراوە، لەگـەڵ هاوپێچەکانـی نـووسراوی مێـژووی ١٧ شـەوال ١٣١١ ژمـارە ١١٣ بـۆ والا نێـردراوە، لـەم نـووسراوەدا هاتـووە؛ لەبـەر ئـەوەی شـوێنی سـلێمانی لـە خاڵـە گرنگەکانـی سـەربازییە لەگـەڵ کەرکـووك کـە مەرکـەزی فرقـەی ڕەدیفـی نیزامیەیـە، ئاسـانکاری بکرێـت لـە بەسـتنەوەیان و چاککردنـی ڕێگاکانیـان، لەبـەر ئـەوەی هـەر خـۆی ڕێگاکـە هەیـە، بـەڵام پێویسـتی بـە ڕێکخسـتن و چاککردنەوەیـە، جگـە لەمـە لـە لای چـەپ و ڕاسـتی شـتێك نییـە ببێتـە هاوکاریـان، لەشـکر و هاتووچـۆی کەلوپەلـی دانیشـتوان و کریـن و فرۆشـتنی بـازرگان لـەم ڕێگایـەوە دەکرێـت هەرچـی زووە پەلـە بکرێـت لـە دروسـت کردنـی ڕێـگای باسـکراو، بـە ئاماژەی موشـیرەتی شـکۆداری لەشـکری شەشـەمی همایـۆن دوای ووردبینـی بەپەلـە کارەکـە جێبەجـێ بکرێـت و ڕابگەیەندرێـت، بـۆ ئەمـەش نـووسراو کـراوە.

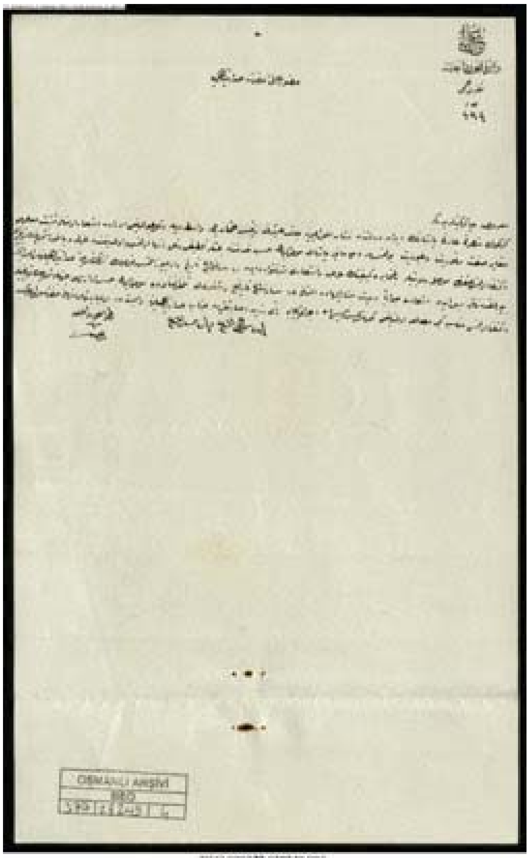

BEO.000377.028249.004

BEO	000377.028249	26 شەوال 1311

بابی عالی
فەرمانگەی کاروباری ناوەخۆ
قەڵەمی تۆمار
ژمارە ٤٩٤
بۆ جەنابی پەیوەندیداری سەدارەت
راگەیەندراوی بەندەیە
بـۆ ئـەوەی عـارف پاشا موتەسـەرفی کەرکـووك لـە دەوڵەتـی ئێـران نیشـان وەربگرێـت، بـە رێگـەی عوسـمان بـەگ سـەرۆکی عەشـیرەتی جـاف پەیوەنـدی بەسـتووە و دەسـت پێشـغەری کـردووە، بۆتـە کۆیلـەی ناوبـراو، لەگـەڵ ئەمـەش بەهـۆی خزمەتـە باشـەکانی پاشـای ناوبـراو رێزگرتنـی لـە جێبەجـێ کـردن دایـە، ئاخـۆ دوور بخرێتـەوە یاخـود حاڵـی حـازر سـزا بدرێـت پەیوەنـدی بـە ویلایەتـی موسـڵ کـراوە، بـە نـووسراوی سـەدری ئەعـزەم لـە مێـژووی ١٠ نیسـان ١٣١٠ ژمـارە ٣٦٠ بریـاری لەسـەر دەدرێـت و دەنووسرێتـەوە، بـە ئامـاژەی پێشـوو وەڵام لـە ویلایەتـی ناوهاوتـوو لـە مێـژووی ١٥ نیسـان ١٣١٠ و تەلەگرافنامـەی بـە شـیفرە هاتـووە دیـاری کـراوە کـە حاڵـی حـازر سـزا بدرێـت، ئەمـە گونجاوتریـن کارە، بـە گوێـرەی ئـەم خوێندنەوەیـە رای پەیوەندیـداری سەدارەتیشـی پێویسـتە، لـەم بابەتـەدا بریـار و فەرمـان بـۆ جەنابـی ئـەم کەسـەیە کـە فەرمـان دەردەکات.
نازری کاروباری ناوەخۆ

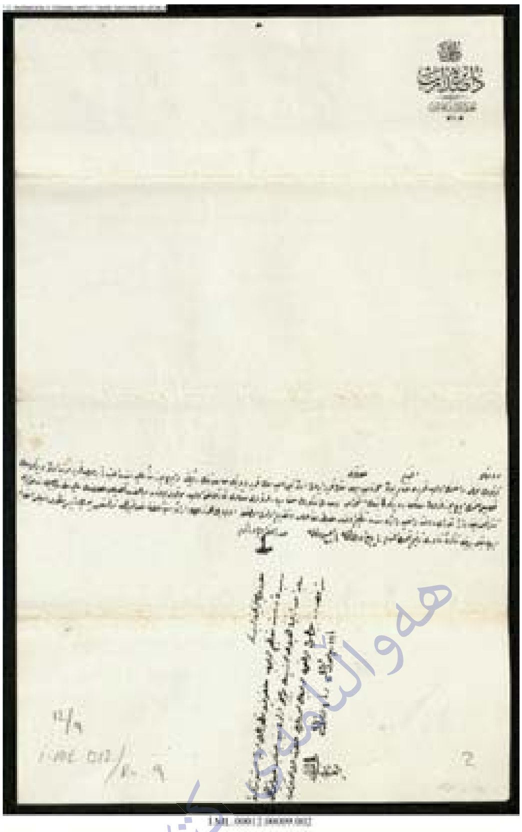

هەواڵنامەی کتێب

İ.ML	00012.00009	12 رەبیعی یەکەم 1312

بابی عالی
فەرمانگەی سەدارەت
دیوانی هومایۆنی ئێستا
٧٠٨
جەنابی پایەبەرزی ئەفەندم
لـە نـاو سـانجەقی کەرکـووك نـووسراوی ناحیـەی مەلحـە کۆتایـی هاتـووە و ناحیـەی کیلیـش تـازە نـووسراوی بـۆ کـراوە، بینینـی مامەڵـەی نـووسراو و بـاج هەروەهـا لـە رووی دارایـی باجـی سـاڵی ١٣٠٠ بـە نـووسراو رێکخـراوە و لەگـەڵ بەدەسـتهێنانی بـە مووچـەی ٣٠٠ قـوروش کاتیبێکـی بـاج دەسـت بەکار بێـت و مووچـەی باسـکراو بەرامبەر مووچـەی فرقـەی سـەیارە و بـۆ دەسـتکەوتنی ئـەم بـڕە پارانـەی کـە دەسـت بەسـەرن، نـووسراو بـۆ نەزارەتـی دارایی شـکۆدار کـراوە، لـە فەرمانگـەی ناوەخـۆی شـورای دەوڵـەت مەزبەتە رێکخـراوە و هاوپێـچ راگەیەندراوە و پێشـکەش کـراوە، لـەم بابەتـەدا جەنابـی پەیوەندیـداری خەلافـەت بـە فەرمانـی پاشـا چ بفەرمووێـت جێبەجـێ دەکرێـت.
سەدری ئەعزەم

I.HUS.00032.00008.001

I.HUS	00032.00008	8 جەمادی کۆتایی 1312

کۆشکی یڵدزی هومایۆن
فەرمانگەی باش کاتیب
٥٠٤٣
لـە نێـوان عەشـیرەتەکانی رانیـە رووبەرووبوونـەوە و ناکۆکـی دروسـت بـووە، لـە رووی یاسـاییەوەش پێویسـت دەکات داواکـە بـۆ دادگای سـەرەتایی کەرکـووك و سـلێمانی یاخـود موسـڵ بگوازرێتـەوە، لـە بـارەی جێبەجـێ کردنـی کارەکـە لـە سـەر ئامـاژەی نەزارەتـی دادی شـکۆدار لـە ویلایەتـی موسـڵ تەلەگرافنامـە هاتـووە، هەروەهـا لـە نەزارەتـی ناوهاتـوو نـووسراو هاتـووە، بـە گواسـتنەوەی هاوپێچـی نـووسراوەکان، لـە نـاو ئەفسـەرانی سـەربازی ناوەخـۆ قۆمیسـیۆنێك دادەمەزرێـت، بـۆ ئەمـەش لـە ئەنجوومەنـی تایبەتـی بریـکاران نـووسراو کـراوە، لـەم بابەتـە رەزامەنـدی وەرگرتـن لـە مێـژووی ٢٦ جەمـادی یەکـەم ١٣١٢ نـووسراوی تایبەتـی پەیوەندیدارانـی سـەدارەت لـە کاتـی پێشـکەش کـردن، لـە سـەروو تێروانینـی بـۆ دەکرێـت و لەبـەر نارێکـی و تێکچوونـی دیوانـی جەنگـی دەسـتەیەك دادەمەزرێـت، تەنانـەت مامەڵـەی گەندەڵـی ئەرمەنەکانیـش لـە دادگای نیزامـی چاوپێداخشـاندنی بـۆ دەکرێـت، بۆیـە پێویسـت بـەوە نـاکات لـە لایەنـی سـەربازییەوە سـەیری ئـەم بابەتـە بکرێـت، جگـە لەمـە دامەزراندنـی دەسـتەیەك و ناردنـی گونجـاو نییـە، بـە تێروانیـن لـە نیـزام و نەریـت بـە گواسـتنەوەی داواکـە و لـە داد بەهـۆی یەکسـانی و دادپەروەرانـەی ئـەم لایەنـە، لەلایەنـی دادەوە سـەیری بابەتەکـە بکرێـت، جێبەجـێ کردنـی بـە فەرمانـی پاشـای جەنابـی پەیوەندیـداری خەلافـەت دەبێـت، لـەم بابەتـەدا بریـار و فەرمـان بـۆ جەنابـی ئـەم کەسـەیە کـە فەرمـان دەردەکات.
جەنابی سەر کاتیب

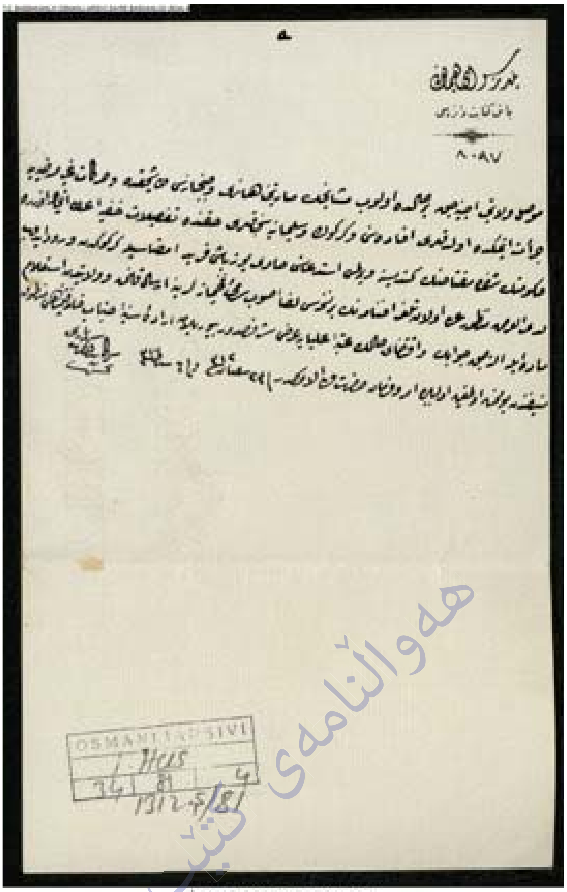

İ.HUS.00034.00081.004

هەواڵنامەی کتێب

<table>
<tr><th>İ.HUS</th><th>00034.00081</th><th>23 شەعبان 1312</th></tr>
<tr><td colspan="3">کۆشکی یڵدزی هومایۆن
فەرمانگەی باش کاتیب
٨٠٩٧
ویلایەتـی موسـڵ لـە بارودۆخێکـە جێـگای بەزەییـە، شـێخەکانی مارتینی و هانـری و جبەخانـە دەگوازنـەوە و جولەی نەگونجـاو ئەنجـام دەدەن، جگـە لەمـە لـە بـارەی سـانجەقەکانی کەرکـووك و سـلێمانی زانیـاری پوختـە لەلایـەن سـیخورەکانەوە هاتـووە، لـە کەرکوکـەوە یوزباشـی فەریـد تەلەگرافنامـەی بـە واژوو نێـردراوە، وێنەیەکـی هاوپێـچ بـۆ پاشـا نێـردراوە، لـە ویلایـەت لـە بابەتـی زانیـاری لـەم وەڵامـەی وەردەگێرێـت لەلایـەن جەنابـی پەیوەندیـداری خەلافـەت فەرمانـی پاشـا دەردەچێـت، لەم بابەتـەدا بریار و فەرمـان بۆ جەنابی ئەو کەسـەیە کە فەرمـان دەردەکات.
سەر کاتیب</td></tr>
</table>

İ.TAL 00066.00032.008

27 سەفەر 1312	00066.00032	İ.TAL

بابی عالی
فەرمانگەی کاروباری ناوەخۆ
قەڵەمی تۆمار
ژمارە ۱۹۰۰
بۆ جەنابی پەیوەندیداری سەدارەت، لایەنی عالی
راگەیەندراوی بەندەمانە

ئــەم ناکۆکــی و رووبەرووبوونــەوەی لــە نێــوان هەمەوەنــدەکان و عەشــیرەتی شــێخ بزێنــی روویــداوە، بــۆ نەهێشــتنی شــەر و ناکۆکیەکانیــان و ئاشــت کردنەوەیــان و گەرانــەوەی کەلوپەلــە تــاڵان کــراوەکان و رادەســت کردنەوەیــان ئاغــای بلۆکــی تابــووری ســەربازی زەبتیــەی بلۆکــی شەشــەمی ســوارە ســەید ئیبراهیــم وەلــەدی ئەفەنــدی خزمەتــی باشــی کــردووە، بۆیــە بــۆ رێزلێنانــی لــە پلــەی چــوارەم یــەك پارچــە نیشــانی عوســمانی پــێ بدرێــت، بــۆ ئەمــەش لــە ویلایەتــی موســڵی شــکۆدار نــووسراوی مێــژووی ۲۱ حوزەیــران ۱۳۱۰ ژمــارە ٤٦ نێــردراوە و هاوپێــچ پێشــکەش کــراوە، بــۆ وەرگرتنــی رەزامەنــدی پەیوەندیــداری ســەدارەت لــەم بابەتــەدا بریــار و فەرمــان بــۆ جەنابــی ئــەم کەســەیە کــە فەرمــان دەردەکات.
نازری کاروباری ناوەخۆ

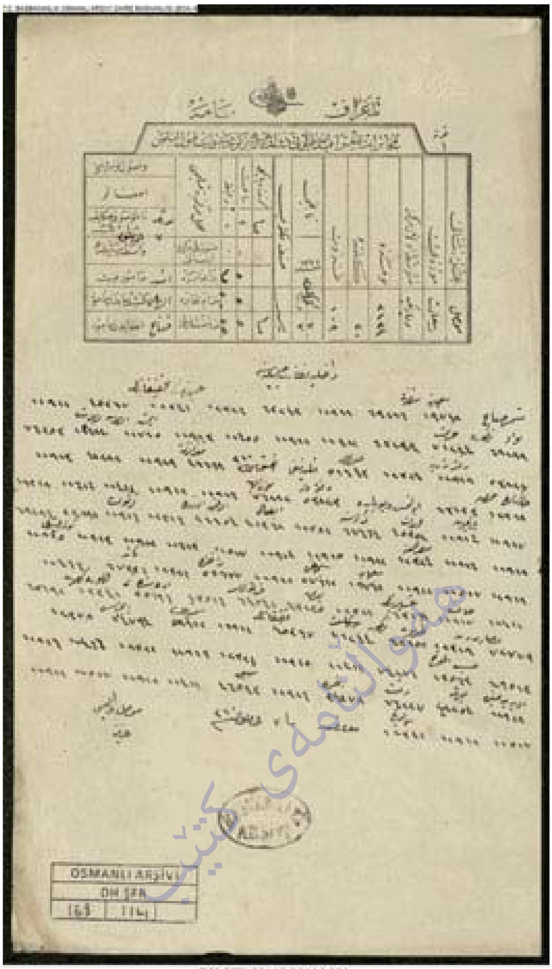

DH.ŞFR.00168.00114.001

DH.ŞFR	00168.00114	18 رەبیعی یەکەم 1312

تەلەگرافنامە
بۆ نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدار
لـە دژی موتەسـەرفی سـانجەقی سـلێمانی لێکۆڵینـەوە ئەنجـام دراوە، لـەم بارەیـەوە لێکۆڵینەوەکـە بـۆ لیـوای ناوهاتـوو نێـردراوە و حەواڵـەی دەفتـەرداری ویلایـەت کـراوە، لـە ئۆغستۆسـی ١٣١٠ تەلەگرافنامـە راگەیەنـدراوە، لـەم بارەیـەوە ئـەو نـووسراوەی بـۆ دەفتـەرداری ناوهاتـوو نـووسراوە، خەریکـە دەگاتـە دەسـتی و بـۆ موتەسـەرفی کەرکـووك نێـردراوە، لـە نـاو سـانجەقی سـلێمانی لـە نێـوان هەندێـك فرقـەی عەشـیرەتەکانی جـاف رووبەرووبوونـەوە روویـداوە، بۆیـە بـە گوێـرەی شـوێنەکە ئەنجامدانـی لێکۆڵینـەوەی باسـکراو گونجـاو نییـە و بـۆ کاتێکـی تـر دوابخرێـت، راگەیەنـدراوە.
عەزیز والی موسڵ

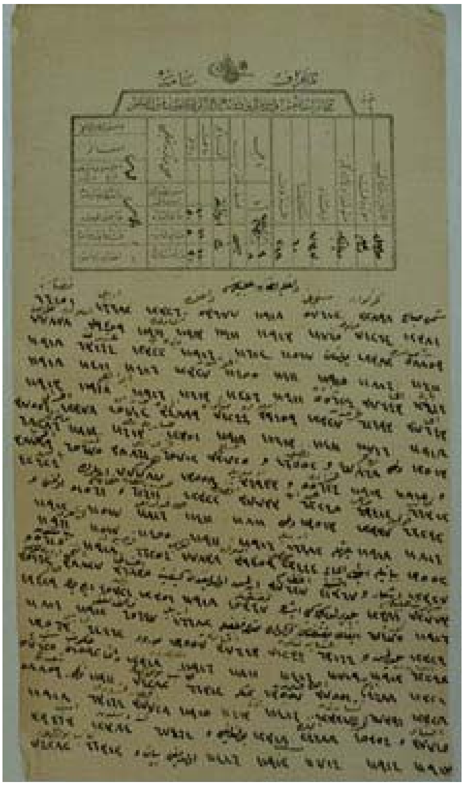

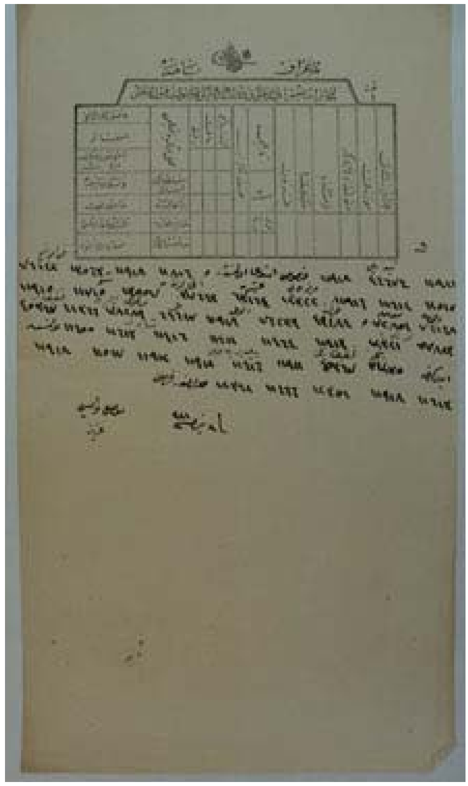

24 شەوال 1312	00173.00038	DH.ŞFR

بۆ نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدار
لە ناو سانجەقی کەرکووك لە هۆبەی موڵکی هومایۆنی شەمامك، کە سەر بە قەزای هەولێرە، لەلایەن یەکێك لە ئاغاکانی هۆزی دیزەیی بە ناوی بایز ئاغازادە ئیبراهیم ئاغا هێرشی کردۆتە سەر کارگێری موڵکی ناوهاتوو، بە دەستدرێژی کردن، فەرمانبەرانی خستۆتە تەنگانەوە، هێرشەکەش بە ٤٠ تا ٥٠ چەکدار لە کەسوکار و کورە مامەکانی ئەنجام دراوە، لە باش کاتیب حاجی عەبدوڵلا ئەفەندیان داوە و سووکایەتیان پێ کردووە، دوای پەرشوبڵاوکردنیان روویان لە هەولێر کردووە، بۆ جێبەجێ کردنی ئەم کارە لە سەرۆکایەتی قۆمیسیۆنی موڵکی هومایۆنی موسڵ راگەیەندراو هاتووە، وەکو یەدەگ لە ژێر موشیرەتی لەشکری شەشەمی هومایۆن لێکۆڵینەوە لە کارەکە دەکرێت، بە گوێرەی لێکۆڵینەوەکە جێبەجێ کردنەکەی لە موتەسەرفی کەرکووك بۆ قائیمقامیەتی هەولێر نێردراوە، هەروەها لە ئاغاکانی عەشیرەتی ناوبراو بە دەستەواژەی فارسی داواکاری هاتووە، لە لێکۆڵینەوەدا دەرکەوتووە ئەوانە لە جیاتی ملکەچ بوونیان بۆ دەوڵەت، کاتیبی ناوبراو لە هۆبەی ناوهاتوو هانی هۆبەکە دەدات، و بیرۆکەی هۆزگەری هەیە و خۆشی کەسێکی ئارام نییە، داواکراوە ئەرکی ناوبراو بگۆردرێت و کەسێکی تر دابنرێت، ئەگەرچی مامەڵەی ئاغاکانی دیزەیی جێگای قەبوڵ نییە، بەڵام لێکۆڵینەوە کراوە، ئەنجامی لێکۆڵینەوەکەش رادەگەیەندرێت، فەرمان.
والی موسڵ عەزیز

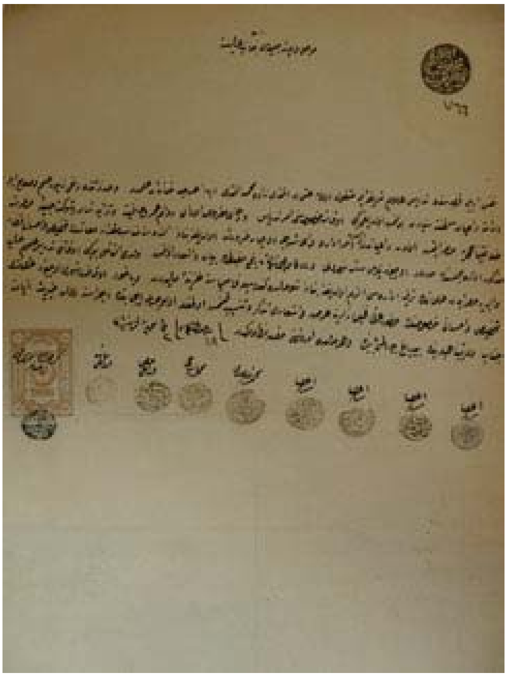

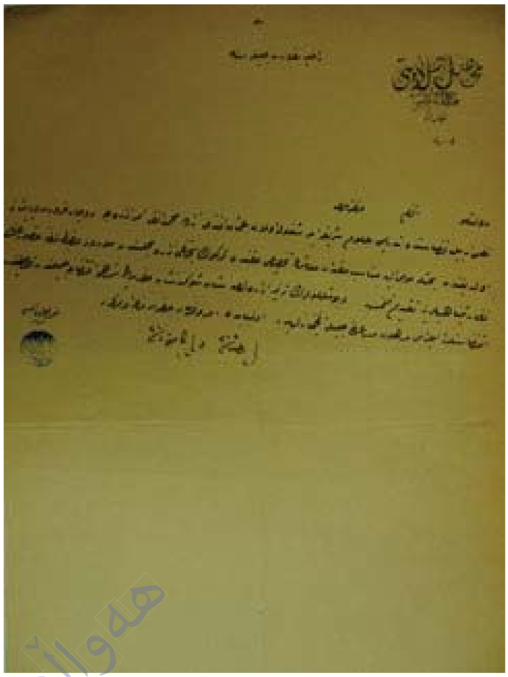

هەواڵنامەی کتێب

DH.MKT	00223.00043	18 رەجەب 1312

ئەنجوومەنی کارگێری لیوای کەرکووك
٧٦٦
بۆ ویلایەتی موسڵ
لـە شـارۆچکەی هەولێـر عوسـمان ئەفەنـدی زادە محەمـەد ئەفەنـدی بـە وانـە ووتنـەوە سـەرقاڵە، بەراسـتی یەکێکـە لـە خانەدانەکانـی زانایـان، هەروەهـا لـە رووی بژێویـەوە تووشـی تەنگانـە و پەرێشـانی بـووە، بـۆ ئـەو مەبەسـتە مووچەیەکـی دیاریکـراوی بـۆ ببڕێتـەوە، داواکاری لـە ئەنجوومەنـی کارگێـری لـە مێـژووی ٢٢ کانوونـی یەکـەم سـاڵی ١٣١٠ بـە ژمـارە ٣٢٤ هاتـووە، کـە لـە خەزینـەی دارایـی یاخـود لـە ئاوقـاف مانگانـە ٣٠٠ قوروشـی بـۆ ببڕێتـەوە، بریـار و فەرمـان بـۆ ئـەم کەسـەیە کـە فەرمـان دەردەکات.

DH.MKT	00223.00043	20 رەجەب 1312

قەڵەمی تۆماری ویلایەتی موسڵ
ژمارە ٢٠٥
بۆ نەزارەتی ناوەخۆ
لـە قـەزای هەولێـر عوسـمان ئەفەنـدی زادە محەمـەد ئەفەنـدی بـە ووتنـەوەی زانسـت و زانیـاری سـەرقاڵە، بژێـوی خـراپ و پەرێشـانە، بۆیـە لە بـارەی برینەوەی مووچەیەکـی دیاریکـراو، داواکاری لە ئەنجوومەنی کارگێری سـانجەقی کەرکـووك نێردراوەتـە پەیوەندیدارانـی نـەزارەت، بریـار و فەرمـان بـۆ ئـەم کەسـەیە کـە فەرمـان دەردەکات.
والی موسڵ

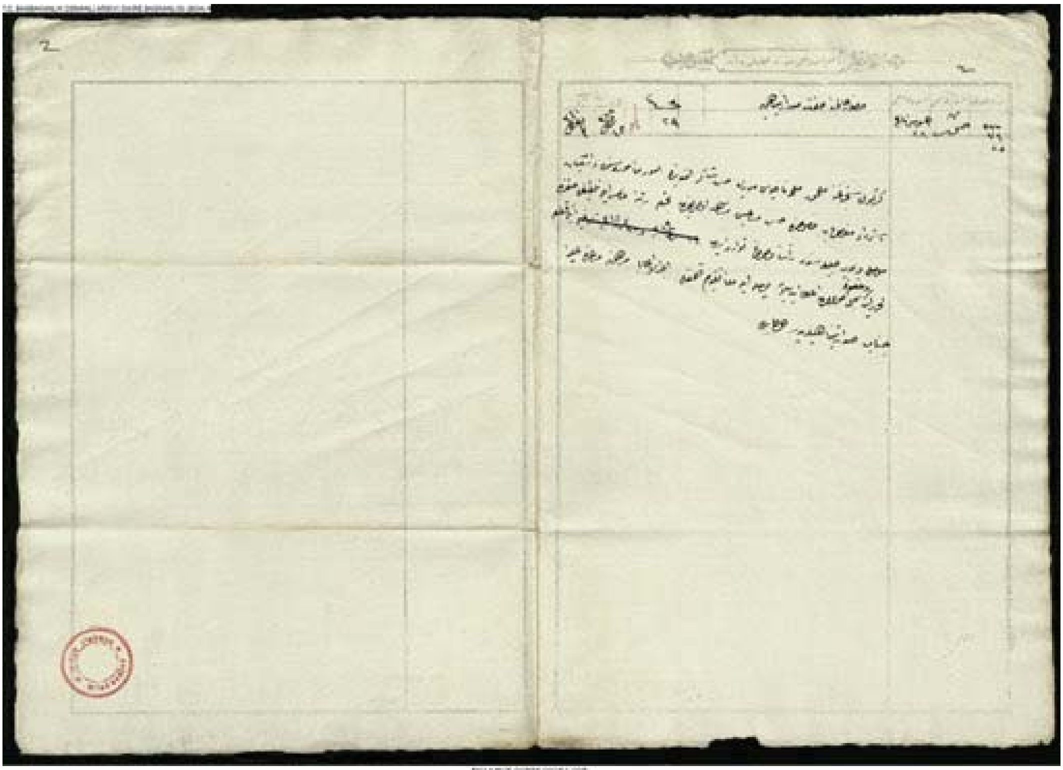

DH.MKT.00228.00054.002

DH.MKT	00228.00054	15 ڕەبیعی یەکەم 1312
بۆ پەیوەندیدارانی سەدارەت لە سانجەقی کەرکووك بەڕێوەبەری ناحیەی مەلحە بە ناوی حەسەن شاکر ئەفەندی لە کاتی ئەرکەکەی خزمەتی باشی کردووە و توانیویەتی کەلوپەلە تاڵانکراوەکان لە ژێر دەستی چەتەکان بگەڕێنێتەوە، بۆیە لە پلەی پێنجەم ڕێزی لێ بگیرێت، لە ویلایەتی موسڵی شکۆدار نووسراو هاتووە و دوو پارچە نووسراو و هاوپێچ لەگەڵ تۆماری زانیاری پێشکەش کراوە، جێبەجێ کردنی کارەکە رای پەیوەندیداری سەدارەتە.		

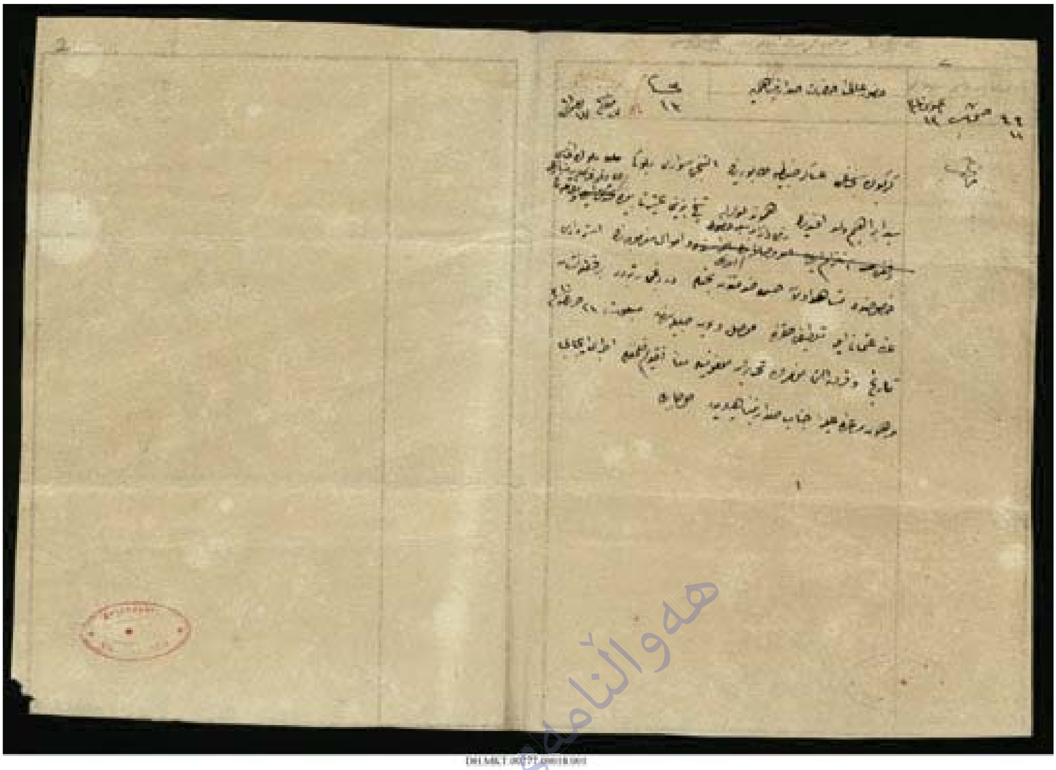

DH.MKT.00277.00018.001

هەواڵنامەی کتێب

DH.MKT	00277.00018	27 سەفەر 1312

بۆ پەیوەندیدارانی سەدارەت
بۆ گەرانەوەی ئەم کەلوپەلە تاڵانکراوانەی کە لە نێوان رووبەرووبوونەوەی عەشیرەتەکانی هەمەوەند و شێخ بزێنی تاڵان کراوە، ئاغای بلۆك سەید ئیبراهیم وەلد ئەفەندی لە بلۆکی شەشەمی سوارەی تابووری سەربازی زەبتیە کاری باشی کردووە و شایەدی کار و خزمەتەکانی بووینە، بۆ ئەم مەبەستە پێویستە رێزی لێ بگیرێت و لە پلەی چوارەم یەك پارچە نیشانی عوسمانی عالی پێ بدرێت، لە ویلایەتی موسڵ نووسراوی مێژووی ٢١ حوزەیران ١٣١٠ ژمارە ٤٦ لەگەڵ هاوپێچ بەیەکەوە پێشکەش کراوە، بۆ جێبەجێ کردنی کارەکە رای پەیوەندیدارانی سەدارەتە.

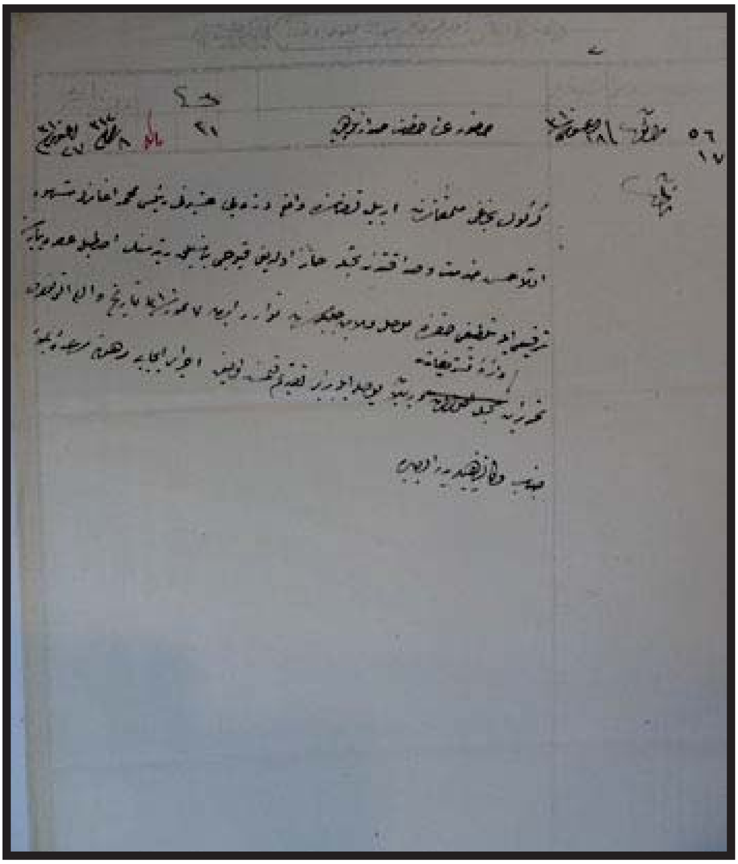

DH.MKT	00280.00032	8 رەبیعی یەکەم 1312
لە قەزای هەولێر سەر بە سانجەقی کەرکووك سەرۆکی عەشیرەتی دزەیی محەمەد ئاغا بە هۆی باشی کارەکانی و دڵسۆزیەوە، پلەکەی بۆ قەپوچی باشی تەویلەی کۆشکی پاشا بەرز بکرێتەوە، بۆ ئەم مەبەستە لە ویلایەتی موسڵ نووسراو بە مێژووی ٧ تەمموز ١٣١٠ ژمارە ٥٦ هاتووە، کە بە ڕێگەی فەرمانگەی تەشریفات پێشکەش کراوە.		

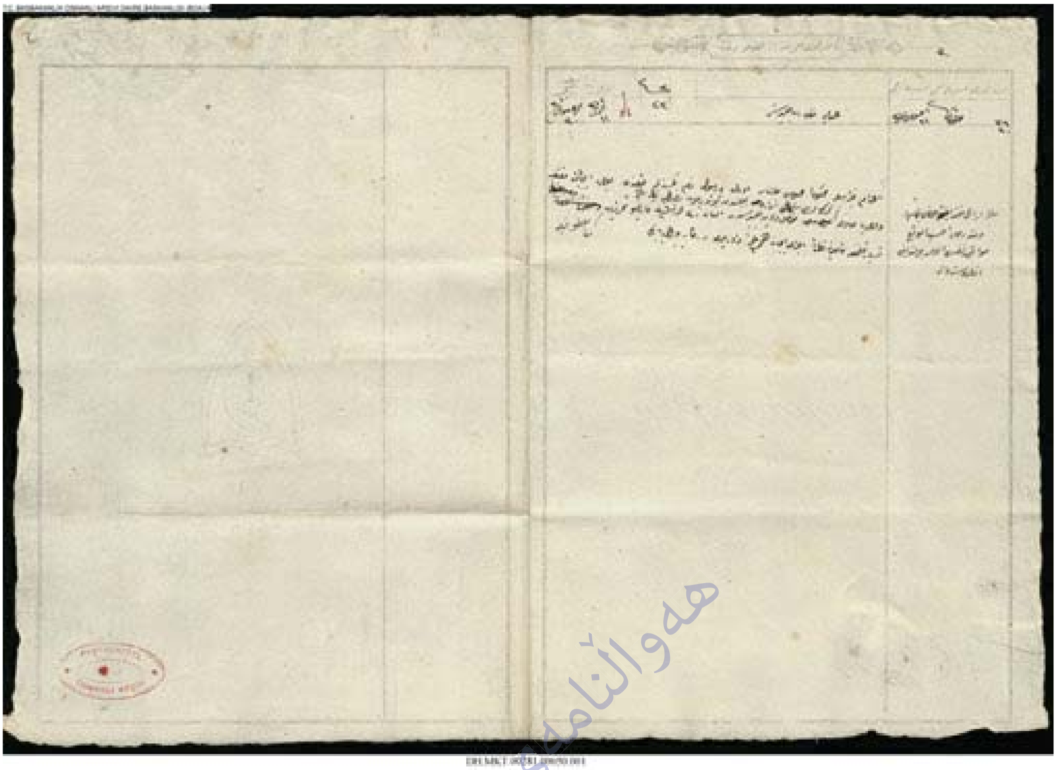

هەواڵنامەی کتێب

11 رەبیعی یەکەم 1312	00281.00050	DH.MKT

نەزارەتی دادی شکۆدار

کەسانێك بە ناوی ئاودڵ و رەسول بە سزای لەسێدارەدان لە زیندانن، لەسەر هەندێك کاری جێبەجێ کردندا لە ئەنجوومەنی کارگێری سانجەقی کەرکووك مەزبەتە نێردراوە، تێدا هەمان بابەت دەرکەوتووە و باسکراوە، نووسراو لە ویلایەتی موسڵ لە ٣٠ تەمموز ١٣١٠ بەیەکەوە نێردراوە، بە تێروانین لە بابەتەکەدا هیممەت بکرێت لە جێبەجێ کردنی.

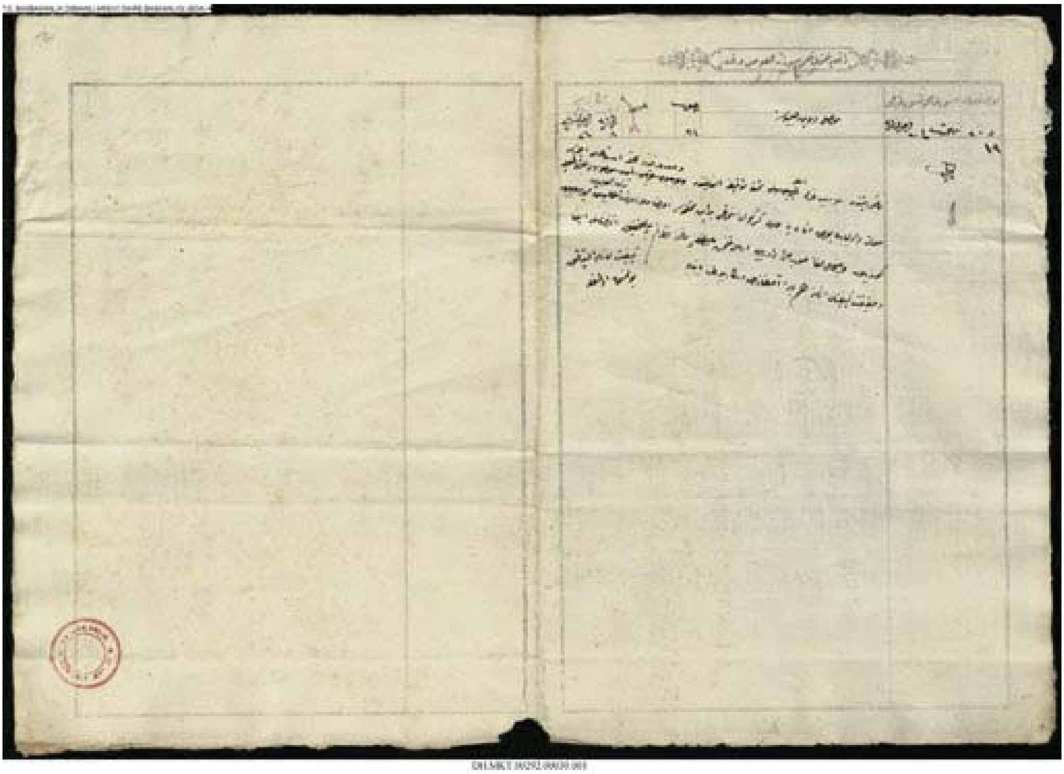

DH.MKT	00292.00030	8 رەبیعی کۆتایی 1312

بۆ ویلایەتی موسڵی شکۆدار
بەبـێ هـۆکار لـە ئەرکەکـەی دوورخراوەتـەوە و خراوەتـە ژێـر چاودێریـەوە، لەبـەر مەغدوریەکـەی داواکاری بـەرز کردۆتـەوە، بـە مۆری مولازمی ئەندامی دادگای سـەرەتایی زەینەلعابدین داواکاری نێـردراوە و بۆ عالی بەرز کراوەتەوە، بـە تێروانیـن لـە بابەتەکـە بـە پێویسـت زانـراوە ووردبینـی بـۆ بابەتەکـە بکرێـت و راسـتییەکە رابگەیەندرێـت.

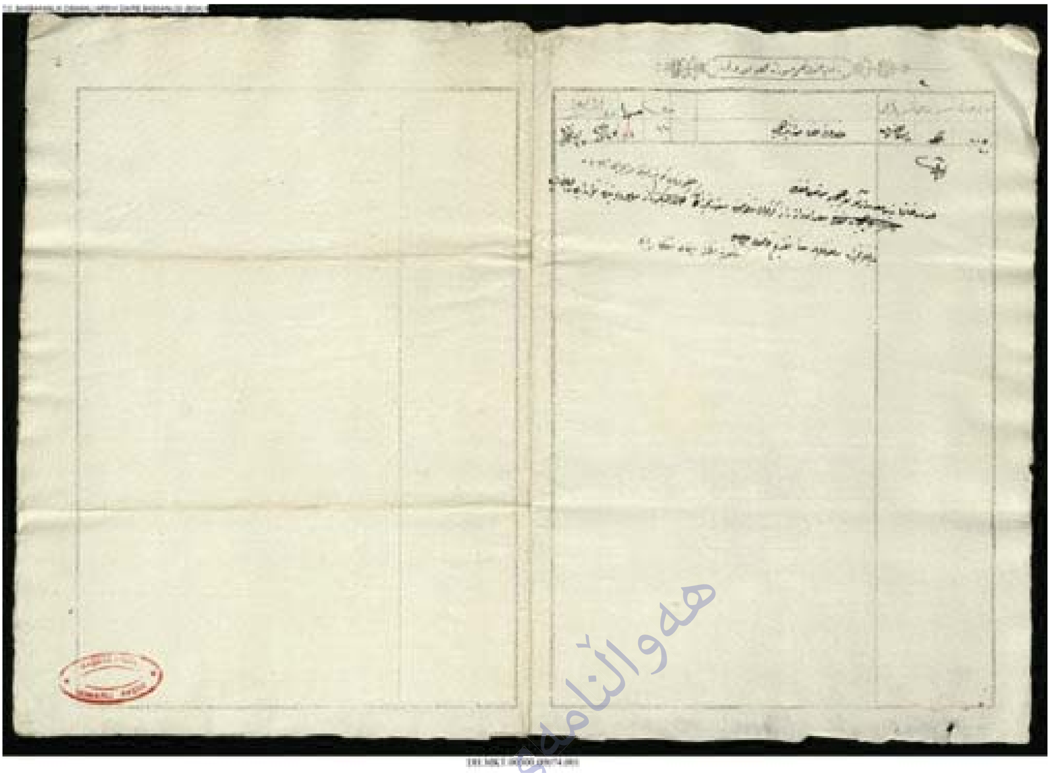

هەواڵنامەی کتێب

DH.MKT	00300.00074	27 ڕەجەب 1312

بۆ پەیوەندیداری سەدارەت
ناوچــەی لاهیجــان کــە لەگــەڵ ســنووری خاقانــی هاوســنوورە، لەســەر هەندێــك ووتــە لــە موتەســەرفی کەرکووکــەوە نــووسراو نێــردراوە لەگــەڵ ناردنــی هاوپێــچ و بــۆ جێبەجــێ کردنــی کارەکــە لــە ویلایەتــی موســڵ نــووسراوی ١٧ ئەیلــوول ١٣١٠ بەیەکــەوە پێشــکەش کــراوە، بــە تێروانیــن لــە بابەتەکــە کارەکــە جێبەجــێ دەکرێــت.

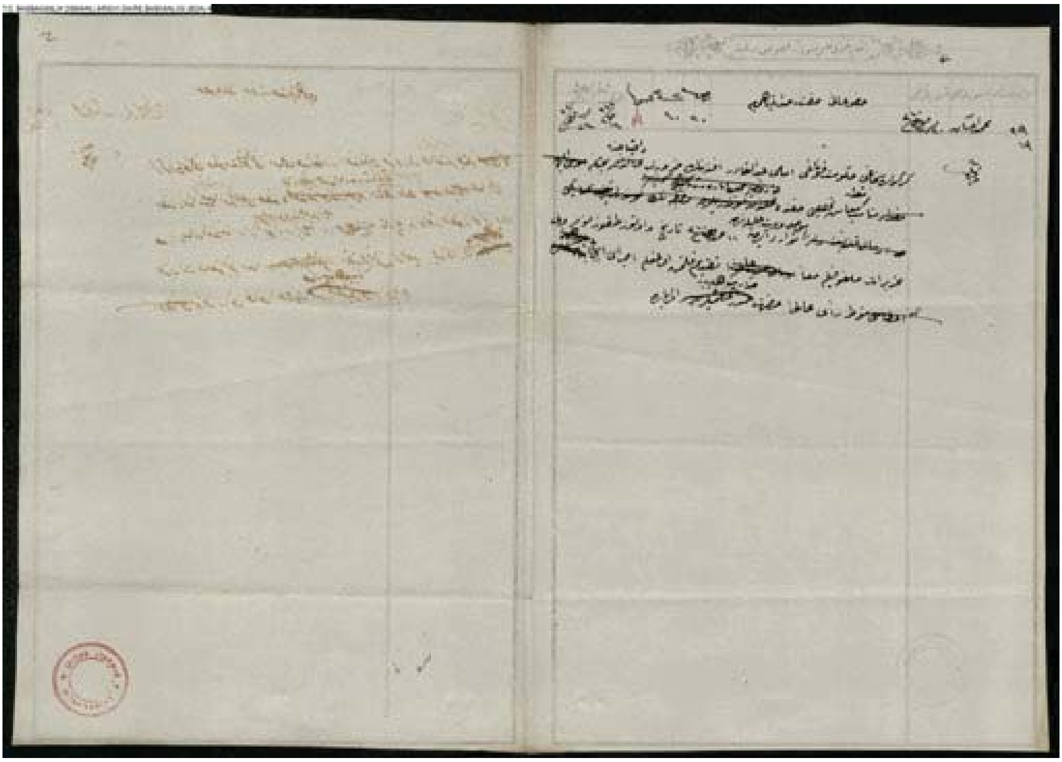

DH.MKT	00304.00023	6 جەمادی یەکەم 1312

بۆ جەنابی پەیوەندیداری سەدارەت
ئیمامــی قۆناغــی حکوومەتــی ســانجەقی کەرکــووك عەبدولقــادر ئەفەنــدی لەبــەر دەســتکورتی و خراپــی بژێویــەوە مووچەیەکــی گونجــاوی بــۆ ببڕێتــەوە، لــەم بارەیــەوە لــە ویلایەتــی موســڵی شــکۆدار لــە مێــژووی ١١ حوزەیــران ١٣١٠ نــووسراوی ژمــارە ٣٩ لەگــەڵ هاوپێــچ پێشــکەش کــراوە، جێبەجــێ کردنــی کارەکــە لەســەر رای پەیوەندیــداری ســەدارەت وەســتاوە.

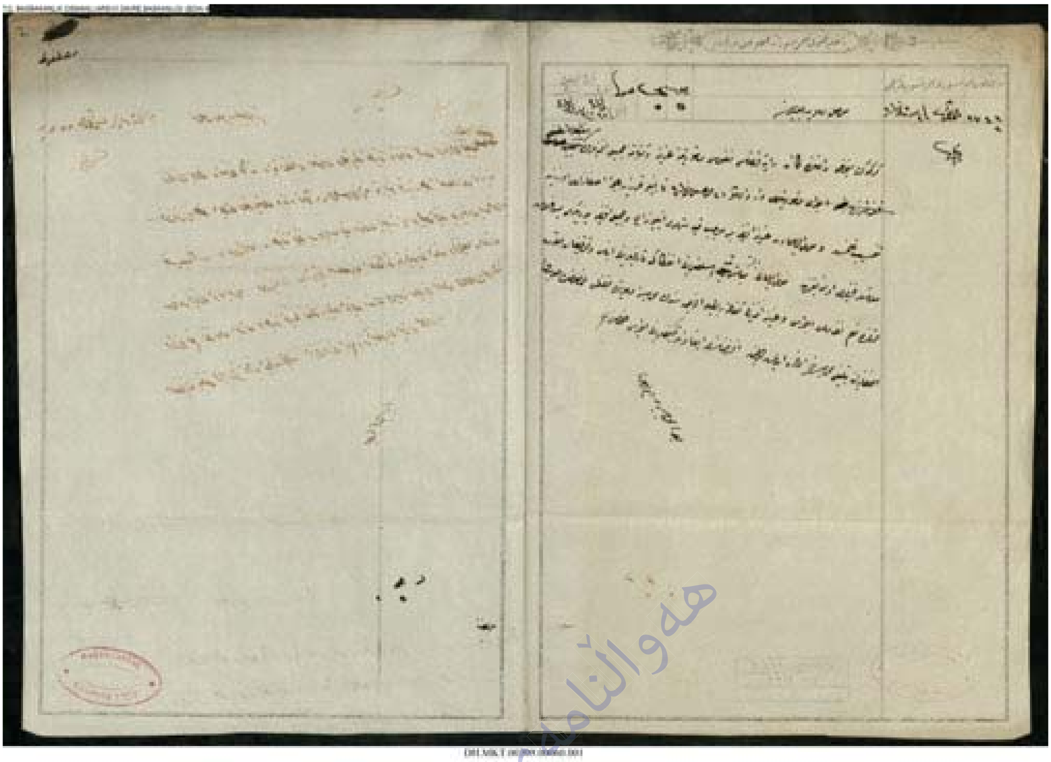

هەواڵنامەی کتێب

DH.MKT	00309.00060	22 جەمادی یەکەم 1312

بۆ ویلایەتی موسڵی شکۆدار
لـە نـاو سـانجەقی کەرکـووك لـە فەرمانبـەری ناسـنامە قـەزای رانیـە عەزیـز ئەفەنـدی و لـە تۆمـاری جەمیـل ئەفەنـدی دادەمەزرێـن، بـۆ ئەمـەش لەسـەر نـووسراوی عالـی لـە مێـژووی ٢١ ئۆغسـتۆس ١٣١٠ چەسـپێنراوە، هەروەهـا لـە ناوبـراوان عەزیـز ئەفەنـدی بـە تۆمـار مانگانـە ٢٥٠ و جەمیـل ئەفەنـدی ١٢٥ قـوروش مووچەیـان بـۆ دابینکـراوە، ناوبـراوان لـە مێـژووی دەسـت بـە کار بوونیـان و مێـژووی دەسـت لـە کێشـانەوەیان بـە گوێـرەی بریـاری نیـزام مامەڵەیـان لەگـەڵ دەکرێـت، هەروەهـا عەزیـز ئەفەنـدی پەیوەسـتە بـە کەفالەتـەوە ئـەو سـەنەدەی لێـی وەردەگیرێـت لـە ژمێریـاری ویلایـەت هەڵدەگیرێـت، لـەم بارەیـەوە سـەروو ئـاگادار کراوەتـەوە و لـە ژمێریـاری باسـکراوە، هیممـەت بکرێـت لـە جێبەجـێ کردنـی.

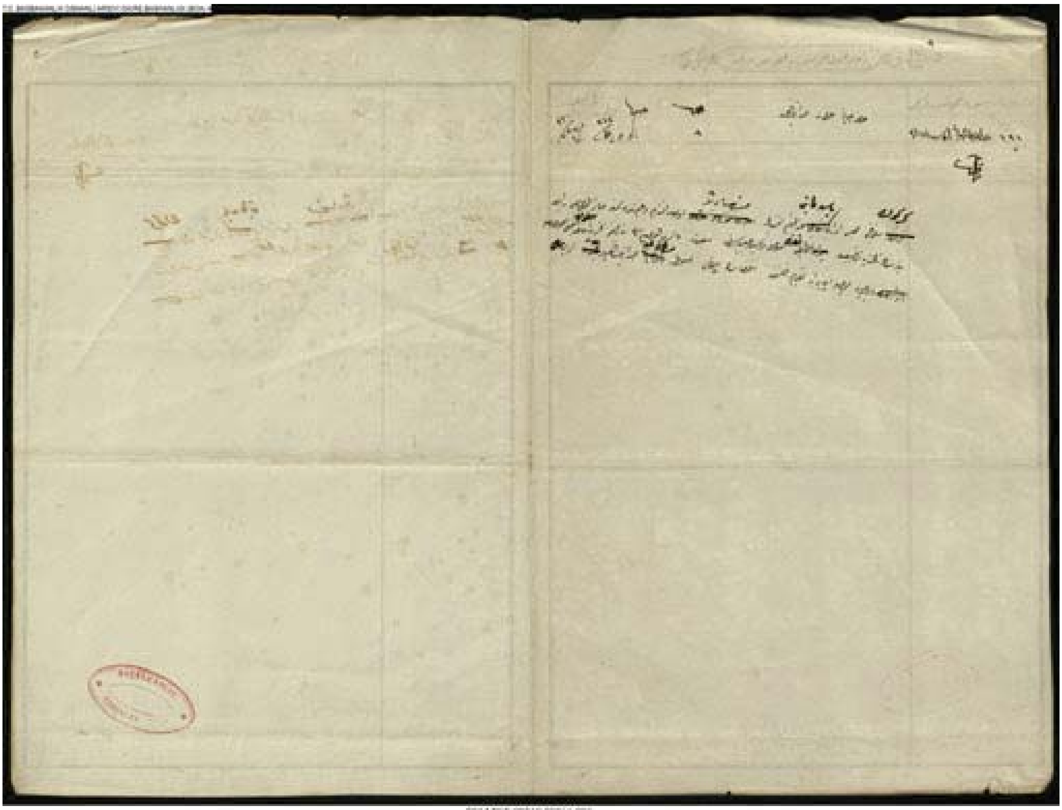

DH.MKT.00310.00066.001

DH.MKT	00310.00066	25 جەمادی یەکەم1312
بۆ پەیوەندیداری سەدارەت بـاش کاتیبـی ئەنجوومەنـی کارگێـری سـانجەقی کەرکـووك عەبدولحەکیـم ئەفەنـدی بەهـۆی لێهاتـووی و پیاوەتیـەوە شـایەنی ئەوەیـە پلەکـەی لـە پلـەی چـوارەم بـۆ پلـەی سـێیەم بـەرز بکرێتـەوە، بـۆ ئـەم مەبەسـتە لـە ویلایەتـی موسـڵ نـوسراوی مێـژووی ٨ تشرینـی یەکـەم ١٣١٠ و تۆمـاری زانیـاری بەیەکـەوە پێشـکەش کـراوە.		

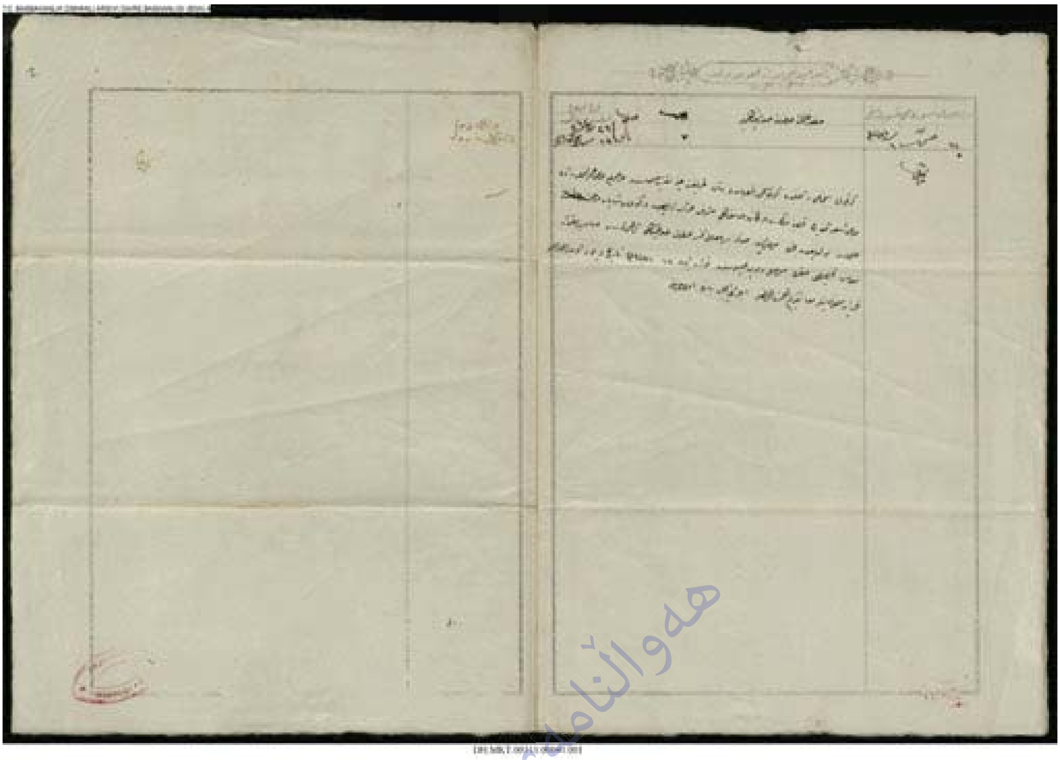

هەواڵنامەی کتێب

<table>
<tr><td>DH.MKT</td><td>00311.00041</td><td>26 جەمادی یەکەم 1312</td></tr>
<tr><td colspan="3">بۆ جەنابی پەیوەندیدارانی سەدارەت
لـە نـاو سـانجەقی کەرکـووك، خوالێخۆشـبوو حاجـی عومـەر ئەفەنـدی زادە حاجـی ئەسـعەد ئەفەنـدی خولەفـای تەریقەتـی نەقشـبەندی نیشـتەجێی شـارۆچکەی کـۆی سـانجەقە، بـەڵام لـە شـارۆچکەی ناوهاتـوو خانەقاکـەی وێـران بـووە، هەروەهـا بـە خـۆی لـەم زانایانەیـە کـە شـایانی میهرەبانیـە و جیگـەی سـەدەقەی جەنابـی پەیوەندیدارانـی خەلافەتـە، لـە بـارەی برینـەوەی مووچەیەکـی دیاریکـراو، نـووسراو لـە مێـژووی ١٨ ئەیلـوول ١٣١٠ ژمـارە ١١١ لـە ویلایەتـی موسـڵ بـە هاوپێچـەوە پێشـکەش کـراوە، بـۆ جێبەجـێ کردنـی بریـار و فەرمـان.</td></tr>
</table>

<table>
<tr><td>11 جەمادی کۆتایی 1312</td><td>00316.00068</td><td>DH.MKT</td></tr>
<tr><td colspan="3">بۆ جەنابی پەیوەندیداری سەدارەت، لایەنی عالی
قائیمقامی قەزای سەڵاحیەی سانجەقی کەرکووك وەلی ئەفەندی بەهۆی خزمەتە باشەکانی بە بەرزکردنەوەی بۆ پلەی سێیەم هەروەها بەرێوەبەری ئەوراقی لیوای ناوهاتوو ساقی ئەفەندی دووبارە بۆ پلەی چوارەم و کاتیبی تەحریراتی قەزای ناوهاتوو خضر فەهمی ئەفەندی بە پلەی پێنجەم ڕێزیان لێ بگیرێت، بۆ ئەمەش لە ویلایەتی موسڵی شکۆدار نووسراوی ١٦ کانوونی یەکەم ١٣٠٩ لەگەڵ تۆماری تەحریراتی کەسێتی پێشکەش کراوە، رای پەیوەندیداری سەدارەتی پێویستە.</td></tr>
</table>

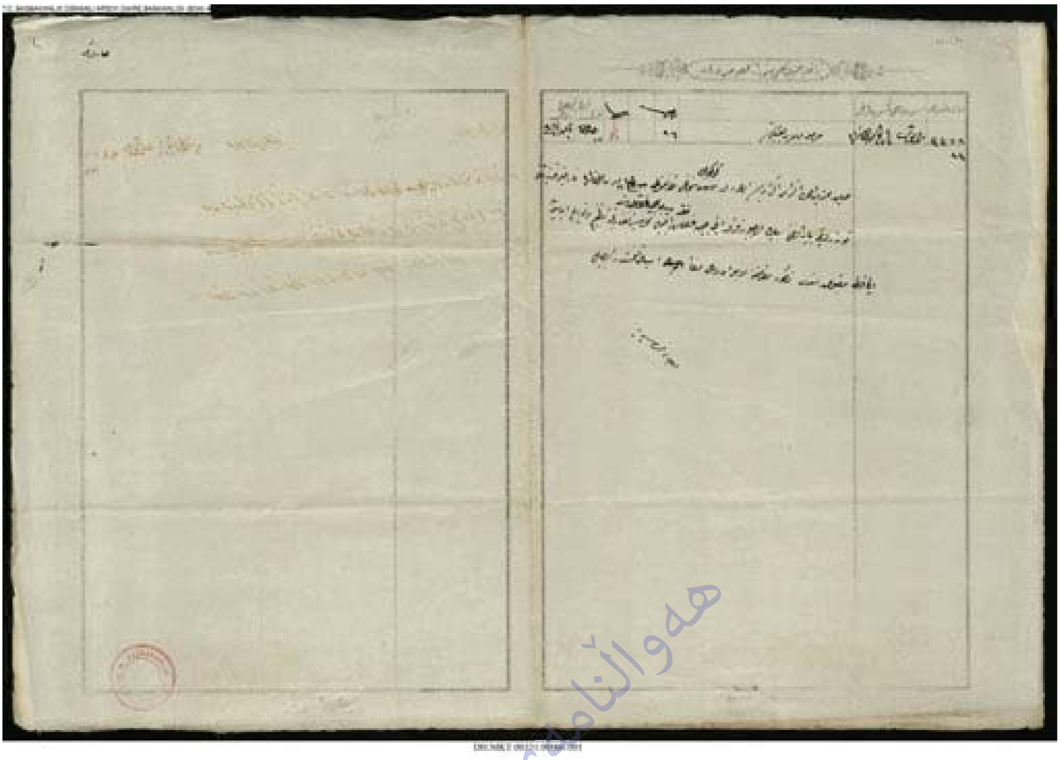

هەواڵنامەی کتێب

DH.MKT	00331.00066	16 رەجەب 1312
بۆ ویلایەتی موسڵی شکۆدار ئیکرامیـەی حەرەمەینـی موحتەرەمیـن وەکـو پاداشـتی دانیشـتوان لـە موتەسـەرفیەتی سـانجەقی کەرکـووك لـە نـووسراوی مێـژووی ۱۱ تشرینـی یەکـەم ۱۳۱۰ نێـردراوە، بـری ۱۳٤۲ قـوروش و نیـو پـارەی نەقـد لەگـەڵ ۷ قـوروش و نیـو قـوروش سـەنەد لـە نەزارەتـی ژمێریـاری رێکخـراوە و نێـردراوە، دوو پارچـە پسـولەی سـەنەدی نـووسراو دراوەتـە موتەسـەرفی ناوهاتـوو.		

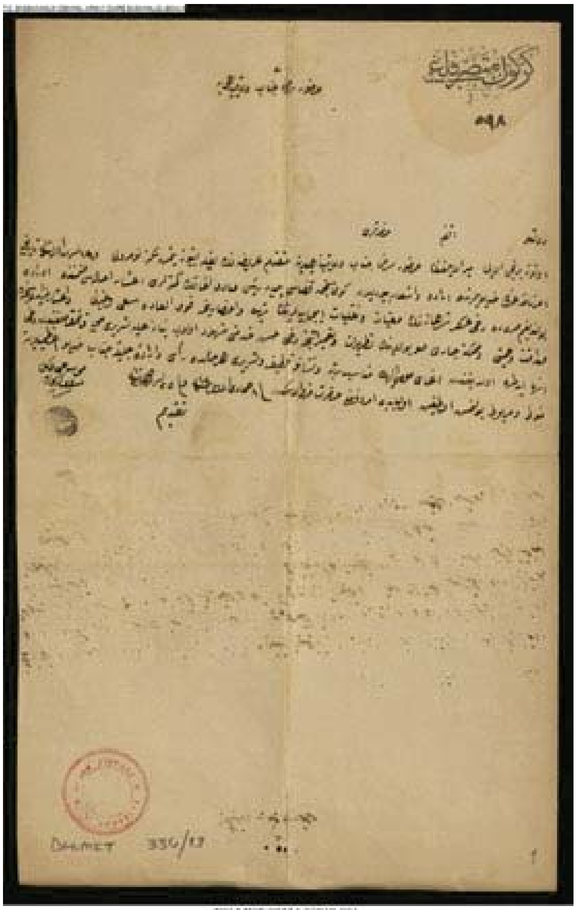

DH.MKT.00334.00019.001

DH.MKT	00334.00019	8 جەمادی یەکەم 1312

موتەسەرفیەتی کەرکووك
٥٩٨
بۆ جەنابی پەیوەندیدارانی ویلایەت
جەنابی ئەفەندم
ئـەم داواکاریـەی کـە لەلایـەن میـری ئـاڵای ۳۱ پێشکەشـی جەنابـی پەیوەندیدارانـی ویلایـەت کـراوە، هاوپێـچ فەرماننامــەی خدێوانــەی عالــی لــە ١٩ تشرینــی یەکــەم ١٣١٠ ئامــاژەی پێکــراوە، لــە کاتــی حەواڵــە کردنــی داهاتـی دە یـەك کـە مـن لـەوێ ئامـادە بـووم، سـەرۆکی شـارەوانی قـەزای کـۆی سـانجەق سـادق ئاغـا هـەوڵ و کۆششـی زۆری دا و هـاوکاری سـەربازی شـاهانەی کـرد، لـە گواسـتنەوە و ئامادەکارییەکانیشـدا بـە هەمـان شـێوە، هەروەهـا لـە زیادکردنـی دە یەکـدا دڵسـۆزی و نـەرم و نیانـی هەبـووە جگـە لەمـەش لـە ئـاو و ئاوەرۆکانـی مەملەکـەت لـە نۆژەنکردنـەوە و خاوێـن کردنـەوەی خزمەتـی باشـی کـردووە، بۆیـە لـە قائیمقامیەتـی خۆچێـی کارەکان کۆتایـی پـێ هاتـووە، ئاغـای ناوبـراو پلەیەکـی گونجـاو لەگـەڵ نیشـانێك رێـزی لـێ بگیرێـت، را و بریـار بـۆ جەنابـی خدیوانـەی پایەبـەرزە، بریـار و فەرمـان بـۆ جەنابـی ئـەم کەسـەیە کـە فەرمـان دەردەکات.
عوسمان ژمێریاری وەکیلی موتەسەرفی کەرکووك

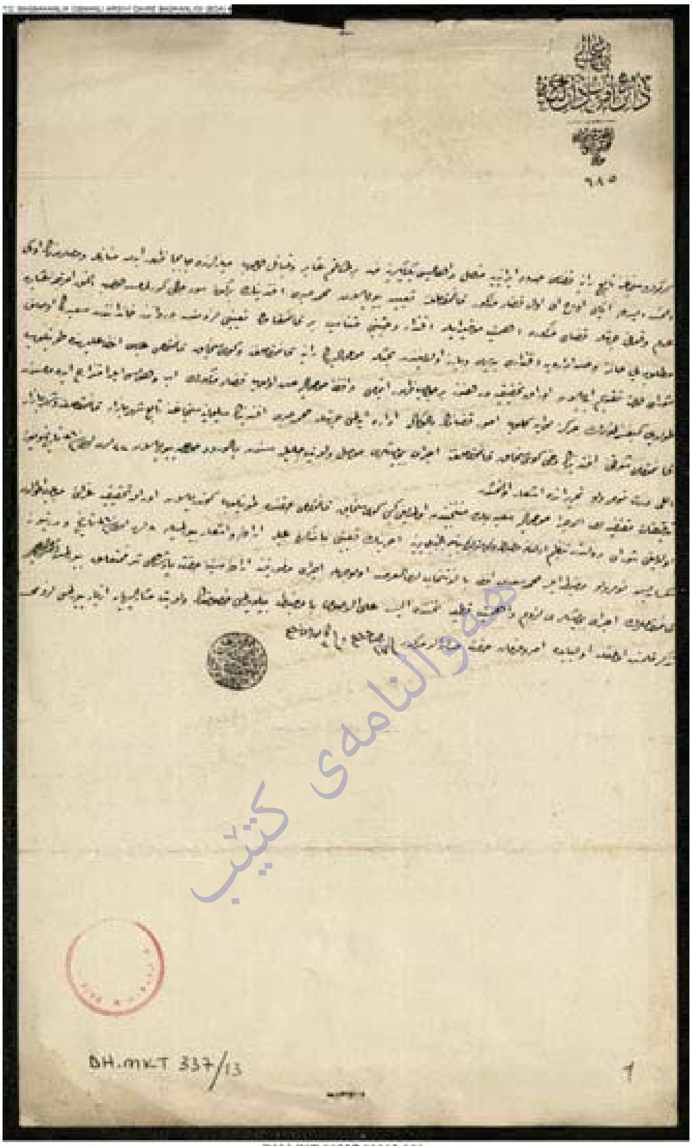

DH.MKT.00337.00013.001

DH.MKT	00337.00013	17 ڕەجەب 1312

بابی عالی
فەرمانگەی کاروباری ناوەخۆ
قۆمیسیۆنی هەڵبژاردنی فەرمانبەران
ژمارە ٦٨٥

قەزای رانیە سەر بە سانجەقی کەرکووک دەکەوێتە سنووری ئێران، خەڵکەکەشی لەگەڵ یەك دوژمنی یەکترن، لە تاقمێك هۆز و خێل پێك هاتوون، ناوە ناوە لە نێوانیان ناکۆکی و رووبەروبوونەوە روو دەدات، بەڵام دوو سێ مانگ پێش ئێستا لە قائیمقامیەتی قەزای ناوهاتوو محەمەد سەبری ئەفەندی دامەزراوە، بۆ یەك رۆژیش بێت هەڵسوکەوتی خراپی نەبینراوە، بەڵام ناتوانێت لەگەڵ عەقڵی هۆزگەرایەتی ئاوێتە بێت، لەبەر گرنگی و شوێنی جوگرافی قەزای ناوهاتووش قائیمقامێك دابمەزرێت بەرامبەر ئەم وەحشیەتە بە توانا و لێهاتوو بێت، هەروەها لە خانەدانی رواندز سەعید بەگ ئەم تایبەتمەندییانەی تێدایە و لە بەڕێوەبردنی کارگێریدا لێهاتووە و ناودارە، ناوبراو بنێردرێتە قائیمقامیەتی رانیە و قائیمقامی کۆی سانجەق عەباس ئەفەندی لەلایەن رکابەرەکانی گیراوە لەبەر ئەوەی ئەم کاغەزە لێکۆڵینەوانەی کە پێشکەشی شورای دەوڵەت کراوە هێشتا ئەنجامێکی نەبووە، هەروەها ناوبراو لەگەڵ کەشوهەوای شوێنەکە ئاوێتە نابێت، بە دڵتەنگیەوە گەراوەتەوە مەرکەزی لیوا، لەبەر ئەوەی کاروباری کارگێری قەزاکە بە وەکالەت بەڕێوە دەبردرێت، محەمەد سەبری ئەفەندی لە سانجەقی سلێمانی بۆ قائیمقامیەتی شەهربازار و قائیمقامی شەهربازار شەوقی ئەفەندی بۆ قائیمقامیەتی کۆی سانجەق رەوان بکرێت و گۆرینەوەیان پێ بکرێت، بۆ ئەم مەبەستەش لە ویلایەتی موسڵی شکۆدار نووسراوی مێژووی ٢٢ تشرینی یەکەم ١٣١٠ ژمارە ٤٤ هاتووە و حەواڵە کراوە و تێیدا ئاماژەی پێکراوە.
لە کاتی ئەم ووردبینیەی کە کراوە، دەرکەوتووە سەعید بەگ لە هەڵبژێردراوەکان نییە، لە بارەی قائیمقامی کۆی سانجەقیش دەستگیرکراوە و بە گوێرەی نووسراوی لێکۆڵینەوە پێویستە دووربخرێتەوە، ئەم بریارنامەیەی کە لە شورای دەوڵەت رێکخراوە، نیشانی داوە کە لەگەڵ راگەیاندنی گۆرینەوەی پێ بکرێت، لە شوێن ئەو کەسێکی تر دابمەزرێت، ئەمەش بە نووسراوی عالی ئاماژەی پێکراوە، لەگەڵ بریارنامەی مێژووی ٨ تشرینی یەکەم ١٣١٠ ژمارە ٤٨٥ محەمەد سەعید هەڵبژاردنی رابگەیەندرێت و بۆ دەست پێکردنی ئەرکەکەی بە فەرمانی پاشای جەنابی پاشا فەرموویەتی، ئەگەرچی گۆرینەوەی قائیمقامەکان پێویستە و گرنگە بەڵام بە گوێرەی بنەما دەبێ بە بریارنامە رایگەیەندرێت، لەم بارەیەوە لە ویلایەتی ناوهاتوو نووسراو کراوە، لەم بابەتە بریار و فەرمان بۆ جەنابی ئەم کەسەیە کە فەرمان دەردەکات.
مۆری قۆمیسیۆنی هەڵبژاردنی فەرمانبەرانی مولکیە

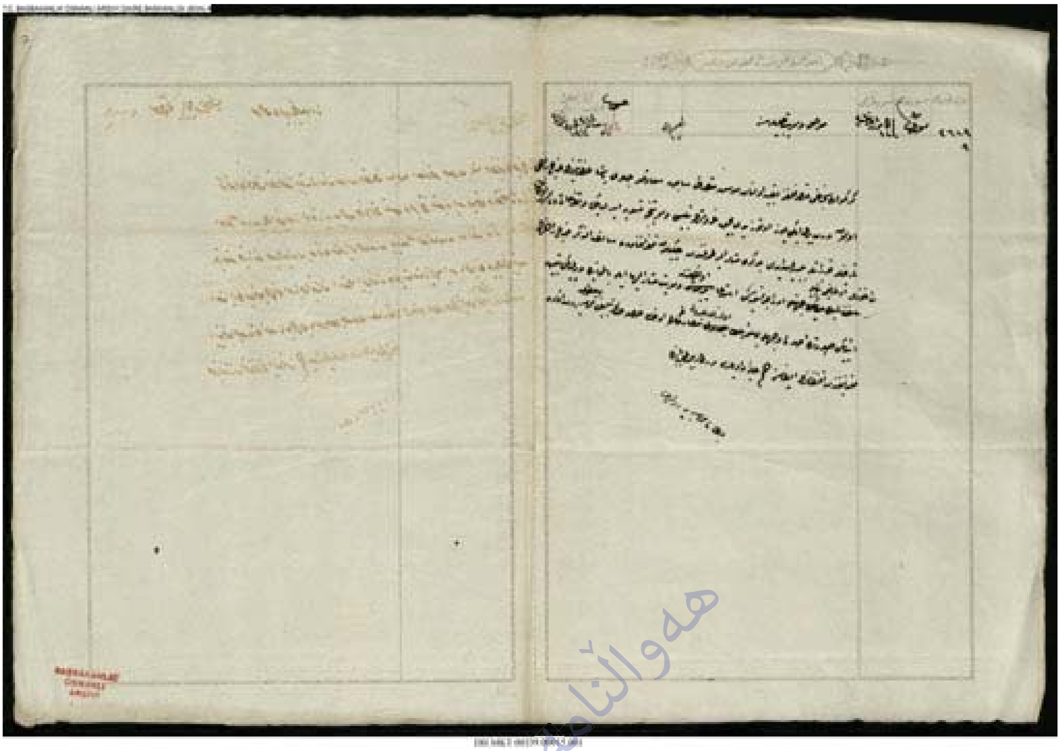

هەواڵنامەی کتێب

DH.MKT	00339.00015	5 شەعبان 1312

بۆ ویلایەتی موسڵی شکۆدار
موتەسـەرفی پێشـووی مـوش جەنابـی جـەلال پاشـا لـە موتەسـەرفی سـانجەقی کەرکـووك دامـەزراوە، خەرجـی ڕێـگای ٤٢٣٧ قـوروش و نیـوە، لـە ویلایەتـی بەتلیـس جێبەجـێ کـراوە، هەروەهـا تەفەروعاتەکەشـی لـە نـووسراوی مێـژووی ٢٧ تشرینـی یەکـەم ١٣١٠ روون کراوەتـەوە، ئەمجـارە لەلایـەن ناوبـراوەوە تەلەگرافنامـە هاتـووە خەرجـی ڕێـگای باسـکراو وەرنەگیـراوە، داواکـراوە لـەوێ جێبەجـێ بکرێـت، ئەگـەر بێتـو ڕاسـتی ئەم ئـەم بابەتە لـە ویلایەتی ناوهاتـوو و بـە پەیوەنـدی کـردن نـەدراوە، ئـەوا لـە خشـتەی خەرجـی تۆمار بکرێـت و لـە ژمێریـاری ڕابگەیەندرێت.

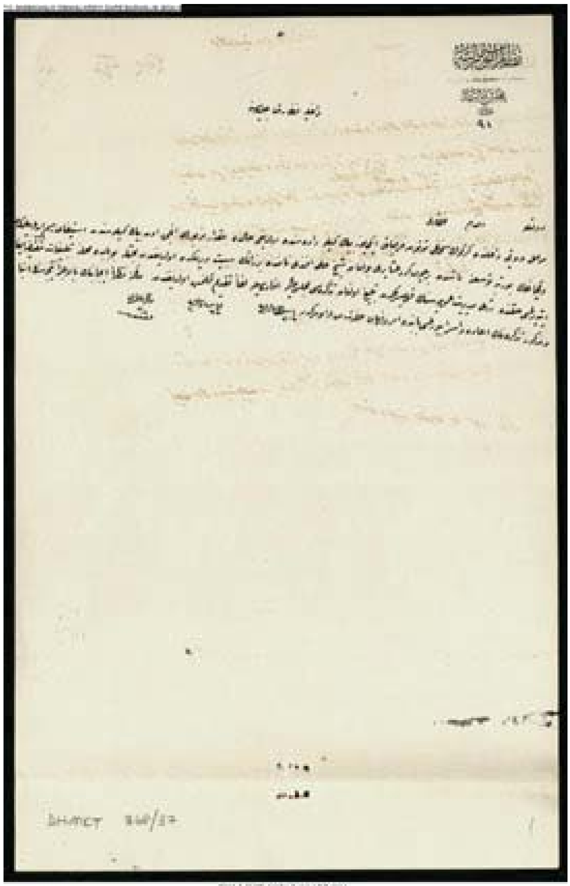

DH.MKT 00368.00037.001

DH.MKT	00368.00037	20 شەوال 1312

نەزارەتی کاروباری دارایی
ئەنجوومەنی دارایی
ژمارە ٩١
نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدار
جەنابی پایەبەرزی ئەفەندیم

لـە نـاو ویلایەتـی موسـڵ خەرجـی تووتنـی سـانجەقی کەرکـووك ٢٠٠٠٠٠ کیلۆیـە، بـۆ بـری ناوبـراو تەنیـا ١٠٠٠٠ کیلـۆ رسـوماتی هەیـە و سـوودی لـێ بیـنراوە، قاچاغـی تووتـن بـە شـێوەیەك فـراوان بـووە زۆرێـك لـە عەشـیرەتە کـوردەکان لەوانـە بـە نـاوی شـێخ عەلـی ئەفەنـدی قاچاغـی پێـوە دەکـەن، لـەم بابەتـەدا زانیـاری بدرێتـە شـوێنی خـۆی، نـووسراوی قۆمیسـیۆنی بەڕێوەبەرایەتـی گشـتی رەژی لەگـەڵ نـووسراوی ئەنجوومەنـی دارایـی هاوپێـچ پێشـکەش کـراوە، بـە تێروانیـن لـەم بابەتـەدا کارەکـە جێبەجـێ بکرێـت و بـە نـووسراو ئەنجامەکـەی رابگەیەندرێت و نـووسراوی ناوهاتـوو رەوان بکرێتـەوە، بڕیـار و فەرمـان بـۆ جەنابـی ئـەم کەسـەیە کـە فەرمـان دەردەکات.
نازری دارایی

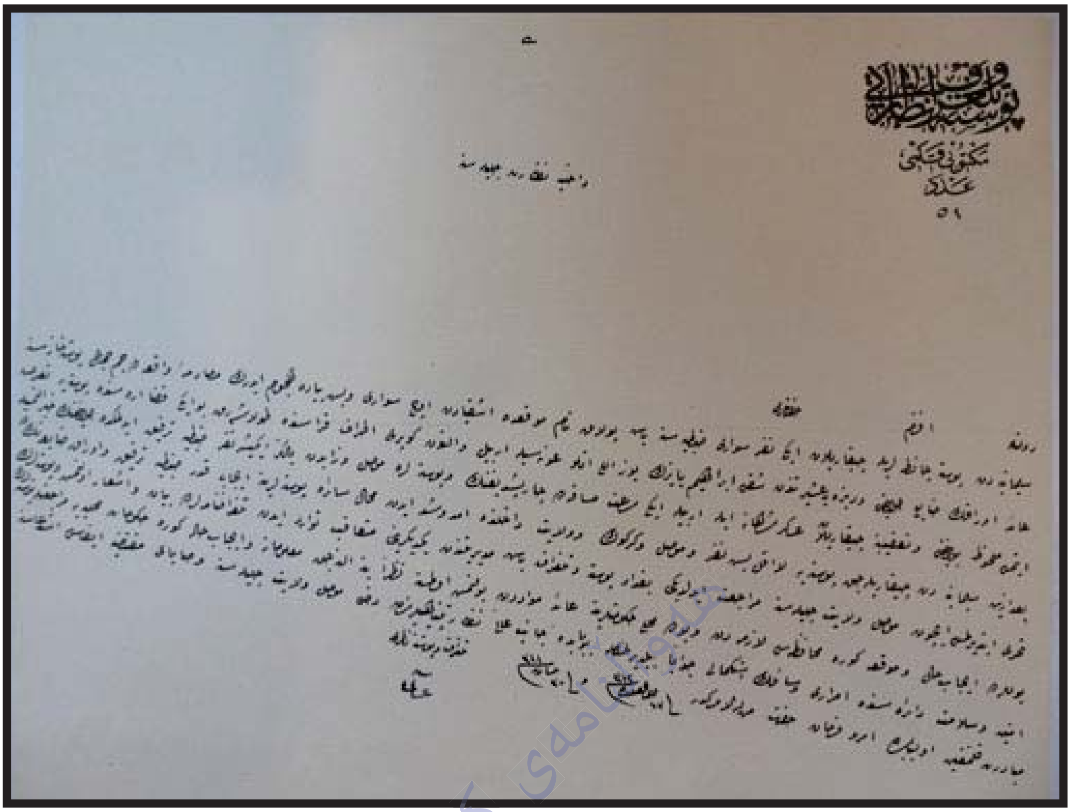

DH. MKT	00380.00042	17 زیلقەعدە 1312

نەزارەتی پۆستە و تەلەگراف
قەڵەمی تۆمار
ژمارە ٥١
بۆ نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدار

دوو کەس لە پۆلیسی سوارەی سلێمانی بە جانتای پۆستەوە دەرچوونە، لە ناوچەی باش بۆلاق رووبەرووی چەتەکان بوونەتەوە، چەتەکان بە سێ سوار و پێنج پیادە هێرشیان کردۆتە سەر ناوبراوان، لە کاتی شەڕدا هەموو نووسراوەکانی پۆستەخانە لەناوچوونە، هەروەها چەتەی عەشیرەتی دیزەیی ئیبراهیم بایز بە هاوکاری ١٥٠ ئەسپ سوار لە گوندەکانی نێوان هەولێر و ئاڵتون کۆپری سوراونەتەوە و لە نێوان ئەم دوو قەزایە هێرشی کردۆتە سەر پۆستەچیەکان، بۆ چاودێری کردن سەربازی شاهانە دەرچوونە، لە هەولێر بۆ ماوەی دوو کاتژمێر رووبەرووی یەکتر بوونەتەوە، هەروەها هەواڵ دراوە کە ئەم پۆستانەی لە موسڵ و زاب بە دوو پۆلیس دەگوازرێنەوە، و ئەم پۆستانەی لە سلێمانیش دەردەچن لە پێنج کەس کەمتر نەبێت، و لە موسڵ و کەرکوک و ناو ویلایەتیش پێویستە زۆر بە ووردی چاودێری بکرێت و لە گواستنەوەی پۆستەکاندا پۆلیسی زیاتر بنێردرێت، هەروەها بۆ چاودێری کردنی کاغەزەکانی پۆلیس چوونەتە ویلایەتی موسڵ، بۆ چاودێری کردنی یەکتر لە بەرێوەبەرایەتی پۆستە و تەلەگراف لە بەغدادیش بەردەوام تەلەگرافنامە هاتووە، ئاماژەی پێکردووە کە دەبێ بە پێی پێویست رێگاکان پارێزگاریان لێ بکرێت، ئەمەشیان لە سەر ئەستۆی حکوومەتی ناوچەکەیە، جگە لەمەش هەر لە بارەی پاراستن و چاودێری کردنی رێگای پۆستە ئاگادارتان دەکەینەوە.
نازری پۆستە و تەلەگراف

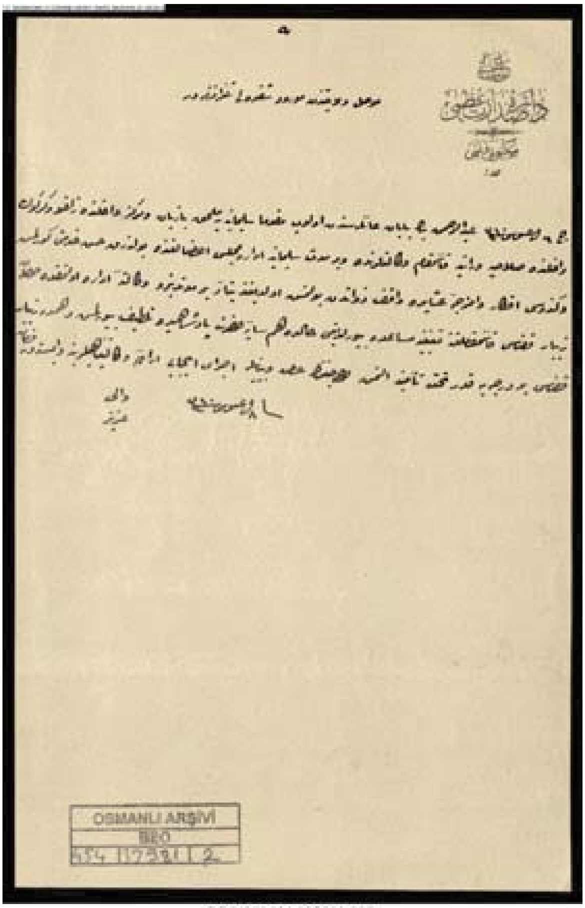

BEO.000454.033981.002

<table>
<tr><td>BEO</td><td>000454.033981</td><td>8 سەفەر 1312</td></tr>
<tr><td colspan="3">بابی عالی
فەرمانگەی سەدارەتی پایەبەرز
قەڵەمی تۆمار
تەلەگرافنامەی بە شیفرە لە ویلایەتی موسڵ هاتووە
لـە ٣ ئۆغسـتۆس ١٣١٠ عەبدولرەحـمان بابـان لـە خێزانەکـەی خـۆی دابـڕاوە، سـەرەتا لـە بازیـان و ناوەنـدی مەرکـەز لـە نـاو زاخـۆ و کەرکـووك لـە سـەلاحیە و رانیـە بـە وەکالـەت قائیمقـام بـووە، هەروەهـا ماوەیەکیـش وەکـو ئەنـدام لـە ئەنجوومەنـی کارگێـڕی خزمەتـی کـردووە، کاری باشـی کـردووە و هـەر خـۆی توانیویەتـی لـە بەرامبـەر بیرۆکـە و خـوی هۆزگەریـەوە بوەسـتێت، بۆیـە ماوەیەکـە بـە وەکالـەت لـە قـەزای زێبـار وەکـو قائیمقـام بـە وەکالـەت دامـەزراوە، جگـە لـەوەی سوپاسـگوزاری جەنابـی پاشـای پـێ دراوە، لـە هەمـان کاتـدا بـە شـێوەیەك قـەزای ناوبـراو لـە ژێـر پارێـزگاری خـۆی هێشـتۆتەوە، بـە پێشـکەش کردنـی ئـەو ڕوونکردنەوانـە لـە پەیوەندیدارانـی وەکالـەت کارەکـە جێبەجـێ بکرێـت.
والی عەزیز</td></tr>
</table>

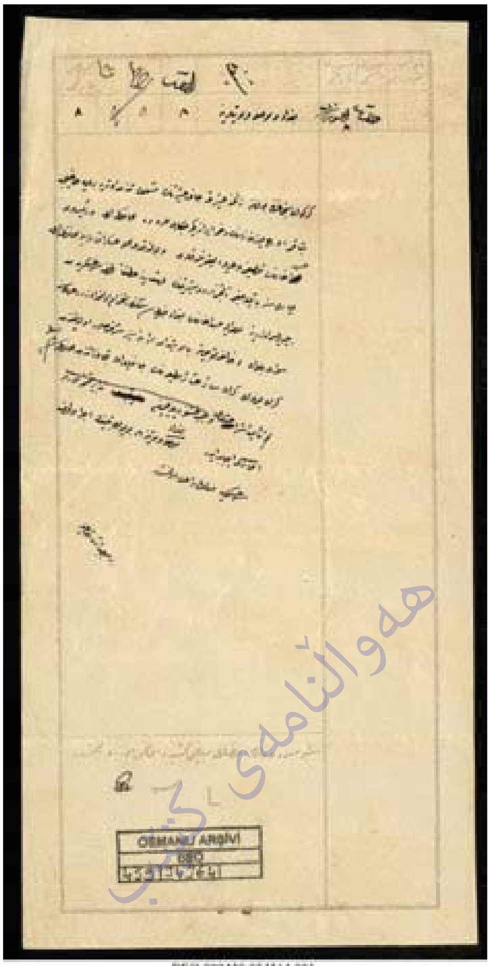

BEO.000459.034364.001

BEO	000459.034364	17 سەفەر 1312

بۆ ویلایەتەکانی بەغداد و موسڵ
عەشیرەتی زەنگەنە کە لە سانجەقی کەرکووك نیشتەجێن، بەهۆی دەستدرێژی عەشیرەتی جاف لە کۆنەوە پەرشوبڵاوبوونەتەوە، ئەوەی ماوەتەوە ٣٠٠ خانە دەچنە ئێران، لەم ماوەیەدا کار بکرێت بۆ پارێزگاری کردنیان و ڕێزگرتنی سەرۆکەکەیان حەسەن ئاغا، جگە لەمە لەم ناوچانەی کە ئەوان تێدا نیشتەجێن سەرباز جێگیر بکرێت، تا پارێزگاریان لێ بکات، بۆ ئەم چارەسەرە بە ئاماژەی موشیرەتی لەشکری شەشەم بە لایەنی سەرعەسکەر ڕاگەیەندراوە، ناوبراو حەسەن ئاغاش لە سلکی زەبتیەی بەغداد ئەرکی پێ بدرێت، بلۆکی سوارەی پێ بدرێت، بە ڕەزامەندی فەرمانی پاشا دەرچووە، چ ئەمانە و چ گشت عەشیرەتەکانی تر لە دەستدرێژی جافەکان بپارێزرێن و ئاگاداری بدرێتە ویلایەتەکانی موسڵ و بەغداد و زانیاری دراوەتە سەر عەسکەریمان.

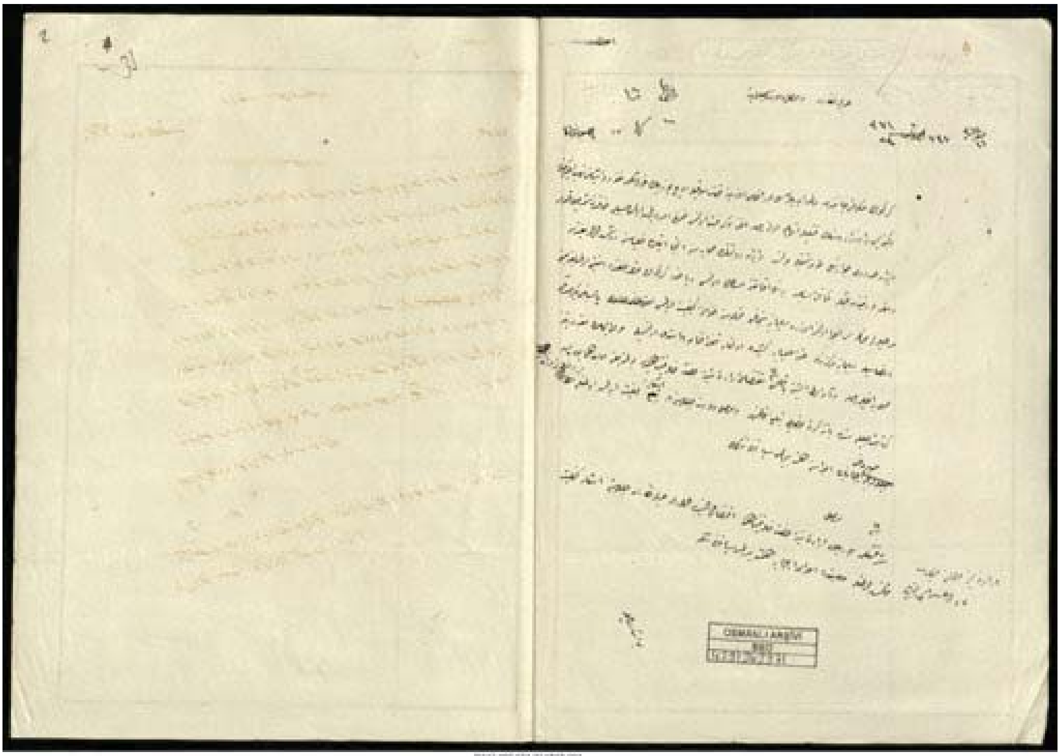

BEO	000459.034397	16 سەفەر 1312

بۆ نەزارەتی داد و ویلایەتی موسڵی شکۆدار
لەلایـەن حکوومەتـی کەرکـووك ئەرکـی پێـدراوە، کەچـی هێـزی ناردۆتـە سـەر ئاغـای تابـور و ٣٠٠٠ قـوروش پـارە و کەلوپەلـی تاڵانکـراوە، هـەر خۆشـی بـە کوشـتنی برادەرزادەکـەی تاوانبـار کـراوە، لەبـەر ئـەم کێشـەوە تـا ئەمـڕۆ لـە ترسـان لـە سـنووری ئێـران دەسـوڕێتەوە و خـۆی خسـتۆتە ژێـر پارێـزگاری حکوومەتـی ئێـران، لەبـەر ئـەوەی غـەدری لێکـراوە، ڕێگـە بدرێـت وەکـو جـاران لـە شـوێنی خـۆی نیشـتەجێ ببێتـەوە، یاخـود لـە موتەسـەرفی کەرکـووك ئەمنیەتـی پارێـزراو نییـە و لەگـەڵ داواکـراوان دادگاییەکـەی جێبەجـێ دەکرێـت، چۆنیەتـی کارەکـەش حەواڵـەی دادگای سـانجەقی سـلێمانی بـووە، بـە واژووی بەکـر سـدقی تەلەگرافنامـە لـە مەرکـەزی سـلێمانی بـۆ پایـەی عالـی دەرچـووە، داوای کـردووە ناوبـراو غـەدری لێکـراوە و شـوێنەکەی بەجـێ هێشـتووە، هەرچـی زووە چـاو بـە کارەکـەی بخشـێنرێتەوە و بـە فەرمانـی پاشـای جەنابـی پەیوەندیـداری خەلافـەت کارەکـە جێبەجـێ بکرێـت، هەروەهـا نـووسراوی تایبەتـی بـاش کیتابەتـی شـکۆداری مابەینـی همایۆنـی شـکۆدار ئـاگاداری دەرچـووە و ئامـاژە دراوەتـە ویلایەتـی موسـڵی شـکۆداریش، هیممـەت بکرێـت لـە جێبەجـێ کردنـی کارەکـە.

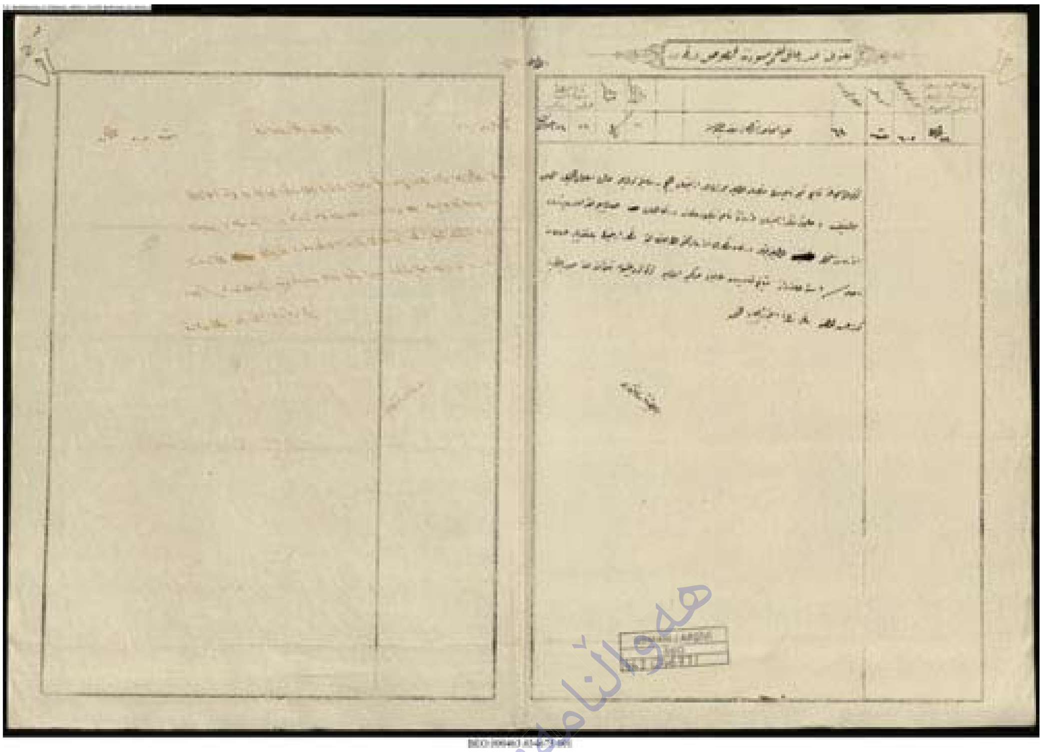

هەواڵنامەی کتێب

BEO	000463.034675	22 سەفەر 1312

بۆ نەزارەتی خەزینەی تایبەتی شاهانەی شکۆدار
ئـەم ناوانـەی کـە تۆمـار کـراون و زەوی و زار بەڕێوەدەبـەن لـە ناحیـەی کیـل سـەر بـە سـانجەقی کەرکـووك، هیـچ پەیوەندییەکیـان بـە زەوییەکـەوە نییـە، بۆیـە خراوەتـە سـەر ئەملاکـی هومایـۆن، هەروەهـا لـەم حاڵەتـەدا داهاتـی زەوی ناوهاتـوو بـۆ خواردنـی دەرویـش و هەژارانـی تەکیـەی ناحیـەی ناوهاتـوو تەرخـان کـراوە، بـەڵام تەکیـەی ناوهاتـوو کارگێڕیەکـەی تێـك چـووە، بۆیـە لـە شـێخەکانی قادریـە عەبدولحەمیـد تاڵەبانـی داواکاری بـە واژووی بـەرز کردۆتـەوە کـە لـە تەلەگرافنامـەی کەرکـووك دەرچـووە، داوای کـردووە بدرێتـە ناوبـراو، بـە تێڕوانیـن لـە بابەتەکـە هیممـەت بکرێـت لـە جێبەجـێ کردنـی کارەکـە.

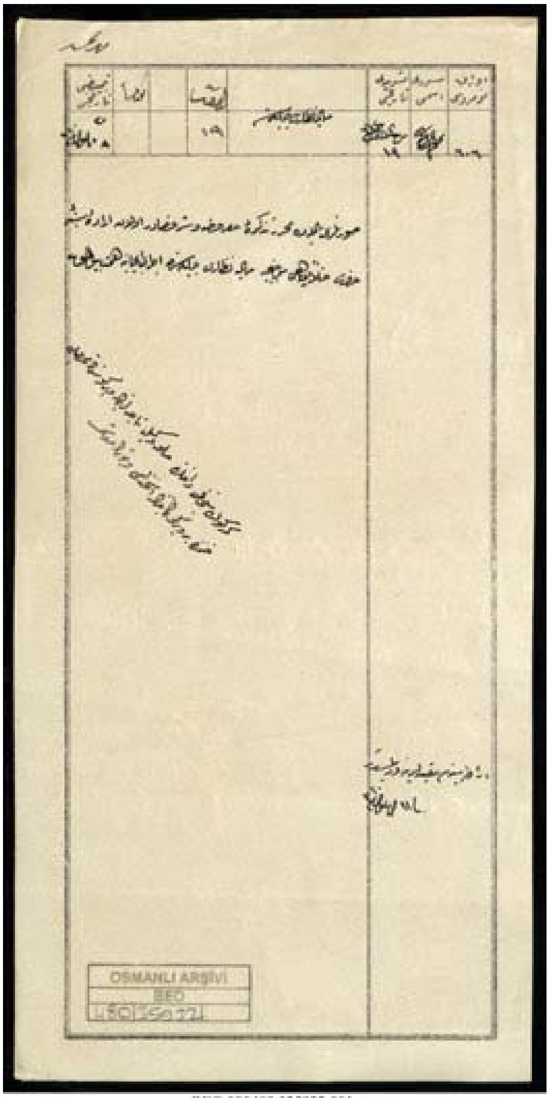

BEO.000480.035932.001

BEO	000480.035932	19 ڕەبیعی یەکەم 1312
بۆ نەزارەتی دارایی شکۆدار وێنەی لە نووسراوی باڵادا نووسراوەتەوە، فەرمانی پاشای جەنابی پەیوەندیداری خەلافەت ڕاگەیەندراوە، بە گوێرەی ئەمە لە نەزارەتی دارایی شکۆدار هیممەت بکرێت لە جێبەجێ کردنی. لە ناو سانجەقی کەرکووك بۆ کۆکردنەوەی باجی ناحیەکانی کیل و مەلحە پێویستی بە کاتیبێکی باج و مووچەیە.		

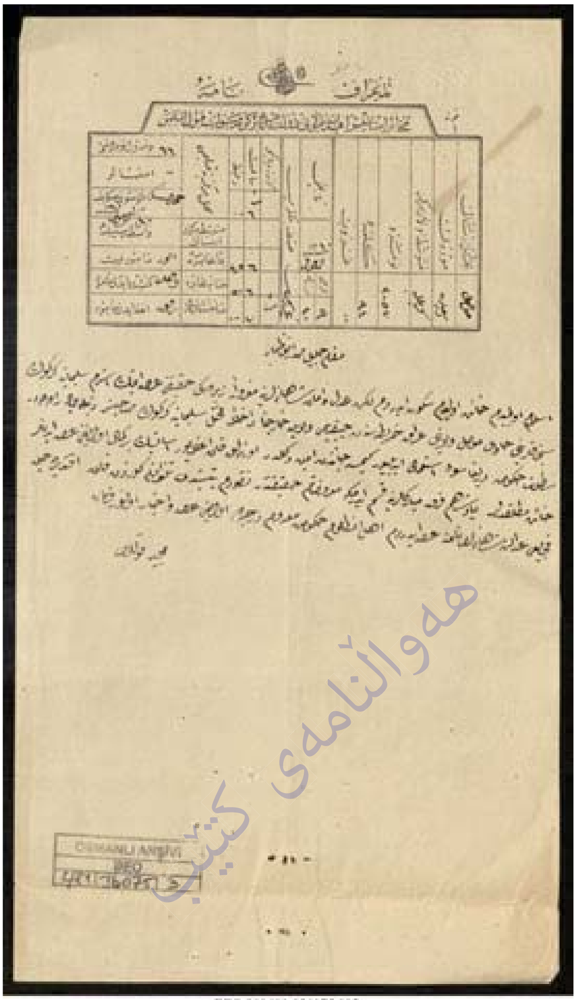

BEO.000481.036075.003

<table>
<tr><th>BEO</th><th>000481.036075</th><th>21 ڕەبیعی یەکەم 1312</th></tr>
<tr><td colspan="3">بۆ پایەی پوەندیدارانی سەدارەتی شکۆدار
ئەگـەر ئیسـلام نەبووبـام و خائیـن بووبـام بـێ دەنـگ دەبـووم، بـەڵام لەبـەر داد و ئەمانەتـی شـاهانە دەمـەوێ ڕاسـتییەکان ڕابگەیەنـم، سـانجەقەکانی کەرکـووک و سـلێمانی، لـە نەخشـەی عیـراق لـە ویلایەتـی موسـڵ دەرچـووە، لـە دەرەوە و نـاوەوەی ویلایـەت بارودۆخـی سـلێمانی و کەرکـووک تێکچـووە و بەبـێ خـاوەن ماوەتـەوە، دەسـەڵاتی حکوومـەت بـە خراپـی بـەکار دەهێنرێـت، کـەس لـە گیانی خـۆی ئەمیـن نییە، فرمێسـکی خوێـن دەرژێـت، ئەوانەی دەیانەوێـت ئاسـایش بەرقـەرار بێـت، بە خائین لە قەڵەم دەدرێن، پاشـام سـوێند بە ٤٠ موبارەك دەخۆم ئەوەی باسـی دەکـەم ڕاسـتە، بـە تەلەگـراف بینێـت ڕووداوەکان وا دەکـەن خوێـن برژێـت، بـە نـاوی دادوەری شـاهانە ڕادەگەیەنم دانیشــتوانی زوڵملێکــراو و حکوومەتیــش لــە پایەوپلەیەکــی فەنایــە، ڕاگەیەنــدراوە و هــەواڵ دراوە فەرمــان.
بەندە مەجید</td></tr>
</table>

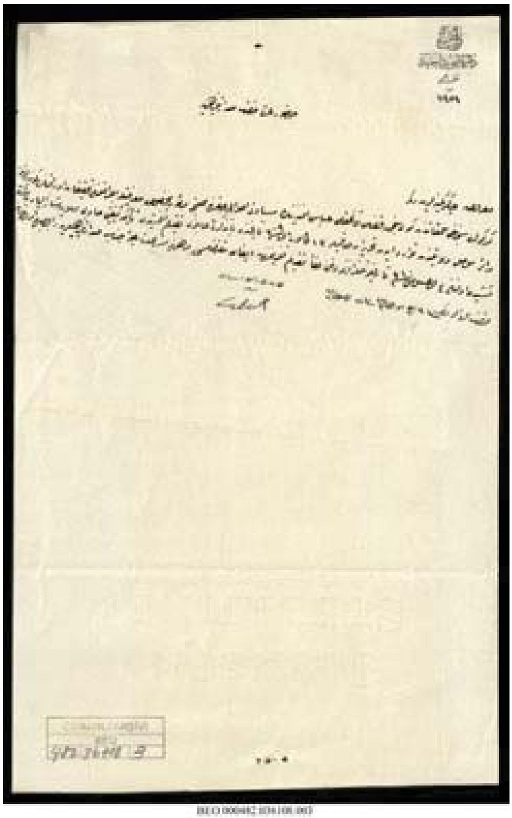

3 رەبیعی یەکەم 1312	000482.036108	BEO

بابی عالی
فەرمانگەی کاروباری ناوەخۆ
قەڵەمی تۆمار
ژمارە ۱۹۵۱
جەنابی پەیوەندیداری سەدارەت
راگەیەندراوی بەندەیە
لــە ســانجەقی کەرکــووك، لــە بــارەی کارە خراپەکانــی قائیمقامــی قــەزای کــۆی ســانجەق عەبــاس ئەفەنــدی لــە شــوێن خۆیــدا لــە رێگــەی فەرمانبــەری تایبەتــەوە لێکۆڵینــەوە ئەنجــام دراوە، کاغــەزی لێکۆڵینەوەکانیــش نێــردراوە، نــووسراو لــە ویلایەتــی موســڵ نێــردراوە و لــە ۱۳ کانوونــی دووەم ۱۳۰۹ نــووسراو پێشــکەش کــراوە، لەســەر دووپاتکردنــەوە ئەمجــارە لــە ویلایەتــی ناوهاتــوو تەلەگرافنامــە لــە ٤ ئۆغســتۆس ۱۳۱۰ دەرچــووە، لەگــەڵ هاوپێــچ پێشــکەش کــراوە، بــۆ جێبەجــێ کردنــی بــە هــاوکاری جەنابــی پەیوەندیــداری ســەدارەت، بریــار و فەرمــان بــۆ جەنابــی ئــەم کەســەیە کــە فەرمــان دەردەکات.
راوێژکاری نەزارەتی ناوەخۆ

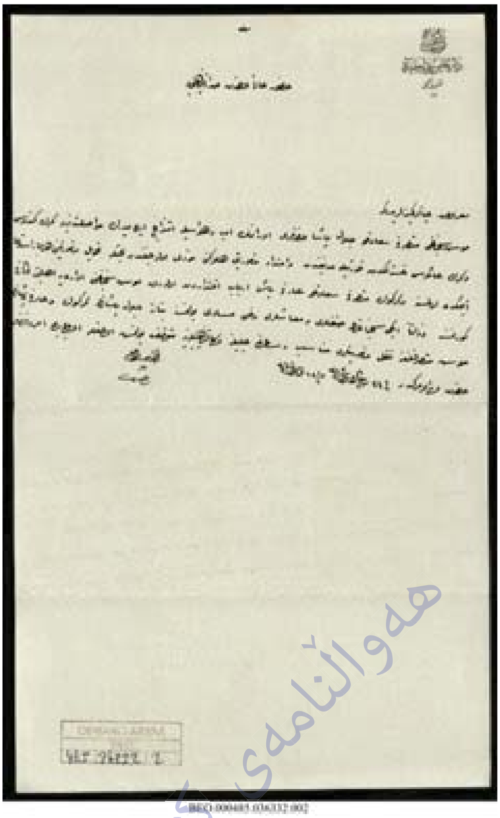

BEO 000485.036332.002

هەواڵنامەی کتێب

BEO	000485.036332	24 ڕەبیعی یەکەم 1312

بابی عالی
فەرمانگەی کاروباری ناوەخۆ
قەڵەمی تۆمار
بۆ جەنابی پەیوەندیداری سەدارەتی عالی
ڕاگەیەندراوی بەندەمانە

جەنابی جەلال پاشا موتەسەرفی سانجەقی موش لەگەڵ ئاووهەوای ئەوێ ناگونجێت و لەوەتەی چۆتە ناوچەکە چ خۆی چ خێزانەکەی لە نەخۆشی ڕزگاریان نەبووە، ئەگەر بێتو ئەرکەکەی درێژە بکێشێت ئەوا هیلاك دەبێت، بۆ ئەوەی ئەرکەکەی بگوازرێتەوە داوای گواستنەوە دەکات، هەروەها عارف پاشا موتەسەرفی کەرکووك لە خانەدانە لێهاتووەکانە و دەتوانێت کارگێری سانجەقی موش بە لێهاتوویی بەڕێوەببات، هەر خۆشی هەردوو سانجەق لە ڕووی پلە و مووچەوە یەکسان نین، بۆیە بۆ ئەوەی گواستنەوەی ئەرکەکانی جەلال پاشا بۆ کەرکووك و عارف پاشا بۆ موتەسەرفی موش گونجاو بێت پێویستە پەیوەندیداری وەکالەت بڕیار بدات، لەم بابەتەدا بڕیار و فەرمان بۆ جەنابی ئەم کەسەیە کە فەرمان دەردەکات.
نازری کاروباری ناوەخۆ

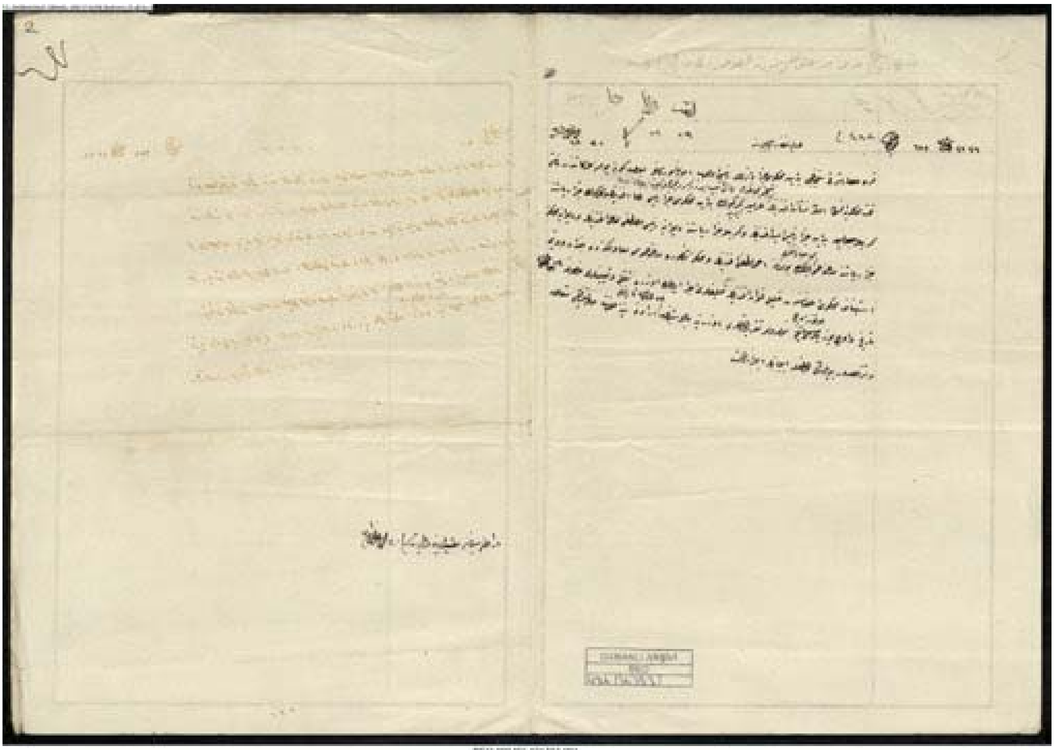

BEO	000486.036393	29 ڕەبیعی یەکەم 1312

بۆ نەزارەتی دادی شکۆدار
نەشـئەت ئەفەنـدی سـەرۆکی فەرمانگـەی سـزای دادگای سـەرەتایی سـانجەقی ڕۆژهەڵاتـی قەرەحیسـار بـووە و لەبـەر هەندێـك کـردەوەی نابەجـێ و سـەرپێچیەوە دراوەتـە دادگا، هـەر کـە ئەنجامـی دادگا ڕاگەیەنـدراو بـێ تاوانـی ساغ بـووەوە ئـەم کاتە لـە شـوێنێکی تـر دادەمەزرێـت، بۆیـە بـە دوورخسـتنەوەی لـە شـوێن ئـەو ڕزا ئەفەنـدی سـەرۆکی سـزای دادگای سـەرەتایی کەرکـووك و بـۆ سـەرۆکایەتی سـزای کەرکووکیـش ئەمیـن ئەفەنـدی سـەرۆکی سـزای دادگای سـەرەتایی کەربـەلا و بـۆ سـەرۆکایەتی سـزای کەربـەلاش سـەرۆکی دیوانیـە مسـتەفا کامـل ئەفەنـدی و بـۆ سـەرۆکایەتی سـزای دادگای دیوانیـەش یاریـدەدەری داواکاری گشـتی ئەحمـەد لوتفـی ئەفەنـدی هەروەهـا لـە یاریـدەدەری داواکاری گشـتی دادگای ناوهاتـووش ئەندامـی ئیسـتینافی دادگای ویلایەتـی بەغـداد خەلیـل فوئـاد ئەفەنـدی سـوێندی یاسـایی دەخـۆن و دەگوازرێنـەوە و دادەمەزرێـن، لـەم بارەیـەوە لەسـەر ڕاپۆرتـی مێـژووی ١٣ و ٢٢ ڕەجـەب ١٣١٢ ژمـارە ٣٣٣ لـە مێـژووی ٢٩ ڕەجـەب ١٣١٢ جەنابـی پەیوەندیـداری خەلافـەت بـە فەرمانـی پاشـا ڕەزامەنـدی نیشـان داوە، هیممـەت بکرێـت لـە جێبەجـێ کردنـی.

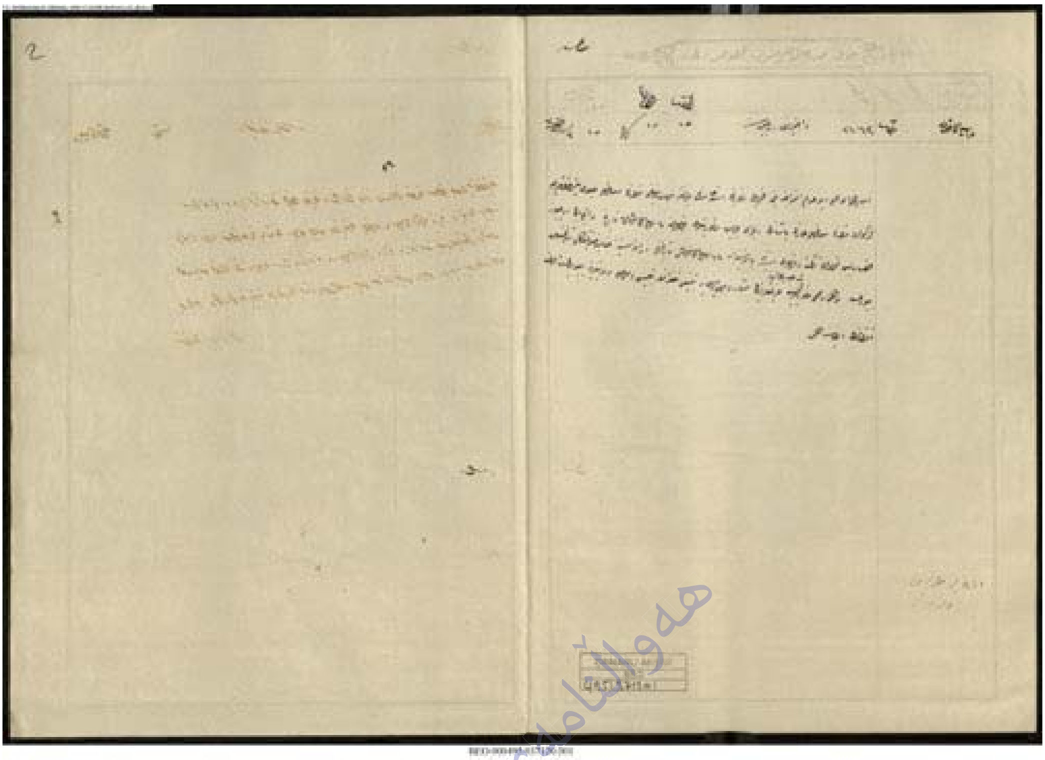

هەواڵنامەی کتێب

BEO	000495.037120	15 ڕەبیعی کۆتایی 1312

بۆ نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدار
لەبەر ئەوەی جەنابی جەلال پاشا لەگەڵ ئاووهەوای ئەوێ ناگونجێت داوای کردووە ئەرکەکەی بگوازرێتەوە، موتەسەرفی سانجەقی موش، بۆ ئەوەی ناوبراو لەگەڵ موتەسەرفی کەرکووك عارف پاشا ئەرکەکەیان بگۆردرێتەوە لەسەر نووسراوی مێژووی ٤ ڕەبیعی کۆتایی ١٣١٢ ژمارە ٢٣٩٥ بە مۆڵەتی فەرمانی پاشای جەنابی پەیوەندیداری خەلافەت لە مێژووی ١٤ ڕەبیعی کۆتایی هەمان ساڵ بڕیار دراوە، هەردووکیان ئەرکەکەیان بگۆردرێتەوە و ئاگاداری ناوبراوان بە تەلەگرافنامە بە ویلایەتی موسڵ و بەتلیس ڕاگەیەندراوە.

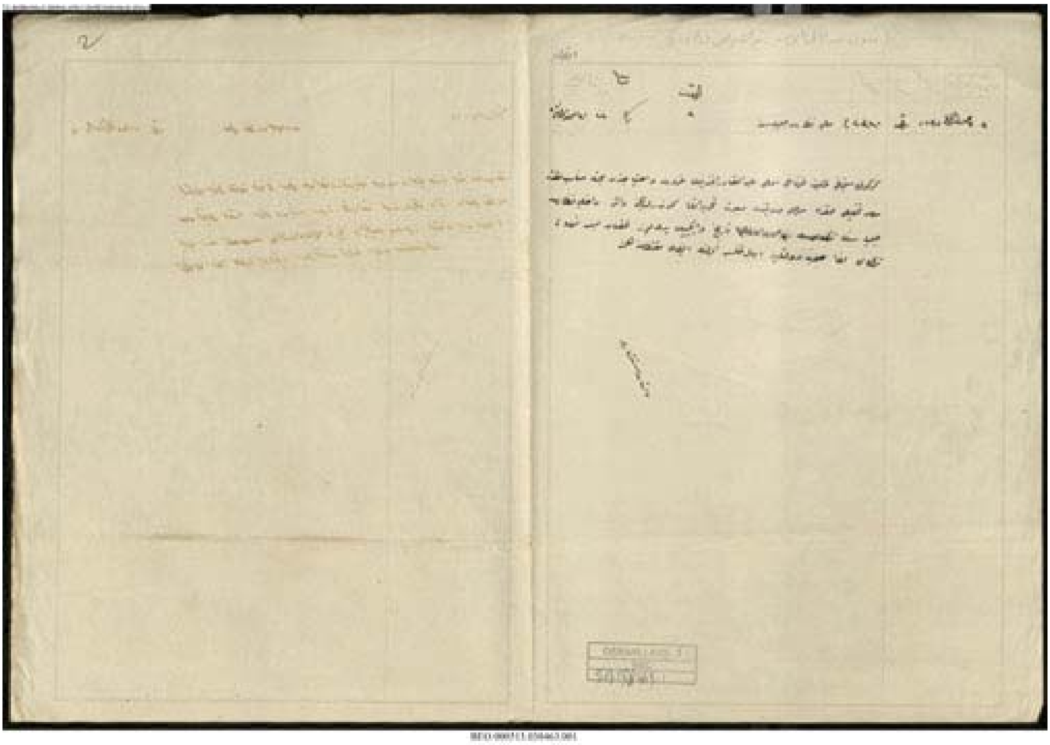

BEO	000513.038463	9 جەمادی یەکەم 1312

بۆ نەزارەتی دارایی شکۆدار
عەبدولقـادر ئەفەنـدی ئیمامـی قۆناغـی حکوومەتـی سـانجەقی کەرکـووك بـە هـۆی خراپـی بژێـوی ژیانـی و نەبوونیـەوە پێویسـتی بەوەیـە مووچەیەکـی بـۆ ببڕێتـەوە بـۆ ئەمـەش لـە ویلایەتـی موسـڵ نـووسراو نێـردراوە، لـە نەزارەتـی ناوەخـۆی شـکۆداریش نـووسراوی مێـژووی ٦ جەمـادی یەکـەم ١٣١٢ ژمـارە ٢٧٩٥ هاوپێـچ بـۆ دەوڵـەت نێـردراوە، هیممـەت بکرێـت لـە جێبەجـێ کردنـی.

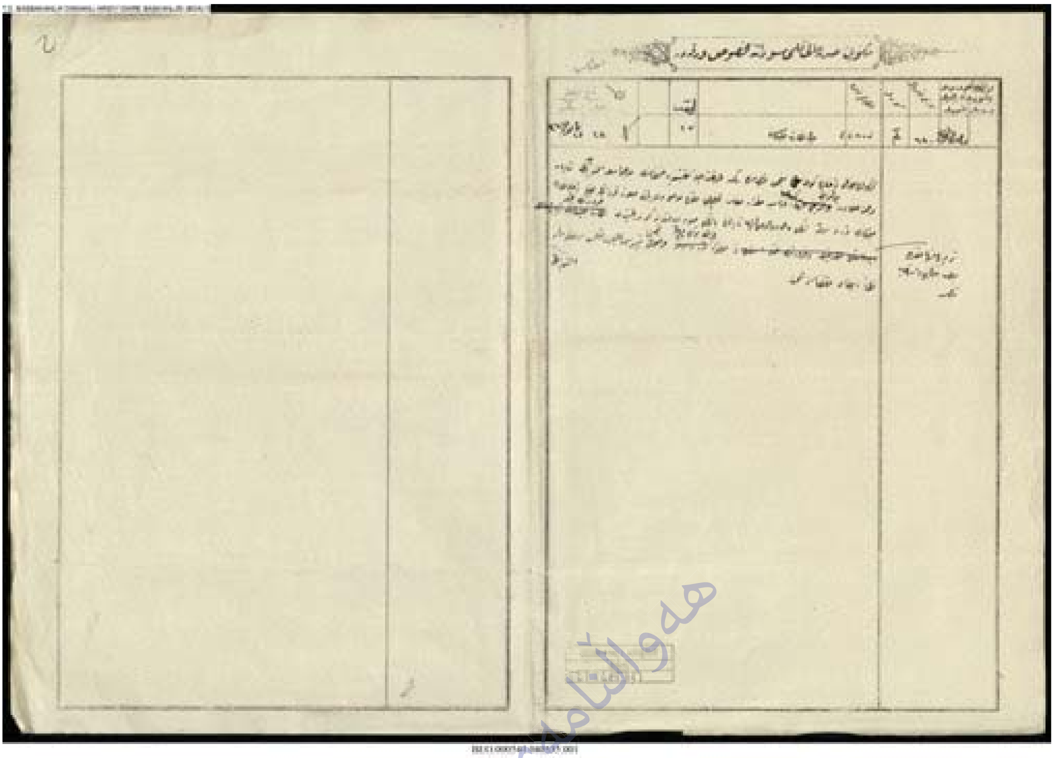

هەواڵنامەی کتێب

BEO	000541.040535	27 جەمادی کۆتایی 1312

بۆ نەزارەتی دارایی شکۆدار

لە ناو سانجەقی کەرکووك لە خەلیفەکانی تەریقەتی نەقشبەندی نیشتەجێی شارۆچکەی کۆی سانجەق حاجی ئەسعەد ئەفەندی شایەنی بەزەییە، بۆ ئەم زانایە برێکی گونجاو مووچە دابین بکرێت، بۆ ئەم مەبەستە لە ویلایەتی موسڵ نووسراو نێردراوە، هاوپێچ نوسراو لە نەزارەتی ناوەخۆی شکۆداریش هاتووە، لە مێژووی ٥ جەمادی کۆتایی ١٣١٢ بە نووسراو ڕەوانی دەوڵەت کراوە، بەهۆی پێویستی بە هەندێك ووتە و داواکاری بەزەییانە ئەمجارە لەلایەن ناوبراوەوە داواکاری دراوە، هاوپێچ دراوەتە سەروو، بە تێروانین لە بابەتەکە، هیممەت بکرێت لە جێبەجێ کردنی.

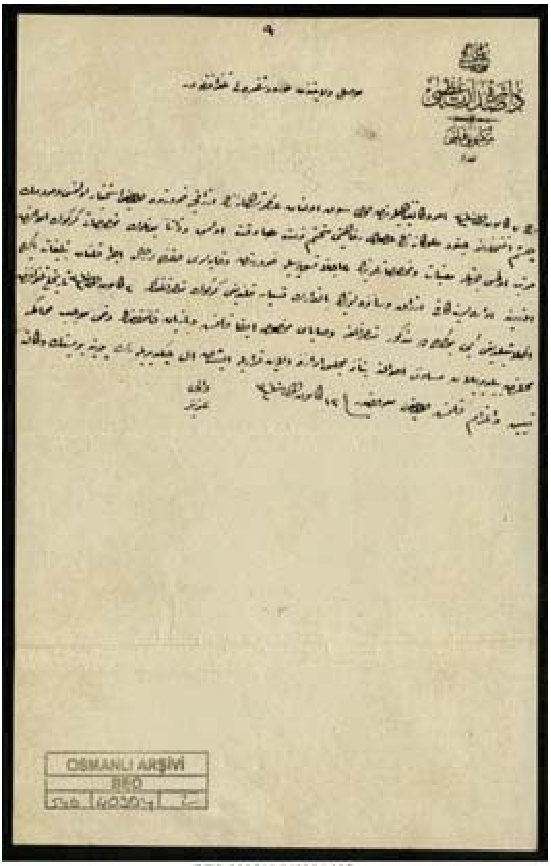

BEO.000546.040904.002

BEO	000546.040904	8 رەجەب 1312

بابی عالی
فەرمانگەی سەدارەتی پایەبەرز
قەڵەمی تۆمار
تەلەگرافنامەی بە شیفرەی ویلایەتی موسڵ
هـەواڵ هاتـووە لـە ٧ كانوونـی یەكـەم ١٣١٠ بـە فەرمانـی پەیوەندیـداری وەكالـەت ئـەم سـەربازە شـاهانانەی كـە رۆیشـتوون بـێ ئەرزاقـن، لەبـەر ئـەوەی سـەربازەكانمان جێـگای شـانازی ئێمـەن، پێویسـتە دەوڵـەت پێداویسـتیەكانیان بـۆ دابیـن بـكات، هـەر خۆشـی ئەمانـە لـە پارەوپولـی كەركـووك پارەیـان بـۆ ڕێكخـراوە، بۆیـە هەرچـی زووە داهاتیـان بـۆ دابیـن بكرێـت، لـەم بارەیـەوە لەسـەر ئاگاداركردنەوەیەكـی تـەواو بـە گوێـرەی پێویسـت ئەرزاقیان بـۆ دابیـن كـراوە و نێـردراوە، ئەمـەش لـە تەلەگرافنامـەی موتەسـەرفی كەركـووك لـە مێـژووی ٢ كانوونـی یەكـەم ١٣١٠ دەركەوتـووە، ئەمجـارەش لـە موتەسـەرفی ناوهاتـوو ئامـۆژگاری تایبەتـی دەرچـووە، هەروەهـا لـە قائیمقامیەتـی بازیـان لەبـارەی جێبەجـێ كردنـی دادگایـی كردنەكـە بـە بریـاری ئەنجوومەنـی كارگێـری ویلایـەت دەسـتی لـەكار كێشـاوەتەوە، لـە شـوێنی ئـەو یەكێـك بـە وەكالـەت دامـەزراوە و نێـردراوە.
عەزیز والی

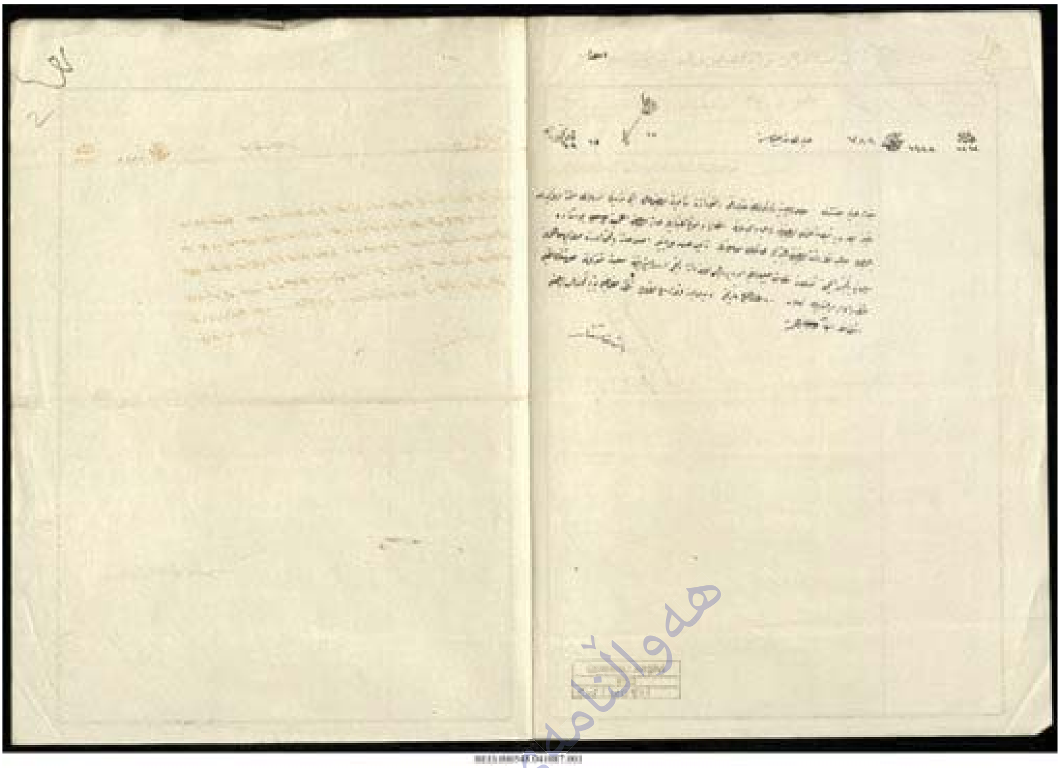

هەواڵنامەی کتێب

BEO	000548.041087	12 رەجەب 1312

بۆ نەزارەتی دادی شکۆدار
لەگەڵ ئەوەی سانجەقەکانی موسڵ و سلێمانی و کەرکووك لە ناو کارگێری موفەتیشی دادی بەغدادە، کەچی ماوەی دوو ساڵە نەچۆنەتە ئەم ناوچانە و تەنیا دەچنە بەسرا و دەگەڕێنەوە، هەروەها سانجەقی سلێمانی بەهۆی دانیشتوان و شوێنی ستراتیژیەوە خاوەن شوێنی خۆیەتی، بۆیە جێگای سەرنج راکێشانە، پێویستە دادگایەکانی ڕێك بخرێت و مامەڵەکان بە باشی بەڕێوە ببردرێن و چاکسازیان تێدا بکرێت، بۆ ئەوەی ناوبراو هەرچی زووە بچێتە سلێمانی لە نەزارەتی شکۆدار فەرمان بدرێتە دەستی، وێنەیەك لە تەلەگرافنامەی موشیرەتی لەشکری شەشەم هاوپێچ لەگەڵ نووسراوی لایەنی واڵای سەرعەسکەر کە لە مێژووی ١٠ رەجەب ١٣١٢ ژمارە ٧٤٣ بەیەکەوە نێردراوە، هیممەت بکرێت لە جێبەجێ کردنی.

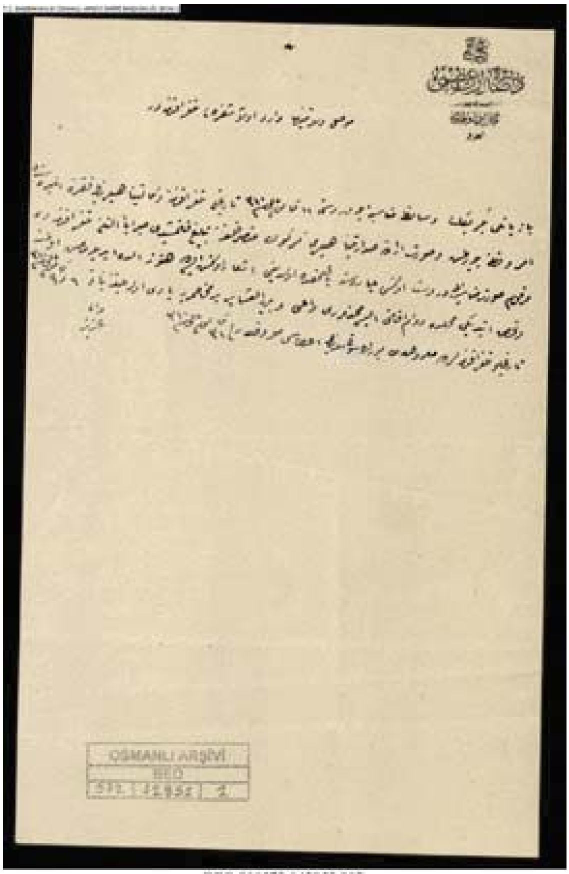

BEO.000572.042852.002

<table>
<tr><th>BEO</th><th>000572.042852</th><th>18 شەعبان 1312</th></tr>
<tr><td colspan="3">بابی عالی
فەرمانگەی سەدارەتی پایەبەرز
تەلەگرافنامەی بە شیفرەی ویلایەتی موسڵ هاتووە
لە خەڵکی بازیان بەکر بەگ بە هۆی تاوانەوە دەستگیر کراوە، تەلەگرافنامەی ١١ کانوونی دووەم ١٣١٠ لە دوایین دێردا بریار و فەرمان دەرچووە، وێنەیەکی فەرمانی پەیوەندیداری سەدارەتیش بۆ موتەسەرفی کەرکووك نێردراوە، لە وەڵام ئەم تەلەگرافنامەیەی کە هاتووە، ناوبراو بەهۆی رووداوەکەوە بە دەستگیر کردنی سەیری چارەسەرەکەی دەکرێت، ئەگەرچی ئاماژەی پێکراوە، تا ئێستا دەست بەسەر نەکراوە، هەروەها لەو شوێنەی کە خۆی شاردۆتەوە دەبێتە هۆی ناکۆکی نێوان هۆزەکان، لە تەلەگرافنامەی ٦ و ٩ کانوونی دووەم ١٣١٠ راگەیەندراوە، جگە لەوە فەرمانی چوونی تابورێك بۆ ناوچەکە دەردەچێت.
عەزیز والی</td></tr>
</table>

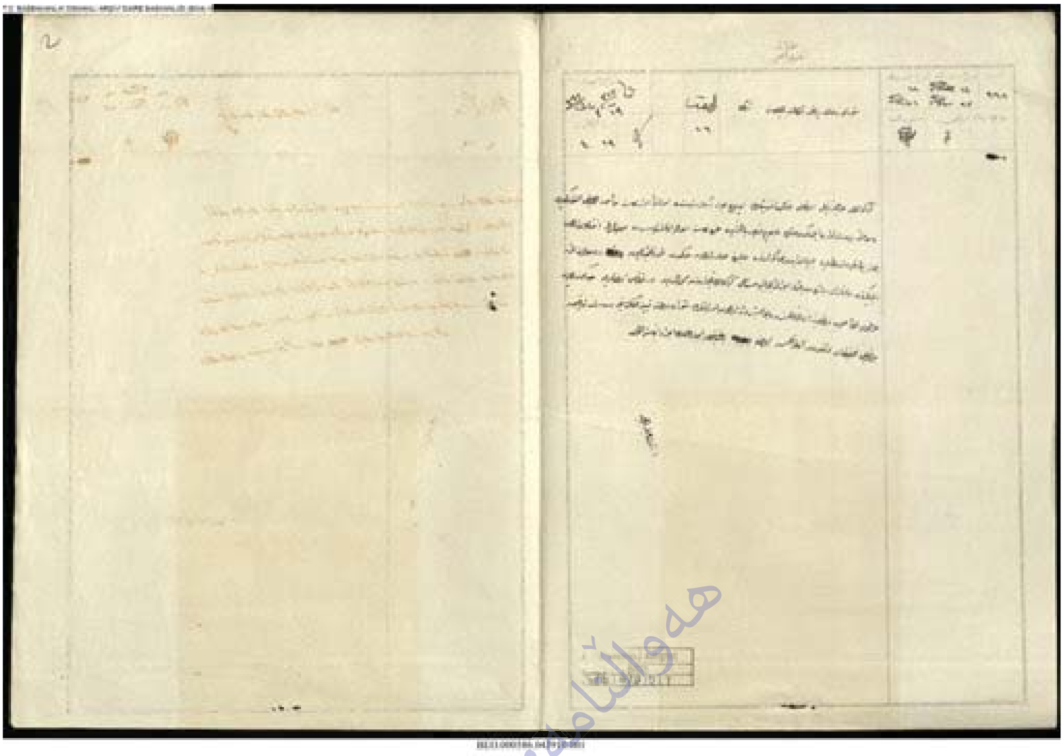

هەواڵنامەی کتێب

BEO	000586.043910	14 ڕەمەزان 1312

بۆ بریکاری سەرۆکایەتی شورای دەوڵەتی شکۆدار
نووسراو
غالیب ئەفەندی کوڕی حاجی زەینەلی کەرکووکی لە ساڵی ١٣٠٨ لە فەرمانگەی ئەمانەت فەرمانبەر بووە، دوای ئەوەی ماوەیەك ڕسوماتی ئاڵتون کۆپری بەڕێوەبردووە، ڕسومی ناوهاتوو بە موزایدە حەواڵەی ناوبراو کراوە، بەڵام لەبەر نەمانی ١٠٠ هەزار قوروش دادگایی کراوە، بۆ ڕزگار بوون لەم حوکمەی بەسەریدا دەسەپێت، بۆ دەرسەعادەت ڕایکردووە، داواکار محیەددین کە لە بازرگانەکانی کەرکووکە لەگەڵ هاوەڵی داواکاری بە واژوویان ناردووە، هاوپێچ بۆ دەوڵەت نێردراوە، لە دادگایی پێداچوونەوە ووردبینی بۆ کراوە، لە لێکۆڵینەوەکانیش دەرکەوتووە و ڕوون بۆتەوە، هەر ئێستا هیممەت بکرێت لە جێبەجێ کردنی.

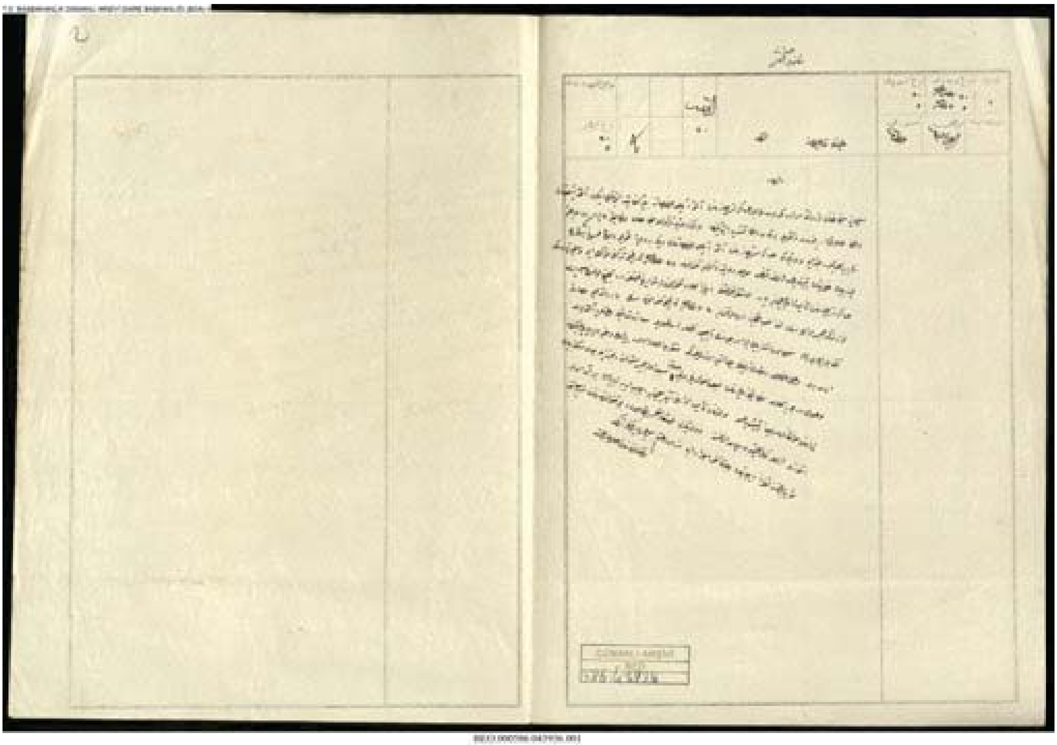

BEO	000586.043936	20 ڕەمەزان 1312

نەزارەتی دارایی شکۆدار
داهاتـی سـانجەقی سـلێمانی تەنانـەت بەشـی دەرماڵـەی شـەش مانگـی چـوار تابـوری سـەربازی شـاهانەی ئـەوێ نـاکات، زۆر بـە پێویسـت زانـراوە کـە شـەش مانگـی تریـش زیـاد بکرێـت و بخرێتـە سـەری، هەروەهـا لەگـەڵ مەرکـەزی ویلایـەت سـانجەقی کەرکـووك تەنگـژەی دارایـی دروسـت بـووە، گەیشـتۆتە پلـەی کۆتایـی، بۆیـە دەرماڵـەی شـەش مانگـی سـەربازی شـاهانە ویلایـەت بـۆ ویلایەتێکـی تـر بگوازرێتـەوە، هەروەهـا بـەم هەژمـار کردنـە چەنـد ١٠٠٠٠٠ قوروشـێك زیـاد دەبێـت و دەگاتـە دەسـت، ئـەم تەلەگرافنامـەی لـە ویلایەتـی موسـڵ وەرگیـراوە لەگـەڵ نـووسراوی مێـژووی ٢٢ ڕەجـەب ١٣١٢ هەروەهـا بـۆ ڕێکخسـتنی کارگێـری سـەربازی شـاهانەی سـلێمانی لـە بـارەی قـەرز کردنـی پـارە تەلەگرافنامـە لـە مێـژووی جیـاوازدا هاتـووە ئامـاژەی پێکـراوە، تەلەگرافنامـەی ئەنجوومەنـی کارگێـری لیـوای ناوهاتـوو لـە مێـژووی ٣ مـارت ١٣١١ بـۆ دەوڵـەت نێـردراوە، داهاتـی ناوخـۆ لەگـەڵ خەرجـی یەکسـان نیـن و جیـاوازی لـە برەکەیانـدا هەیـە، سـاڵانە لـە پلـەی ١٨٠٠٠ لیـرە دەردەکەوێـت، مووچـەی مولکیـە و سـەربازی شـەش مانگـی پێشـوو تەنانـەت مانگـی ڕەمەزانـی شـەریفەش دابیـن نەکـراوە، تەنگـژەی دارایـی گەیشـتۆتە پلەیـەك لەوانەیـە ببێتـە ئەگـەری سـەرهەڵدانی سـەرپێچی و ئـاژاوە، بۆیـە بەپەلـە ٧٠٠٠ تـا ٨٠٠٠ لیـرە حەواڵـە بکرێـت و بگاتـە شـوێنەکە، هەروەهـا بـۆ ڕێکخسـتنی کارگێـری لیواکـە ئامـادەکاری پێویسـت بکرێـت و هەرچـی زووە جێبەجـێ بکرێـت، جگـە لەمـە لەسـەر ئامـاژەی پێشـووی ویلایـەت لـە ڕیزبەنـدی تەلەگرافنامەکـە دەردەکەوێـت، جێبەجـێ بکرێـت بەبـێ دواکەوتـن، پەلـەش بکرێـت لـە ڕاگەیاندنـی، هیممـەت بکرێـت لـە ناردنـەوەی تەلەگرافنامەکـە.

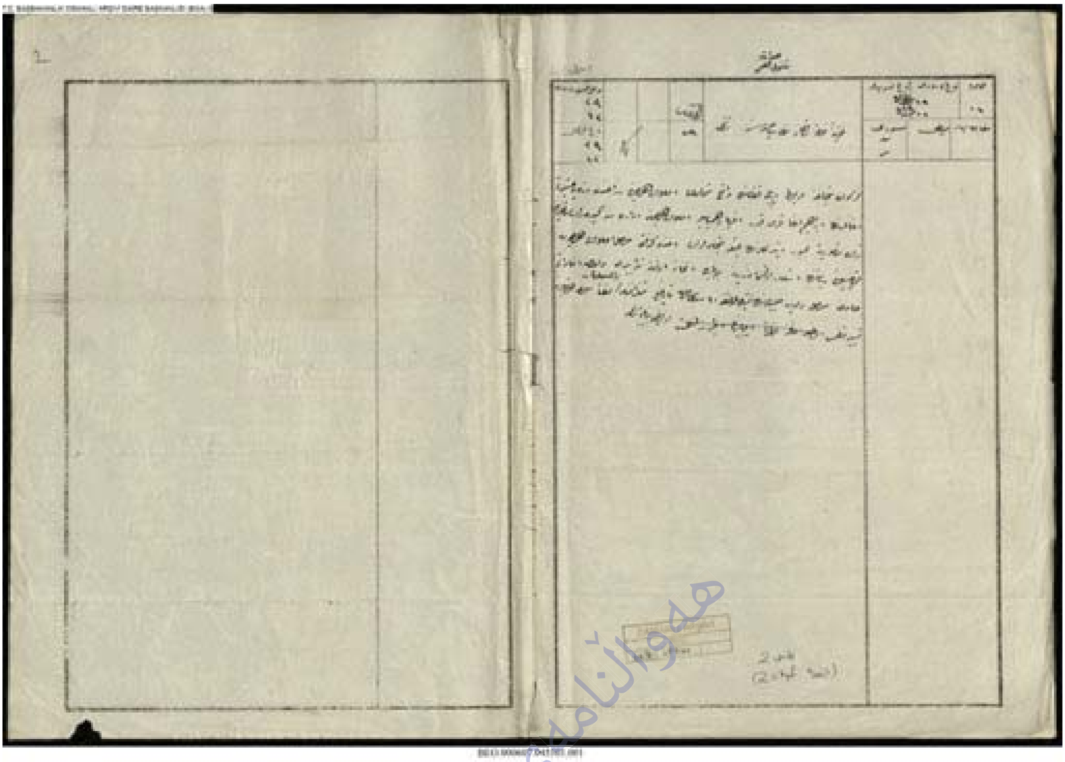

هەواڵنامەی کتێب

<table>
<tr><td>BEO</td><td>000607.045501</td><td>29 شەوال 1312</td></tr>
<tr><td colspan="3">بۆ نەزارەتی خەزینەی شاهانەی شکۆدار
لـە موڵکـی همایۆنـی کشـتوکاڵی شـەمامك سـەر بـە قـەزای هەولێـر سـەر بـە سـانجەقی کەرکـووك، یەکێـك لـە ئاغاکانـی عەشـیرەتی دزەیـی ئیبراهیـم ئاغـا و نزیکـەی چـل کـەس لـە خـزم و پاسـەوانەکانی چوونەتـە سـەر فەرمانگـەی موڵکـی همایـۆن، فەرمانبەرەکانیـان ناچـار کـردووە، کارەکانیـان بـە جـێ بهێڵـن، بـۆ ئـەم مەبەسـتە هـەواڵ نێردراوەتـە سـەرۆکایەتی قۆمیسـیۆن لـە موسـڵ، لەبـەر ئـەوە پێویسـتە چارەسـەرێك بـۆ ئـەوە بدۆزرێتـەوە، لـە ویلایەتـی موسـڵ تەلەگـراف لـە مێـژووی ١٠ شـوبات ١٣١١ لەگـەڵ زانیـاری نێـردراوە، تـا کاری لـە سـەر بکرێـت.</td></tr>
</table>

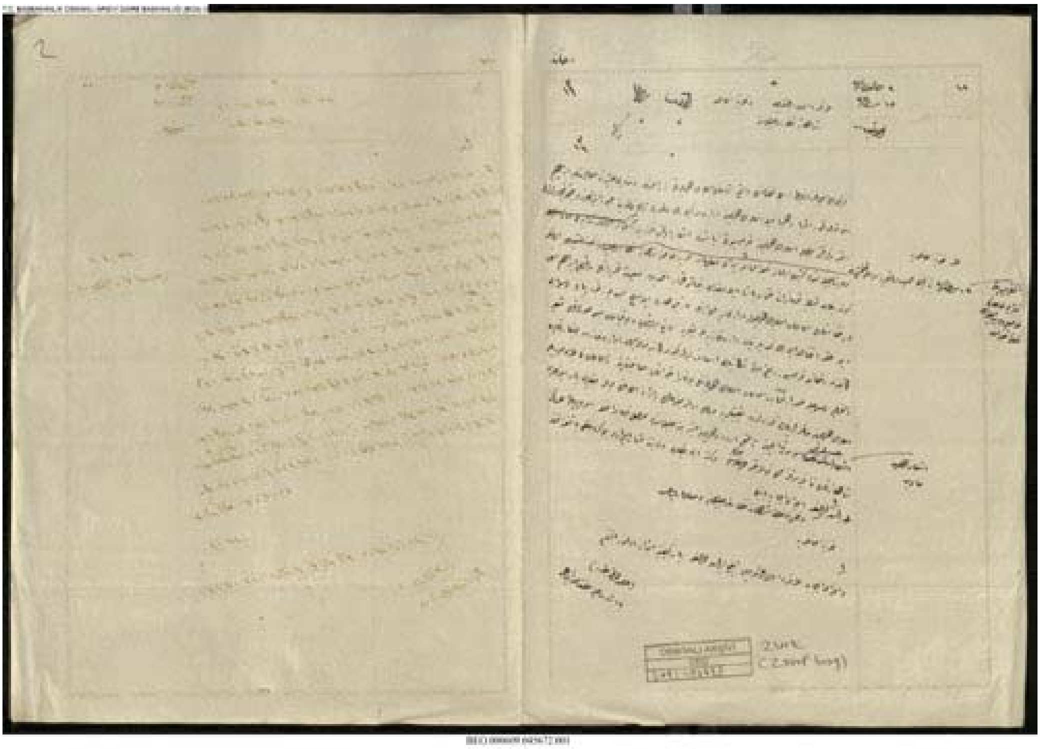

BEO	000609.045672	2 زیلقەعدە 1312

بۆ لایەنی سەر عەسکەری واڵا و خەزینەی تایبەت
نەزارەتی شاهانەی شکۆدار
لە سانجەقی کەرکووك مولکی کشتوکاڵی هومایۆنی شەمامکی سەر بە قەزای هەولێر، لە ئاغاکانی هۆزی دزەیی ئیبراهیم ئاغا نزیکەی ٤٠ کەس لە هاوەڵانی چوونەتە سەر فەرمانگەی مولکی هومایۆن، فەرمانبەرەکانیان ناچار کردووە، دەست لە کار هەڵگرن، بۆ لێکۆڵینەوە لەم رووداوە سەرۆکایەتی قۆمیسیۆن، مولکی هومایۆنی موسڵ ئاگادار کراوەتەوە، لە سەر ئەو ئاگادارکردنەوەیە لە خەزینەی تایبەت بۆ ئامادەکاری لە مێژووی ٢٩ شەوال ١٣١٢ لە ویلایەتی موسڵ تەلەگرافنامە هاتووە، لەلایەن قۆماندانی پۆلیسی پاراستن عوسمان پاشا لەگەڵ ئەندازیار بینباشی عوسمان ئەفەندی نووسراو نێردراوە، بە گوێرەی ئەمە ناوبراو ئیبراهیم ئاغا و هاووەڵانی لە دەورووبەری مولکی هومایۆنی شەمامك بە مارتینی هانری و نزیکەی ٥٠٠ چەکداری پیادە و سوار رێککەوتوون، بە خۆیان چوونەتە سەر کارگێرخانە، هۆکاری ئەو کارە لە هۆبەی کاتیب چەند جار لە قۆمیسیۆن سکاڵایان تۆمار کردووە، کەچی بەهانایانەوە نەرۆیشتوون، کاتیبی ناوبراو لە کارگێرخانە دەرهێنراوە، لەگەڵ بوونی روسومی مەرومالات لە مولکی هومایۆنی شەمامك ئاغاکان و بەرێوەبەری ناحیەی شەمامك فەرمانبەرانی مولکی هومایۆن لە دامەزراندنی خۆیان یارمەتی دراون، دەبێ ملکەچی خۆیان دەربڕن، لەگەڵ ئەمەش بە ناردنی یەکێك، لە لەشکری شەشەمی هومایۆن فەرمان دراوەتە قوماندانی موسڵ بە درەنگ ناردنی سەرباز گرنگی نامێنێت، لە ویلایەتی ناوهاتووش جولە دەکەن، ئەمجارە بە تەلەگرافنامە لایەنی سەر عەسکەری واڵا ئاگادار کراوەتەوە، هەروەها خەزینەی تایبەتی نەزارەتی شاهانە زانیاری پێ دراوە.

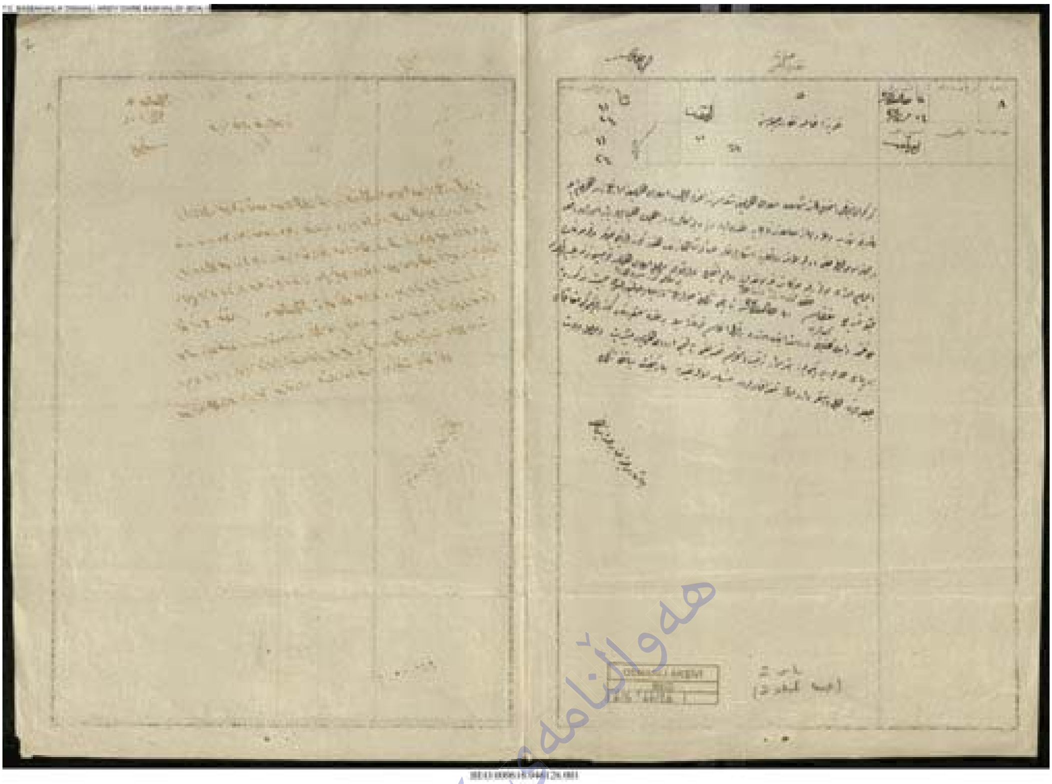

هەواڵنامە کتێب

<table>
<tr><td>BEO</td><td>000616.046126</td><td>11 زیلقەعدە 1312</td></tr>
<tr><td colspan="3">بۆ نەزارەتی خەزینەی تایبەتی شکۆدار
هۆبـەی ئەملاکـی هومایۆنـی شـەمامك کـە لـە ناو سـانجەقی کەرکووکـە لە زەوی کشـتوکاڵیە، بـە هێرش کردنە سـەر کارگێـری ئـەم مولکـەی هومایۆنـە هەرەشـەی لـە فەرمانبەرانـی کـردووە و دەریانـی کـردووە، بـۆ ئـەوەی رێگـە لـە سـەرپێچی و مامەڵـەی نەگونجـاوی ئاغاکانـی دزەیـی ئیبراهیـم ئاغا بگیرێـت، ئـەوا سـەربازانی شـاهانە بـۆ ناوچەکە بـڕۆن، بـە گوێـرەی ئاماژەکانـەوە کـە بـە دەوڵـەت دراوە، کەچـی تـا ئێسـتا نەنێـردراون، هەروەهـا لـە قۆمیسـیۆنی ئەملاکـی هومایۆنـی موسـڵ راگەیەنـدراوە ناوبـراو تـا ئێسـتا لـە ناوچەکـەی و لەسـەر کاری سـەرپێچی بەردەوامـە، بۆیـە پەلـە بکرێـت لـە جێبەجـێ کردنـی کارەکـە، لـە مێـژووی ١٠ زیلقەعـدە ١٣١٢ نـووسراوی عالـی هاتـووە، بـۆ پەرشـوبڵاوکردنی ئـەم کۆمەڵەیـە و دەسـتگیرکردنی تاوانبـاران، بـە قوماندانیەتـی ئاغـای قـول مەفرەزەیـەك سـەرباز رەوان کـراوە، لەگـەڵ ئەمـەش تابورێکـی پیـادە و ٢٠٠ ئێسـتر سـوار رێکخـراو و رەوان کـراوە، بـە تەلەگرافنامەکانـی موشـیرەتی لەشـکری شەشـەمی هومایـۆن و ویلایەتـی موسـڵی شـکۆدار هاتـووە و راگەیەنـدراوە.</td></tr>
</table>

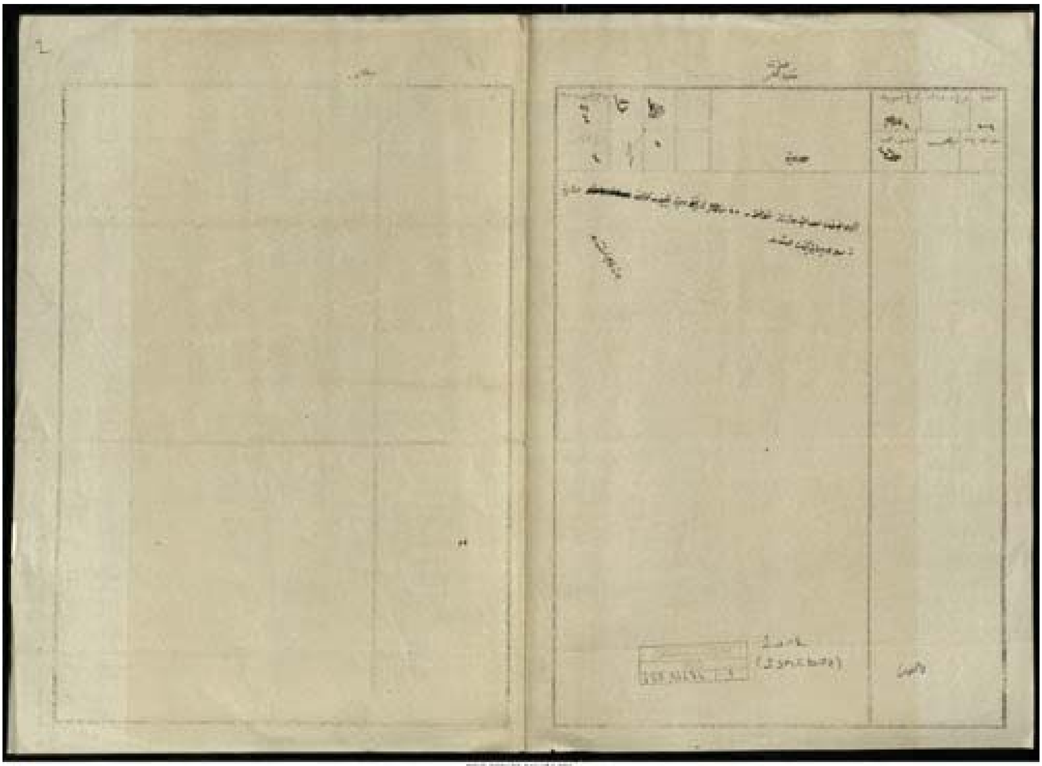

BEO	000623.046674	21 زیلقەعدە 1312
بۆ ویلایەتی موسڵ بـۆ هەندێـك پێداویسـتی سـانجەقی کەرکـووك لـە مێـژووی ٢٥ نیسـان ١٣١١ لەلایـەن موتەسـەرفەوە تەلەگرافنامـە نێـردراوە، بـۆ ئـەم مەبەسـتە مامەڵەکـە جێبەجـێ بکرێـت.		

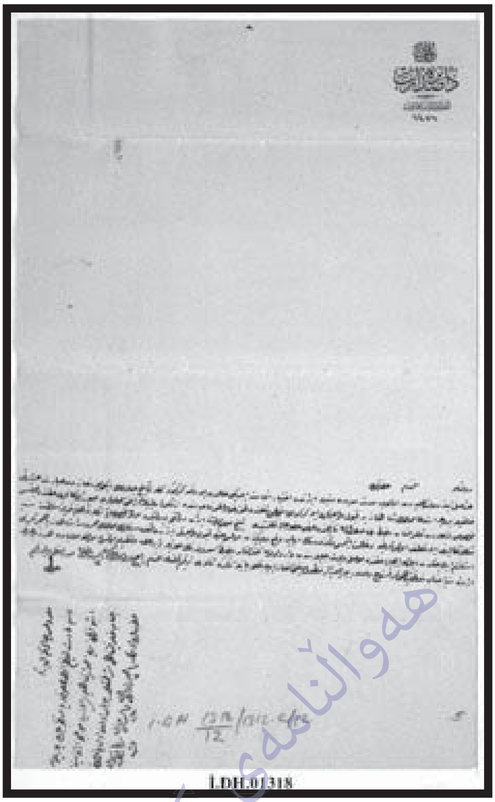

هەواڵنامەی کتێب

26 جەمادی یەکەم 1312	01318.000012	İ.DH

بابی عالی
فەرمانگەی سەدارەت
دیوانی هومایۆنی ئێستا
١٤٧٦
جەنابی پایەبەرزی ئەفەندم
لـە راسـتییدا سـەر بـە دەوڵەتـی عالییـە، ماوەیەکـی زۆرە لە ئێران نیشـتەجێ بـووە، ئەمجارە هاتۆتە کەرکووك، شـێخ جـەلال لەگـەڵ عەشـیرەتەکەی بـە ٢٠٠ خانـە داوای مانـەوەی لـە مەمالیکـی شـاهانە کـردووە، بـۆ ئـەم مەبەسـتە بـە رەزامەنـدی هیجـرەت کردنیـان و نیشـتەجێ کردنیـان لـە زەوی خاڵـی زەنگولـی سـەر بـە ناحیـەی توزخورماتـوی سـانجەقی کەرکـووك نیشـتەجێ بکرێـن، ئەنجوومەنـی تایبەتـی بریـکارەکان داواکاری مێـژووی ٢٣ سـەفەر ١٣١٢ دراوەتـە قەڵـەم، لەوێشـەوە دراوەتـە عالـی، شـێخی ناوبـراو ئـەم تایبەتمەندییانـەی کـە داویەتیـە دەوڵەتـی ئێـران، بەجـێ دەهێڵێـت و وەکـو هاونیشـتیمانیەکی دەوڵەتـی عوسـمانی بـە هەمـوو مەرجـەکان دەوڵـەت رازی بـووە و تـکای کـردووە، دێتـە نـاو خاکی عوسـمانییەوە، لـە ویلایەتی موسـڵی شـکۆدار تەلەگرافنامە هاتـووە و لەگـەڵ وێنەی زەبتیـەی راگەیەنـدراو بەیەکـەوە راگەیەنـدراوە و پێشـکەش کـراوە، لـەم بابەتـەدا جەنابـی پەیوەندیـداری خەلافـەت بـە فەرمانـی پاشـا چ بفەرمووێـت ئـەو جێبەجـێ دەکرێـت، بـۆ ئـەم مەبەسـتە نـووسراو کـرا.
سەدری ئەعززەم

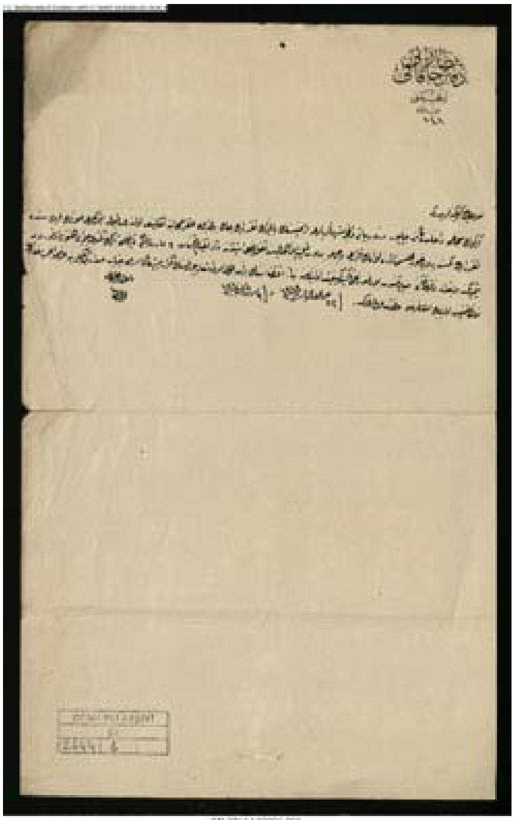

ŞD	02644.00006	22 جەمادی یەکەم 1312

نەزارەتی دەفتەری خاقانی
ئەنجوومەن
ژمارە ١٤١
راگەیەندراوی بەندەمانە
لــە نــاو ســانجەقی کەرکــووك گوندەکانــی جلبــور و ڕۆژبەیانــی و ئاغچــە مەشــهەد بــە موزایــدە جێگیــر دەکرێــت، بــە بــەدەل دەدرێتــە خاوەنەکانیــان، ئەگــەر بێتــو قەبوڵیــان نەکــرد، دەدرێتــە ئــەم کەســانەی کــە بــەم شــێوەیە قەبوڵــی دەکــەن یاخــود بــە بریــاری ئەنجوومەنــی کارگێــری لیــوا بــە هەمــان بــەدەل دەدرێتــە دانیشــتوان، بــۆ مۆڵــەت وەرگرتــن نــووسراوی مێــژووی ٦ مــارت ١٣١٠ پێشــکەش کــراوە، بــەڵام تــا ئێســتا وەڵام نەهاتۆتــەوە، هەروەهــا ئەمجــارە لــە بەڕێوەبەرایەتــی دەفتەرخاقانــی بەغــداد دووپاتکراوەتــەوە و بــۆ ئــەوەی پێشکەشــی پەیوەندیدارانــی ســەدارەت بکرێــت، لــە نەزارەتــی ئەنجوومــەن باســکراوە، لــەم بابەتــەدا بریــار و فەرمــان بــۆ جەنابــی ئــەم کەســەیە کــە فەرمــان دەردەکات.
نازری دەفتەرخاقانی

هەواڵنامەی کتێب

İ.PT	00005.00032	8 شەوال 1313
بابی عالی فەرمانگەی سەدارەت دیوانی هومایۆنی ئێستا ٢٣٧٨ جەنابی پایەبەرزی ئەفەندم لە نێوان کەرکووك و کۆی سانجەق بۆ گواستنەوەی ئەمانەت و نموونە پۆستەچیەکی ئاسایی بەڵێندراو مانگانە بە ٢٥٠ قوروش دابین بکرێت، بە زانیاری حکوومەتی خۆچێی پۆستەچییەکی خولاوە بەم برە پارەیە رێك بخرێت و بۆ ئەمەش راگەیاندنی نەزارەتی پۆستە و تەلەگرافی بەهیە حەواڵەی نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدار بووە و مەزبەتەی فەرمانگەی ناوەخۆی شورای دەوڵەتیش راگەیەندراوە و پێشکەش کراوە، لەم بابەتەدا جەنابی پەیوەندیداری خەلافەت بە فەرمانی پاشا چ بفەرمووێت ئەو جێبەجێ دەکرێت. سەدری ئەعزەم		

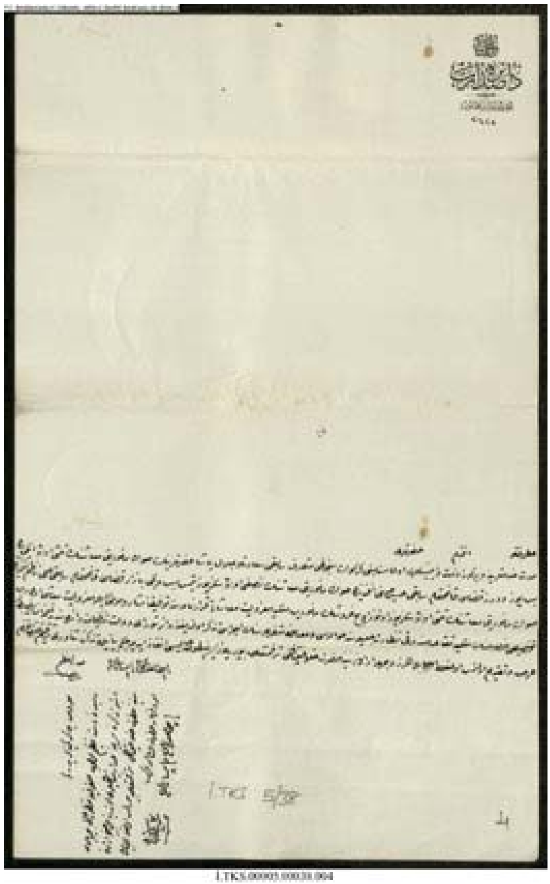

İ.TKS.00005.00038.004

İ.TKS	00005.00038	2 زیلقەعدە 1313

بابی عالی
فەرمانگەی سەدارەت
دیوانی هومایۆنی ئێستا
٢٦٢١
جەنابی پایەبەرزی ئەفەندم
موتەسەرفی پێشووی سانجەقی کەرکووك جەنابی جەلال پاشا بەهۆی ماوەی ئەم خزمەتەی کە کردوویەتی جگە لەمە بۆ رۆژێکیش هەڵەی نەبووە، بۆیە سێیەکی دوا مووچەی ٢٥٠٠ و دوا مووچەی قائیمقامی پێشووی قەزای ئەدرنە حوسێن حوسنی ئەفەندی نیوەی مووچەکە ٨٧٥ و قائیمقامی پێشووی قەزای یەنیبازار عەلی نازم ئەفەندی دوا مووچەی سێیەکی ٨٣٣ قوروش بە پشت بەستن بە بریارنامەی مووچەی دوورخراوانی فەرمانبەرانی مولکیە ناوبراوان مووچەی دوورخراوانیان بۆ دابین دەکرێت، بۆ ئەمەش حەواڵەی نەزارەتی سندوقی خانەنشینی مولکیەی شکۆدار کرا، ئەم مەزبەتانەی لە فەرمانگەی تەنزیماتی شورای دەوڵەت دراوەتە قەڵەم راگەیەندراوە و پێشکەش کرا، لەم بابەتەدا جەنابی پەیوەندیداری خەلافەت بە فەرمانی پاشا چ بفەرمووێت ئەو جێبەجێ دەکرێت.
سەدری ئەعزەم

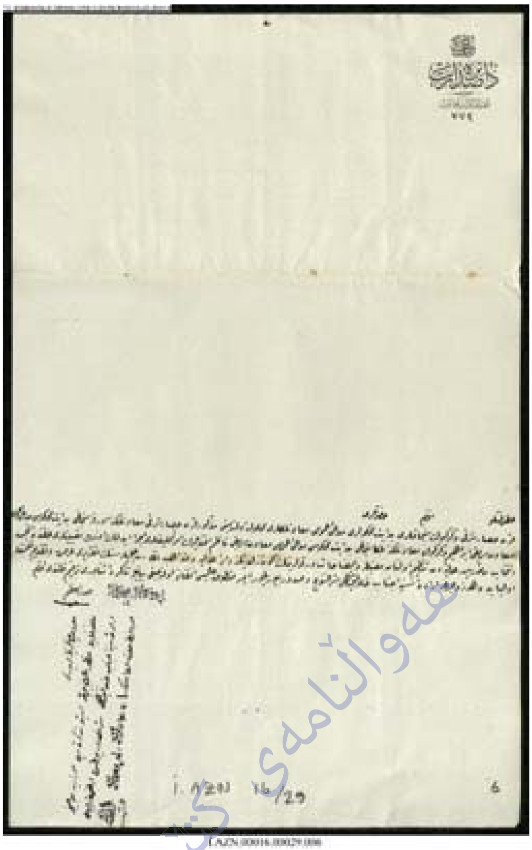

هەواڵنامەی کتێب

6 ڕەبیعی کۆتایی 1313	00016.00029	İ.AZN

بابی عالی
فەرمانگەی سەدارەت
دیوانی هومایۆنی ئێستا
٧٧٣
جەنابی پایەبەرزی ئەفەندم
یاریدەدەرەکانی داواکاری دادگای سەرەتایی سانجەقەکانی ڕۆژهەڵاتی قەرەحیسار و کەرکووك شوێنیان بەتاڵە، بۆ یاریدەدەری ڕۆژهەڵاتی قەرەحیسار یاریدەدەری داواکاری دادگای سەرەتایی پێشووی سانجەقی ئورفە ئیبراهیم ئەفەندی و بۆ یاریدەدەری کەرکووکیش یاریدەدەری داواکاری گشتی سانجەقی عەکای پێشوو نازم ئەفەندی دامەزرێن، بۆ ئەمەش بڕیاری سوێندخواردنیان لەسەر جێبەجێ کردنە، سەبارەت بە دامەزراندنیشیان مەزبەتە لە ئەنجوومەنی هەڵبژاردنی فەرمانبەرانی داد ڕێکخراوە و ئەوراقی ڕوون کردنەوە نێردراوە، بە ڕاگەیاندن و پێشکەش کردنی ڕاپۆرتی نەزارەتی داد و مەزهەبەکانی شکۆدار لەم بابەتەدا جەنابی پەیوەندیداری خەلافەت بە فەرمانی پاشا چ بفەرمووێت ئەو جێبەجێ دەکرێت.
سەدری ئەعزەم

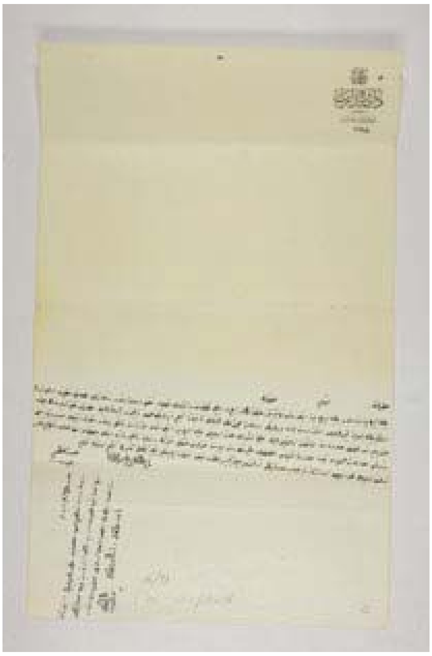

I.ML	000016.000033	9 رەجەب 1313

بابی عالی
فەرمانگەی سەدارەت
١٦٤١
لە ساڵی ١٣٠٠ تا کۆتایی ساڵی ١٣٠٢ بۆ سەربازی شاهانەی قەزای هەولێر پێداویستی گواستراوەتەوە شارۆچکەی کەرکووك، بۆ ئەم مەبەستە تێچووی گواستنەوەی ئەو پێداویستیانە ١٨٥٧٠ قوروش ٣٤ پارە دراوە، لەبەر ئەوەی تێچووی گواستنەوەکە زۆرە، ڕەزامەندی لە سەر خەرج کردنی پارەکە نەدراوە، ئەو پارە دیاریکراوە کە پەیوەستە بە تێچووی ساڵی ١٣٠٢ لە موازەنەی ئەو ساڵە نووسراوەتەوە، بۆیە نێردراوەتە نەزارەتی دارایی لەگەڵ داواکاری فەرمانگەی ناوەخۆی شورایی دەوڵەت پێشکەش کراوە.
سەدری ئەعزەم

I.ML	000016.000033	13 جەمادی کۆتایی 1313

نووسراوی نەزارەتی دارایی شورایی دەوڵەت ٢٣ جەمادی یەکەم ١٣١٣ ژمارە ١٢٢ حەواڵە کراوە و لە فەرمانگەی ناوەخۆ خوێندنەوەی بۆ کراوە
لە ساڵی ١٣٠٠ تا کۆتایی ساڵی ١٣٠٢ بۆ سەربازی شاهانە لە قەزای هەولێر پێداویستی گواستراوەتەوە بۆ شارۆچکەی کەرکووك، بۆ ئەم مەبەستە تێچووی گواستنەوەی ئەو پێداویستیانە ١٨٥٧٠ قوروش ٣٤ پارە دراوە، لەبەر ئەوەی تێچووی گواستنەوەکە زۆرە، ڕەزامەندی لەسەر خەرج کردنی پارەکە نەدراوە، ئەو پارە دیاریکراوە، لە سەنەدی تایبەت ڕەزامەندی لە سەر نەدراوە، بۆیە لە ویلایەتی موسڵ لە دەفتەردار پرسیار کراوە، بە پێی ڕێنماییەکان ئەو پێداویستیانەی کە لە شوێنی خۆیدا بە سەربازەکان دەدرێت، ئەگەر بێتو کەموکوری تێدا بوو، بە کراوەیی دەمێنێتەوە بە شێوەی قەرەبووکردنەوە بە پارەی ئاقچە لە موازەنەی ساڵی ١٣٠٢ بدرێت، بریار و فەرمان بۆ ئەو کەسەیە کە فەرمان دەردەکات.
سەرۆکی فەرمانگەی ناوەخۆ و ئەندامەکانی

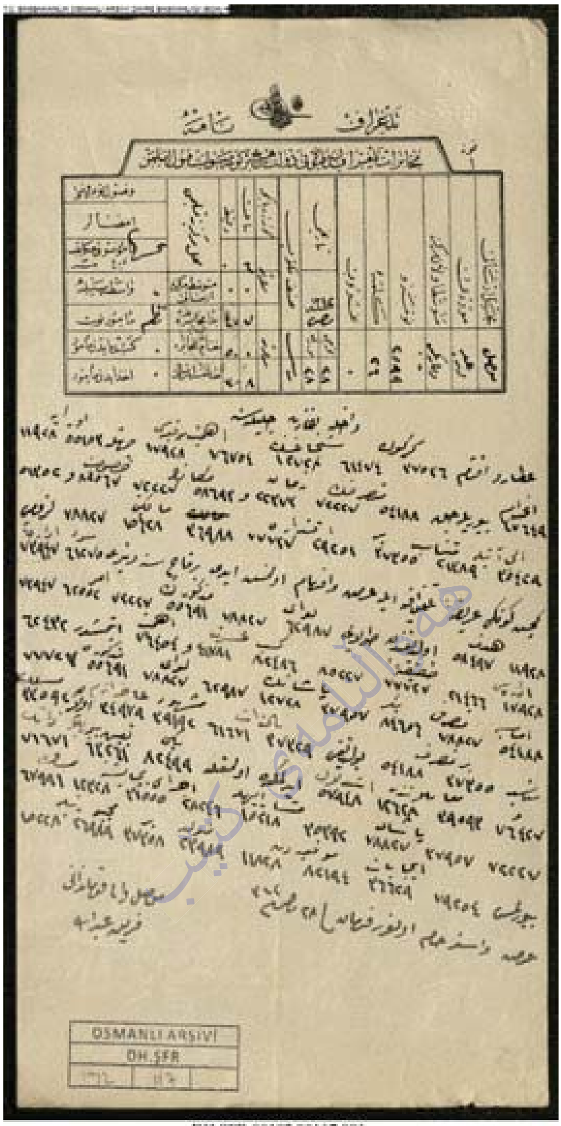

DH.ŞFR.00192.00117.001

DH.ŞFR	00192.00117	27 زيلحيجه 1313

بۆ نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدار
بەهـۆی شـوێنی گرنـگ و سـتراتیژی سـانجەقی کەرکـووك پێویسـتە موتەسـەرفەکەی کەسـێکی لێهاتـوو بێـت و لـە پایەکـەی بەهێـز بێـت، لـە تەلەگرافنامـەی ڕۆژانـی ڕابـردوو ئامـاژەی پێکـراوە چەندیـن سـاڵە کارگێریەکـەی بـە خراپـی بەڕێوەدەچێـت و لاوازە، بۆیـە بـۆ لیـوای ناوهاتـوو موتەسـەرفی ئەماسـیا بەکـر پاشـا کەسـێکی گونجـاوە، بـۆ دامەزراندنـی ناوبـراو گۆڕینـەوە بـە ئەرکەکانیـان بکرێـت، تـکا دەکرێـت فەرمـان دەربچێـت.
قوماندان و والی موسڵ فەریق عەبدوڵلا

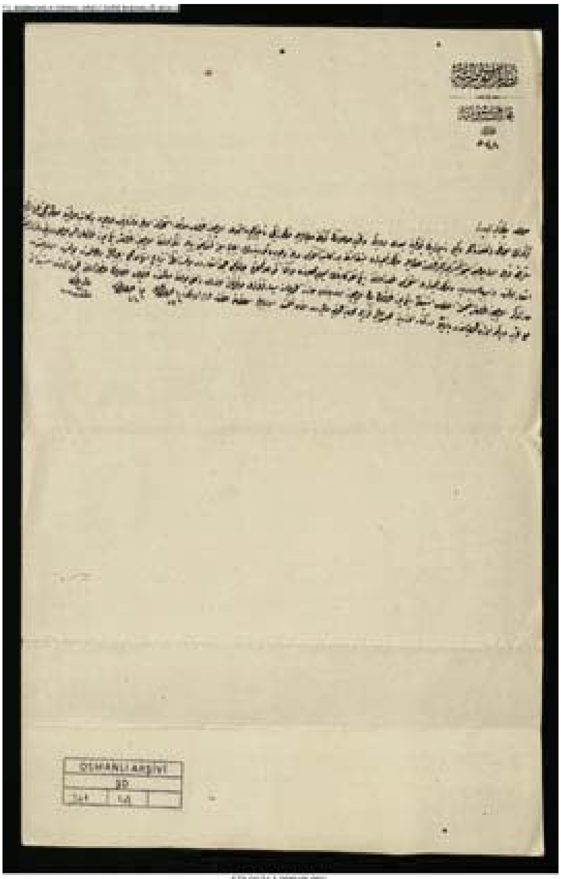

ŞD.00361.00048.001

ŞD	00361.00048	13 موحەررەم 1313

نەزارەتی کاروباری دارایی
ژمێریاری گشتی
ژمارە ٥٣٨
ڕاگەیەندراوی بەندەمانە

ناحیەکانی مەلحە و کیل سەر بە سانجەقی کەرکووك لە یەکتر دوورن و مامەڵەی باج و تۆمار زۆرە، بۆ هەردوو ناحیە مانگانە بە مووچەی ٣٠٠ قوروش و بە زانیاری کاتیبێك بەڕێوە نابردرێت، بۆ ئەم مەبەستە بۆ هەر یەکە بە مووچەی ١٥٠ قوروش دوو کاتیب بۆ هەردوو ناحیەکە دابمەزرێت، بەم ڕاگەیەندراوە بە دەفتەرداری ویلایەتی موسڵ ڕاگەیەندراوە کە ٣٠٠ قوروش ٢٠٠ قوروشی دەخرێتە سەر، حاڵی حازریش لە ناوچەکان دوو نەفەر بوونی هەیە و بە شێوەیەکی کاتی بەکاردەهێنرێن، بۆ بری ٢٠٠ قوروشەکەش کە دەخرێتە سەر ٣٠٠ قوروشەکە لە موازەنەی گشتی فرقەی خولاوە ساڵی ١٣١١ تۆمار دەکرێت، لەگەڵ ڕەزامەندی پاشا و ئەم کەنارەی لە نووسراوی کارگێری گشتی باج نووسراوەتەوە بە بڕیاری ئەنجوومەنی دارایی لە ژمێریاری گشتی دارایی گفتوگۆی لەسەر کراوە، لەم بابەتەدا بڕیار و فەرمان بۆ جەنابی ئەم کەسەیە کە فەرمان دەردەکات.
نازری دارایی

هەواڵنامەی کتێب

<table dir="rtl">
<tr><td>ŞD</td><td>00364.00012</td><td>7 جەمادی کۆتایی 1313</td></tr>
<tr><td colspan="3">
نەزارەتی کاروباری دارایی
رسوماتی دە یەك
ژمارە ١٢١٦
بەندەتان
لـە پاشـکۆ و کەسـوکاری ئـەم فەرمانبـەرە هەڵبژێردراوانـەی بـۆ هەژمارکردنـی سـەرمەڕی سـانجەقی کەرکـووك دامـەزراون، لـە پایـەی ویلایەتـی موسـڵی بەهیـە راگەیەنـدراوە، لەسـەر ئـەم راگەیەنـدراوە فەرمانبـەران بـە پێچەوانـەی رێنماییـەکان دامـەزراون، لـە بـارەی فەرمانبەرانـی خۆچێـی لێکۆڵینـەوەی سـەرەتایی دەسـتی پێکـردووە، لـە وەڵامـدا نـووسراوی مێـژووی ٣١ ئۆغسـتۆس ١٣١١ هاتـووە، ئەوانـەی بـۆ هەژمارکردنـی سـەرمەڕی کەرکـووك هەڵبژێـردراون، نیـزام قەدەغـەی نزیکایەتـی کـردووە، بـە نـووسراو نووسراوەتـەوە، جگـە لەمـە لـە وەرزی هەژمارکـردن رۆیشـتوون، دوای مۆڵـەت ئـەم ووتەیـە نەبێتـە دژایەتـی کردنـی نیزامـی هەڵبـژاردن، لەسـەر ئامـۆژگاری ئەنجوومەنـی دەسـتەی کارگێـری لیـوا و مامەڵـەی راسـتەقینە، پێویسـتە سـزای پێویسـت ئەنجـام بدرێـت، ئەمـەش لـە راوێـژکاری یاسـایی خوێندنـەوەی بـۆ کـراوە و بـە بریـاری ئەنجوومەنـی دارایـی دەیـەك و رسـومات لـە کارگێـری گشـتی باسـکراوە، هەروەهـا لـە بـارەی ئامـۆژگاری پێویسـت لەلایـەن بەنـدەوە بـە ویلایـەت راگەیەنـدراوە، سـەبارەت بـە سـزای پەیوەندیدارانـی وەکالەتیـش فەرمـان دراوەتـە ویلایـەت، لـەم بابەتـەدا بریـار و فەرمـان بـۆ جەنابـی ئـەم کەسـەیە کـە فەرمـان دەردەکات.
نازری دارایی
</td></tr>
</table>

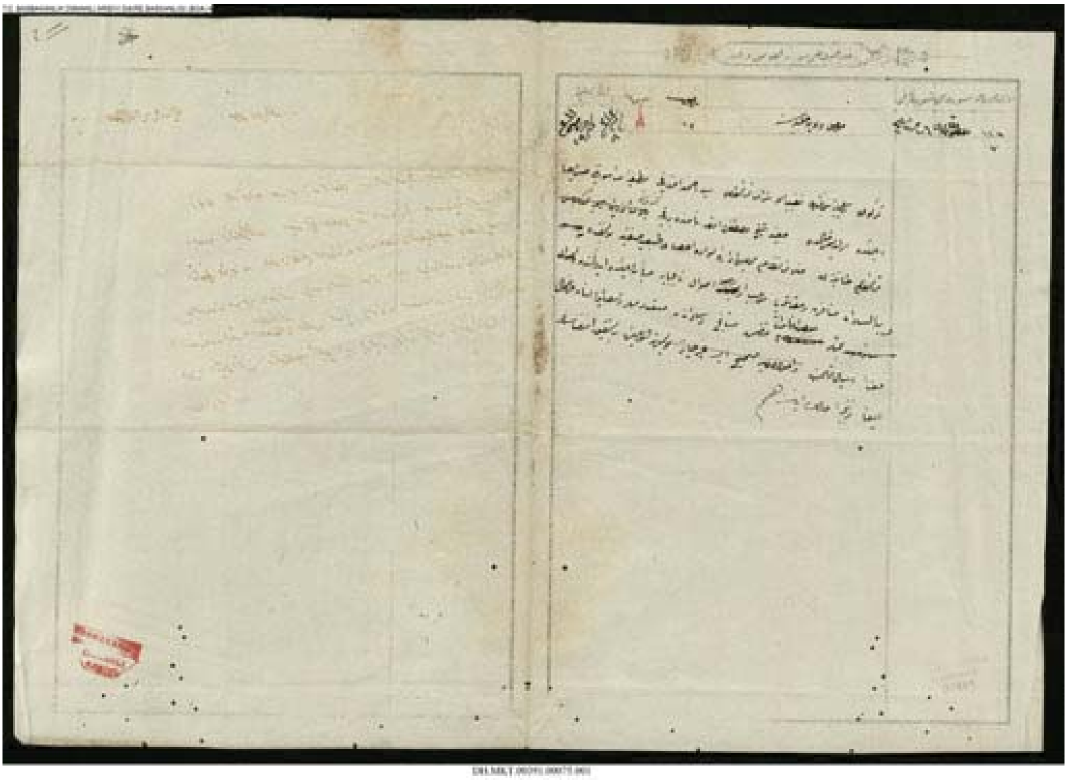

<table>
<tr><td>DH.MKT</td><td>00391.00075</td><td>8 موحەررەم 1313</td></tr>
<tr><td colspan="3">بۆ ویلایەتی موسڵی شکۆدار
لە بنەچەی پێغەمبەر سەید ئەحمەد ئەفەندی و قائیمقام لە سانجەقەکانی کەرکووك و سلێمانی ئەرکەکەی بە ڕێکوپێکی بەڕێوە دەبات، کەچی کەسێك بە ناوی حەفید شێخ مستەفا ئەفەندی خۆی وەکو قائیمقام ناساندووە و پێچەوانەی نیزام لە ئەنجوومەنی کارگێری لیوا لەگەڵ چینی ئەندامانی ئاسایی کار دەکات، هەروەها لە نێوان سەیدەکاندا دووبەرەکی و شەڕ دروست دەبێت، بۆیە لەلایەن سەید و شێخەکاندا بە مۆر و واژووی جۆراوجۆر داواکاری وەرگیراوە، دوای لێکۆڵینەوە کارەکە جێبەجێ بکرێت و ئەنجامەکەی رابگەیەندرێت.</td></tr>
</table>

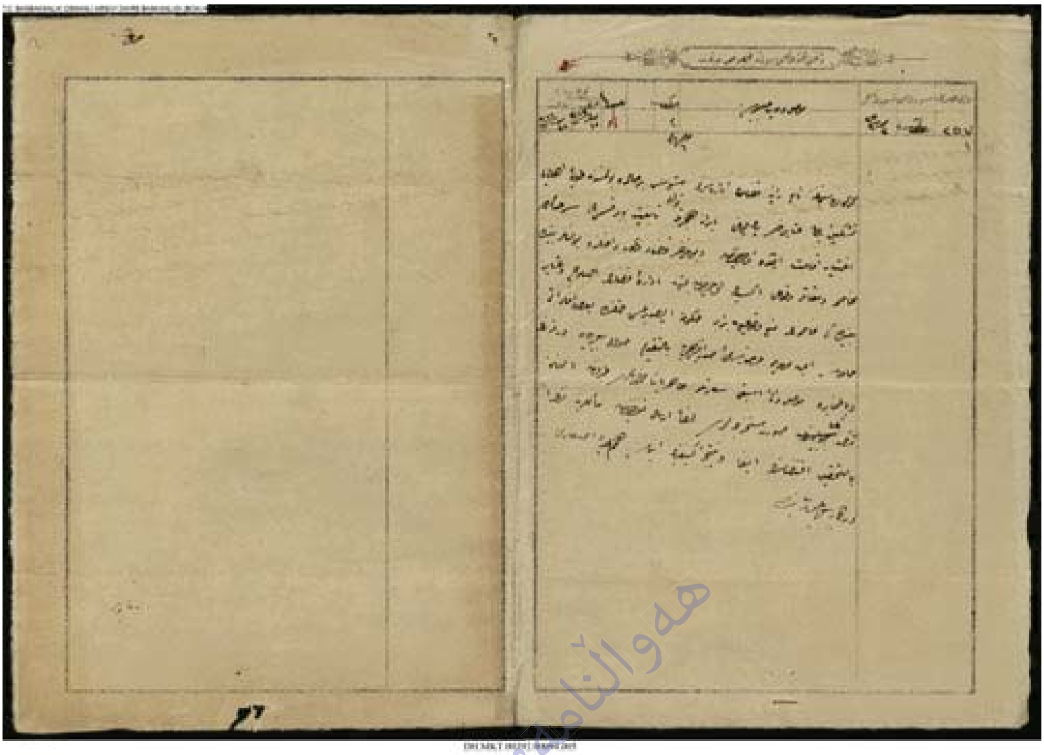

هەواڵنامەی کتێب

DH.MKT	00392.00094	12 سەفەر 1313

بۆ ویلایەتی موسڵی شکۆدار

لـە سـانجەقی کەرکـووك کارگێـری قـەزای رانیـە لـە حاڵەتێکـی زۆر شـپرزە و شـلەژاوە، خەڵکەکـەی کـە لـە هۆزگەرایەتـی پێـك هاتـوون، زۆربەیـان کۆچیـان کـردووە بـۆ ئێـران، بەشێکیشـی لەسـەر سـنوور نیشـتەجێ بوونـە، هەروەهـا لـە نێـوان ئەوانـەی لـە نـاو قـەزای ناوهاتـوودان رووبەڕووبوونـەوە رووی داوە، بـۆ چاکسـازی کارگێـری قەزاکـە و رێگـە نـەدان لـە روودانـی رووبەڕووبوونـەوە لـە نێـوان هـۆزەکان بـە مـۆری ئەمیـن نـووسراو دراوەتـە جەنابـی سـەدری ئەعزەمـی پەیوەندیـداری سـەدارەت، بـە گفتوگـۆ لەلایـەن والـی پێشـووی موسـڵ جەنابـی تاهیـر پاشـا نـووسراو وەرگیـراوە، وێنـەی دەرچـووی هاوپێـچ پێشـکەش کـراوە، بـە تێروانیـن لـە بابەتەکـە لێکۆڵینـەوە جێبەجـێ بکرێـت و ئەنجامەکـەی رابگەیەندرێـت.

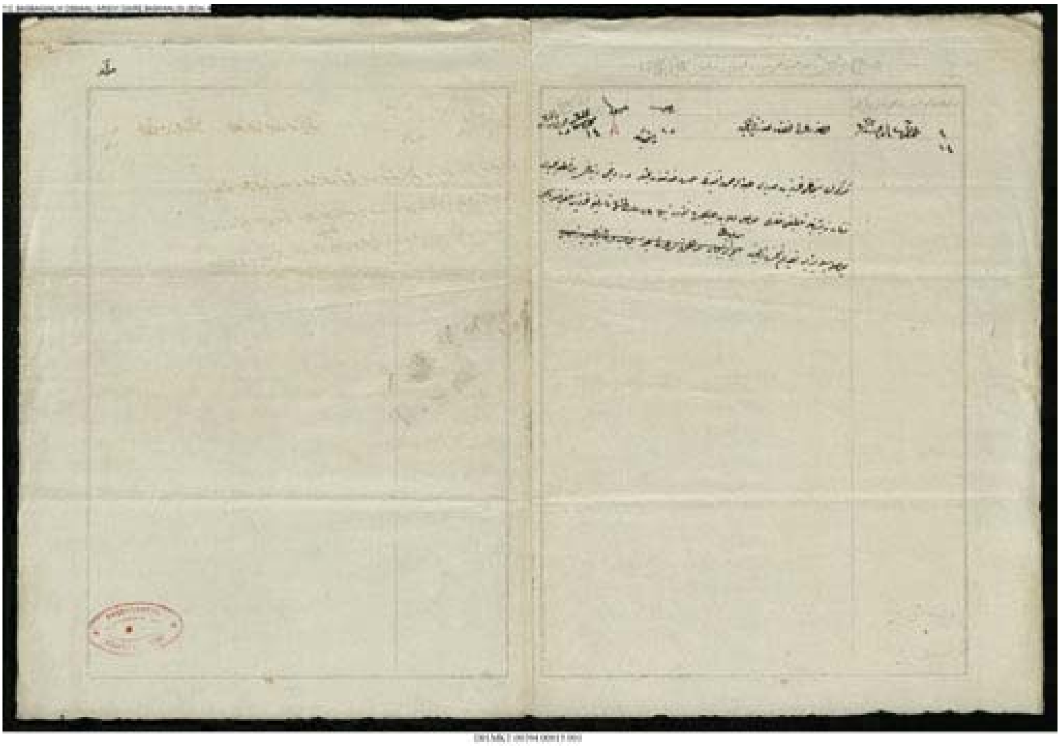

<table>
<tr><td>DH.MKT</td><td>00394.00015</td><td>14 موحەررەم 1313</td></tr>
<tr><td colspan="3">بۆ جەنابی پەیوەندیداری سەدارەت
بەڕێوەبەری تەحریراتی سانجەقی کەرکووك عەبدولرەحمان ئەفەندی بەهۆی کارە باشەکانی پلەی چوارەم لەگەڵ پارچەیەك نیشانی مەجیدی پێ بدرێت، بۆ ئەم مەبەستەش لە ویلایەتی موسڵی شکۆدار نووسراوی مێژووی ٢٣ مارت ١٣١١ لەگەڵ هاوپێچ و تۆمار بەیەکەوە پێشکەش کراوە.</td></tr>
</table>

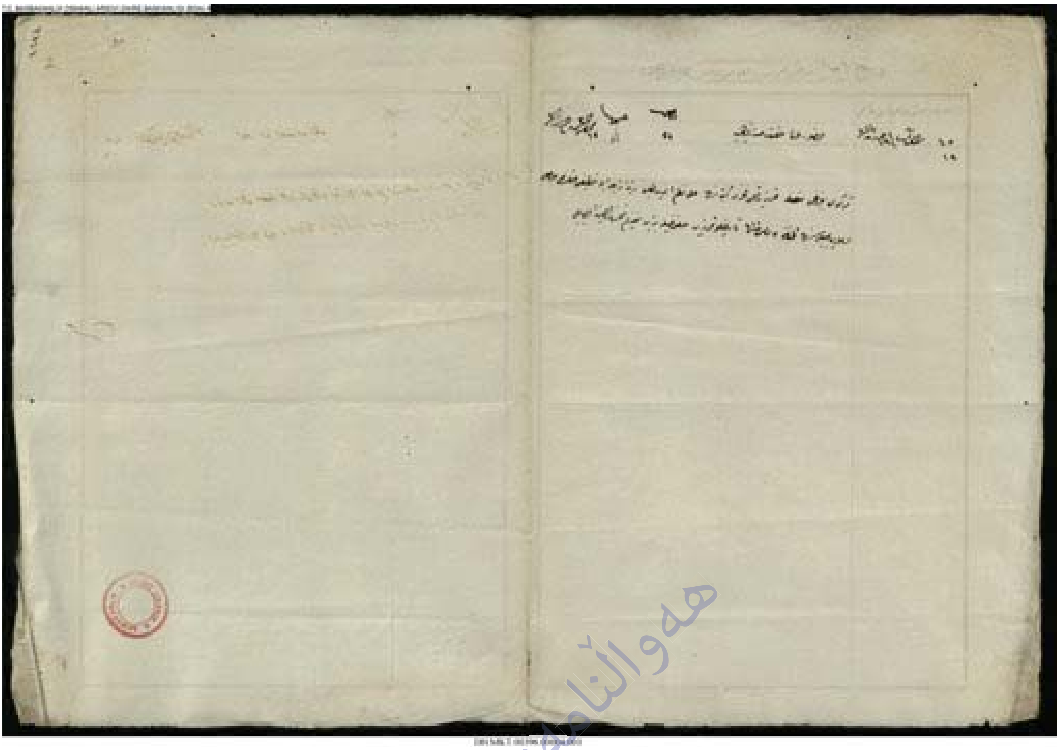

هەواڵنامەی کتێب

DH.MKT	00396.00004	8 موحەررەم 1313
بۆ جەنابی پەیوەندیداری سەدارەتی عالی قەڵەمـی تەحریراتـی سـانجەقی کەرکـووك عەلـی نەزمەددیـن بـەگ وەکـو کاتیبـی فەخـری پلەکـەی بـۆ پلـەی چـوار بـەرز بکرێتـەوە، بـۆ ئەمـەش لـە ویلایەتـی موسـڵ نـووسراوی ٥ مایـس ١٣١١ لەگەڵ هاوپێچ پێشـکەش کـراوە.		

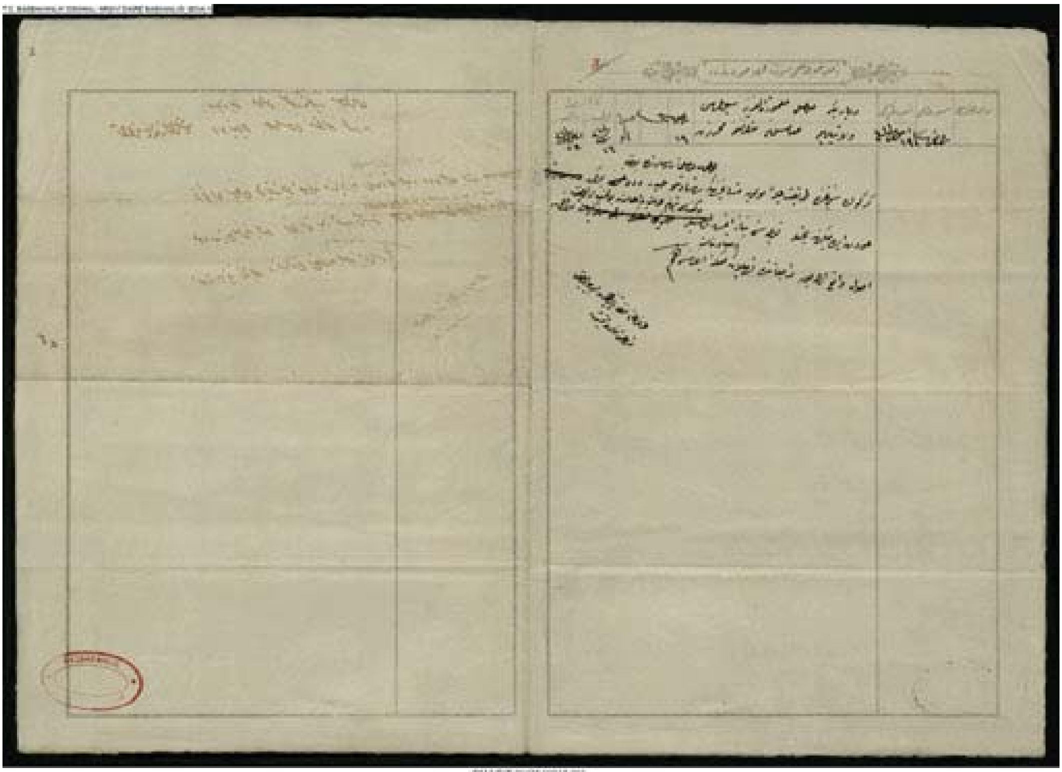

16 ڕەجەب 1313	00438.00018	DH.MKT
بــۆ ویلایەتەکانــی دیاربەکــر و موســڵ و مەعمورەتولعەزیــزە و ســیواس لەگــەڵ موتەســەرفی ساســون لــە شــێخەکانی تەریقەتــی مەولــەوی ســانجەقی کەرکــووك، ڕەشــادەتلو حەیــدەر بــۆ ئــەوەی ئەمجــارە لــە دەرســەعادەت بگەڕێتــەوە، نیــازی خــۆی ڕوون کردۆتــەوە، ئــەم داواکاریــەی کــە کردوویەتــی ئاســانکاری بــۆ بکرێــت.		

BEO.000649.048640.003

هەواڵنامەی کتێب

BEO	000649.0486401	11 موحەررەم 1313

بابی عالی
فەرمانگەی کاروباری ناوەخۆ
قەڵەمی تۆمارکردن
وێنـەی ئـەو تەلەگرافنامەیـە کـە لـە ویلایەتـی موسـڵ بـۆ نەزارەتـی ناوەخـۆی شـکۆدار نێـردراوە لـە سـەرۆکایەتی گشـتی حکوومەتـی خـوی و سـەلماس و سـاوچبوڵاق شـازادە موعیـن ئەلدەولـە دامـەزراوە، ناوبـراو هاتۆتـە سـاوچیوڵاق دواتریـش دەچێتـە ئورمیـە، هەروەهـا لـە هۆزەکانـی ئێـران سـەرۆکی هـۆزی مامـش میـری ئـاڵا محەمـەد ئاغـا لەگـەڵ ئاغـای هـۆزی کـۆرەك خـضر ئاغـا و ئاغـای هـۆزی مەنکـور بـەردەوام ناکۆکـی و شـەڕ هەیـە، بـۆ ئـارام کردنەوەیـان ئەندامـی چەکـداری هـۆزی لەگـەڵ خـۆی بـردووە و بـۆ لای مەنکـور ڕۆیشـتوون، لـە نـاو سـانجەقی کەرکووکیـش بـۆ پاراسـتنی سـنووری قـەزای ڕانیـە ئامـادەکاری بکرێـت و حاکیمـی سەردەشـت لەلایـەن سـلێمان ئاغـا سـەرۆکی هـۆزی نورەددینـی پشـدەر سـەر بـە سـانجەقی سـلێمانی دەرکـراوە، ئێسـتاش بـە رووکـەش هیـچ جموجۆڵێکـی سـەربازانی ئێـران نابینرێـت، بـەڵام کۆبوونـەوەی ئەوانـە لـە ٥٠٠٠ کـەس زیـاد نـاکات، بێگومـان تـا هاتنـی وەرزی زسـتان نیشـتەجێ دەبـن، بۆیـە پێویسـتە سـنوور بـە تەواوەتـی بپارێزرێـت، لـە شـەهبەندەری سـاوچبوڵاق ئامـاژەی پێکـراوە، لـەم حاڵەتـەدا بـە پێویسـت زانـراوە سـەرباز بوونـی هەبێـت، بـە ئامـاژەی قائیمقامـی ڕوانـدز تەلەگرافنامـە لـە موتەسـەرفی کەرکـووك وەرگیـراوە، تێیـدا نووسراوەتـەوە، لـەم بابەتـەدا ئـەو زانیاریانـەی دەسـت دەکـەون بـە ئامـاژەی پەرشـوبڵاو ڕاگەیەنـدراوە.
عەزیز

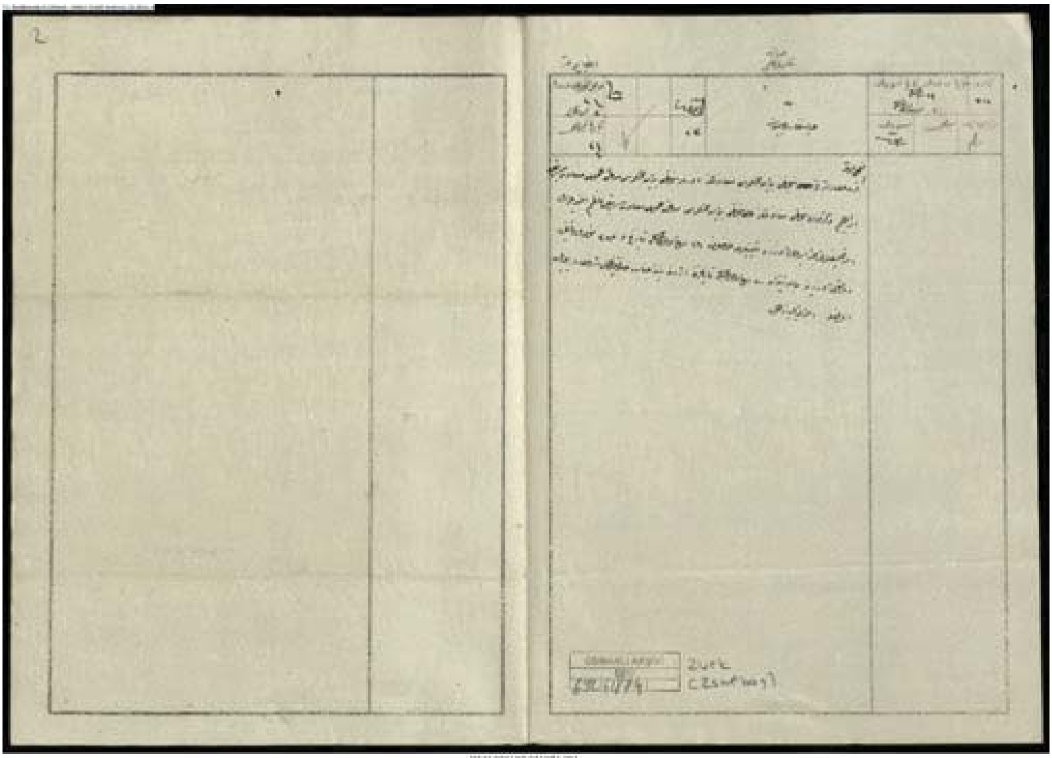

BEO	000692.051874	23 رەبیعی کۆتایی 1313
بۆ نەزارەتی دادی شکۆدار یاریدەدەری دادگای سـەرەتایی سـانجەقی رۆژهەڵاتی قەرەحیسـار بێ فەرمانبەرە، بۆیە یاریدەدەری داواکاری گشـتی دادگای سـەرەتایی پێشـووی سـانجەقی ئورفـە ئیبراهیم ئەفەنـدی و بۆ یاریدەدەری سـانجەقی کەرکـووك یاریدەدەری داواکاری گشـتی پێشـووی سـانجەقی عـەکا نـازم ئەفەنـدی فەرمانـی سـوێند خواردنیـان لەسـەر جێبەجـێ کردنـە، بـۆ دامەزراندنیـان لەسـەر نـووسراوی مێـژووی ١٦ رەبیعـی یەکـەم ١٣١٣ ژمـارە ٣٨٥ و بـە رەزامەنـدی پەیوەندیـداری خەلافـەت لـە مێـژووی ٢٠ رەبیعـی کۆتایـی ١٣١٣ فەرمانـی پاشـا دەرچـووە، هیممـەت بکرێـت لـە جێبەجـێ کردنی.		

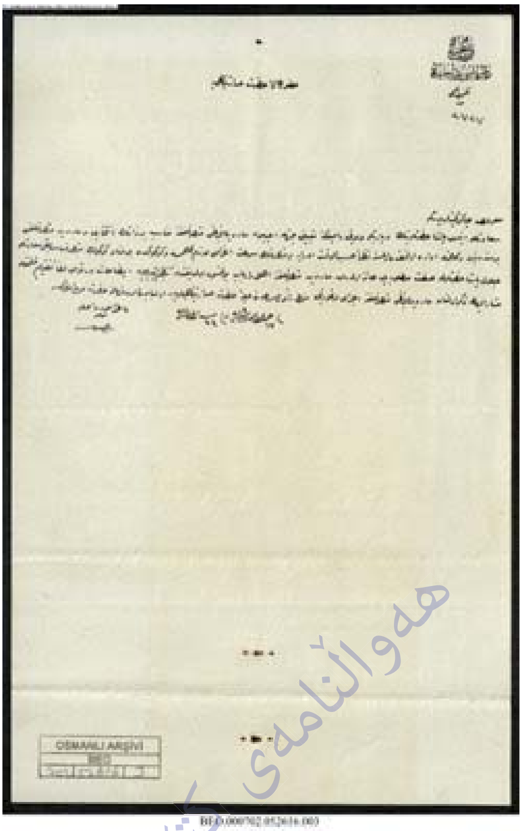

هەواڵنامەی کتێب

<table>
<tr><th>BEO</th><th>000702.052616</th><th>17 جەمادی یەکەم 1313</th></tr>
<tr><td colspan="3">بابی عالی
فەرمانگەی کاروباری ناوەخۆ
قەڵەمی تۆمار
ژمارە ٢٧٢٧
بۆ جەنابی پەیوەندیداری سەدارەت، جەنابی عالی
راگەیەندراوی بەندەیە
جەنابی ئەنیس پاشا وەکو والی ویلایەتی دیاربەکر دامەزراوە، بۆیە لە موتەسەرفی سانجەقی ماردین کەسێکی گونجاو هەڵبژێردرێت و ماوەی ساڵێکە موتەسەرفیەتی ماردین بە وەکالەت بەڕێوە دەبردرێت، بەم تێروانینەوە بە گوێرەی کات پەلە بکرێت موتەسەرفێك بۆ ناوچەکە ڕەوان بکرێت، هەروەها موتەسەرفی پێشووی کەرکووك جەنابی جەلال پاشا لەم کەسانەیە کە هەموو سیفەتەکانی تێدا بەدی دەکرێت، بۆ موتەسەرفیەتی ماردین گونجاوە، ئەم کاغەزانەی کە بۆ ئەم مەبەستە ڕێکخراوە و روون کراوەتەوە، هاوپێچ پێشکەش کراوە، بۆ دەست بەکاربوونی ناوبراو لە موتەسەرفیەتی ماردین لەسەر رای پەیوەندیداری سەدارەت وەستاوە، لەم بابەتەدا بریار و فەرمان بۆ جەنابی ئەم کەسەیە کە فەرمان دەردەکات.
نازری کاروباری ناوەخۆ</td></tr>
</table>

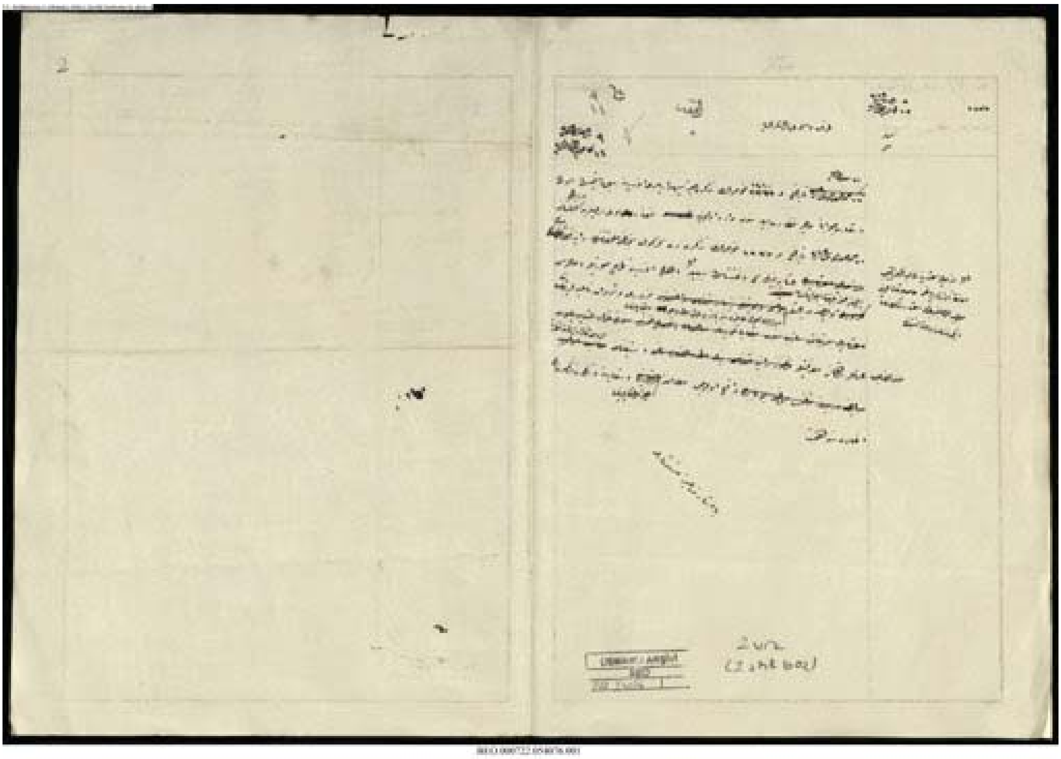

BEO	000722.054076	9 ڕەجەب 1313

بۆ لایەنی سەر عەسکەری واڵا

٢١ شـەعبان ١٣١٢ ژمـارە ١٤١٠ لەسـەر نـووسراوی سـیپاهیداری عالـی وەڵامـی ئـەو ئاماژەیـەی کـە پێشـوو نێـردراوە، لـە نەزارەتـی دارایـی بەهیـە هاتـووە، هاوپێـچ ئـەو نـووسراوەی لـە مێـژووی ٢١ جەمـادی کۆتایـی ١٣١٣ بـۆ سـەروو نێـردراوە، لـە پاشـکۆی سـانجەقی کەرکـووك لـە نێـوان هۆزەکانـی قـەزای ڕانیـە ڕووبەڕووبوونـەوە ڕوویـداوە، لەبـەر ئـەم هـۆکارەوە دە یەکـی ئـەم سـاڵە داوا نەکـراوە، بەهـۆی ئـەم بارودۆخـە بەڕێوەبردنـی داهـات هەڵدەوەشـێتەوە، بۆیـە پێشـنیار دەکرێـت دە یەکـی باسـکراو لەسـەر ڕێـژەی دوو سـاڵ بـۆ دانیشـتوان بدرێـت، بـۆ گۆڕینـی ئـاگاداری دراوەتـە خۆچێـی، لەسـەر بارودۆخـی ئـەم ناوچەیـە لـە پێشـنیاری بـە بەرامبـەر و پاشـماوەکانی سـەربازی شـاهانە بـۆ ناحیەکانـی شـێروان و مـزوری دەروات و کارەکـە جێبەجـێ دەکرێـت، لـە سەرعەسـکەری عالـی خوێندنـەوەی بـۆ کـراوە ئەگـەر بێتـو پێویسـت بـکات دووبـارە بکرێتـەوە، لەسـەر نـووسرا و ئامـاژەی ناوهاتـوو هیممـەت بکرێـت لـە ناردنـەوەی.

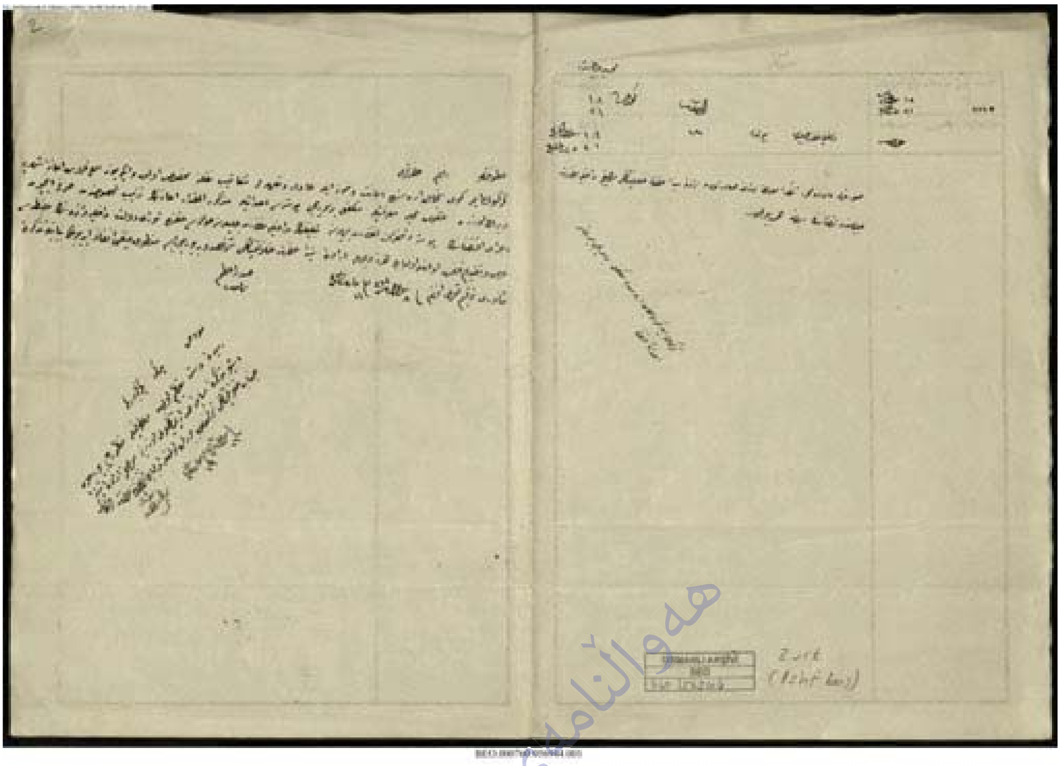

هەواڵنامەی کتێب

8 شەوال 1313	000760.056944	**BEO**

جەنابی ئەفەندم

بـۆ گواسـتنەوەی ئەمانـەت و کەلوپـەل لـە نێـوان کەرکـووك لەگـەڵ کـۆی سـانجەق مەکاتیبـی گواسـتنەوە دابیـن بکرێـت بـۆ ئەمـەش مانگانـە ٢٥٠ قـوروش بدرێـت، بـە ئـاگاداری حکوومەتـی خۆچێـی پۆسـتەچیەکانی پۆسـتە بـە کەفالـەت بـە بـری دیاریکـراوی پـارە رێـك بخرێـت، بـە مەبەسـتی خـەرج کردنیشـی راگەیاندنـی نەزارەتـی پۆسـتە و تەلەگرافـی بەهیـە حەواڵـەی نەزارەتـی ناوەخـۆی شـکۆدار کـراوە، بریارنامـەی فەرمانگـەی ناوەخـۆی شـورای دەوڵـەت راگەیەنـدراوە و پێشـکەش کـراوە، لـەم بابەتـە جەنابـی پەیوەندیـداری خەلافـەت چ بفەرمووێـت، جێبەجـێ دەکرێـت، بـە راگەیاندنـی نـووسراو کـراوە ئەفەنـدم.

رەفعەت سەدری ئەعزەم

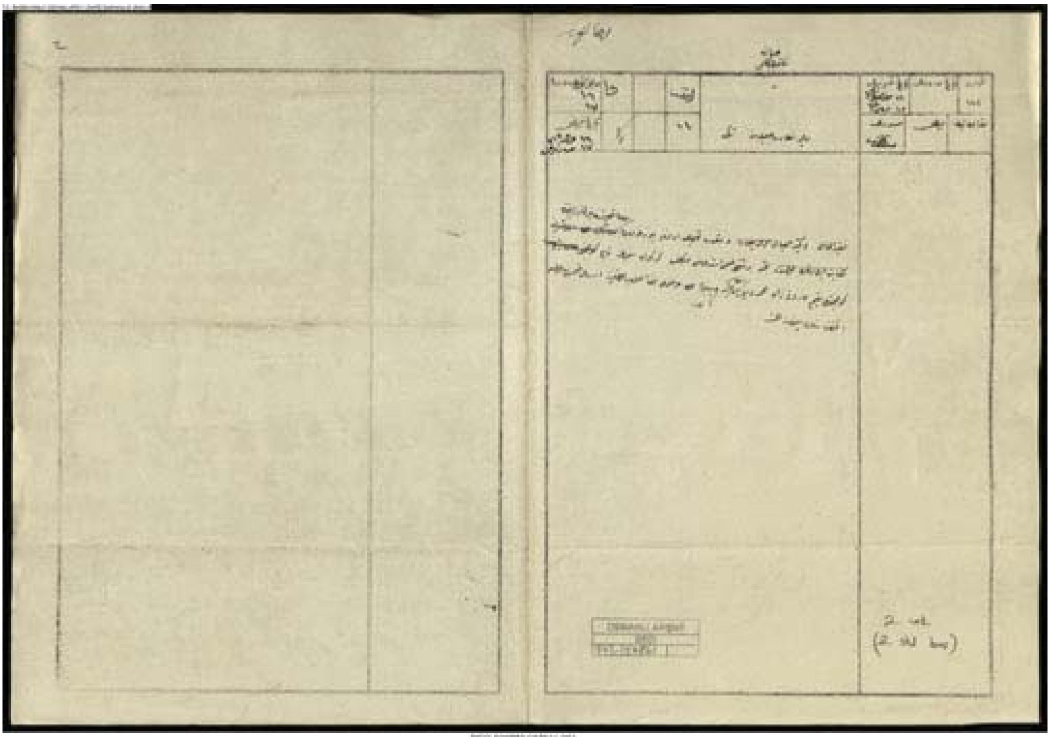

BEO	000772.057861	16 زیلقەعدە 1313

نووسراو بۆ نەزارەتی دارایی شکۆدار
بەهـۆی هـەژاری و زۆری منـداڵ سـەرەتا ١٠٠ قـوروش مووچـەی بـۆ براوەتـەوە، بـەڵام لەبـەر ئـەوەی بەشـی بژێـوی ژیانی ناکات، داوای کردووە بۆی زیاد بکرێت، لە سـانجەقی کەرکووک دانیشـتوی کۆی سـانجەق فاروق زادە محەمەد لامـع لەگـەڵ واژوو و مـۆری ناوبـراو داواکاری هاوپێـچ بـۆ دەوڵـەت نێـردراوە، هیممـەت بکرێت لە جێبەجـێ کردنی.

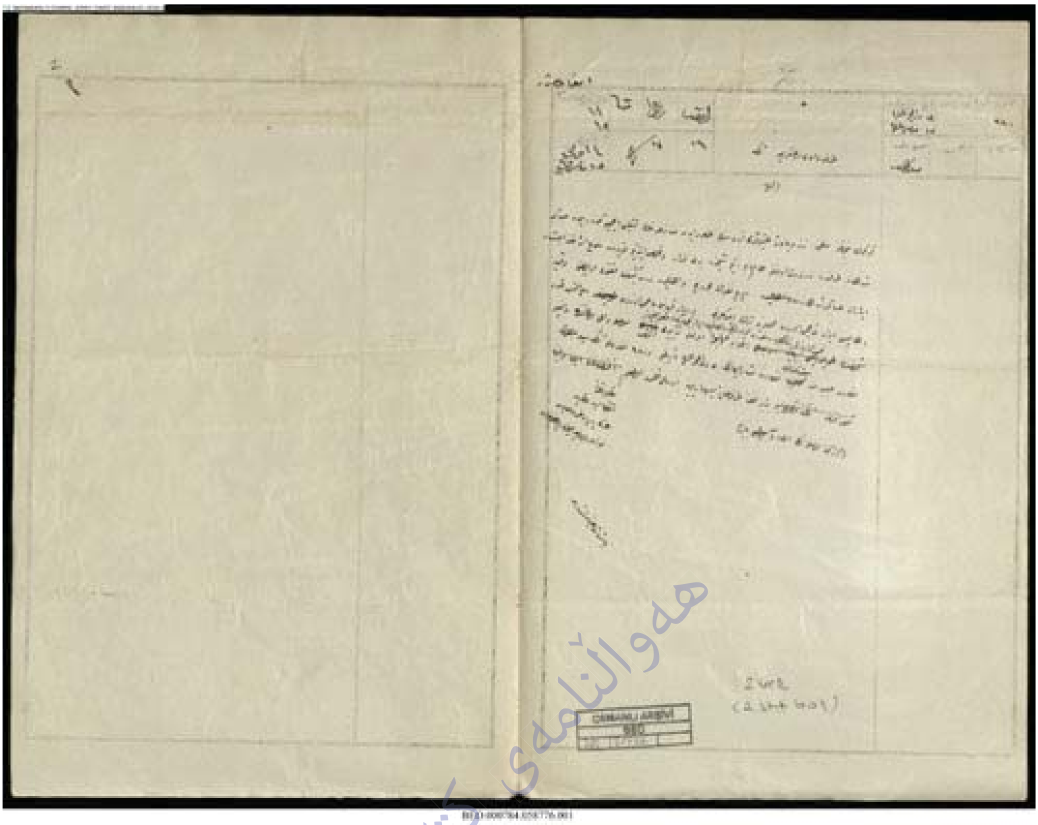

هەواڵنامەی کتێب

1313 زیلحیجه 14	000784.058776	BEO

بۆ لایەنی واڵای سەر عەسکەر نووسراو
لــە نێــوان عەشــیرەتەکانی زەنــد و تاڵەبانــی ســەر بــە ســانجەقی کەرکــووک رووبەرووبوونــەوە روویــداوە، بــۆ ئــەوەی ئــەم رووبەرووبوونەوەیــە هێــور بکرێتــەوە، ســەربازی شــاهانە نێــردراوە، لەلایــەن ئــەم ســەربازانەوە دوو شــێخی تاڵەبانــی دەســتگیر کــراوە، لــەم دوو شــێخە یەکێکیــان هەڵاتــووە و لــەم گونــدەی کــە خــۆی حەشــارداوە، بوێــری ئــەوەی کــردووە چــەك لــە بەرامبــەر ســەربازی شــاهانە بــەکار بهێنێــت، لــە ئەنجامــدا لــە ســەربازانی شــاهانە ٣ نەفــەر برینــدار بــووە، لــە دانیشــتوانیش ٤ کــەس کــوژراوە، هەروەهــا دانیشــتوانی گوندەکــەش شــوێنی خۆیــان بەجــێ هێشــتووە و بــۆ ئێــران هەڵاتــوون، جگــە لەمــە بــۆ ســوتاندنی گونــدی دیــدار ٥٠ تــا ٦٠ کــەس کۆبوونەتــەوە، بــۆ ئــەم مەبەســتە مەفرەزەیــەك بــۆ گونــدی ناوهاتــوو بــروات و بــۆ ئــەوەی رێگــە نەدرێــت دانیشــتوانەکەی بــۆ ئێــران بــرۆن، ئامــادەکاری بکرێــت و تەلەگرافنامــە لــە والــی موســڵ بــۆ نەزارەتــی ناوەخــۆی شــکۆدار نێــردراوە، لەگــەڵ نــووسراوی نەزارەتــی ناوهاتــووی ٥ زیلحیجــە ١٣١٣ ژمــارە ٩٨٠ بەیەکــەوە بــۆ ســیپاهیداری عالــی نێــردراوە، بــە تێروانیــن لــە بابەتەکــە هەرچــی زووە لــە کاروبــاری ســەربازی و ئەرکــەوە کاری پێویســت ئەنجــام بدرێــت.

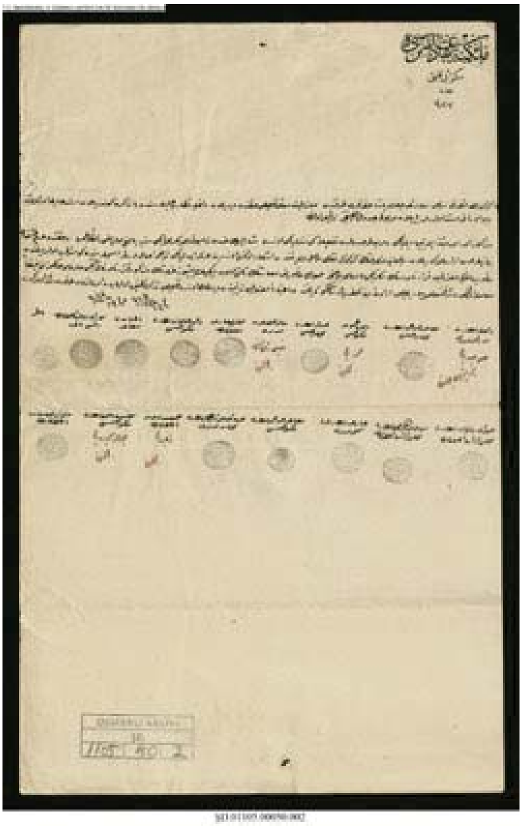

ŞD	01105.00050	16 شەوال 1313

فەرمانگەی خانەنشینی مولکیە
قەڵەمی تۆمار
ژمارە ٣٣٣
لەلایەن موتەسـەرفی پێشـووی کەرکـووک جەنابی جەلال پاشا داواکاری دابین کردنی مووچـەی دوورخراوانی کردووە، بـە نـووسراوی نەزارەتـی ناوەخـۆی شـکۆدار نێـردراوە، ئەوراقـی لـەم بـارە لەگـەڵ خشـتەی دەسـتە ووردبینی بـۆ کرا. ئەوراقـی هاوپێـچ لەگـەڵ خشـتە بـە تێروتەسـەل نیشـانی داوە، ئەرکـی ناوبـراو گەیشـتۆتە ٢٢ سـاڵ، لـە بـارەی ناوبراویشـەوە مەمنـون نییـە، موتەسـەرفی سـلێمانی کارەکـەی بـە لێهاتـووی ئەنجـام داوە، لـە ویلایەتـی موسـڵ ئامـاژەی پێکـراوە بگوازرێتـەوە بـۆ کەرکـووک، بـە لابردنـی لـە کارەکـەی ئەوراقـی ناوبـراو و تۆمارەکانـی نیشـانی داوە بـە پشـت بەسـتن بـە بریارنامـەی دوورخراوانـی فەرمانبەرانـی مولکیـە بـە مـاددەی ٨، سـێیەکی دوا مووچـەی ٢٥٠٠ قـوروش مـاددەی ٦ی بریارنامـە مامەڵەکـە جێبەجـێ دەکرێـت، جەنابـی پاشـا بـە فەرمانـی پاشـا مێـژووی دوورخـراوان رێـك دەخـات، لـەم بابەتـەدا بریـار و فەرمـان بـۆ جەنابـی ئـەم کەسـەیە کـە فەرمـان دەردەکات.

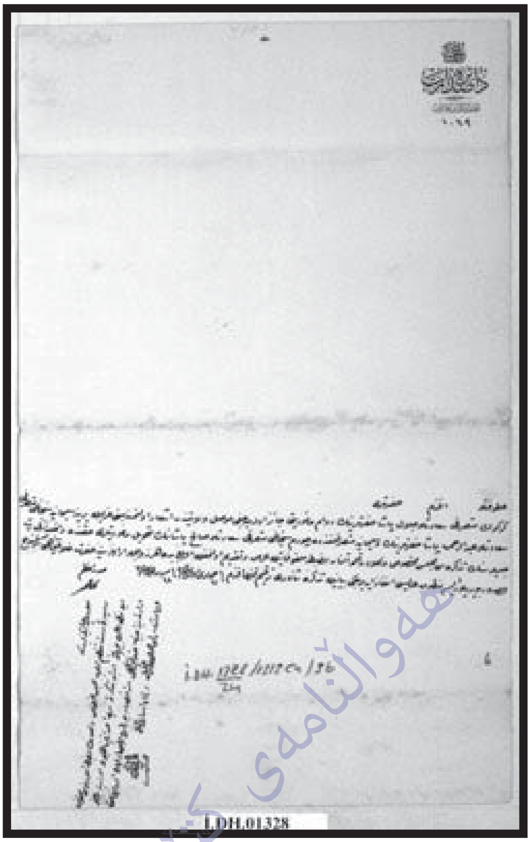

هەواڵنامەی کتێب

<table>
<tr><td>I.DH</td><td>01328.000024</td><td>11 جەمادی یەکەم 1313</td></tr>
<tr><td colspan="3">بابی عالی
فەرمانگەی سەدارەت
دیوانی هومایۆنی ئێستا
١٠٦٩
جەنابی پایەبەرزی ئەفەندم
جەنابی جـەلال پاشا موتەسـەرفی کەرکـووك بـە گونجـاو نازانرێـت لـە ئەرکەکـەی بـەردەوام بێـت، لەسـەر ئامـاژەی ویلایەتـی موسـڵ دووربخرێتـەوە لـە شـوێن ئـەو موتەسـەرفی سـانجەقی سـلێمانی جەنابـی عەبدولرەحـمان پاشـا دابنرێـت و بـۆ موتەسـەرفیەتی سـلێمانیش موتەسـەرفی سـانجەقی چـورم سـاڵح پاشـا ئەرکەکانیـان بگوازرێتـەوە، بــۆ ئــەم مەبەســتە نــووسراوی نەزارەتــی ناوەخــۆی شــکۆدار لــە ئەنجوومەنــی تایبەتــی بریــکارەکان دراوەتــە قەڵــەم، لەگـەڵ بریارنامـە بـە هاوپێچـەوە راگەیەنـدراوە و پێشـکەش کـراوە، لـەم بابەتـەدا هـەر چۆنێـك بێـت پەیوەندیدارانــی خەلافــەت بــە فەرمانــی پاشــا چ بفەرمووێــت بــە راگەیاندنــی نــووسراو نووسراویــەوە ئەفەنــدم.
سەدری ئەعزەم</td></tr>
</table>

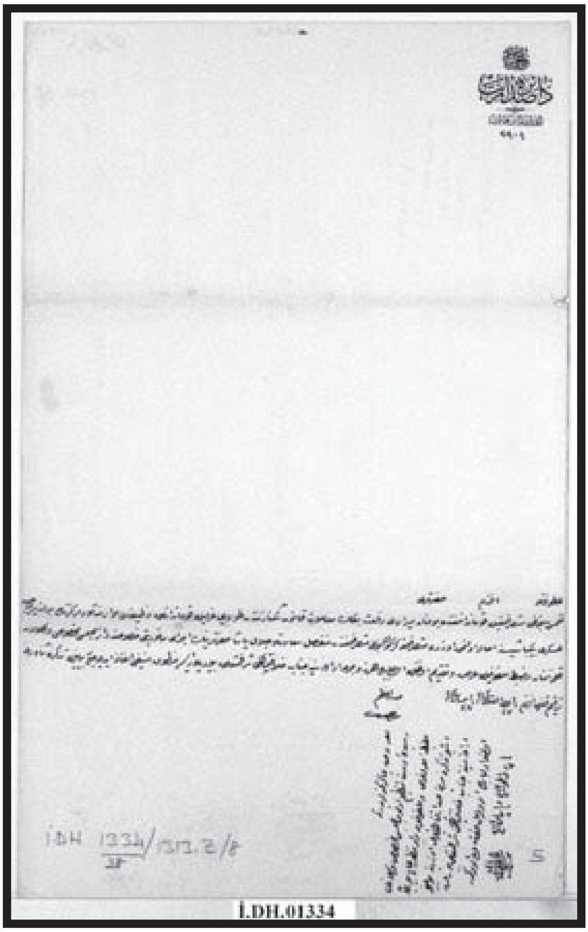
İ.DH.01334

<table>
<tr><td>İ.DH</td><td>01334.000028</td><td>27 زیلقەعدە 1313</td></tr>
<tr><td colspan="3">بابی عالی
فەرمانگەی سەدارەت
دیوانی هومایۆنی ئێستا
٢٩٠٤
جەنابی پایەبەرزی ئەفەندم
میـری ئـاڵای رەفعـەت بـەگ قومانـدان و موتەسـەرفی سـانجەقی خەمـس لـە مامەڵـەی یاسـایی هیـچ جموجوڵێکـی نییـە، بۆیـە دوور خراوەتـەوە و دەنێردرێتـە مەرکـەزی لیـوای ناوهاتـوو لـە ئەرکـی قوماندانیەتـی وەکـو بینباشـی سـەربازی ئەرکەکـەی ئەنجـام دەدات، هەرچـی موتەسـەرفیەتە ئـەوا جەنابـی جـەلال پاشـا کـە لـە موتەسـەرفی سـانجەقی کەرکـوك جیابۆتـەوە، ئـەم ئەرکـەی پـێ بدرێـت، بـۆ ئەمـەش لـە ئەنجوومەنـی تایبەتـی بریـکارەکان مەزبەتـە دراوەتـە قەڵـەم لەگـەڵ هاوپێـچ راگەیەنـدراوە و پێشـکەش کـراوە، لـەم بابەتـەدا جەنابـی پەیوەندیـداری خەلافـەت بـە فەرمانـی پاشـا چ بفەرموویـت ئـەو جێبەجـێ دەکرێـت.
سەدری ئەعزەم</td></tr>
</table>

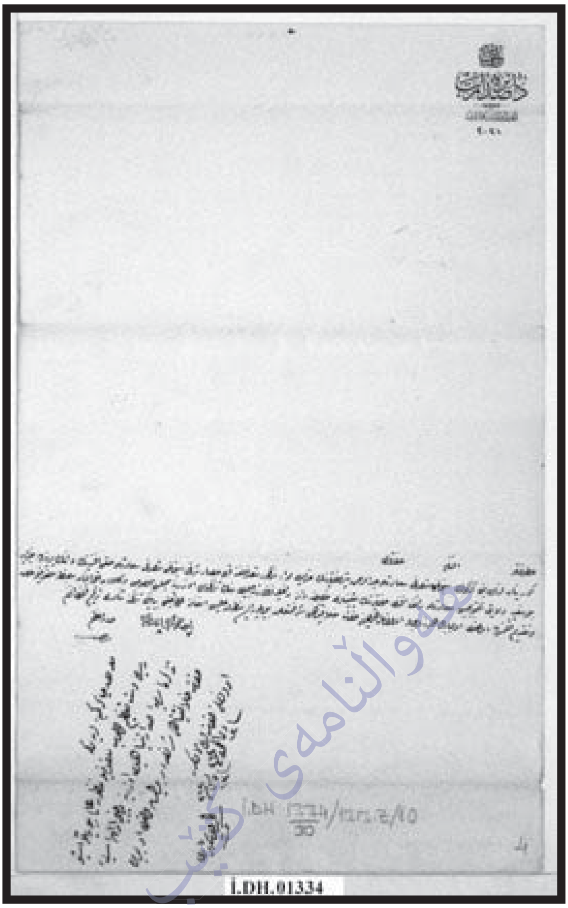

İ.DH	01334.000030	7 زيلحيجه 1313

بابی عالی
فەرمانگەی سەدارەت
دیوانی هومایۆنی ئێستا
٣٠٢١
جەنابی پایەبەرزی ئەفەندم
بە پێویست زانراوە بۆیە موتەسەرفی سانجەقی کەرکووک جەنابی عەبدولرەحمان پاشا دوور خراوەتەوە، بۆ موتەسەرفی لیوای ناوهاتوو موتەسەرفی سانجەقی رۆژهەڵاتی قەرەحیسار حەقی ئەفەندی دابنرێت، بۆ شوێنی ئەویش مەکتوبچی ویلایەتی جەزائیر بەحری سەفید جەنابی رائف ئەفەندی دابمەزرێت، بۆ ئەم مەبەستەش لەسەر نووسراوی نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدار مەزبەتە دراوەتە قەڵەمی ئەنجوومەنی تایبەتی بریکارەکان هاوپێچ راگەیەندراوە و پێشکەش کراوە، لەم بابەتەدا جەنابی پەیوەندیداری خەلافەت بە فەرمانی پاشا چ بفەرمووێت ئەو جێبەجێ دەکرێت.
سەدری ئەعزەم

<table>
<tr><td>24 زيلحيجه 1314</td><td>00021.00002</td><td>İ.AS</td></tr>
<tr><td colspan="3">بابی عالی
فەرمانگەی سەدارەت
دیوانی هومایۆنی ئێستا
٣٦١٤
جەنابی پایەبەرزی ئەفەندم
لە ناو ویلایەتی موسڵ سکاڵا لەسەر ئاغای تابووری سانجەقی کەرکووك ئیسماعیل بەگ بەرزکراوەتەوە، ئەگەرچی دەستی لە کارەکەی کێشاوەتەوە، بەڵام لەبەر گرنگی شوێنی لیوای ناوهاتوو گونجاو نییە ئاغای تابوور بە وەکالەت بەڕێوە ببردرێت، لەگەڵ ئەم روون کردنەوەی کە کراوە هەر کە ئەنجامی لێکۆڵینەوەکان دەرچوون و روون بووە بێتاوانە، ئەم کاتە لە ویلایەتی بەسرا لەگەڵ ئاغای تابووری دووەمی عەمارەی ئاڵای زەبتیە حەسەن ئاغا گۆرینەوەیان پێ بکرێت، بۆ ئەمەش مەزبەتەی فەرمانگەی ژاندارمە ڕێکخراوە و هاوپێچ نووسراوی سەر عەسکەر بەیەکەوە راگەیەندراوە و پێشکەش کراوە، لەم بابەتەدا جەنابی پەیوەندیداری خەلافەت بە فەرمانی پاشا چ بفەرمووێت ئەو جێبەجێ دەکرێت.
سەدری ئەعزەم</td></tr>
</table>

Y.PRK.UM	00036.00030	6 جەمادی کۆتایی 1314

لەشکری یڵدزی هومایۆن
فەرمانگەی باش کیتابەت
لە موسڵەوە شیفرە

قائیمقامی پشدەر بینباشی حوسنی و قوماندانی تابور سەعید ئەفەندی لە فرقەی قوماندانی دوانزەمین ئاگادار کراوەتەوە، لەگەڵ تەلەگرافنامەی مێژووی ٢٤ تشرینی یەکەم ١٣١٢ لەگەڵ تێروانین لە تەلەگرافنامەی موتەسەرفی سلێمانی بە مێژووی ٢٥ تشرینی یەکەم ١٣١٢ بە پێی جموجۆڵی سەربازی ئەو دواییە، بۆ ئێران هەڵاتووە، لەوێش پارێزگاری لێ کراوە، لایەنگری ئێران و لە سەر سنووری عوسمانی ئاغاکانی پشدەر لە ناحیەی ئالان نیشتەجێ کراون، دانیشتووانی ناحیەی ناوبراو لەگەڵ عەشیرەتی پشدەر بە بەیەکگرتنیان، نزیکەی ١٥٠٠ کۆمەڵ لە تشرینی یەکەم رۆژی ٢٣ لە رێگای گوندی بێستانە لە ناحیەی پشدەر هۆزی ئۆجاق نیشتەجێن و تووشی هەرەشە بوونەتەوە و گوندەکەیان سووتێنراوە و ماڵیان تالان کراوە، لە مەرکەزی قەڵای دیزە هێزی سەربازی لە سەر هاتنن، بەڵام لەگەڵ مەفرەزەیەکی ١٠٠ کەسی ناوبراو حوسنی ئەفەندی چاودێری کراوە، لەگەڵ سەرهەڵدانی دوو رووبەروبوونەوە، لە سەربازی شاهانە ٢ شەهید و ٤ بریندار هەیە، هەروەها لە چەتەکانیش دوو کوڕی سەلیم ئاغا لەگەڵ کەسانی ناو عەشیرەتەکە کوژرا و بریندار هەیە، هەروەها ئەو هێزەی کە بوونی هەیە، بە پێی پێویست نییە، تووشی ئابڵوقە بۆتەوە، بە پەلە یەك تابور بنێردرێت، گرنگی کارەکە و پەلەیی پێویستە، لەگەڵ ١٢٠ پیادە و مەفرەزەی ٣٠ سوارەی ئێستر لە کۆی سەنجاق بۆ ناوچەی دیاریکراو بنێردرێت، بۆ ئەم مەبەستە بۆ قوماندان نووسراوە، لە کەرکووکیش مەفرەزەیەك بە ٦٠ سەربازی ئەمرۆ جولە دەکەن.

بەم شێوەیە لەگەڵ ئەوەی هێشتا لە رووی پارێزگارییەوە ناتەواوە، لە سەر فەرمانی پاشای پەیوەندیداری خەلافەت لە سلێمانی یەك تابور سەربازی شاهانە دەنێردرێت، لە ژێر پاراستنی ئەو سەربازانە، بەیەکەوە، بە پەلە ئاسایشی پشدەر بگەرێندرێتەوە دۆخی جارانی، بۆ ئەم مەبەستە مەفرەزە لە کۆی سەنجاق و کەرکووك نێردراوە، جگە لەوەش بە پەلە یەك تابور لە سلێمانی نێردراوەتە پشدەر، بۆ جێبەجێ کردنی ئەرکەکان بە رێکوپێکی و پارێزگاری کردن لە شوێنەکە میری ئاڵای رزا بەگ لە کارگێری بە توانایە و ئیسلامە، لە ژێر قوماندانی ناوبراو ماوەیەك لەم ناوچەیە دەمێنێتەوە، یارمەتی دانی ئەرکی ئێمەیە.

والی موسڵ و وەکیلی قوماندان رەفیق

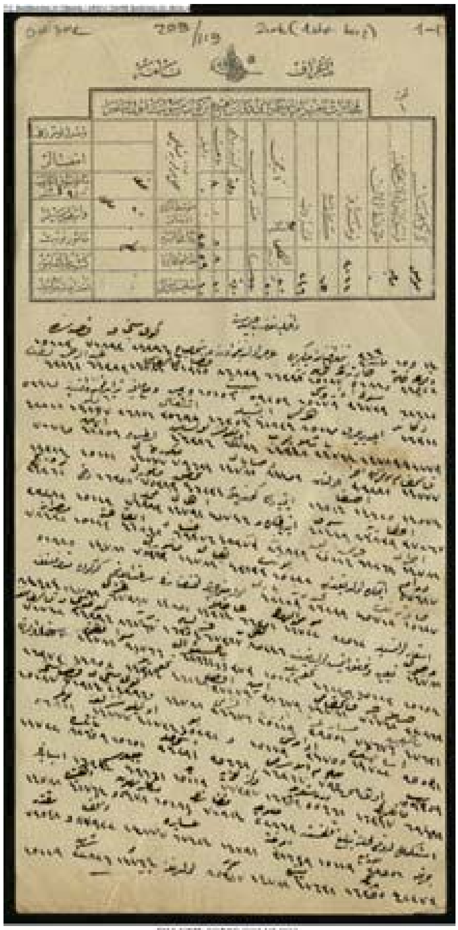

DH.ŞFR.00209.00119.001

DH.ŞFR	00209.00119	23 شەوال 1314

بۆ نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدار
لـە ١٤ و ١٥ مـارت ١٣١٣ تەلەگرافنامـەی بەندەمـان راگەیەنـدرا، لـە شـارۆچکەی کـۆی سـانجەق ئـەو رووداوەی کـە تێـدا روویـدا، هۆکارەکـەی دەگەڕێتـەوە بـۆ بەڕێوەبردنـی خراپـی قائیمقامـی قـەزا عەبدولرەحـمان بـەگ، لەگـەڵ ئەمـەش لەسـەر ئـەو ئامادەکاریانـەی کـە کـراوە، دوکانـەکان کراوەتـەوە و هـەر کـەس سـەرقاڵی کاری خۆیەتـی و دەسـتی بـە کاری خـۆی کـردووە، قائیمقامـی ناوهاتـوو گوێڕایەڵـی ئـەو ئامۆژگاریـە دووبارانـە نابێـت کـە بـەردەوام پێـی دەدرێـت، فەرمانبـەری لێکۆڵینـەوە نێردراوەتـە شـوێنەکە و مەترسـی بابەتەکـەی روون کردۆتـەوە، جێـگای مەترسـیە دووبـارە رەوان بکرێتـەوە، گەندەڵـی لـە بـەردەوام بـوون دایـە، هەرچـی زووە بـە موتەسـەرفی کەرکـووك راگەیەنـدراوە کـە بەپەلـە ناوبـراو دووربخرێتـەوە و کەسـێکی تـر بکرێتـە قائیمقامـی کـۆی سـانجەق، بـۆ ئەمـەش هـەر ئێسـتا قائیمقامـی سـەڵاحیە ئەمیـن ئەفەنـدی بگوازرێتـەوە قـەزای کـۆی سانجەق و لـە قائیمقامیـەت دامەزرێـت، هەروەهـا بـە پەلـە بچێتـە شـوێنەکە و ئاسایشـی قـەزای کـۆی سـانجەق جێگیـر بـکات و ئـەو ئاژاوەیـە کۆتایـی پـێ بهێنرێـت و ئەوانـەی هـۆکاری ئـەو رووداوەن و کـە ناوەکانیـان دیارە دەسـتگیر بکرێـن و رەوانـەی مەرکـەزی لیـوا بکرێـن، بـۆ جێبەجـێ کردنـی ئـەم کارانـەش ئـاگاداری دراوەتـە خۆچێـی، بـۆ قـەزای سـەڵاحیەش کەسـێکی ئاوێتـە بـە هۆزگەرایەتـی و کەسـێکی گونجـاو دابمەزرێـت.

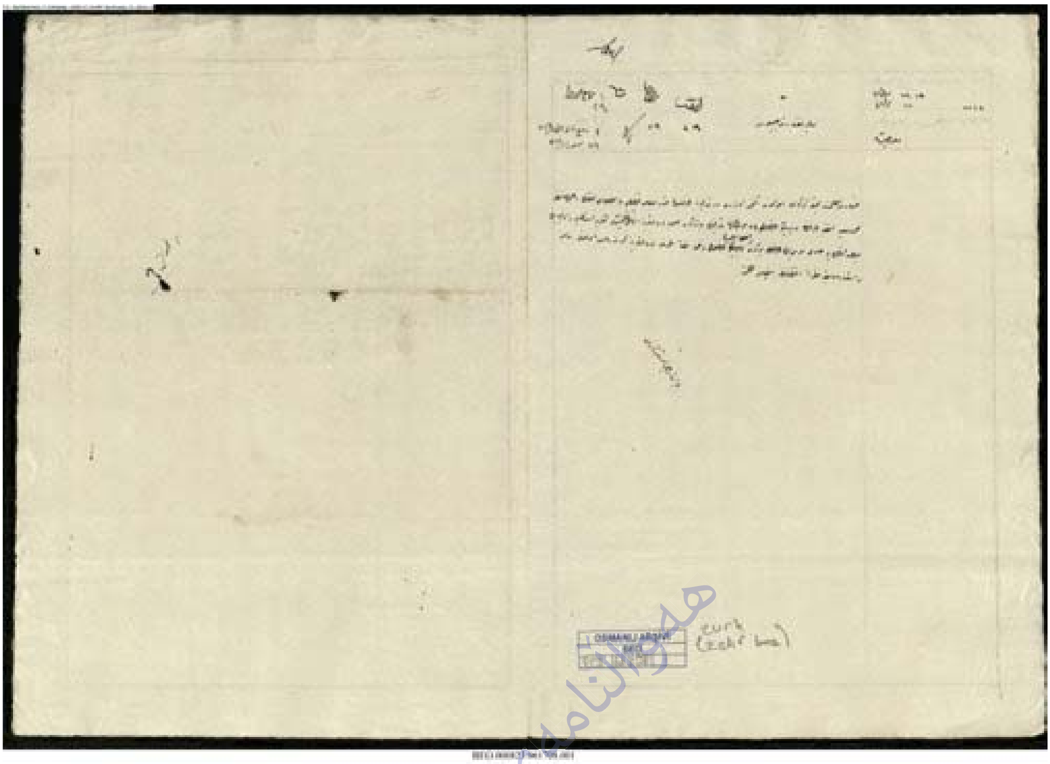

هەولنامەی کتێب

<table>
<tr><td>BEO</td><td>000823.061708</td><td>1 رەبیعی یەکەم 1314</td></tr>
<tr><td colspan="3">بۆ نەزارەتی دارایی شکۆدار
لەبــەر خراپــی بارودۆخیــەوە لــە داهاتــی کەرکــووك ٤٠٠ قــورووش مووچــە دابیــن بکرێــت و پێــی بدرێــت، لەلایــەن حافیــزی کوێــر محەمــەد ســەعید داواکاری مێــژووی ٢٣ موحــەررەم ١٣١٤ بــۆ دەوڵــەت نێــردراوە، لەســەر داواکاری ناوبــراو و هەندێــك ووتــەوە ئەمجــارە ناوبــراو دیســان داواکاری بــەرز کردۆتــەوە و بــۆ دەوڵــەت نێــردراوە، هەروەهــا بــە تێروانیــن لــە ئامــاژەی پێشــوو هیممــەت بکرێــت لــە جێبەجــێ کردنــی.</td></tr>
</table>

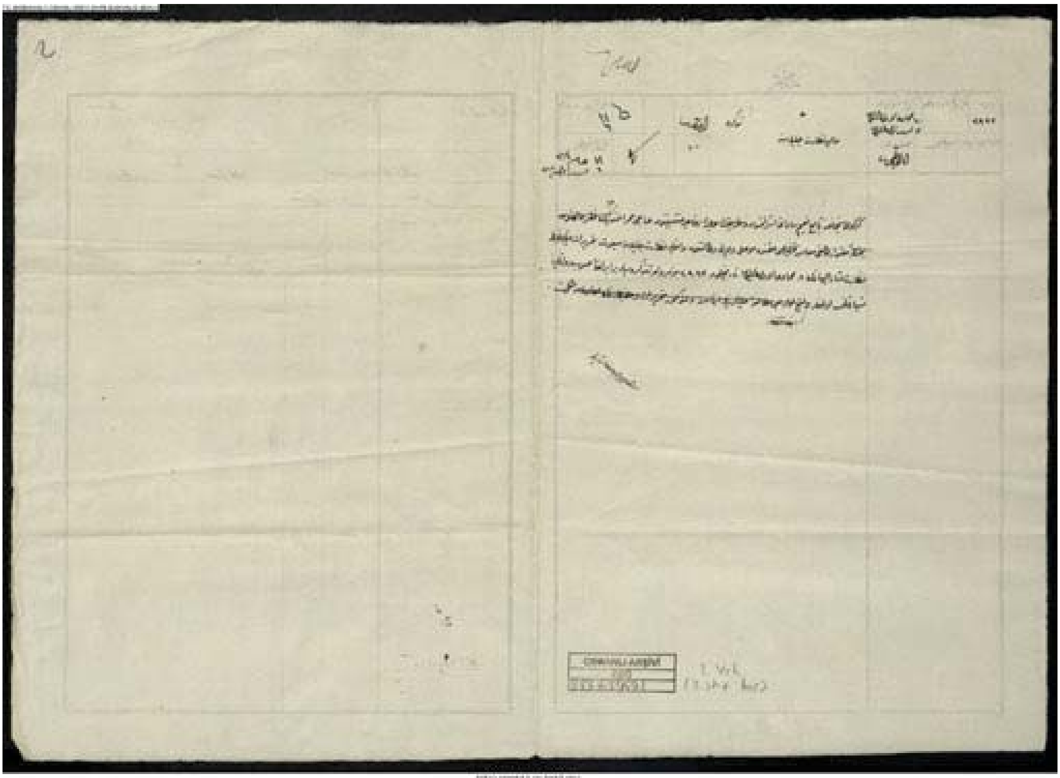

BEO	000853.063957	11 جەمادی یەکەم 1314
بۆ نەزارەتی دارایی شکۆدار سـەبارەت بـە بڕینـەوەی مووچـە بـۆ یەکێـك لـە سـەیدەکانی سـانجەقی کەرکـووك بـە نـاوی حاجـی عومـەر ئەفەنـدی لـە وەکالەتـی ویلایەتـی موسـڵ نـووسراو و مەزبەتـە بـۆ نەزارەتـی ناوەخـۆی شـکۆدار نێـردراوە، لەگـەڵ نـووسراوی نەزارەتـی ناوهاتـوو لـە مێـژووی ٨ جەمـادی یەکـەم ١٣١٤ ژمـارە ٢٩٩٣ بەیەکـەوە هاوپێـچ بـۆ دەوڵـەت نێـردرا، هیممـەت بکرێـت لـە جێبەجـێ کردنـی کارەکـە.		

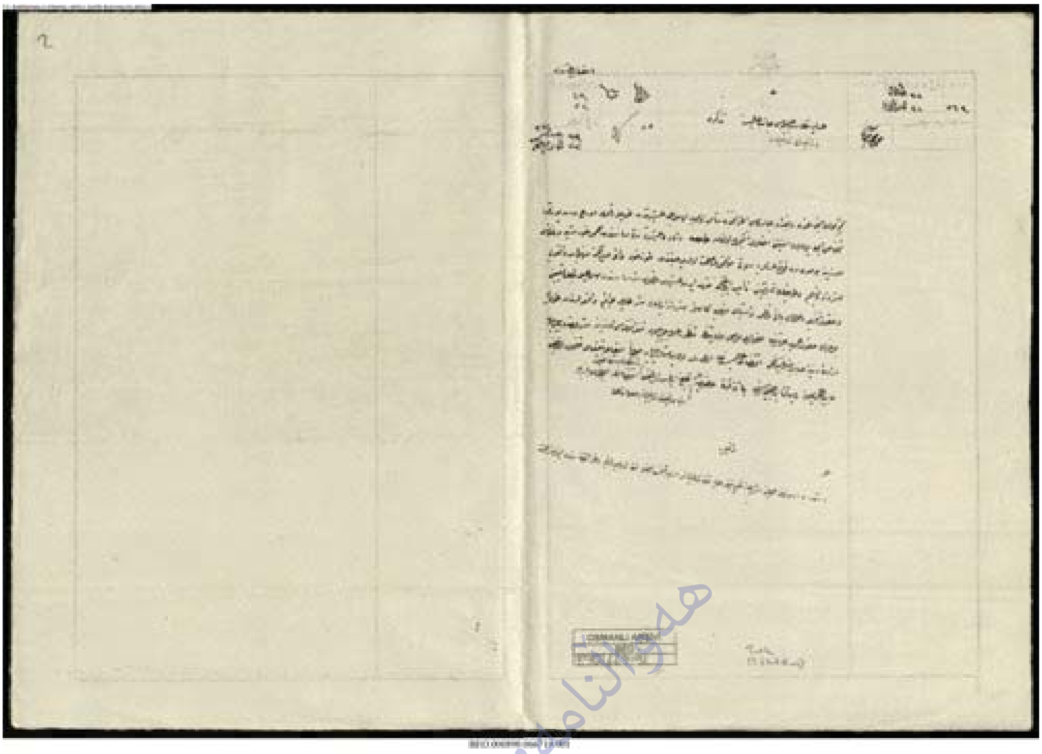

هەواڵنامەی کتێب

BEO	000890.066719	29 رەجەب 1314

بۆ جەنابی دادی شکۆداری، لایەنی عالی
لـە سـانجەقی کەرکـووك و دەورووبـەری شـەقامی بەغـداد نیشـتەجێیە و محەمـەد خورشـید سـەرۆکی داودە و هاوەڵانـی لـە عەشـیرەتی ئوسـویلی نزیکـەی ٣٠٠ تـا ٤٠٠ کەسـیان کۆکردۆتـەوە و خەریکـی تێکدانـی ئەمنیەتـی ڕێگاکانـن، ئەمجـارە ناردنـی هێـزی سـەربازی گونجـاو نابێـت، لـە بەڕێوەبەرایەتـی توزخورماتـو لـە سـەرۆکەکانی ئـەم عەشـیرەتە بـە ناوی ئیسـماعیل بـەگ بەڵێنـی داوە تاڵانکـراوەکان بگەڕێنێتـەوە و رادەسـتی بکاتەوە و ئاسایشـی ڕێـگاکان بپارێزێـت، بۆیـە دامەزراندنـی ناوبـراو بـە مەرجـی مانـەوەی داواکاری مافـی کەسـێتی و گەرانـەوەی کەلوپەلـی تاڵانکـراو و رادەسـت کردنەوەیـان هەروەهـا بەهـۆی تاوانەکانیـان مافـی گشـتی دەبوردرێـن، لەسـەر تەلەگرافنامـەی ویلایەتـی موسـڵ جەنابـی پەیوەندیـداری خەلافـەت بـە فەرمانـی پاشـا ڕەزامەنـدی دراوە، لـە وەڵامـدا ئـاگاداری دراوەتـە ویلایەتـی ناوهاتـوو بـۆ جێبەجـێ کردنـی کارەکـە، لـە مابەینـی هومایۆنـی بـاش کیتابەتـی شـکۆدار بـە نـووسراوی تایبـەت بـە نەزارەتـی ناوەخـۆی شـکۆدار راگەیەنـدراوە و زانیـاری درا.

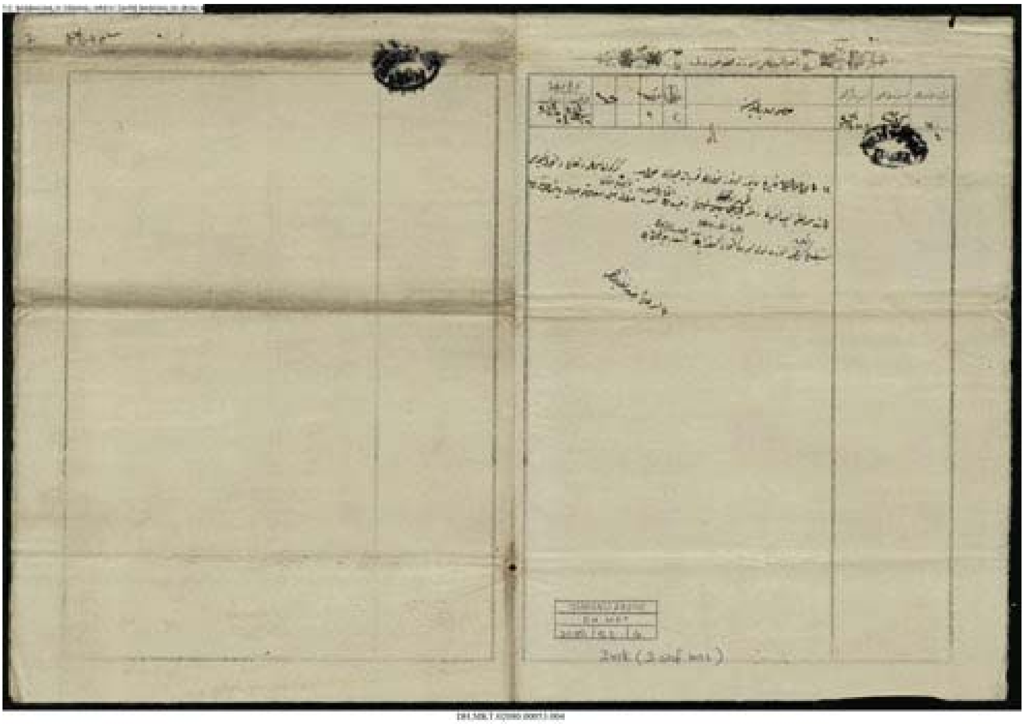

16 شەوال 1314	02080.00053	DH.MKT

بۆ ویلایەتی موسڵی عالی
وەڵامـی نـووسراوی مێـژووی ١٢ کانوونـی دووەم ١٣١٢ ژمـارە ١٣٠ عالییـە، لـە نـاو سـانجەقی کەرکـووك کاتیبـی پێشـووی ناحیـەی داقـوق ئەمیـن ئەفەنـدی ئـەم زەخیرەیـەی کـە خراوەتـە سـەر ئەسـتۆی بـە مەبەسـتی چۆنیەتـی دەسـتکەوتنی وێنـەی هەشـت یەکـی ئـەم زەخیرەیـە لەلایـەن موتەسـەرفی پێشـوو جەنابـی جـەلال پاشـا روون کراوەتـەوە، لەگـەڵ یەکـەم هەنـگاو ئامـاژە بـە بـری هەشـت یەکـی زەخیـرەکان کـراوە.

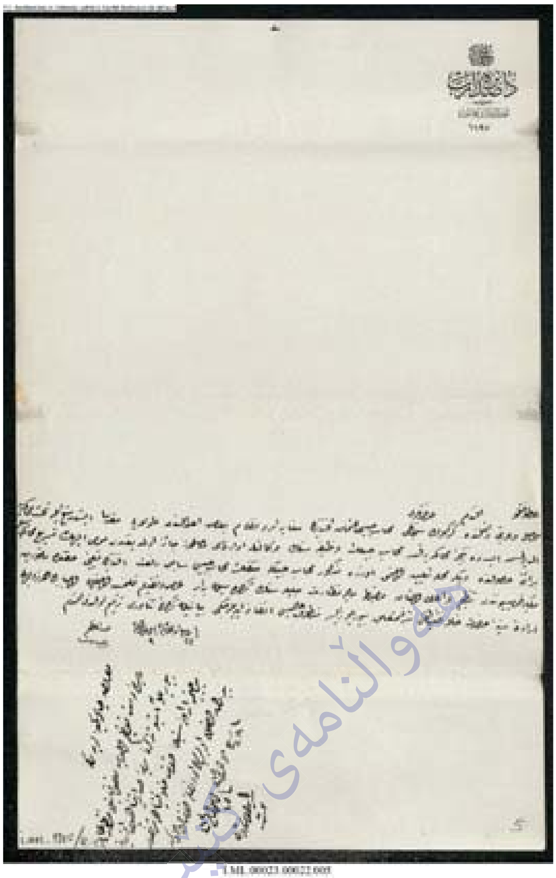

İ.ML	00023.00022	23 ڕەبیعی کۆتایی 1315

بابی عالی
فەرمانگەی سەدارەت
دیوانی هومایۆن ئێستا
١١٣٧
جەنابی پایەبەرزی ئەفەندم
لە ناو ویلایەتی موسڵ ژمێریاری سانجەقی کەرکووک عوسمان ئەفەندی پێچەوانەی فەرمان و نیزام هەندێك کردەوە ئەنجام دەدات، وەکو سەرەتایەك لە ئەنجام دانی ئەرکەکەی قەدەغە کراوە و دراوەتە دادگا، بەڵام تا ئەنجامی دادگا دەردەچێت گونجاو نییە ژمێریاریەکە بە وەکالەت بەرێوەبچێت، بۆیە بەپەلە دادگایەکەی کۆتایی پێ بێت و لە کاتی دەرچوونی بێتاوانی لە شوێنێکی تر دابمەزرێت، هەروەها بۆ ژمێریاری ناوهاتووش ژمێریاری پێشووی مونتەفیك رەفعەت ئەفەندی دابمەزرێت، بۆ ئەم مەبەستەش نووسراوی قۆمیسیۆنی فەرمانبەرانی مولکیە لەگەڵ داواکاری نەزارەتی دارایی شکۆدار بەیەکەوە پێشکەش کراوە و راگەیەندراوە، لەم بابەتەدا پەیوەندیداری خەلافەت بە فەرمانی پاشا چ فەرمانێك بدات جێبەجێ دەکرێت.
سەدری ئەعزەم

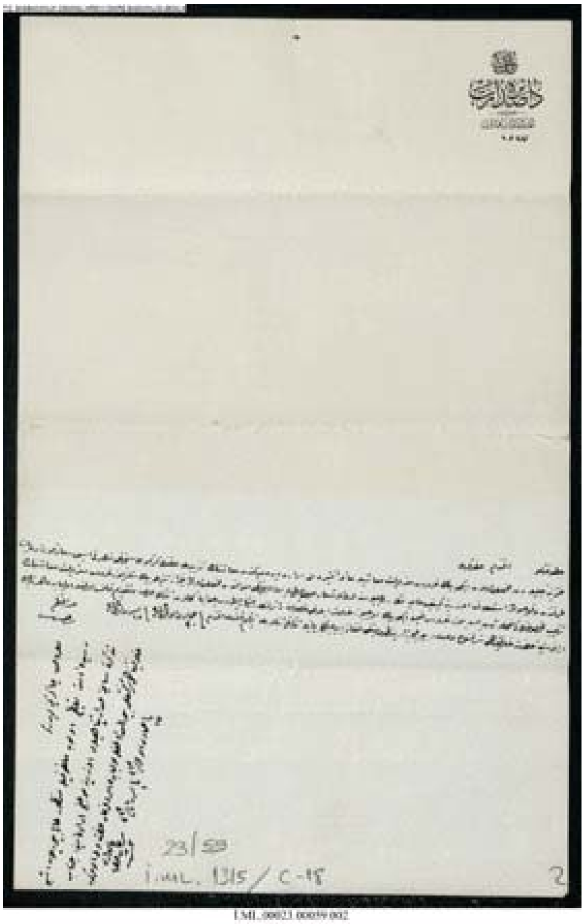

İ.ML..00023.00059.002

İ.ML	00023.00059	30 جەمادی یەکەم 1315

بابی عالی
فەرمانگەی سەدارەت
دیوانی هومایۆنی ئێستا
١٥٣٧
جەنابی پایەبەرزی ئەفەندم
لـە مووچــەی دوورخــراوان ٢٠٠٠ قــوروش کــە لــە خەزینــەی شــکۆدار دابیــن کــراوە، بــەڵام لەبــەر ئــەوەی ناتوانــی بنەماڵەکــەی پــێ بەڕێــوە ببــات بەهــۆی زۆری بنەماڵەکــەی، لــە بــارەی زیــاد کردنــی مووچەکــەی موتەســەرفی پێشــووی ســانجەقی کەرکــووك روشــدی پاشــا داواکاری پێشــکەش کــردووە، بــۆ چۆنیەتــی کارەکــە ئامــاژە دراوەتــە نەزارەتــی دارایــی شــکۆدار و بــۆ ناوبــراو لــە دارایــی ســانجەقی برۆســە لــە مووچــەی ١٨٠٠ قــوروش دوای دابیــن کردنــی لــە مووچــەی مــاوەش کــە ٥٠٠ قوروشــە بخرێتــە ســەری دەکاتــە ٢٣٠٠ قــوروش بــۆی دابیــن بکرێــت، نــووسراو لــە نەزارەتــی ناوهاتــوو هاتــووە، راگەیەنــدراوە و پێشــکەش کــراوە، لــەم بابەتــەدا جەنابــی پەیوەندیــداری خەلافــەت بــە فەرمانــی پاشــا چ بفەرمووێــت ئــەو جێبەجــێ دەکرێــت.
سەدری ئەعزەم

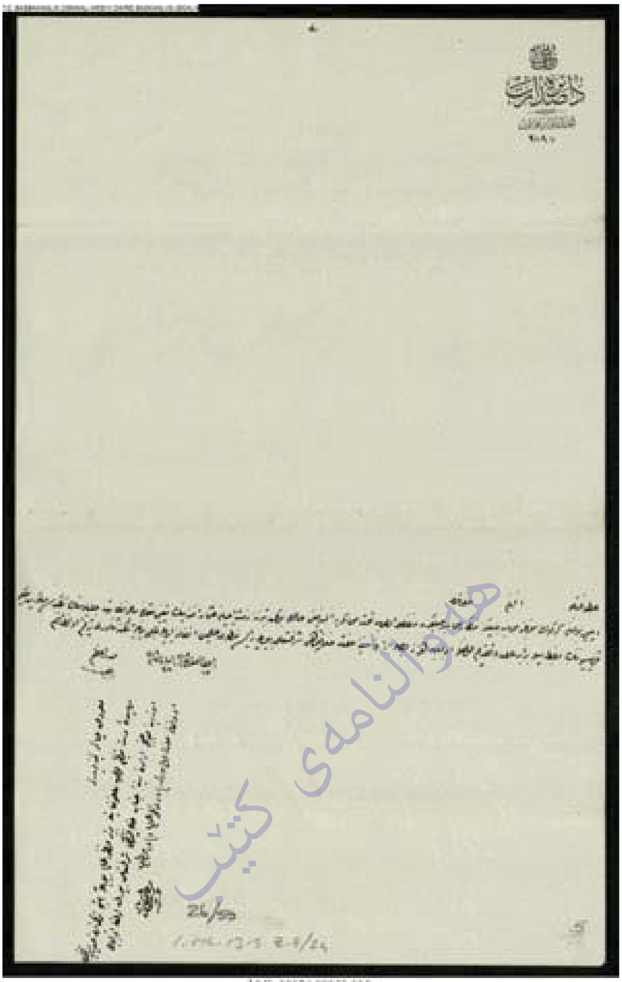

I.ML.00026.00059.005

İ.ML	00026.00059	15 زیلقەعدە 1315
بابی عالی فەرمانگەی سەدارەت دیوانی هومایۆنی ئێستا ٣١٩٧ جەنابی پایەبەرزی ئەفەندم ژمێریاری سانجەقی کەرکووك بە کراوەیی ماوەتەوە، ژمێریارەکەی دوورخراوەتەوە و دراوەتە دادگا، ئەمجارە بە وەرگرتنی پاکانە لە بارەی دامەزراندنی عوسمان ئەفەندی نووسراوی نەزارەتی دارایی شکۆدار لەگەڵ داواکاری قۆمیسیۆنی فەرمانبەرانی مولکیە بەیەکەوە راگەیەندراوە و پێشکەش کراوە، لەم بابەتەدا جەنابی پەیوەندیداری خەلافەت بە فەرمانی پاشا چ بفەرمووێت جێبەجێ دەکرێت. سەدری ئەعزەم		

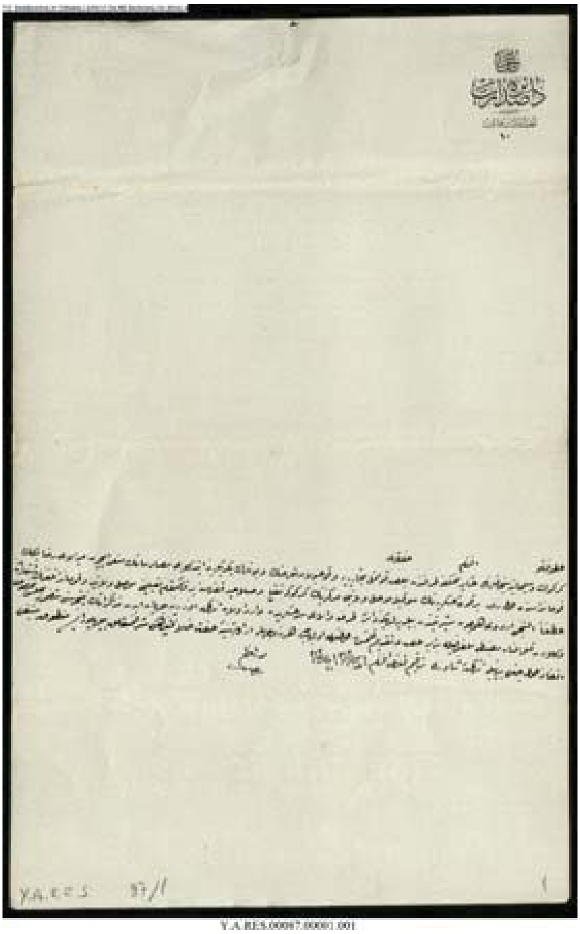

Y.A.RES.00087.00001.001

<table>
<tr><td>Y.A.RES</td><td>00087.00001</td><td>1 موحەررەم 1315</td></tr>
<tr><td colspan="3">بابی عالی
فەرمانگەی سەدارەت
دیوانی هومایۆنی ئێستا
١٠
جەنابی پایەبەرزی ئەفەندم
لـە سـانجەقەكانی كەركـووك و سـلێمانی لەلایـەن عەشـیرەتی جۆراوجـۆرەوە رێگـری لـە كاروانـی بازرگانـی دەكرێـت و بـۆ رێگەگرتـن لـە رووبەرووبوونـەوەی ئەمانـە بـە قوماندانیەتـی میـری ئـاڵای رزا بـەگ هێزێكـی سـەربازی رەوان بكرێـت مەركـەزی ویلایەتـی موسـڵیش بگوازرێتـەوە كەركـووك، جگـە لەمـە قائیمقامێـك بـۆ قـەزای سـەڵاحیە دابمەزرێـت، بـە ئامـاژەی قوماندانـی ویلایەتـی موسـڵ لـە موشـیرەتی لەشـكری شەشـەمی هومایـۆن راگەیەنـدراوە، لەسـەر ئـەم نـووسراوەی كـە لـە لایەنـی سەرعەسـكەرەوە دەرچـووە، ئەنجامـی نـووسراوەكان لەگـەڵ مەزبەتـەی ئەنجوومەنـی تایبەتـی بریـكارەكان دراوەتـە قەڵـەم، هاوپێـچ بەیەكـەوە راگەیەنـدراوە و پێشـكەش كـراوە، لـەم بابەتـەدا جەنابـی پەیوەندیـداری خەلافـەت بـە فەرمانـی پاشـا چ بفەرمووێـت جێبەجـێ دەكرێـت.
سەدری ئەعزەم</td></tr>
</table>

ŞD	00473.00011	27 سەفەر 1315

بۆ سەرۆکایەتی شورای دەوڵەتی شکۆدار
هــەروەك چــۆن باوباپیرانــم تــا گیــان فیداکــردن بــۆ چاکســازی عیــراق کاریــان کــردووە، بەندەشــتان ٣٠ ســاڵە بــە دڵســۆزی لــە ویلایەتــی موســڵ ئەرکەکانــم جێبەجــێ کــردووە، بــە تایبەتــی بــە فەرمانــی پاشــا لــە خاکــی ئێــران لــە ئاشــت کردنــەوەی هۆزەکانــی عەمادییــە کارم کــردووە، بەهــۆی ئــەو خزمەتانــەی ئەنجامــم داوە، لــە قۆمیســیۆن کارەکانــم پەســەند کــراوە و بــۆ بــەرز نرخاندنــی نیشــانم پــێ دراوە، لــە پلــەی میــری میرانــی نیشــانی مەجیــدی عوســمانی خەریکــە ئامــادەکاری دەکرێــت بــۆ ئــەوەی پێشکەشــم بکرێــت، بــەڵام لەلایــەن هەندێــك لــە کەســانی بــێ کەڵــك و کــە رەســەنایەتیان نییــە و پێیــان قەبــوڵ ناکرێــت، بیرۆکــەی رابــردوو بــە بــێ ئــەوەی لێکۆڵینــەوە و ووردبینــی بــۆ بکــەن بەســەرم دادەســەپێنن، بۆیــە بــە ستەملێکراوی لــە هەولێــر جیابوومەتــەوە، لــە مێــژووی جیاجیــا بانــگ کــراوم، تــا ئێســتا هیــچ بەرهەمێکــی نەبیــنراوە، بەندەیەکــی وەکــو مــن لــە کوردســتان لــە یەکــەم خانەدانەکانــە. لــە رێگــای پاراســتنی ســنوور و دوورخســتنەوەی ململانێــی هــۆزەکان گیانــم فیــدا کــردووە، دڵســۆزیم شــایەتی ئــەوە دەدات. لــە نزیــك شــوێنەکەی خــۆم لــە دووەم چینــی قائیمقامیــەت لــە ئەرکەکــەم بەقــەت زەرەیــەك خــاوەم وەرنەگرتــووە، بۆیــە هیــچ یاســایەك رێگــە نــادات ئەرکەکــەم بــە هــەدەر بچێــت، ئــەوەی ئاشــنای تایبەتمەنــدی مــن بێــت داخــی بــۆ مــن خواســتووە، تەنانــەت ســتەملێکراویم بــەم دوایيــە بــە بابــەت لــە ویلایەتــی ناوبــراو دیــاری کــراوە و بــە وەکالەتــی موتەســەرفی ســلێمانی دواتــر گواســتنەوەی ئەرکەکــەم بــۆ کەرکــووك بــە کــۆی گشــتی دڵســۆزیم دیــارە، هەروەهــا لــە ئەرکــی پێشــووم لــە قائیمقامیەتــی هەولێــر بــە پێــی نیــزام دووبــارە هەمــان کار یاخــود لــە شــوێنێکی تــر لــە کارێکــی گونجــاو کــە شــایەنی رەســانایەتی مــن بێــت پێــم بدرێــت، بــۆ ئەنجامــی ســتەم لێکراوییەکــەم، ئەمجــارە داوای دادوەری دەکــەم.
قائیمقامی پێشووی هەولێر عەبدوڵلا

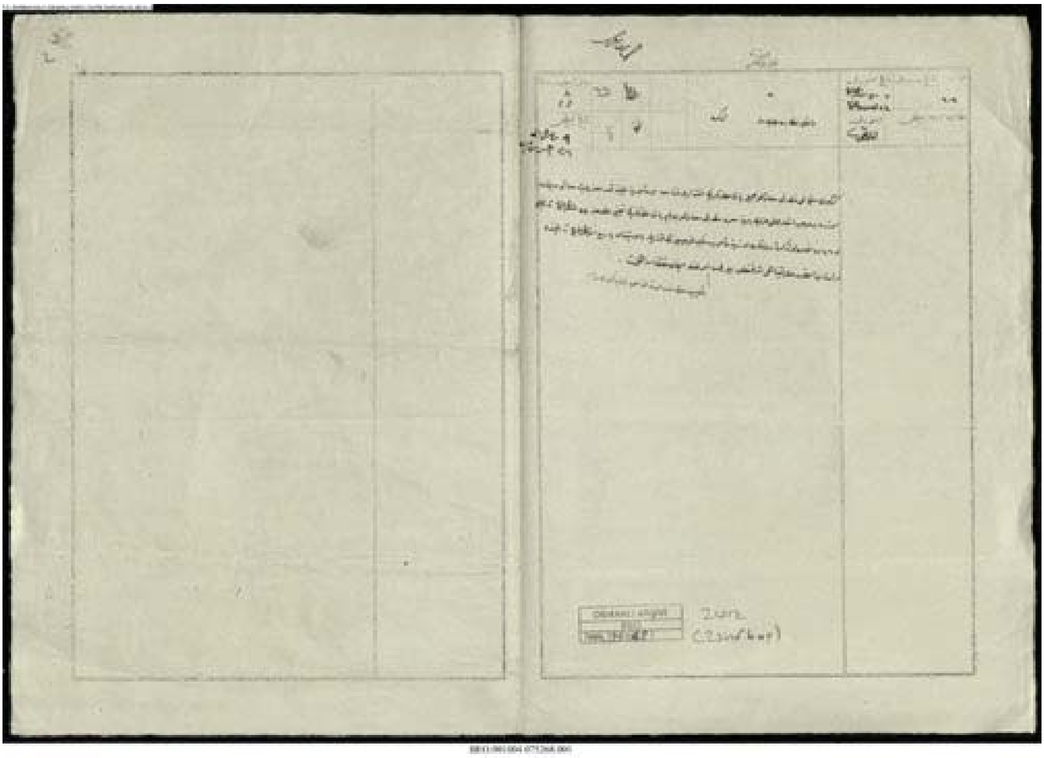

<table>
<tr><td>BEO</td><td>001004.075268</td><td>7 ڕەبیعی کۆتایی 1315</td></tr>
<tr><td colspan="3">بۆ نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدار
موتەسەرفی سانجەقی کەرکووك جەنابی جەمیل پاشا تا ئەم کاتەی بە گوێرەی لێهاتووەکەی لە ئەرکێکی گونجاو دادەمەزرێت، مووچەیەکی دوورخراوانی بۆ ببڕێتەوە، لەگەڵ دوورخستنەوەشی لە شوێن ئەو جەنابی بەهرام پاشا موتەسەرفی سەعرد لە سەر نووسراوی مێژووی ٢٣ سەفەر ١٣١٥ ژمارە ١٧٤٦ بە بڕیاری قۆمیسیۆنی فەرمانبەرانی مولکیە جەنابی پەیوەندیداری خەلافەت بە فەرمانی پاشا ڕەزامەندی نیشان داوە، هەروەها مەزبەتەی قۆمیسیۆن هاوپێچ وێنەیەکی بۆ واڵا نێردراوە و هیممەت بکرێت لە جێبەجێ کردنی کارەکە.</td></tr>
</table>

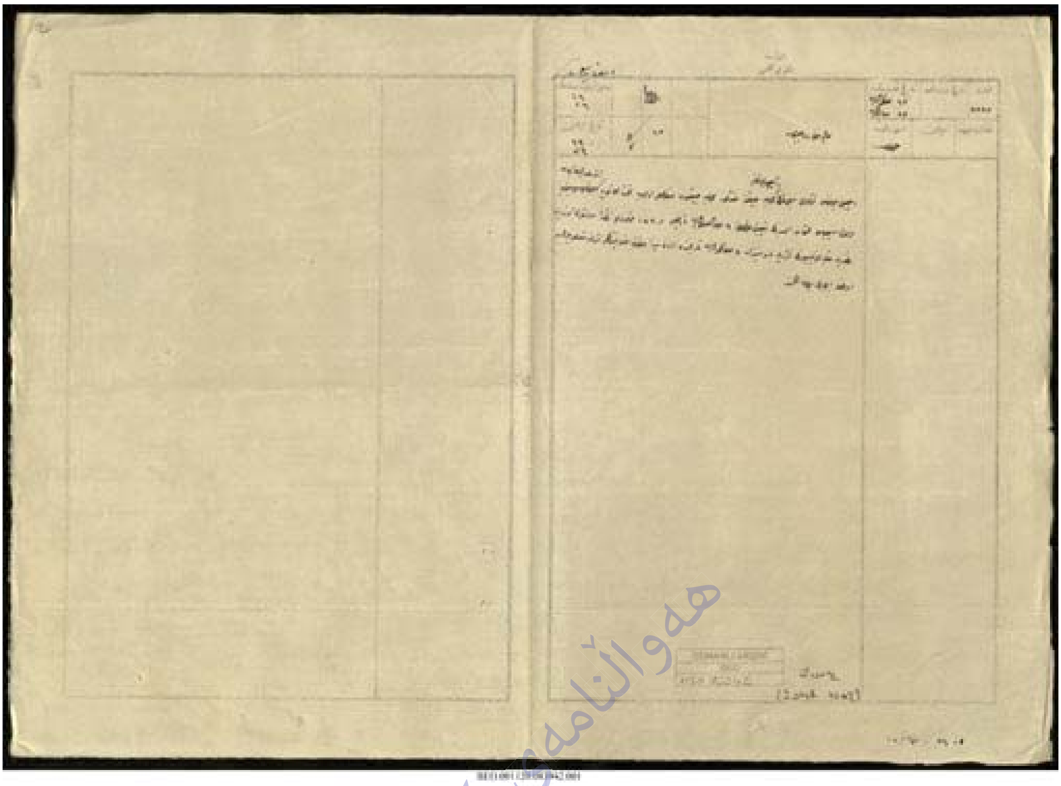

هەواڵنامەی کتێب

BEO	001120.083942	15 زیلحیجە 1315
بۆ نەزارەتی دارایی شكۆدار ژمێریـاری سـانجەقی كەركـووك بـە كراوەیـی ماوەتـەوە و ناوبراویـش لـە ژمێریـاری دوورخراوەتـەوە و دراوەتـە دادگا، دوای بێتـاوان بوونـی عوسـمان ئەفەنـدی بـۆ دامەزراندنـی لەسـەر نـووسراوی مێـژووی ٦ زیلقەعـدە ١٣١٥ ژمـارە ١٣٣ بـە بریـاری قۆمیسـیۆنی فەرمانبەرانـی مولكیـە جەنابـی پەیوەندیـداری خەلافـەت بـە فەرمـان پاشـا لـە مێـژووی ٨ زیلحیجـە ١٣١٥ رەزامەنـدی نیشـان داوە، هیممـەت بكرێـت لـە جێبەجـێ كردنـی.		

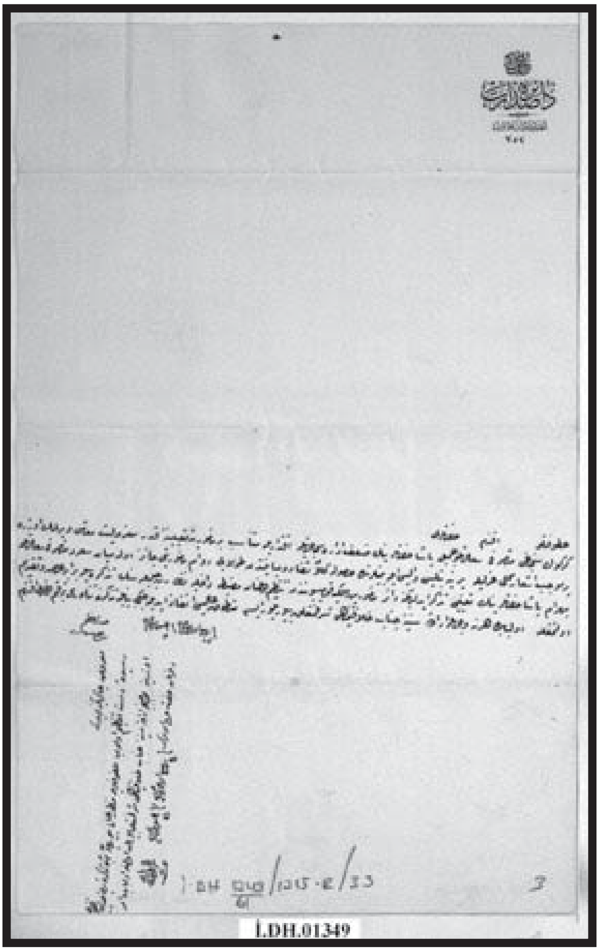
İ.DH.01349

İ.DH	01349.000061	17 ڕەبیعی یەکەم 1315

بابی عالی
فەرمانگەی سەدارەت
دیوانی هومایۆنی ئێستا
٧٥٢
جەنابی پایەبەرزی ئەفەندم
موتەسـەرفی سـانجەقی کەرکـووك جەنابـی جەمیـل پاشـا بەهـۆی بـێ توانایـی و لێنەهاتوویـی لـە ئیدارەکردنـدا بـە گوێـرەی لێهاتووەکـەی لـە ئەرکێـك دابنرێـت و دامەزرێـت، تـا ئـەم کاتـەش مووچـەی دوورخراوانـی بـۆ ببڕێتـەوە، بـە ئامـاژەی دوورخسـتنەوەی لـە ئەرکەکـەی، لـە شـوێن ئـەو موتەسـەرفی سـەعرد جەنابـی بەهـرام پاشـا دامەزرێـت کـە لەگـەڵ والـی بەتلیـس نێوانـی بـاش نییـە و دژی یەکـترن بـەم شـێوەیەش مانـەوەی لـە ئەرکەکـەی گونجـاو نییـە، بـۆ ئەمـەش نـووسراو کـراوە، مەزبەتـەش لـە قۆمیسـیۆنی فەرمانبەرانـی مولکیـە ڕێکخـراوە، لەگـەڵ نـووسراوی نەزارەتـی ناوەخـۆی شـکۆدار بەیەکـەوە ڕاگەیەنـدراوە و پێشـکەش کـراوە، لـەم بابەتـەدا جەنابـی پەیوەندیـداری خەلافـەت بـە فەرمانـی پاشـا چ بفەرمووێـت ئـەو جێبەجـێ دەکرێـت.
سەدری ئەعزەم

هەواڵنامەی کتێب

<table>
<tr><td>İ.ML</td><td>00030.00015</td><td>12 شەعبان 1316</td></tr>
<tr><td colspan="3">
بابی عالی
فەرمانگەی سەدارەت
دیوانی هومایۆنی ئێستا
٢٤٨٩
جەنابی پایەبەرزی ئەفەندم
لەمەوپێش سلێمان بەگ بەڕێوەبەری تەلەگرافی کەرکووک بووە، دوای ئەوەی ئەرکەکەی بۆ بەڕێوەبەرایەتی تەلەگرافی دیاربەکر گواستۆتەوە، ٩٦٠٠ قوروش قەرزاری سندوقی دارایی شارەزوورە، کەچی سەنەدی ئەم قەرزە دیار نییە، ئەمڕۆش لەبارەی مان و نەمانی ناوبراو هەروەها ئاخۆ لە ئەرکەکەی بەردەوامە یاخود بەردەوام نییە هیچ زانیاریەکمان نییە، لەبەر ئەوەی کات تێدەپەڕێت بە یاسا وەرگرتنەوەی قەرزەکە هیچ بە یاسایی نەماوە، لە بارەی تەرقین قەید کردنی نووسراو حەواڵەی نەزارەتی دارایی بەهیە کراوە، داواکاریش لە فەرمانگەی دارایی شورای دەوڵەت دراوەتە قەڵەم، راگەیەندراوە و پێشکەش کراوە، لەم بابەتەدا جەنابی پەیوەندیداری خەلافەت بریار و فەرمانی چی بێت جێبەجێ دەکرێت، بۆ ئەم مەبەستەش نووسراو کرا ئەفەندم.
سەدری ئەعزەم
</td></tr>
</table>

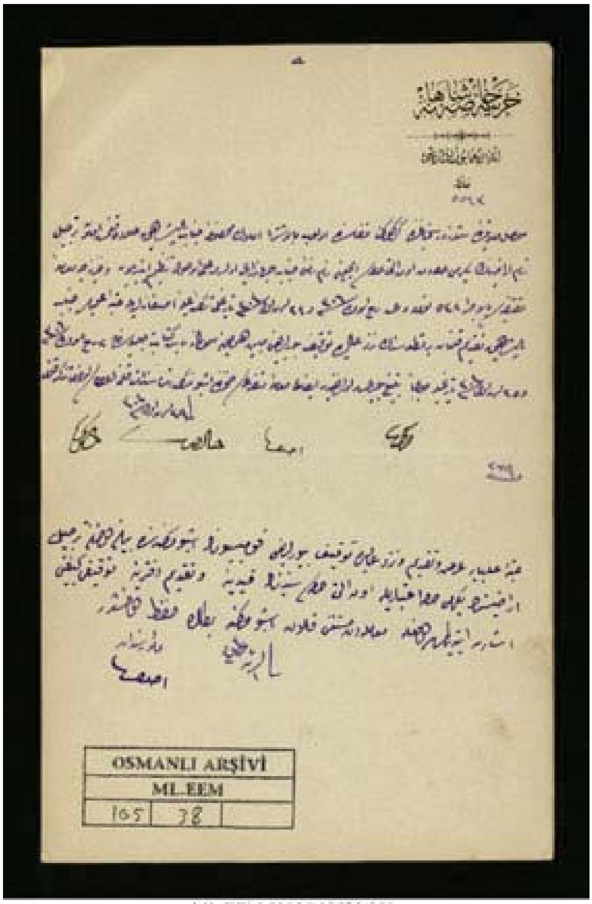

ML.EEM.00105.00038.001

ML.EEM	00103.00065	28 جەمادی کۆتایی 1316

خەزینەی تایبەتی شاهانە
فەرمانگەی هومایۆنی قەڵەمەکان
ژمارە ٤٢٢٦

بە عەتەبەی عالیە راگەیەندراوە و پێشکەش کراوە، هەروەها لە خودی عالی دەست بەسەر کراوە، نووسراوی ئەم بابەتە لە قۆمیسیۆن راگەیەندراوە، لە پاشکۆی ویلایەتی موسڵ قەزای کەرکووك سەر بە سانجەقی شارەزور زەوی بە ناوی تەرجیل ٢٠ بەشی بێ خاوەنە، سەنەدی ١٦ بەشی لەلایەن عالیەوە دەست بەسەرە و بۆ ئەو تەرخان کراوە.
سەنەداتی فەرمانبەر

Y.PRK.ASK.00147.00014.001

هەواڵنامەی کتێب

Y.PRK.ASK	00147.00014	26 شەعبان 1316

پایەی سەر عەسکەری
قەڵەمی تۆمار
تایبەتی
تەلەگرافنامـە لـە موشـیرەتی شـكۆداری لەشـكری شەشـەمی هومایـۆن هاتـووە، ئـەو تابـورەی لـە چەمچەماڵـە ئەرزاقـی سـەربازی و كەلوپەلـی دانیشـتووان بگەیەنـن، ئـەو مەفرەزەیـەی لەگـەڵ ئـەو كاروانـە بـۆ سـلێمانی ڕۆیشـتووە، لـە دووری دوو كاتژمێـر لـە كەركـووك لەلایـەن هـۆزی شـوان كـە زیاتر لـە ٣٠٠ پیـادە و سـوارە چەتەیەك هێرشـیان كراوەتـە سـەر و دوای بـەردەوام بوونـی پێنـج كاتژمێـر شـەر لەگـەڵ ئـەو مەفـرەزە سـەربازیە بەشـێك لـەم ئەرزاقـە سـەربازی و بەشـێك لـە كاروانەكـە لەنـاو چـوون، ئـەو بەشـەی لـە كاروانەكـە ماوەتـەوە لەگـەڵ مەفرەزەكـە بـۆ گونـدی چیمـەن ڕۆیشـتوون، هەروەهـا لـە سـەربازی شـاهانە یـەك سـەرباز شـەهید بـووە و دوو كەسـیش برینـدار بـوون و یـەك چاوشـیش وونـە، لەوانـی تریـش ١٠ كـەس برینـدارە، لـە بەرامبـەر ئـەوەش لـە كەركـووك ١٠٥ و لـە چەمچەمـاڵ مەفرەزەیەكـی ٦٠ پیـادە دیسـان لـە چەمچەمـاڵ ٤٥ پۆلیـس نێـردراون، لـە ئەنجـام ڕادەگەیەندرێـت، لـە قوماندانیەتـی فرقـەی ١٢ بـە تەلەگرافنامـە ئامـاژەی پێكـراوە، هـۆزی شـوان لـە مەملەكەتـی خۆیـان شـەڕ دەكـەن، هەروەهـا هـۆزی شـوان هۆزێكـی گـەورەن، تـا دوا ئامـاژە مەفـرەزە نەچۆتـە نـاو شـوانەكان، لـە ئەنجـام پێویسـتە زوو زانیاریـەكان ڕابگەیەندرێـن، لـە وەڵامـدا قوماندانیەتـی ناوبـراو ئـاگادار كراوەتـەوە، نـووسراو نوسراوەتـەوە و زانیـاری دراوەتـە بابـی عالـی و زانیاریـەكان دەسـت كەوتـووە، چۆنیەتـی جێبەجـێ كردنـی كارەكـەش پەلـەی لـێ بكرێـت، بڕیـار و فەرمـان بـۆ جەنابی ئـەو كەسـەیە كـە فەرمـان دەردەكات.
ڕزا سەر عەسكەر

Y.A.HUS 392/71

Y.A.HUS	00392.00071	24 شەعبان 1316

بابی عالی
فەرمانگەی سەدارەت
دیوانی هومایۆنی ئێستا
١٣٤١

بەهـۆی خراپـی کارگێـری فەرمانبەرانـی مولکیـەی سـانجەقی کەرکـووك عەشـیرەتەکان سـوود لـە نەبوونـی ئامـادەکاری و خراپـی کارگێریەکـەی وەردەگـرن و چەندیـن ناکۆکـی کەوتۆتـە نێـوان عەشـیرەتەکانەوە، لەلایـەن فەرمانبەرانـی ناوهاتـووەوەش بـە چـاوی کێشـە سـەیری بابەتەکـە ناکـەن، نـووسراو لـە والای سەرعەسـکەر هاتـووە و بـۆ جێبەجـێ کردنـی کارەکـە نـووسراو بـۆ نەزارەتـی ناوەخـۆی شـکۆدار کـراوە، بـە پێویسـت زانـراوە کێشـە و ناکۆکـی نێـوان ئـەم عەشـیرەتانە نەهێڵدرێـت و نەهێشـتنی کوشـتن و هێورکردنـەوەی بارودۆخەکـە نـووسراو بـۆ نەزارەتـی ناوهاتـوو کـراوە تـا والیـەك بـۆ ویلایەتـی موسـڵ دابمەزرێـت، ئـەم نـووسراوە لەگـەڵ هاوپێچ راگەیەنـدراوە و پێشـکەش کـراوە، لـەم بابەتـەدا بریـار و فەرمـان هـەر چییـەك بێـت جێبەجـێ دەکرێـت.
سەدری ئەعزەم

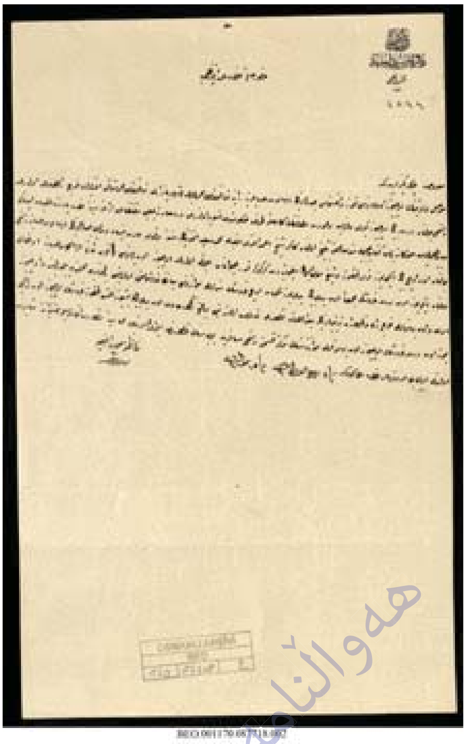

هەواڵنامەی کتێب

BEO	0001170.087718	15 ڕەبیعی یەکەم 1316

بابی عالی
فەرمانگەی کاروباری ناوەخۆ
قەڵەمی تۆمارکردن
ژمارە ١٨٦٤
جەنابی پەیوەندیداری سەدارەت لایەنی عالی
ڕاگەیەندراوی بەندە
خشتەی ساڵی ٣١٠ ی تەمموز و ئۆغستۆسی ویلایەتی موسڵ بە ناردنی هەژماری قائیمقامی ڕانیە محەمەد سەبری ئەفەندی و قائیمقامی شەهربازار محەمەد شەوقی ئەفەندی خەرجی ڕێگایان هەیە و تۆمار کراوە، ٤٣٢٠ خەرجی هاتن و ڕۆیشتنی بە تەواوەتی لەلایەنی حکوومەت ڕێکخراوە، بە فەرمانی پاشای جەنابی پاشا بۆ دەرسەعادەت هێنراوە، لە مابەینی هومایۆنی ملوکانەی باش کیتابەتی شکۆدار بە شوێن خۆی ڕاگەیەندراوە، محەمەد سەعید ئەفەندی نەوەی کاکە شێخ ئەحمەد ئەفەندی لەم ساڵەدا خشتەی مارت و نیسان و مایس نێردراوە ئەو هەژمارەی تۆمار کراوە ١٣٢٤٩ هەروەها شێخی ناوبراو لە سلێمانی تا کەرکووک وەکو کرێی ئاژەڵەکانی ساڵی ٣١١ کانوونی دووەم ئەو هەژمارەی کە نێردراوە و تۆمار کراوە ٢١٤ قوروش بە کۆکراوەیی ٧٧٨٣ قوروش لە موازەنەی ساڵەکاندا شوێنگرەوەی نییە، بە گفتوگۆ بە خۆچێی ڕاگەیەندراوە، هەروەها ساڵی ٣١٠ و ٣١١ خەرجی ڕێگا و ئەوانەی ڕێکخراوە دوای دابین کردنی هیچی نەماوەتەوە، لەم پارە باسکراوانەدا لە ١٧٥٦٩ قوروشدا، ٣١٠ و ٢١٤ قوروش لە موازەنەی ساڵی ٣١١ لە بەشی مەرکەزدا لە بەشی ڕۆژانەی میوانەکان تۆمار کراوە، ئەوەی ماوەتەوە جێبەجێ کردنی هەژمارەکەی بە ووتەی نەزارەتی ژمێریاری مۆڵەت دراوە، لەم بابەتەدا بریار و فەرمان بۆ جەنابی ئەو کەسەیە کە فەرمان دەردەکات.
نازری کاروباری ناوەخۆ

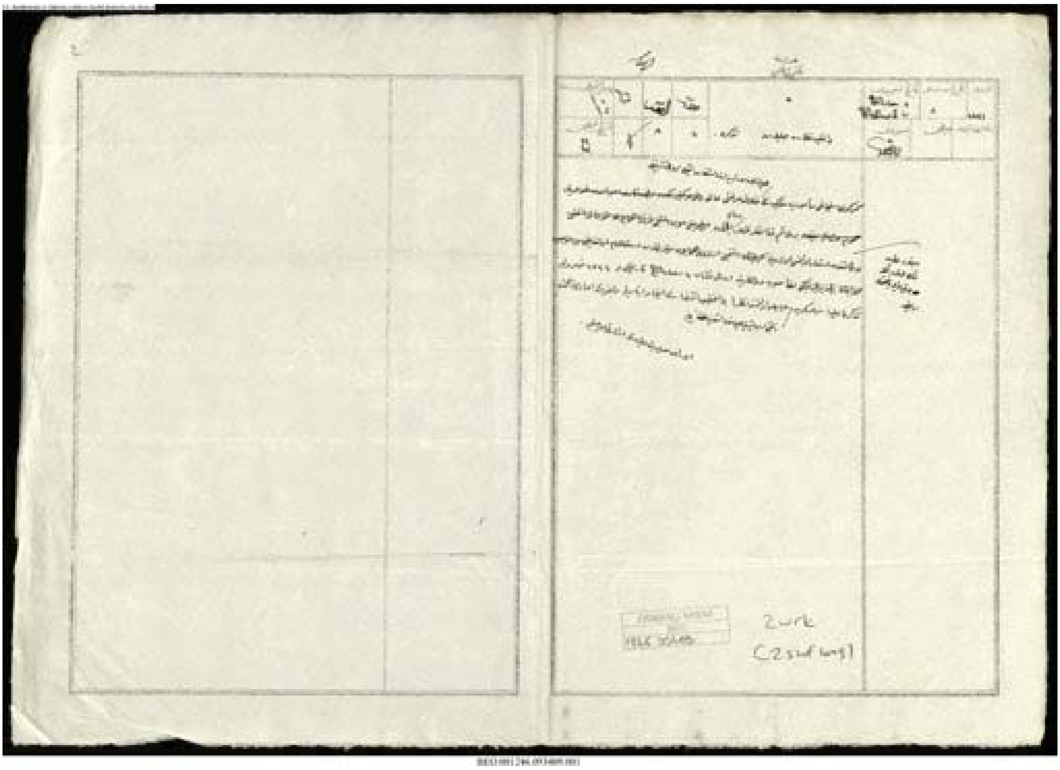

BEO	001246.093409	8 شەعبان 1316

بۆ نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدار
لــە فەرمانبەرانــی مولکیــەی ســانجەقی کەرکــووک بەهــۆی بەڕێوەبردنــی کارگێڕیەکــی خــراپ و ســوود وەرنەگرتــن لــە ئامادەکاریــەکان، لــە نێــوان عەشــیرەتەکان تاقمێــك ئــاژاوە دروســت بــووە و بەردەوامــە، هەروەهــا ئەمانــەش لەلایــەن فەرمانبەرانــی ناوبــراو بــە چــاوی تۆمارنەکــراو ســەیر دەکرێــت، نــووسراوی ســەر عەســکەر لــە مێــژووی ٦ شــەعبان ١٣١٦ ژمــارە ١٧٢٤ نێــردراوە و بــە ئامــاژەی موشــیرەتی لەشــکری شەشــەمی شــکۆدار لێکۆڵینــەوە لــە بابەتەکــە دەکرێــت و رادەگەیەندرێــت، هیممــەت بکرێــت لــە ناردنــەوەی هاوپێــچ.

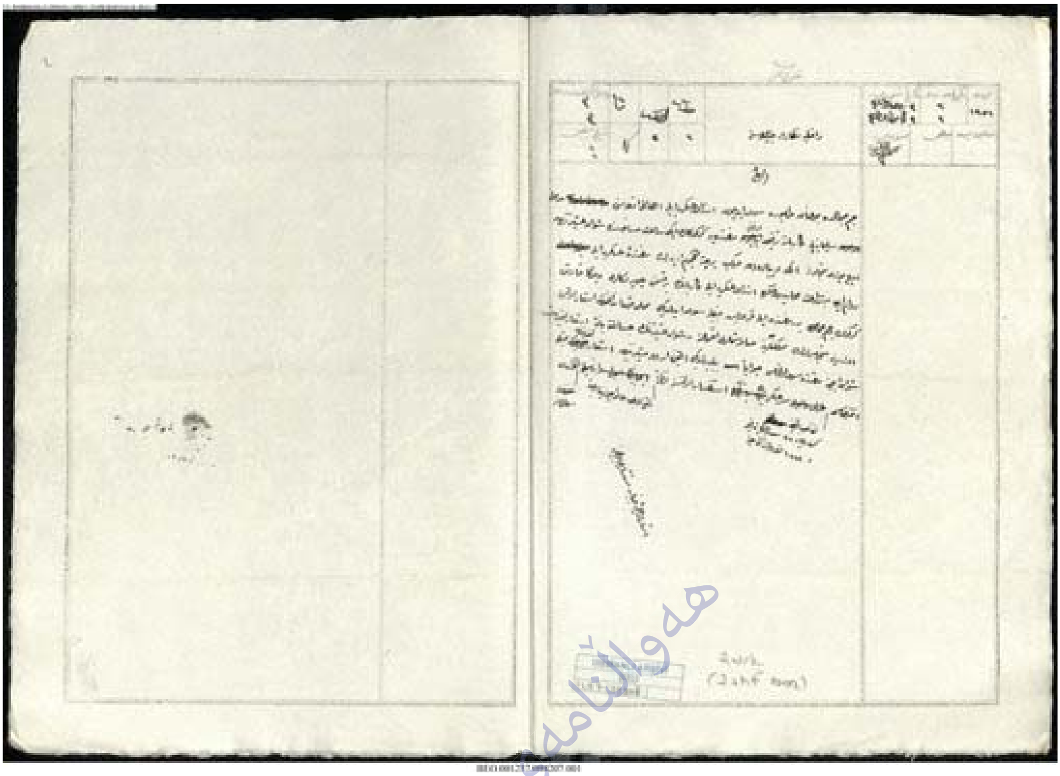

هەواڵنامەی کتێب

BEO	001257.094207	3 ڕەمەزان 1316

بۆ نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدار
ئـەو تابـورەی لـە چەمچەماڵـە لەگـەڵ ئەرزاقـی سـەربازی بەرێکـراون، ئـەو کاروانـەی کـە کەلوپەلـی خەڵکـی هەڵگرتـووە لەگـەڵ مەفرەزەکـە ڕۆیشـتوون، لـە دووری دوو کاتژمێـر لـە کەرکـووك هـۆزی شـوان زیاتـر لـە ٣٠٠ ئەسـپ سـوار و پیـادە وەکـو چەتـە هێرشـیان کـردووە، لەگـەڵ مەفـرەزەی سـەربازی مـاوەی پێنـج کاتژمێـر شـەڕیان کـردووە، دواتـر ئەرزاقـی سـەربازی و بەشـێکی کاروانەکـە لەنـاو چـوون لەبەرامبـەر ئـەوەدا لـە کەرکـووك و چەمچەمـاڵ لـە هـەر یەکـە مەفرەزەیـەك لەگـەڵ ٤٥ پۆلیـس هاتـوون، لـە قوماندانیەتـی خۆچێـی ڕاگەیەنـدراوە، ئەگـەری ئـەوە هەیـە ئەوانـەی بوێـری ئـەو کارەیـان کـردووە گەراونەتـەوە مەملەکەتـی خۆیـان، هەروەهـا وەڵام هاتـووە لەسـەر بوێـری هـۆزی شـوان تـا دوا ئامـاژە کـە دەرچـووە، مەفـرەزە نەچۆتـە نـاو شـوان، موشـیرەتی لەشـکری شەشـەم ئامـاژەی پێکـردووە، نـووسراوی مێـژووی ٢٨ شـەعبان ١٣١٦ ژمـارە ١٨١٢ بـۆ دەوڵـەت نێـردراوە، لـە سـەر عەسـکەر پرسـی لەسـەر کـراوە، بـە تێروانیـن لـەم پرسـە هیممـەت بکرێـت تـا خوێندنـەوەی بـۆ بکرێـت و بەپەلـە ڕەوان بکرێتـەوە.

BEO.001265.094869.002

29 رەمەزان 1316	001265.094869	BEO

بۆ جەنابی سەدری ئەعزەم لە پەیوەندیدارانی سەدارەت

لـە قـەزای گولعەنبـەری سـلێمانی، سـەربازی شـاهانە مووچـەی رەمەزانیـان وەرنەگرتـووە، بۆیـە هێرشـیان کردۆتـە سـەر خانـەی ئەفسـەر و قائیمقـام و لـە مەرکـەزی سـلێمانیش پۆلیسـی پاراسـتن بـە گشـتی هێرشـیان کردۆتـە سـەر فەرمانگـەی حکوومـەت و موتەسـەرفیەت، تاقمێـك مامەڵـەی سـووکایەتیان ئەنجـام داوە، ئێسـتا بریارنامـەی بـە تەلەگـراف لـە ئەنجوومەنـی کارگێـری سـلێمانی وەرگیـراوە، تێیـدا رایدەگەیەنێـت مووچـەی مانگـی رەمـەزان و جەژنیـان پـێ بدرێـت، هەروەهـا بـە تێروانیـن لـە پاراسـتنی حکوومـەت لـە هەژمـاری باجـی مەروماڵاتـی سـاڵی داهاتـوو ئاقچـە قـەرز بکرێـت و کارگێـری سـەربازی جێگیـر بکرێـت، لـە بـارەی قەرزەکـەش لـە سـانجەقی کەرکـووك داوای ئـەرزاق کـراوە، بۆیـە لـە کاتـی جێبەجـێ کردنـی هـاوکاری سـەدارەتی شـکۆدار پێویسـتە، تـکا دەکرێـت کارەکـەی سـانجەقی سـلێمانیش جێبەجـێ بکرێـت، فەرمـان.

بە ناوی والی موسڵ یاریدەدەر حەمدی

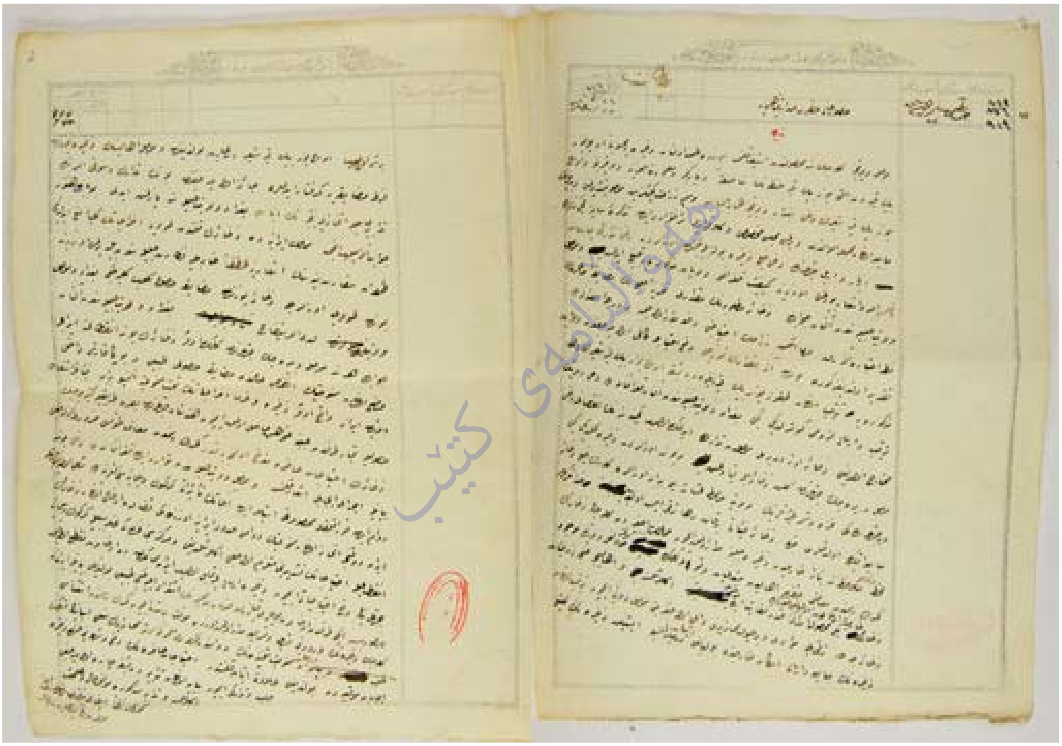

هەواڵنامەی کتێب

24 جەمادی کۆتایی 1316	02131.00022	DH.MKT

بۆ جەنابی پەیوەندیداری سەدارەت
لە ویلایەتی موسڵ ئەو دانەوێڵەی ئەم ساڵە دێت، بە گوێرەی پێویستی زەخیرە هەژمار کراوە و داواکراوە، سێ ئەوەندە لە ١٠٠ هەزار قیەدا ٦٠٠ هەزار قیە گەنم بۆ ویلایەتەکانی دیاربەکر و مەعمورەتولعەزیزە، هەروەها ٣٠٠ هەزار قیە جۆ لە ویلایەتی بەغداد یەکسەر بفرۆشرێت، جگە لەوەی پێش ئەوەی وەرزی کشتوکاڵ بەسەر بچێت، بگاتە موسڵ، لەو ناوچانەی شوێن گرەوەکان دەفرۆشرێت پارەکانیان بدرێت، ئەو بڕیارانەی لە ئەنجومەنی تایبەتی دێت لەگەڵ نووسراوی سەدری ئەعزەم کە دێت، نووسراو بکرێت. لە لایەنی هەولێریش ئەگەر ئەو زەخیرەی بە کۆمەڵێك ئەسپ دەگوازرێتەوە، دوای پەیدا کردنی، بڕیار و فەرمان دراوە تا لەوێوە ڕێگەچارەیەك بۆ گواستنەوەی بدۆزرێتەوە، لە چۆنیەتیشی بە تەلەگراف، ویلایەتی ناوبراو ئاگادار کراوەتەوە، هەروەها ئەو وەڵامەی لە ویلایەتی موسڵی شکۆدار وەرگیراوە، بڕی زەخیرەی داواکراو بە ڕەچاوکردنی خەزینەی شکۆدار، بە گوێرەی توانا پێداویستی کشتوکاڵ بە شێوەیەکی یەکسان دابەش بکرێت، لەوە بڕێکی کەمتر دابەش بکرێت، بە گوێرەی پڕ کردنەوەی پێداویستی نابێت، لە ویلایەتی ناوهاتوو لە ٩٠٠ هەزار قیە زەخیرە ڕێکخراوە، جگە لەوەش ١٠٠ هەزار قیە جۆی تریش ڕێك خراوە، پێویستی ناردنی نیشان دراوە، لە ویلایەتی بەغدادی شکۆدار تەلەگرافنامە وەرگیراوە، هێشتا ویلایەت پێویستی لەوە زیاترە، بۆیە دەبێ زەخیرە لە موسڵەوە بێت، هەر خۆشی ساڵی ڕابردوو کەموکوریەکانی لە موسڵ و لایەنەکانی تر لەو زەخیرانەی کە هاتووە پێویستی پڕ کراوەتەوە، هەروەها ئەم ساڵە لەم شوێنانە هەروەك دیارە زەخیرە نەهاتووە، لە لایەنەکانی تر هۆزەکانی غەزە و شەمەر لەگەڵ ئەو هۆزانەی کە بەستراونەتەوە بە ویلایەت بەیەکەوە زەخیرە دەفرۆشن، ئەو زەخیرانەی کە دێنە ئەوێ نرخی زەخیرەکان بە پارەیەکی زیاتر دەفرۆشن، هەروەها ئەو زەخیرانەی کە لە دەرەوەی وڵات لە وڵاتی بێگانەوە دێت، لە گومرگ خۆش بن، تا خەڵك سوودی لێ وەربگرن. جگە لەوە ئەو زەخیرانەی کە لە ناو ویلایەت بوونیان هەیە و لە دەرەوە نەهاتوون، دەرکەوتووە بەش ناکات، بۆیە بڕی نرخەکەی لەسەر خەڵك گران دەبێت و نرخی زەخیرەکان بەرز دەبێتەوە، لەم بارەیەوە ئەو زەخیرەی بۆ ویلایەتی موسڵ دابینکراوە، دەرکەوتووە لە فرۆشتن و ناردنی لە دەرەوەی توانای ئەو دایە، ئەو زەخیرەش شتێکی ئاوا نییە، ئەوەی پێك هاتووە لە ٣٠٠ هەزار قیە جۆ، خەڵکی موسڵیش لە ڕووی زەخیرەوە تووشی کێشە بوونە و ئەوەش باش نییە، بۆ چارەسەرکردنی و ناردنی زەخیرە، پێویستە ئامادەکاری بە پەلە ئەنجام بدرێت، ئەم زانیاریانەش بۆ ویلایەتی بەغدادی شکۆدار نووسراوە، لەم بارەشەوە هێشتا وەڵام وەرنەگیراوە، بەڵام هێنانی زەخیرە لە خاکی ئێران دێت ئاسایی بووە، کەچی ناردنە دەرەوەی بە هەموو شێوەیەك قەدەغەکرا، بۆ ڕێزگرتن لە ڕاگەیەندراوی باڵیۆزی تەهران، لە نەزارەتی دەرەوەی شکۆدار ئاگادارکردنەوە هاتووە، لەبەر ئەو هۆکارانە ئەگەر لە نێوچەوانی زەخیرەوە تووشی بێزاری بێت و نەبێت، لەکاتی پرسین ئەو وەڵامەی کە لە ویلایەتی بەغدادی شکۆدار دێت، هەموو ساڵ ئەوەی دەدرێتە موسڵ ئەو زەخیرانەی لەم لایەنانەوە دێت، ئەو زەخیرانەش کە قەدەغەکراون دیار و ئاشکران، لە قەدەغەکراوەکانی ناو ویلایەت بۆ نموونە زەخیرەی خورما قەدەغەکراوە بنێردرێت، بۆ سوود وەرگرتن لە نرخەکەی لەلایەن بازرگانەکانەوە بهێنرێت، ئەو زەخیرانەی لە لایەنی هیندستان لە ڕێگەی بەسراوە دێن، بە گوێرەی پێداویستی دانیشتووان تا چەند پێویستیان پێیەتی بەم ڕادەیە لە ڕەسمی گومرگ خۆش بن، ئەم کارەش پێویستە، بۆیە بۆ جێبەجێ کردنی ئەم کارەش ڕاگەیاندن نێردراوە، هەروەها لە ویلایەتی موسڵی شکۆدار ئەو تەلەگرافنامەیەی کە هاتووە، ئەم ساڵە بەردەوام دەبێت ئەو دانەوێڵەی قورغ دەکرێت و دەستی بەسەر دادەگیرێت کاریگەریەکانی بەسەر سانجەقەکانی کەرکووك و سلێمانی بە شێوەیەکی گشتی دەبێت، ئەگەر بێتو قەدەغەکراوەکانی سەر ئێران بەردەوام بێت، ئەو زەخیرانەی لە سنووری ئێرانەوە دێنە ناو قەزاکانەوە بوەستێت، ئەوا پێداویستیەکان زۆر زیاد دەکەن، هەروەها لە مەرکەزی سانجەق بۆ پڕکردنەوەی پێداویستی کەرکووك و سلێمانی ناردنی زەخیرە جێبەجێ ناکرێت، ئەگەر بێتو هێنانی زەخیرەش لە ئێرانەوە بوەستێت، ئەوا لە هەردوو لا ڕێگای هاتنە ژوورەوە دادەخرێت، بەم جۆرەش قاتوقڕی دروست دەبێت، بۆیە نووسراو هاتووە ماوەیەك بە شێوەیەکی کاتی ئەو زەخیرانەی کە لە ئێرانەوە دێن بۆ ئاسانکاری و خێراتر کردنی کارەکان ڕسوماتی گومرگ وەرنەگیرێت، جگە لەوەی ئەوەی قەدەغەکراوە بە هەمان شێوە ڕێنماییەکان بەردەوام بێت، بۆ دابینکردن و ئاسانکاری کردن لە پێداویستی ئێستاش زەخیرەکان بهێنرێن، بۆ ئەمەش ئامادەکاریەکان ڕاگەیەندراوە، تێگەیشتوون کە چارەی تر نییە، بۆ ئەنجامدانی ئەو کارانەی کە باس کراوە، پێویستی بە مۆڵەتی سەرووی جەنابی پەیوەندیداری وەکالەتە.

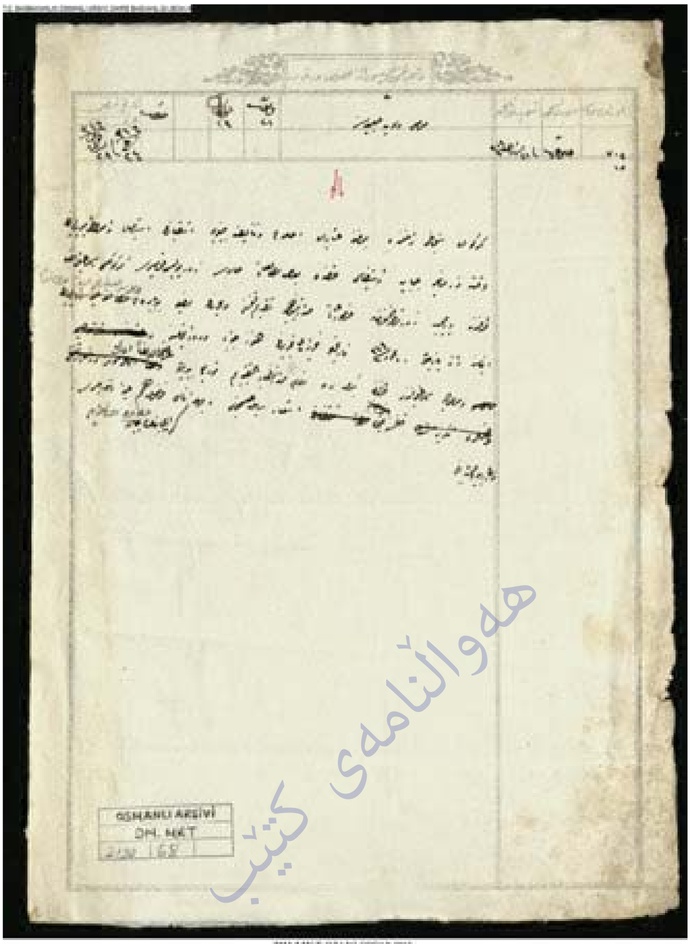

DH.MKT.02130.00068.001

هەواڵنامەی کتێب

DH.MKT	02130.00068	24 جەمادی کۆتایی 1316
بۆ ویلایەتی موسڵی شکۆدار لە ناو سانجەقی کەرکووك بۆ ئاشت کردنەوەی نێوانی هەندێك عەشیرەتەکان و نەهێشتنی چەتەکان جگە لەمە بۆ کۆکردنەوی پارەی میری لە کات و وەختی خۆیدا هەندێك خوێندنەوە لەلایەن قۆمیسەری پۆلیسی زور ئیسماعیل ئەفەندی کەرکووکی دراوەتە موتەسەرفی زور لەوێشەوە دراوەتە پەیوەندیداری سەدارەت، ئەم خوێندنەوەی لەلایەن ویلایەتی شکۆداریش کراوە، نووسراو لە مێژووی ٢٠ تەمموز ١٣١٤ نووسراوەتەوە، کەچی تا ئێستا وەڵام نەهاتووە، هەروەها ئەمجارە لەلایەن ئیسماعیل ئەفەندی داواکاری پێشکەشی پایەی سەدارەت کراوە، لەسەر ئاماژەی پێشوو هیممەت بکرێت لە جێبەجێ کردنی.		

DH.MKT.02156.00034.001

DH.MKT	02156.00034	21 شەعبان 1316

بۆ جەنابی پەیوەندیداری سەدارەت
کاتـی خـۆی وەکـو سـەرکردەکانی تـر بـۆ ئـەوەی کەسـوکار و نزیکەکانـی تووشـی رووداوێـك نەبـن بـە مەرجـی نیشـتەجێ بـوون لـە کەرکـووك نیشـتەجێ بـووە، مانگانـەش ١٠٠٠ قـوروش مووچـەی بـۆ براوەتـەوە، لـەم دواییـە لەبـەر مەسـەلەی کوشـتن و تاڵانکاریەکانـی نێـوان تاڵەبانیـەکان و هەمەونـدەکان کەرکووکـی بەجـێ هێشـتووە و چۆتـە بازیـان، بـە مەرجـی جێبەجـێ کردنـی پێشـنیاری میـری کەسـوکار و نزیکەکانـی کـە لـە ٣٥ کـەس پێـك هاتـوون، بەیەکـەوە نیشـتەجێ بکرێـن، لـە چـواردەوری موسـڵ شـوێنێك دابیـن بکرێـت و بـە گوێـرەی کارەکـە لـە ژاندارمـە تۆمـار بکرێـن و مووچەیـان لـە سـندوقی دارایـی ویلایـەت دابیـن بکرێـت، ئەمـەش لەلایـەن عەلـی فەتـاح سـەرۆکی فرقـەی هەمائیلـی هەمەوەنـد داواکـراوە، بـۆ ئەمـەش سـەرۆکی ناوهاتـوو لـەوێ نیشـتەجێ کـراوە و مووچەکەشـی لـە سـندوقی دارایـی رێکخـراوە و هـۆکاری جێبەجـێ کردنیشـی تـەواو بکرێـت، نـووسراو لـە مێـژووی ٢١ تشرینـی دووەم ١٣١٤ ژمـارە ١٣٧ ویلایەتـی موسـڵ وەرگیـراوە، بـە هاوپێـچ پێشـکەش کـراوە، بـە تێروانیـن لـە وێنەیەکـی راگەیەندراوەکـە جێبەجـێ کـردن و راگەیاندنـی راوبۆچوونـی پەیوەندیدارانـی وەکالەتـە.

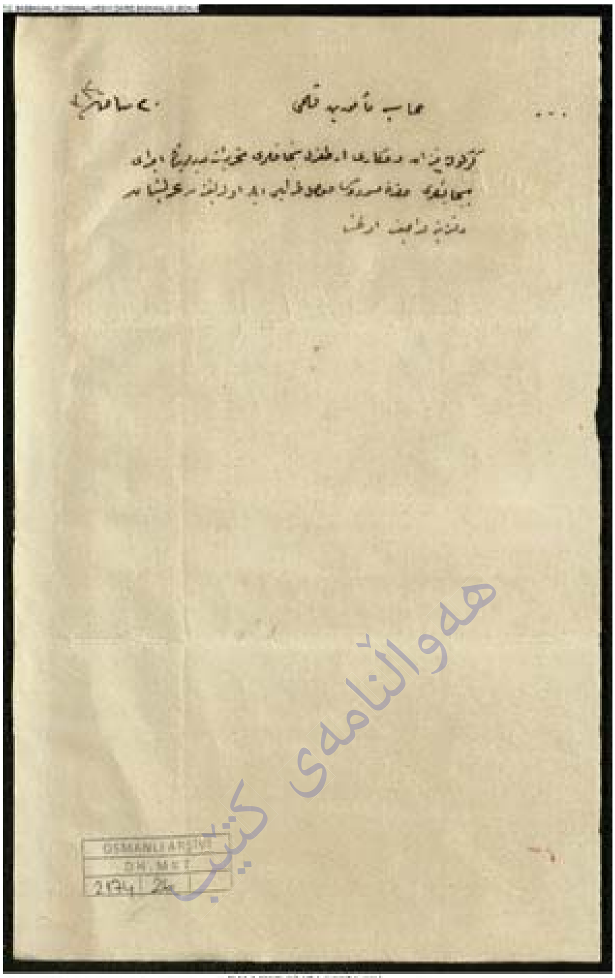

DH.MKT.02174.00026.001

هەواڵنامەی کتێب

<table>
<tr><td>DH.MKT</td><td>02174.00026</td><td>21 شەوال 1316</td></tr>
<tr><td colspan="3">بۆ قەڵەمی فەرمانبەرانی ژمێریاری
بۆ گۆرینەوەی بەرێوەبەری تەحریراتی سانجەقەکانی کەرکووک و قەزان و هەکاری و ئەرتوغرول لە رەشنووسی بابەتەکە پێداچوونەوە لە دەفتەری موسڵ و تەرابلوس و عەرەبستان کراوە.</td></tr>
</table>

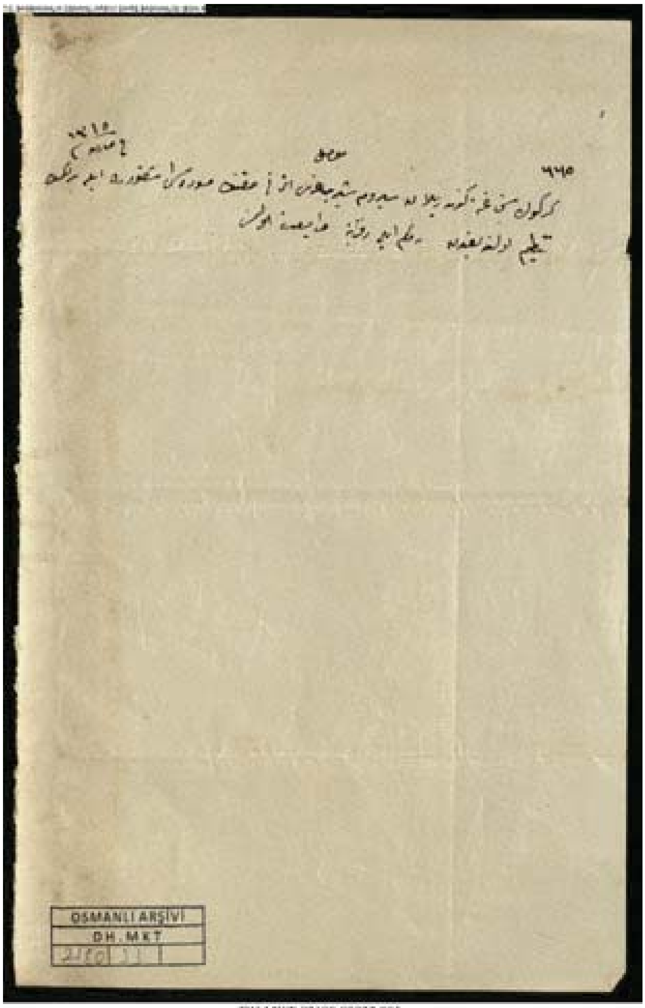

DH.MKT.02180.00033.001

DH.MKT	02180.00033	8 زیلقەعدە 1316
موسڵ هەشت یەکی دەرزی سەروم کە بۆ سانجەقی کەرکووك نێردراوە، ڕەشنووسەکەی لەگەڵ ئیشقۆدرە بەیەکەوە ڕێکخراوە، چۆتە دەفتەری سەرۆکایەتی.		

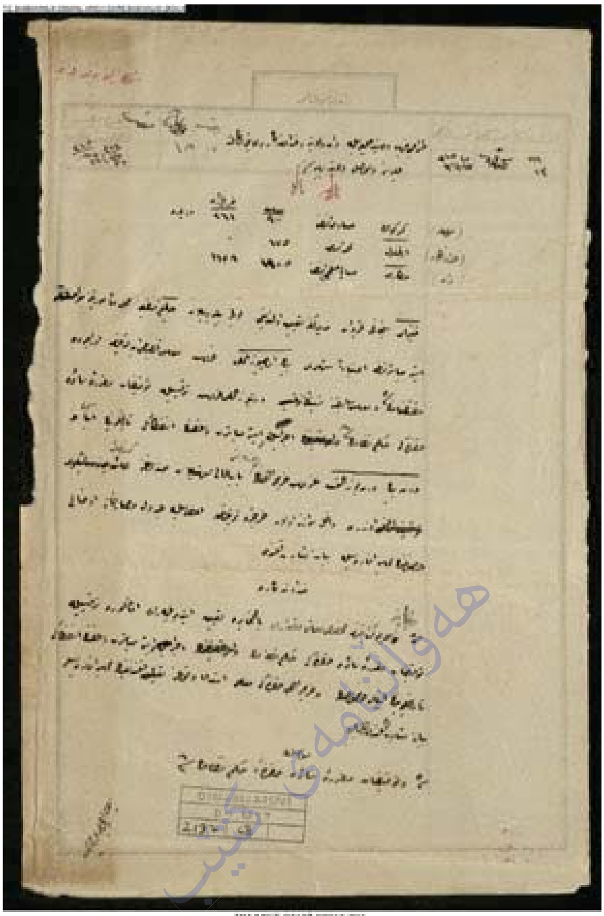

DH.MKT	02187.00068	28 زیلقەعدە 1316

بۆ ویلایەتی موسڵی بەهیە
لە سانجەقی كەركووك سەر بە ویلایەتی موسڵ سادق ئەفەندی لە بەڕێوەبەرایەتی تەحریرات بە مووچەی ٩٠٠ خەرجی ڕێگا ٣٦١ دەست بەكار دەبێت.

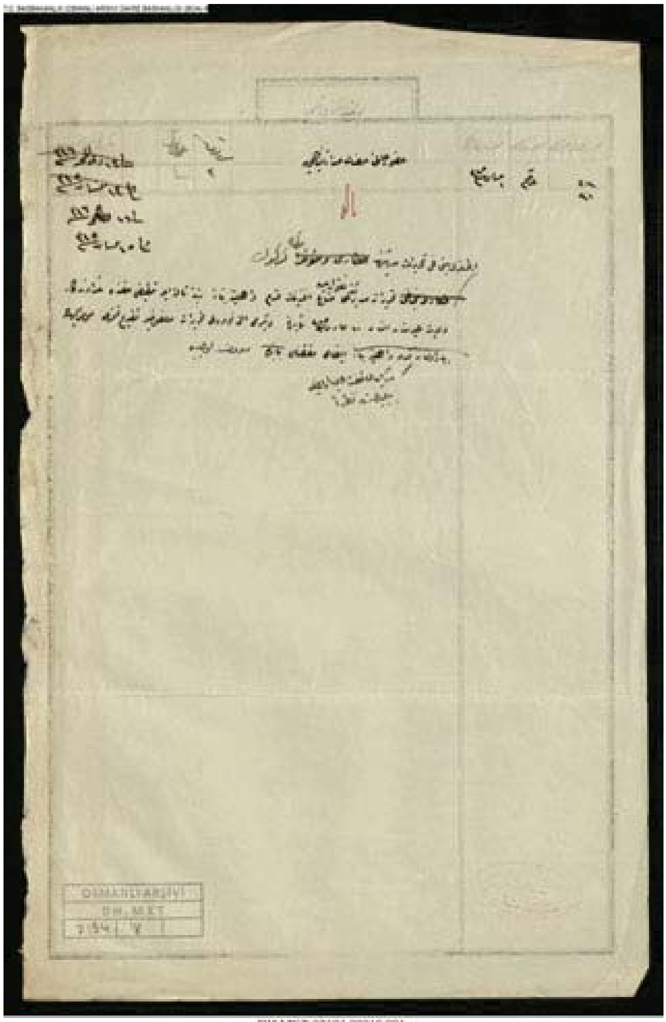

DH.MKT.02194.00018.001

<table>
<tr><td>DH.MKT</td><td>02194.00018</td><td>16 زیلحیجە 1316</td></tr>
<tr><td colspan="3">بۆ لایەنی پەیوەندیداری سەدارەت
ئەمجـارە سـاڵح ئەفەنـدی لـە بەڕێوەبەرایەتـی تەحریراتـی سـانجەقی ئەرتوغـرول بـۆ بەڕێوەبەرایەتـی سـانجەقی کەرکـووك گوازراوەتـەوە، لەبـەر لێهاتووییەکەشـی بـە پلـەی سـێیەم پاداشـت بکرێـت، لـە نـووسراوی ویلایەتـی خوداوەنـدکاری عالـی نـووسراوی ١٠ مـارت ١٣١٥ ژمـارە ٢٦ وەرگیـراوە هاوپێـچ پێشـکەش کـراوە، ڕاگەیەنـدراوە ناوبـراو شـایەنی ڕێزلێنانـە، بـەم تێڕوانینـە جێبەجـێ کردنەکـەی ڕاگەیەنـدراوە.</td></tr>
</table>

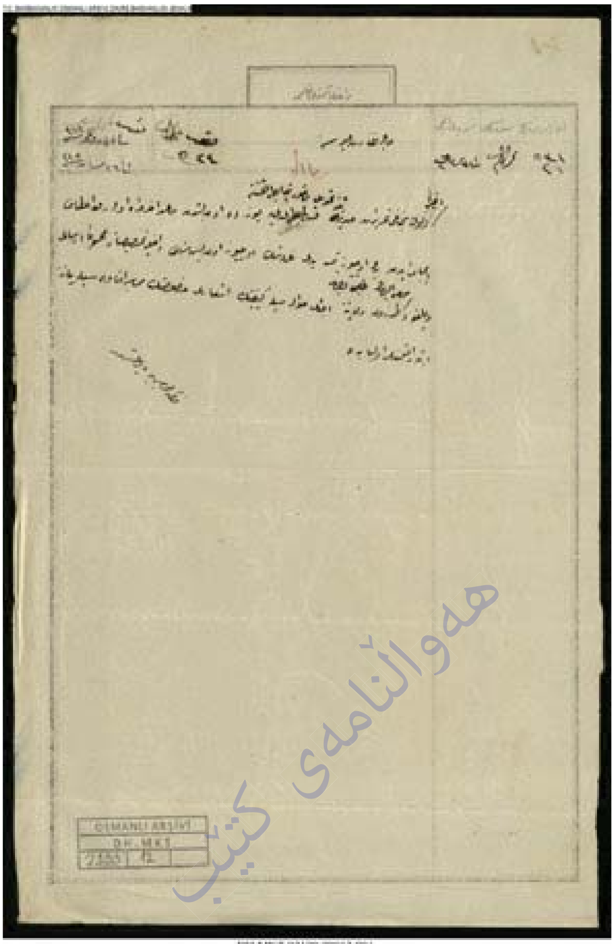
OSMANLI ARŞİVİ
DH.MKT

DH.MKT.02199.00012.001

هەواڵنامەی کتێب

27 زیلحیجە 1316	02199.00012	DH.MKT

بۆ نەزارەتی دارایی عالی
لـە کۆتاییـدا سـاڵح سـوبحی ئەفەنـدی ئەرکەکـەی بـۆ بەڕێوەبەرایەتـی تەحریراتـی سـانجەقی کەرکـووك گوازتۆتـەوە، وەکـو هـاوکاری لـە سـەدا ١٥ خەرجـی ڕێـگای هەیـە، بـۆ وەرگرتنـی ئـەم بـڕە پارەیـە، کـە دەکاتـە ١٣٧٧ قـوروش لـە سـاڵی ١٣١٥ لـە دەرماڵـەی ناوخـۆ هەژمـار دەکرێـت و دەنێردرێـت یاخـود لەسـەر داواکاری ناوبـراو بـە حەواڵەکردنـی بـۆ ویلایەتـی ترابـزۆن، بـە ووتـەی ژمێریـاری چۆنیەتـی کارەکـە ڕاگەیەنـدراوە.

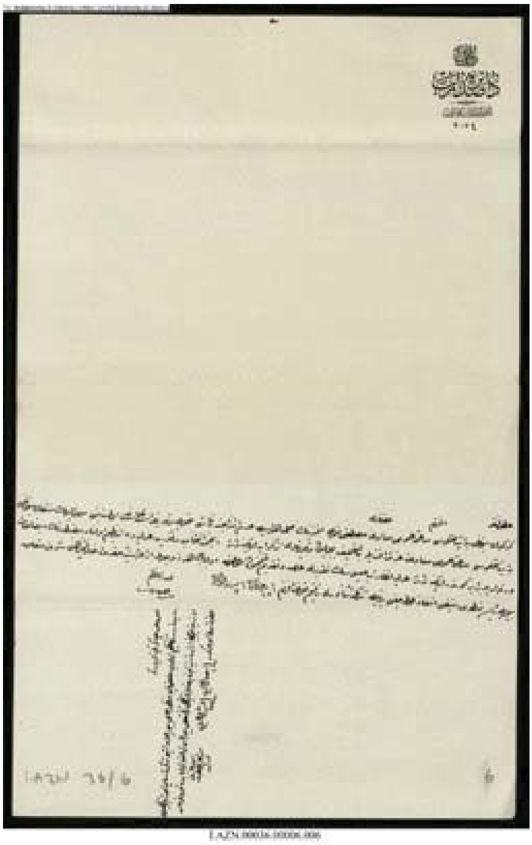

İ.AZN.00036.00006.006

İ.AZN	00036.00006	15 ڕەجەب 1317

بابی عالی
فەرمانگەی سەدارەت
دیوانی هومایۆنی ئێستا
٢٠٧٤
جەنابی پایەبەرزی ئەفەندم
مستەفا نوری ئەفەندی یاریدەدەری داواکاری گشتی دادگای سەرەتایی سانجەقی کەرکووك لەگەڵ ئاووهەوای ناوچەکە ناگونجێت، داوای کردووە ئەرکەکەی بگوازرێتەوە، بۆ ئەمە عیززەت ئەفەندی یاریدەدەری داواکاری گشتی دادگای سەرەتایی سانجەقی مونتەفیك بە سوێند خواردن شوێنەکەیان بگۆردرێتەوە، بەم نووسراوە مەزبەتە لە ئەنجوومەنی هەڵبژاردنی فەرمانبەرانی داد ڕێکخراوە و ئەوراقی روون کردنەوە بەیەکەوە نێردراوە، لەگەڵ ڕاپۆرتی نەزارەتی دادی شکۆدار ڕاگەیەندراوە و پێشکەش کراوە، لەم بابەتەدا جەنابی پەیوەندیداری خەلافەت بە فەرمانی پاشا چ بفەرمووێت جێبەجێ دەکرێت.
سەدری ئەعزەم

Y.PRK.UM.00047.00105.002

هەواڵنامەی کتێب

Y.PRK.UM	00047.00105	22 ڕەبیعی کۆتایی 1317

ژمارە ١

لە موتەسەرفی کەرکووک مەحمود نەزهەت پاشای بەندە

شیفرە

ناحیـەی برادۆسـت پاشـکۆی قـەزای ڕەوانـدز و لەگـەڵ ئێـران سـنوورە و گرنگـی خـۆی هەیـە، بەگزادەکانـی لـە نـاو وان لەگـەڵ شـێخ عوبیدوڵـڵا زادە شـێخ سـدیق لـە قـەزای شـەمدینان بـە چەکـی مارتیـن و مـاوزەر ئامـادەن لەگـەڵ هـۆزی چەکـدار شـەر بکـەن، لەگـەڵ هاتنـی ئـەم هەواڵـە بـۆ ڕێگـری کـردن لـە ڕوونەدانـی ئـەم شـەرە، ڕۆژی ڕابـردوو یـەك مەفـرەزەی سـەربازی لەگـەڵ قائیمقامـی ڕوانـدز بـۆ ناحیـەی ناوهاتـوو ڕۆیشـتووە، ئێسـتا ئـەو تەلەگرافنامەیـەی کـە لـە خـودی خـۆی وەرگیـراوە، لـە قـەزای زێبـار سـەر بـە ویلایەتـی موسـڵ، شـێخی بـارزان لەبـەر هەندێـك بابـەت چۆتـە لای شـێخ سـدیق لـە نەهـری، لەبـەر هەندێـك هـۆکار کـە دیـارە، شـێخی بارزانـی دەسـتگیر کـردووە و ناردوویەتیـە شـەمدینان، لەبـەر ئـەوە موریـد و دیوانەکانـی تووشـی جـۆش و خـرۆش بوونـە و بـۆ ڕزگار کردنـی شـێخەکەیان نزیکـەی ١٠٠٠ لـە ناحیـەی شـتیان یەکیـان گرتـووە، سـبەی دەچنـە نەهـری کـە شـێخ سـدیقی تێدایـە، هەروەهـا ئەوانـەی پێیـان دەوترێـت دیوانـە لەگـەڵ ئـەو بەگزادانـە ڕێککەوتـوون و هـەوڵ دەدەن لەگەڵیـان ڕێکبکـەون، بـەڵام ڕێگـری لـە بەگـزادەکان کـراوە، هەروەهـا ڕێگـری لـە هۆزەکانیـش کـراوە، ئەگـەر چـی ئەمـە ڕاگەیەنـدراوە بـەڵام بـە تێروانیـن لـەو لێکۆڵینەوانـەی کـە کـراوە، لەگـەڵ ئـەو دیوانانـە هەندێـك هـۆزی قەزاکانـی زێبـاری موسـڵ و عەمادیـە و شـەمدینان ڕێککەوتنـی نهێنیـان هەیـە، لـەم بارەیـەوە، بـۆ ئـەوەی ئـەو گەندەڵیـە پەرەنەسـێنێت و فـراوان نەبێـت، پێویسـتە ئامـادەکاری پێویسـت بکرێـت، بـۆ ئەمـەش بـە ڕاگەیەنـدراوی ویلایـەت و لـە ڕواندزیـش بـە ئەنجامدانـی چالاکـی، ئـاگاداری دراوەتـە قائیمقامیـەت، فەرمـان.

مەحمود نەزهەت موتەسەرف

DH. TMIK. M	00072.00003	10 سەفەر 1317

بۆ نەزارەتی ناوەخۆ

لەبـەر ئـەوەی هـەر لـە کۆنـەوە دوژمنایەتـی کۆنیـان هەبـووە، نـاوە نـاوە تووشـی رووبەرووبوونـەوە و شـەر دەبنـەوە، لـە قـەزای هەولێـر سـەرۆکی عەشـیرەتی گـەردی کاکل ئاغـا و محەمـەد ئاغـا لـە عەشـیرەتی بلبـاس ناکۆکیـان لـە نێوانـدا هەیـە و سـەرۆکی عەشـیرەتی گـەردی کاکل ئاغـا هێرشـی کردۆتـە سـەر محەمـەد ئاغـا لـە ناویـان کوشـتن و برینـدار هەیـە، دواتـر هـەر یەکـە گەراونەتـەوە شـوێنی خۆیـان، هەروەهـا لـە قـەزای ناوبـراو لەبـەر نەبوونـی لێهاتـووی تـەواوی هێـزی پۆلیـس، سـەرباز لـە موتەسـەرفی کەرکـووک داواکـراوە، بـە پێـی ئـەو تەلەگرافنامەیـەی کـە ئێسـتا وەرگیـراوە، لەشـکری شەشـەمی سـەربازی همایـۆن دابیـن کـراوە.
والی موسڵ حازم

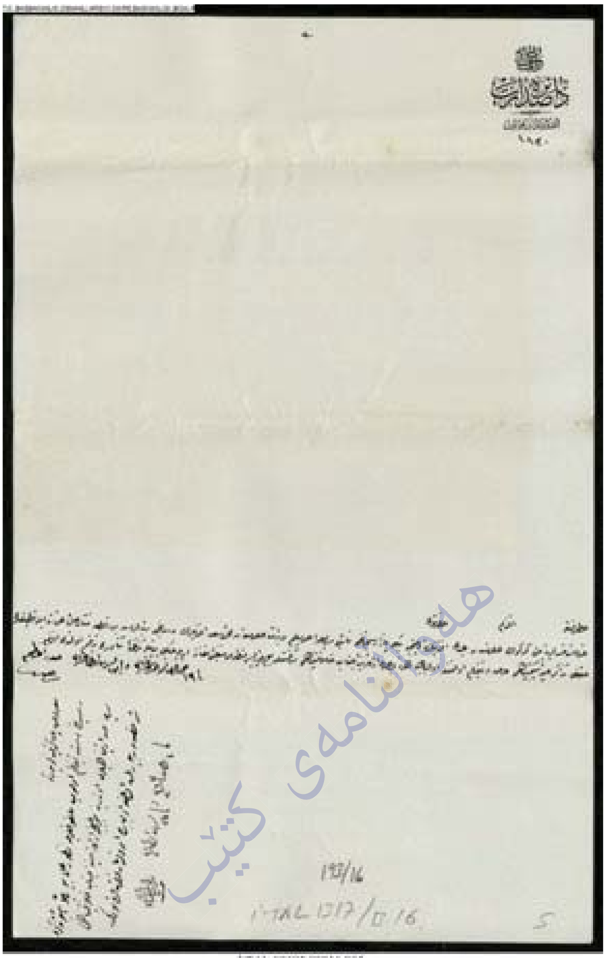

I.TAL.00193.00016.005

هەزارنامەی کتێب

<table>
<tr><td>İ.TAL</td><td>00193.00016</td><td>19 جەمادی کۆتایی 1317</td></tr>
<tr><td colspan="3">بابی عالی
فەرمانگەی سەدارەت
دیوانی هومایۆنی ئێستا
١٨٣٠
جەنابی پایەبەرزی ئەفەندم
لە زاناکانی کەرکووك عەبدی ئەفەندی بەهۆی ئەم خزمەتانەی بە نەخۆشیەکانی داوە، بە پلەی سێیەم و نائیبی پێشووی سانجەقی یەنیبازار ئەحمەد سەلیم و لە زاناکانی بەرات محەمەد سەعید ئەفەندی بە پلەی چوارەم هەر یەکە نیشانی عالی عوسمانیان پێ بدرێت، بۆ ئەمەش نووسراوی پەیوەندیداری شێخایەتی راگەیەندراوە و پێشکەش کراوە، لەم بابەتەدا جەنابی پەیوەندیداری خەلافەت بە فەرمانی پاشا چ بفەرموویت ئەم جێبەجێ دەکرێت.
سەدری ئەعزەم</td></tr>
</table>

ŞD 00975.00021.002

ŞD	00975.00021	11 ڕەبیعی یەکەم 1317

نەزارەتی سندوقەکانی خانەنشین و دوورخراوانی مولکیە
قەڵەمی تۆمار
ژمارە ٦٤٦٨

فەرمانبـەری ئەوراقەکانـی سـانجەقی کەرکـووک سـاقی ئەفەنـدی مـردووە، داواکاری لەلایـەن خێزانەکـەی تورسـون و کچەکانـی فەهیمـە و زەکیـە و سـوڵتان و حەسـیبە و زەینـەب خانـم کوڕەکـەی محەمـەد مەهـدی ئەفەنـدی پێشـکەش کـراوە، تـا مووچەیەکیـان بـۆ ببڕێتـەوە، بـە نـووسراوی ویلایەتـی موسـڵ باسـکراوە و لەگـەڵ داواکاریەکـە و خشـتەی مـاوەی خزمەتـی و ئەرواقـی پەیوەسـت بـەم بابەتـەدا لـە ژمێریـاری ڕێکخـراوە و لەگـەڵ پۆسـتەی دەرکەنـار لـە دەسـتەی گشـتی ووردبینـی بـۆ کـرا. لـە پۆسـتەکەدا ئـەم ماوەیـەی کـە کۆچکـردووی ناوبـراو ئـەم ئەرکانـەی وەریگرتـووە مێژوویـان نووسراوەتـەوە، لەگـەڵ ئەمـەش بـری مووچەکـەی نووسراوەتـەوە، لـە ١٧ تشرینـی دووەم ١٣١٤ کۆچـی دوایـی کـردووە، هەروەهـا بڕیارنامـەی فەرمانبەرانـی خانەنشـینی مولکیـە بـە مـاددەی ٣٥ و ٣٦ و ٣٩ دوای زیـاد کـردن و کـەم کـردن لـە مووچەکـەی ٢١٠ قـوروش ماوەتـەوە، ئـەم بـڕە مووچەیـەش لـە نێوانیـان بـە یەکسـانی دابـەش دەکرێـت، هـەر یەکەیـان ٣٠ قوروشـی بەردەکەوێـت، مامەڵـەی ئـەم مووچـە بـێ خاوەنـە لەسـەر جێبەجـێ کردنـە، نووسراویـش لـە سـندوق کـراوە بـۆ دابیـن کردنـی، لـەم بابەتـەدا بڕیـار و فەرمـان بـۆ جەنابـی ئـەم کەسـەیە کـە فەرمـان دەردەکات.

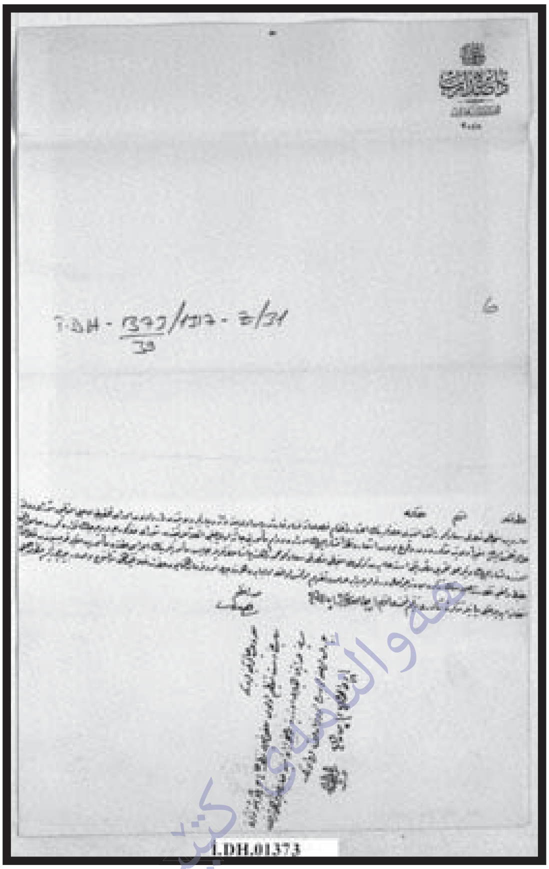

1317 زیلقەعدە 17	01373.000039	İ.DH

بابی عالی
فەرمانگەی سەدارەت
دیوانی هومایۆنی ئێستا
٣١٧٨
جەنابی پایەبەرزی ئەفەندم
موتەسەرفی سانجەقی ماردین جەنابی رائف ئەفەندی لە مەسەلەی دە یەك و مەڕومالآت گەندەڵی کردووە، بە گوێرەی ئەوراقی لێکۆڵینەوە کە لە ویلایەتی دیاربەکر هاتووە، بۆ ووردبینی کردنیش حەواڵەی شورای دەوڵەت کراوە، بەڵام لە کۆتاییدا بە تێروانین لەم ئاماژەیەی کە لە ویلایەتی ناوهاتوو دەرچووە، دەرکەوتووە ناوبراو گونجاو نییە ئەرکەکەی لەوێ درێژە بکێشێت، بە گوێرەی ئەم بڕیارەی کە لە شورای ناوهاتوو دەردەچێت مامەڵەی لەگەڵ دەکرێت، موتەسەرفی سانجەقی کەرکووك جەنابی محەمەد نەزهەت پاشا داوای کردووە ئەرکەکەی بۆ شوێنێکی تر بگوازرێتەوە، بۆیە گۆڕینەوە بە ئەرکەکەیان بکرێت، بۆ ئەمەش مەزبەتە لە قۆمیسیۆنی فەرمانبەرانی مولکیە دراوەتە قەڵەم نووسراوی نەزارەتی ناوخۆی شکۆدار و کاغەزی وەرگێرانی کەسێتی بەیەکەوە راگەیەندراوە و پێشکەش کراوە، لەم بابەتەدا جەنابی پەیوەندیداری خەلافەت بە فەرمانی پاشا چ بفەرمووێت ئەو جێبەجێ دەکرێت.
سەدری ئەعزەم

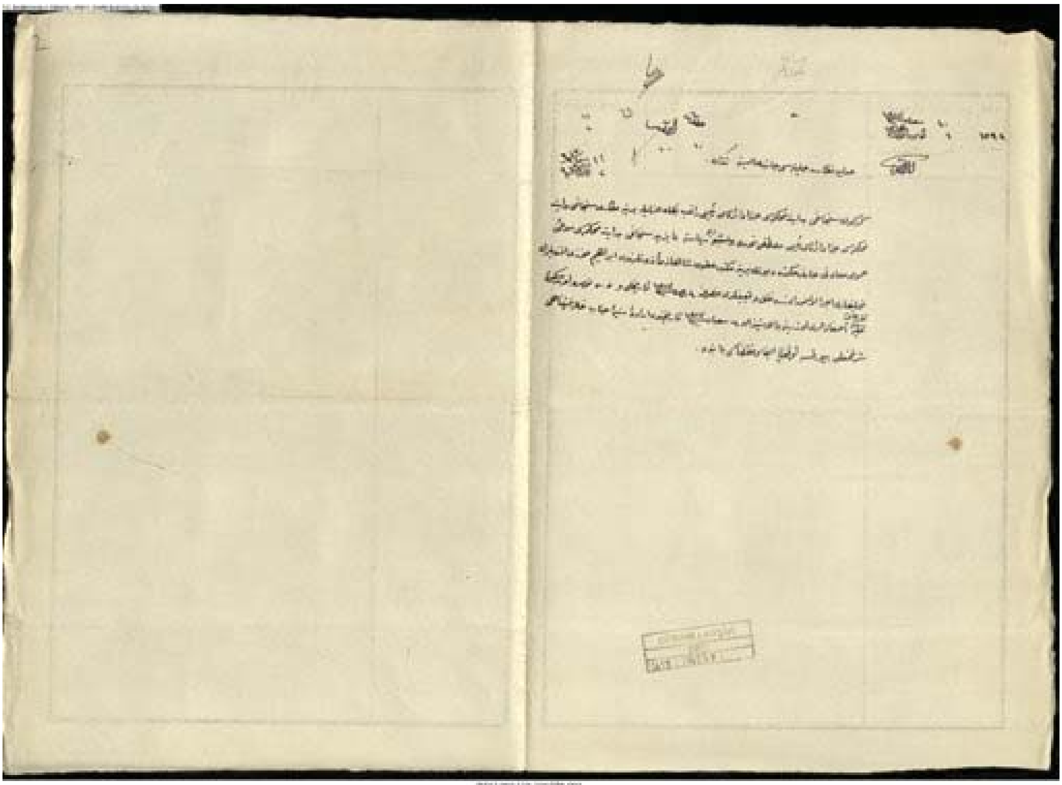

BEO	001418.106278	11 شەعبان 1317

نووسراو بۆ نەزارەتی دادی شکۆداری، لایەنی عالی
سەرۆکی فەرمانگەی سزای دادگای سەرەتایی سانجەقی کەرکووك راغب بەگ دوورخراوەتەوە لە شوێن ئەو سەرۆکی فەرمانگەی سزای دادگای سەرەتایی سانجەقی هەکاری مستەفا نوری و بۆ سەرۆکایەتی ناوهاتووش یاریدەدەری داواکاری گشتی دادگای سەرەتایی سانجەقی بایەزید عارف حیکمەت بۆ شوێنی ئەویش لە دەرچووی مەکتەبی یاسای شاهانە ئیبراهیم فەوزی ئەفەندی سوێندی یاسایی بخۆن و بگوازرێنەوە و دابمەزرێن، بۆ ئەم مەبەستەش نووسراوی ٤ رەجەب ١٣١٧ ژمارە ٥٠٥ بۆ سەروو نێردراوە و بە فەرمانی پاشایی لەلایەن جەنابی پەیوەندیداری خەلافەت لە مێژووی ٦ شەعبان ١٣١٧ رەزامەندی نیشان دراوە، کارەکە لەسەر جێبەجێ کردنە.

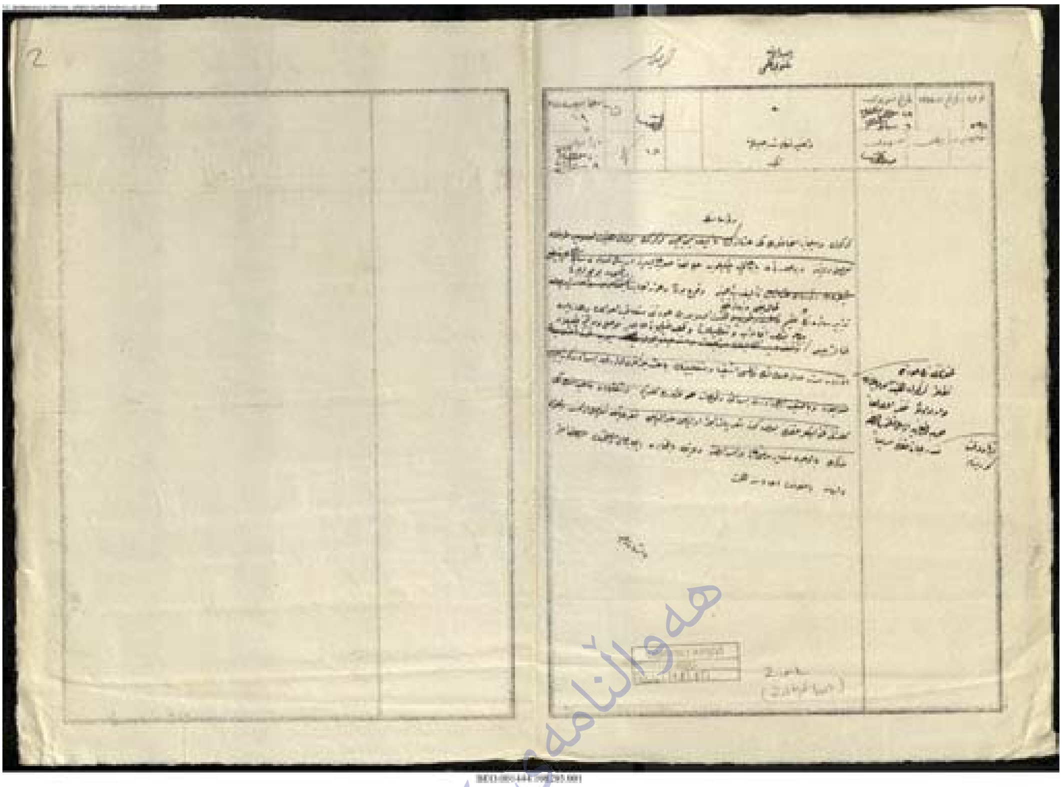

هەواڵنامەی کتێب

<table>
<tr><td>BEO</td><td>001444.108285</td><td>20 شەوال 1317</td></tr>
<tr><td colspan="3">بۆ نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدار
بـۆ ئاشـتکردنەوەی نێـوان سـەرۆك هۆزەکانـی سـانجەقی کەرکـووك و سـلێمانی، پێویسـت بـە داوەت کـردن نـاکات، ئـەو ئامادەکاریانـەی لـەم ڕێـگاوە دەکرێـت پەکـی کەوتـووە، لەسـەر ئەمـە بـە گەڕانـەوەی دەسـتەی چاکسـازی بارودۆخەکـە زیاتـر تێـك دەدات، لەسـەر هەندێـك ووتـە و پوختـەی بابەتەکـە و داواکردنـی زانیـاری لـە ویلایەتـی موسـڵ تەلەگرافنامـە دەرچـووە، بـە گواسـتنەوەی تەلەگرافنامەکـە، لـە دەسـتەی چاکسـازی کەرکووکیـش تەلەگرافنامـە هاتـووە، بـۆ لایەنـی پایەبـەرز نێـردراوە، لەسـەر بەراییـەکان بـە پەلـە و بـە قسـەکردن لەگـەڵ ویلایـەت، هیممـەت بکرێـت لـە جێبەجـێ کردنـی کارەکـە و ڕاگەیاندنـی، بەراییەکانیـش بنێردرێتـەوە.</td></tr>
</table>

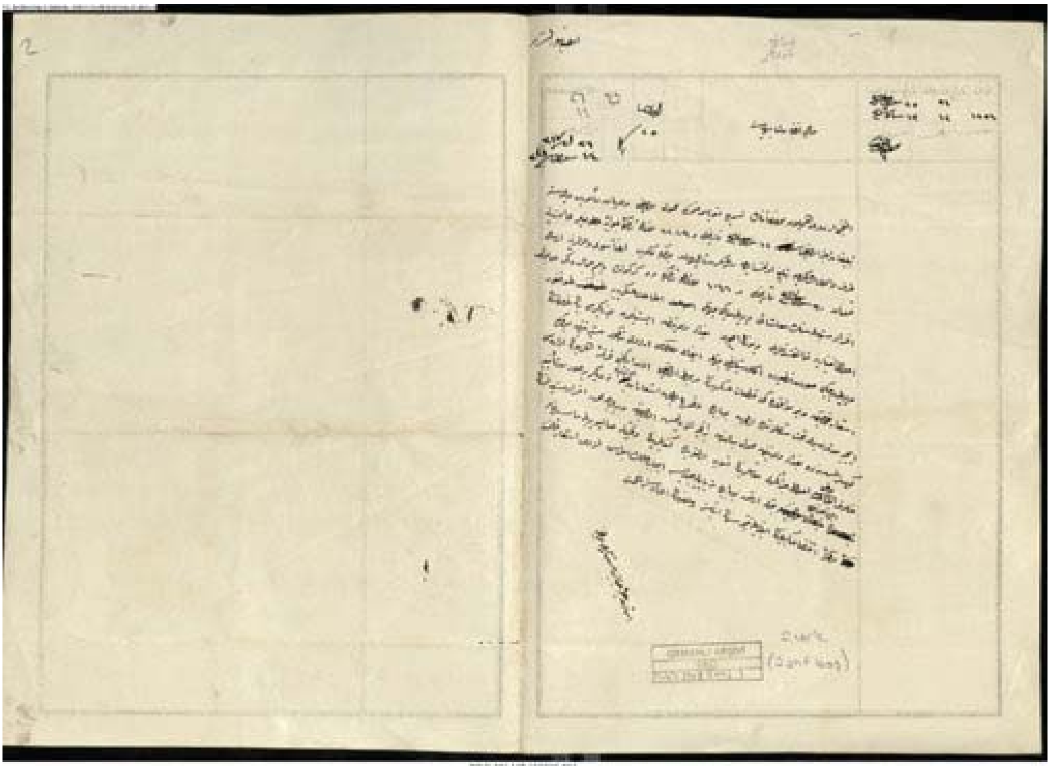

BEO 001447.108500.001

<table>
<tr><td>BEO</td><td>001447.108500</td><td>26 شەوال 1317</td></tr>
<tr><td colspan="3">بۆ نەزارەتی دارایی شکۆدار
بـۆ ئـەوەی داهاتـی لەشـکری شەشـەمی هومایـۆن بـە پەلـە ڕێـك بخرێـت، نـووسراو حەواڵـە کـراوە، بـە ئـاگادار کردنـەوەی فەرمانبەرانـی دارایـی ویلایـەت جێبەجـێ کـراوە و لەسـەر وەڵامـی نـووسراوی مێـژووی ١٢ شـەوال ١٣١٧ ژمـارە ٢٢٨٩ بـۆ لاینـی واڵای سەرعەسـکەر ئـاگادار کراوەتـەوە، ئەمجـارە لـە سەرعەسـکەری ناوهاتـوو نـووسراو لـە مێـژووی ٢٠ شـەوال ١٣١٧ ژمـارە ١٠٤٦ نێـردراوە، لـە تابورەکانـی کەرکـووك و چەمچەمـاڵ ئـەو سـەربازانەی کـە ئەرکـی فەرمانبەرێتـی سـەربازیان تـەواو کـردووە، مووچەکانیـان نـەدراوە، ئەمـەش کاریگـەری لـە سـەر ملکـەچ بـوون بـە ئەرکـی سـەربازی دەبێـت، لـە ویلایـەت داوای ١٢٠ هـەزار قوروشـیان کـردووە، بـەڵام نایاندرێتـێ، ئەمـەش بـە شـێوەیەکی تـەواو دەرکەوتـووە، بـۆ جێبەجـێ کردنـی ئـەم کارە ئەمجـارە لـە موشـیرەتی لەشـکری ناوهاتـوو ئامـاژەی پێکـراوە، هەروەهـا لـەم شـوێنانە پارچەکانـی سـەربازی بەیەکـەوە بەسـتراونەتەوە، هەروەهـا کارگێـری فرقـەی ١٢ی هومایـۆن ماوەیەکـە کەوتوونەتـە ژێـر کێشـەوە، لـەم بارەیـەوە بـە گوێـرەی ئامـاژەکان بـۆ ئـەوەی نیشـان بدرێـت بـە چ شـێوەیەك دابیـن دەکرێـت، ئـەوا لـە ویلایەتـی بەغـداد ئـەو بـڕە پارەیـەی کـە حەواڵـە کـراوە، بـە گوێـرەی پێویسـت هەرچـی زووە کارەکـە جێبەجـێ بکرێـت، بـە تێروانیـن لـە چۆنیەتـی جێبەجـێ کـردن ئەنجامەکـەی ڕابگەیەندرێـت و هیممـەت بکرێـت بـە ناردنـەوەی هاوپێـچ.</td></tr>
</table>

OSMANLI ARŞİVİ
DH.MKT

هەواڵنامەی کتێب

DH.MKT	02206.00055	13 موحەررەم 1317

بۆ ویلایەتی موسڵ
لەلایەن هۆزەکانی هەمەوەند و شوان هێڵی تەلەگرافی چەمچەماڵ و کەرکووک تێک دراوە، بۆچاککردنەوەی ئەو هێڵە، چاوشی تەلەگراف رۆیشتووە بۆ پارێزگاری کردن لەم چاوشە لە حکوومەتی خۆچێی پۆلیس هاوەڵی کردووە، بەڵام ئەو پۆلیسانە بوێریان نەکردووە تا شوێنی مەبەست لەگەڵی برۆن، لە نیوە رێگا گەراونەتەوە، هەروەها دووبارە لە رۆیشتنەوەیان پاریزەرانی چاوش بە هەنگاو ئاگاداری حکوومەتیان کردۆتەوە، بەڵام هیچ ئەنجامێکیان بەدەست نەهێناوە، جگە لەوە ئەو هۆزە ناوبراوانە بەردەوام دەستدرێژی دەکەنە سەر هێڵی تەلەگراف و چاوشەکان، بۆیە لە کاتی سەردانی موشیرەتی لەشکری شەشەمی هومایۆنی ویلایەت لە باش مودیریەتی تەلەگراف و پۆستەی بەغداد راگەیەندراوە، بۆ جێبەجێ کردنی لە نەزارەتی تەلەگراف و پۆستەی نووسراو لە مێژووی ٢٦ نیسان ١٣١٥ ژمارە ١١٠ نێردراوە، کە پێویستە لەگەڵ پارێزگاری کردن لە هێڵی تەلەگراف ئامادەکاری کاریگەر جێبەجێ بکرێت و دابین بکرێت، لە رووی یاساییشەوە هیممەت بکرێت لە جێبەجێ کردنی کارەکان.

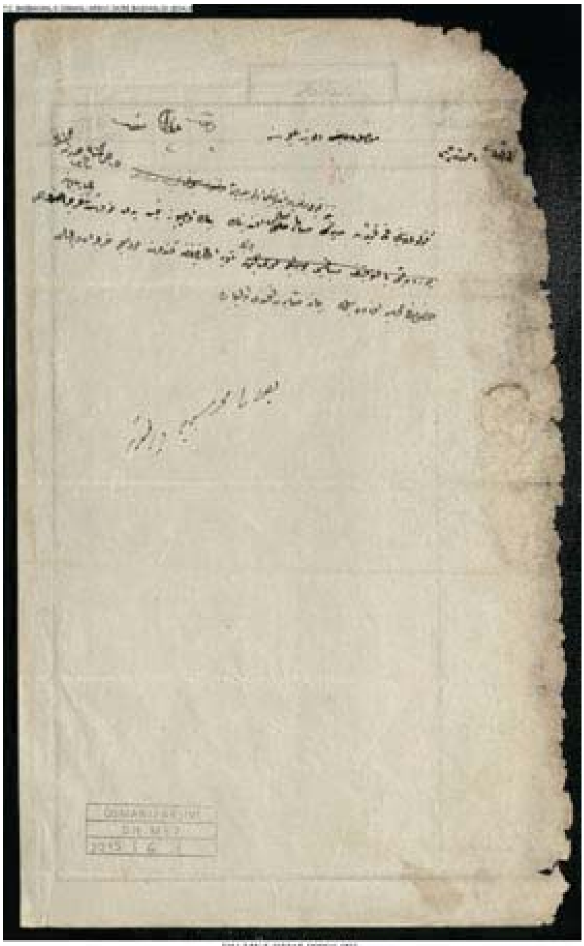

DH.MKT.02215.00006.001

DH.MKT	02215.00006	15 سەفەر 1317
بۆ ویلایەتی موسڵی عالی ساڵح سوبحی ئەفەندی ئەرکەکەی بۆ بەڕێوەبەرایەتی تەحریراتی سانجەقی کەرکووك گوازراوەتەوە، خەرجی ڕێگای کە لە ١٣٧٧ قوروش پێك دێت، لێرە ڕێکخراوە، بۆ ئەوەی لەوێ خەرجی ڕێگای پێ نەدرێت ئەوا نووسراو کراوە و ڕاگەیەندراوە.		

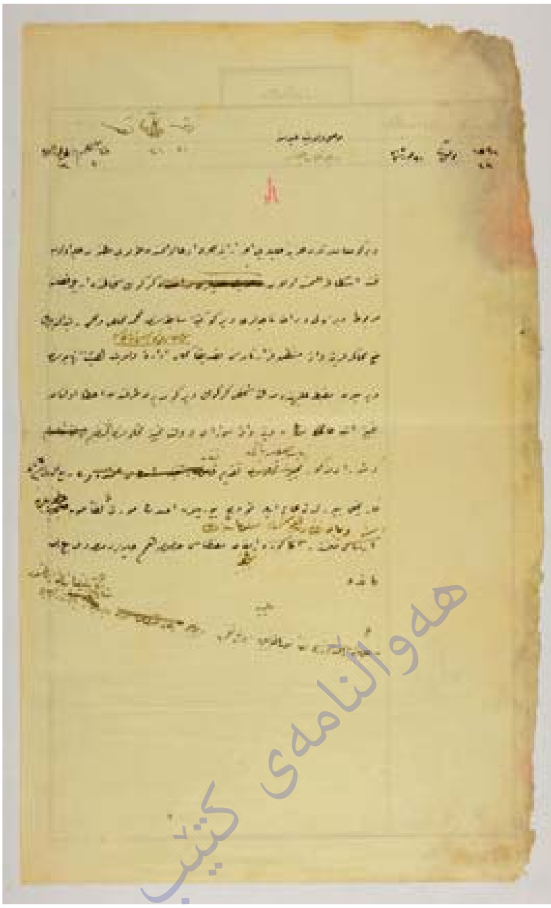

DH.MKT	002251.00021	20 جەمادی یەکەم 1317
بۆ ویلایەتی موسڵ و نەزارەتی دارایی لـە مامەڵـەی باجـدا لـە خەزینـەی شـکۆدار کـردەوەی زیـان بەخشـیان ئەنجـام داوە، بـۆ ئـەم مەبەسـتە لـە قـەزای هەولێـر سـەر بـە سـانجەقی کەرکـووك لـە ناحیەکانـی دیزەیـی و بەرانەتـی فەرمانبـەری پێشـووی بـاج محەمـەد موخلیـس و محەمـەد رەشـید ئەفەنـدی لـە دادگاییکردنیـان بـە بریـار نامـە بریـاری لەسـەر دراوە، لـە ویلایەتـی موسـڵ لـە ئەنجوومەنـی کارگێـری داواکاری دراوەتـە دەسـتەی تـاوان، بـۆ پێداچوونـەوە لـە کەرکـووك لەلایـەن بەڕێوەبـەری بـاج داواکاری پێشـکەش بـە دادگای پێداچووەنـەوەی سـەر بـە شـورایی دەوڵـەت کـردووە.		

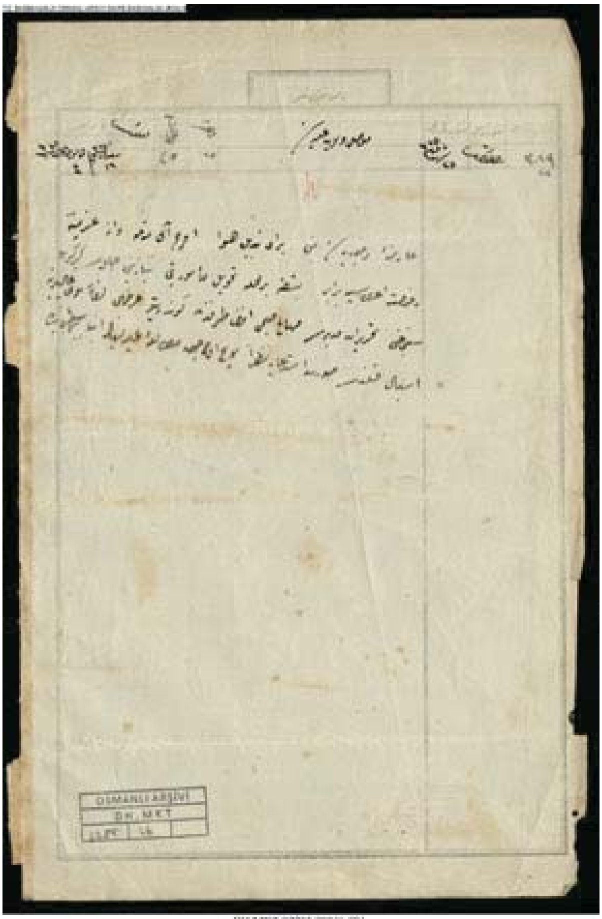

DH.MKT 02285.00046.001

<table dir="rtl">
<tr><th>DH.MKT</th><th>02285.00046</th><th>13 شەعبان 1317</th></tr>
<tr><td colspan="3">بۆ ویلایەتی موسڵی عالی
لەبەر خراپی بارودۆخی و گۆرینی کەشوهەوا سێ مانگ مۆڵەتی داواکردووە تا روو بکاتە وان، جگە لەمە بە نیازی گۆرینی ئەرکەکەی، بەرێوەبەری تەحریراتی سانجەقی کەرکووك ساڵح سوبحی ئەفەندی داواکاری پێشکەش کراوە، بۆ سەروو نێردراوە بە تێروانین لە لیستی داواکاریەکە عالی خوێندنەوەی بۆ کردووە.</td></tr>
</table>

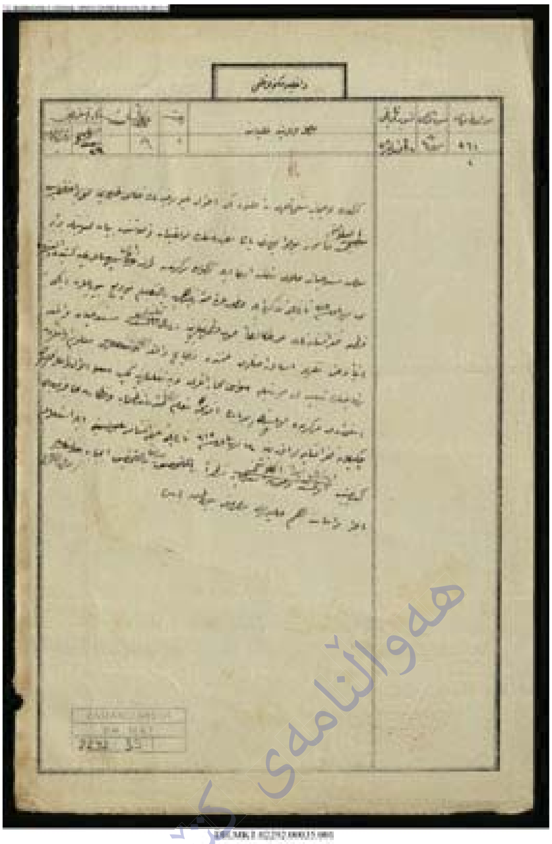

هەواڵنامەی کتێب

DH.MKT	02292.00035	29 شەعبان 1317

نامەی قەڵەمی ناوەخۆ
بۆ ویلایەتی موسڵ بەهیە
بەهــۆی ئــەو کارە نەشــیاوانەی کــە لــە نــاو ســانجەقی کەرکــووك و ســلێمانی روویانــداوە، بریــاری چاکســازی دراوە، بــۆ چاکســازیەکەش میــری لیــوا یوســف پاشــا ئەرکــی پێــدراوە لەگــەڵ مەفرەزەکــەی دەســتیان بــە کار کــردووە و ئەنجامدانــی کارەکەیــان راگەیانــدووە، لــە راگەیاندنــی خۆشــحاڵ بوونیــش راگەیەنــدراوە، لەســەر هەندێــك داواکاری کــە بــە واژووی جۆراوجــۆر لــە مەرکــەزی کەرکــووك بــۆ لایەنــی واڵای ســپاهیدار رۆیشــتووە، لەگــەڵ نــووسراوی مێــژووی ٢٧ تشرینــی دووەم ١٣١٥ لەگــەڵ دوو تەلەگرافنامــە حەواڵــەی جەنابــی پەیوەندیــداری ســەدارەتی لایەنــی عالــی کــراوە، لەســەر ئــەو داواکاریــەی کــە هاتــووە، راپۆرتــی ســەرپێچی کــەران کــە ئەوانــەی ناویــان دیــارە، چەنــد کەســێکیان دوورخراونەتــەوە هەروەهــا پارەوپــول و ئەملاکــی شکســتخواردووەکان کــە بەدەســتیان کەوتــووە، بیاندرێتــەوە و لــەم بابەتــەدا لەســەر ئــەم تەلەگرافنامانــەی کــە لــە پەیوەندیــداری ســەدارەت و نەزارەتــی عاجیزانــە دەرچــووە، لــە تەلەگرافنامــەی مێــژووی ١٤ تشرینــی دووەم ١٣١٥ لەگــەڵ نــووسراوی زانیــاری دەرکەوتــووە، بــە پەلــە لێکۆڵینــەوە بکرێــت و هیممــەت بکرێــت لــە راگەیاندنــی.

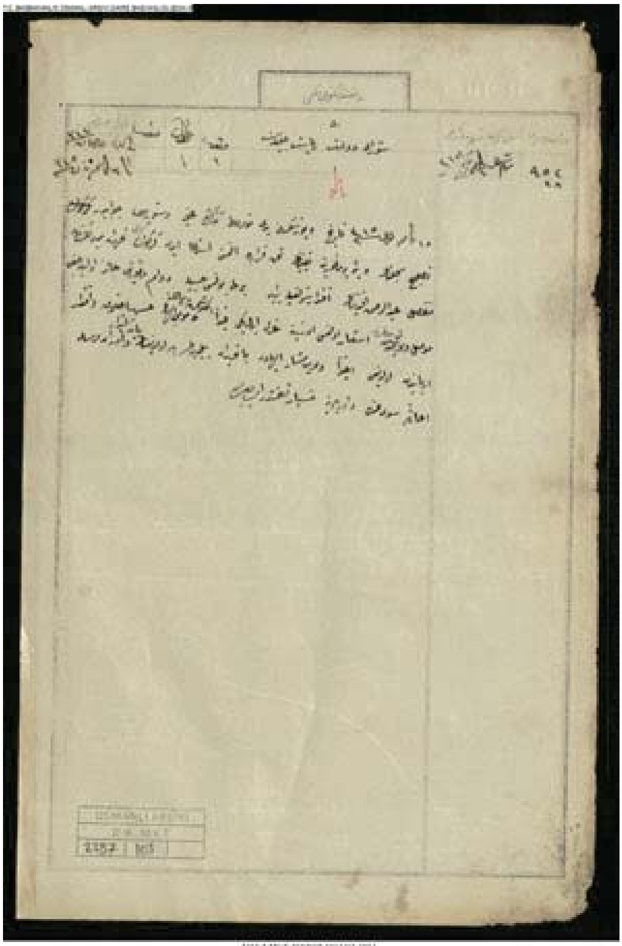

DH.MKT.02297.00103.001

<table>
<tr><th>DH.MKT</th><th>02297.00103</th><th>17 رەمەزان 1317</th></tr>
<tr><td colspan="3">بۆ سەرۆکایەتی شورای دەوڵەتی شکۆدار
وەڵامــی نــووسراوی مێــژووی ١٥ کانوونــی یەکــەم ١٣١٥ ژمــارە ١٨٧ دەســتووری عالییــە: عەبدولرەحــمان ئەفەنــدی کــە لــە بەڕێوەبەراتــی تەحریراتــی ســانجەقی کەرکــووک جیابۆتــەوە داوا دەکات بڕیــار بدرێــت تۆمارەکــەی راســت بکرێتــەوە هەروەهــا ئەرکێکــی پــێ بدرێتــەوە، بــەڵام لەبــەر لێنەهاتوویــی ناتوانرێــت ئەرکــی پــێ بدرێــت، بــە گوێــرەی ئامــاژەی ویلایەتــی موســڵ بــە تۆمــار دوورخســتنەوەی روون بۆتــەوە، لەگــەڵ ئەمــەش لــە کۆتاییــدا لــە ویلایەتــی ناوهاتــوو بــە نــووسراو راگەیەنــدراوە کــە ناوبــراو لــە بنەماڵەیەکــی لێهاتــوو و رەوشــتی بــەرزە، بــۆ ئەمــەش نــووسراو بــۆ ســەروو کــراوە.</td></tr>
</table>

هەواڵنامەی کتێب

<table>
<tr><td>DH.MKT</td><td>02321.00003</td><td>19 زیلحیجه 1317</td></tr>
<tr><td colspan="3">بۆ پەیوەندیداری سەدارەت
بەهـۆی چـڕی بـاران و زۆری ماوەکـەی، رووبـاری دیجلـە و رووبـاری زاب کـە دەکەوێتـە نێـوان کەرکـووك و هەولێـر هەڵسـاوە و ئەگـەر زیانـی بـە یەکەمیـش نەگەیانـد بێـت ئـەوا دووەمیـان شـارۆچکەی ئاڵتـون کۆپـری زیاتـر لـە ٢٠٠ خانـە و دوکان و شـوێنی تـری تێـك داوە، ئەلحەمدولیلـلا زیـان بـە دانیشـتووانی نەگەیانـدووە، لەگـەڵ ئـاگادار کردنـەوەی موتەسـەرفی کەرکـووك، فەرمانبـەر نێـردراوە بـۆ ئـەوەی ئەوانـەی ماونەتـەوە لـە شـوێنێکی گونجـاو نیشـتەجێ بکرێـن، هەروەهـا لێکۆڵینـەوە لەسـەر زیانـەکان بکرێـت، هـەر کـە وەڵام هـات ئـەوا زانیارییـەکان بدرێنـە ویلایەتـی موسـڵ، ئەوانیـش بـە رێگـەی تەلەگرافنامـە بدرێتـە پەیوەندیـداری سـەدارەت، هەروەهـا بـۆ باشـتر کردنـی بژێـوی دانیشـتوانەکەی و قەرەبووکردنـەوەی زیانـەکان دەسـت بـە کار بـن.</td></tr>
</table>

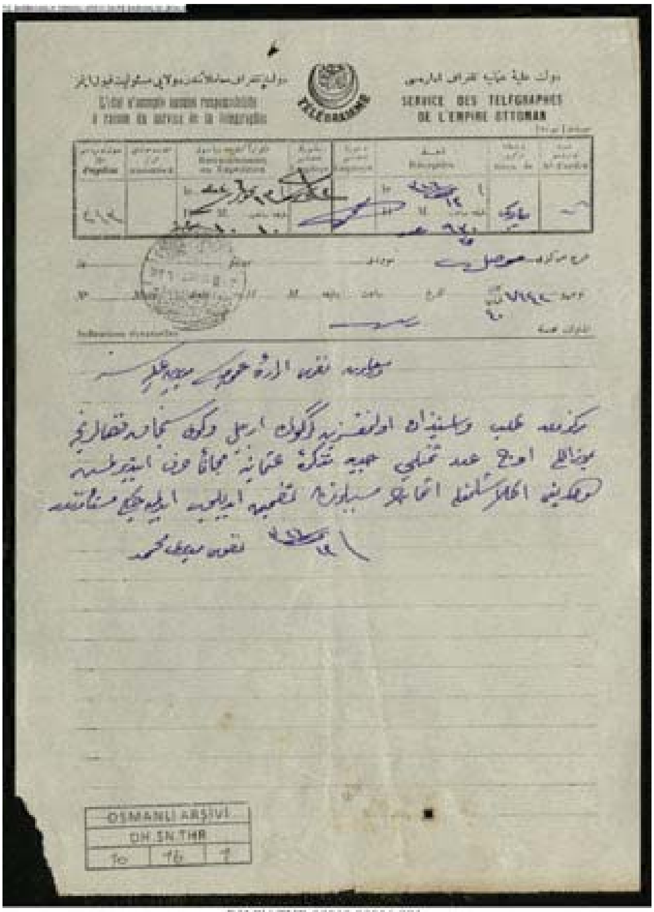
SERVICE DES TELEGRAPHES DE L'EMPIRE OTTOMAN

OSMANLI ARŞİVİ
DH.SN.THR

DH.SN.THR.00010.00016.001

DH.SN.THR	00010.00016	28 رەبیعی یەکەم 1318

کۆشکی یڵدز هومایۆن
فەرمانگەی باش کیتابەت
٢٤١٢
لەگـەڵ نـوسراوی بـە مێـژووی دوێنێـی بەندەمـان ئـاگاداری دراوە، کـە لـە سـانجەقەکانی کەرکـووك و سـلێمانی پشـکنین ئەنجـام دەدرێـت، بۆیـە لـە لایەنـی مولکیـە و لـە ئەندامانـی قۆمیسـیۆنی پشـکنینی سـەربازی لـە هـەر یەکـە دوو کـەس لـە دەسـتەیەك دادەمەزرێـن و هـەر ئێسـتا دەسـت بـە رۆیشـتن بکـەن، هەروەهـا بـۆ رۆیشـتنی دەسـتەیەکی ئـاوا تەنیـا بـە رەزامەنـدی سـەروو دەبێـت، ئەمـەش لەسـەر فەرمانـی پاشـای جەنابـی پەیوەندیدارانـی خەلافـەت وەسـتاوە، کەچـی بریارنامـەی راگەیەنـدراوی ئەنجوومەنـی تایبەتـی بریـکارەکان بـۆ کەرکـووك رۆیشـتووە، بـۆ سـەروو نووسراوەتـەوە کـە دەسـتەی چاکسـازی لـە کامـە لایـەن فەرمانـی وەرگرتـووە تـا بـڕوات؟. هەروەهـا لـە بریارنامـەی ناوهاتـوودا ئـەو ٩ کەسـەی کـە بە تاوانـی کوشـتن تاوانبار کـراون، راگەیەنـدراوە و بڵاوکراوەتـەوە، ئـەم دەسـتەی ناوهاتـوو نابـێ کارێکـی تـاك لایەنـە بـکات و تا دەسـتەی پشـکنین دێت لە بـارەی ئەم کەسـانەوە شـتێك نەکـەن و بـە ببەسـترێنەوە بـە کەفالـەت، ئەمـەش لـە فەرمانـی پاشـای جەنابـی پەیوەندیدارانـی خەلافـەت راگەیەنـدراوە و لـەم بابەتـەدا بریـار و فەرمـان بـۆ جەنابـی ئـەو کەسـەیە کـە فەرمـان دەردەکات.

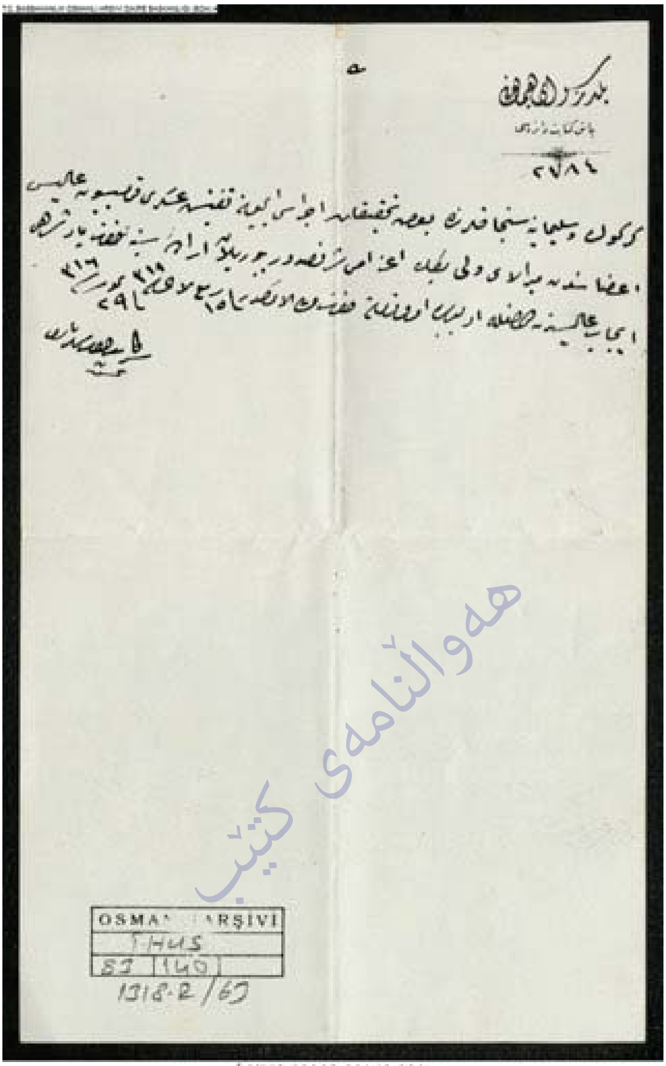

I.HUS.00083.00140.001

هەواڵنامەی کتێب

<table>
<tr><td>15 رەبیعی کۆتایی 1318</td><td>00083.00140</td><td>I.HUS</td></tr>
<tr><td colspan="3">کۆشکی یلدزی هومایۆن
فەرمانگەی باش کیتابەت
٢٧٨٤
بـۆ ئەنجامدانـی هەندێـك لێکۆڵینـەوە لـە سـانجەقەکانی کەرکـووك و سـلێمانی، جەنابـی پاشـا بـە فەرمانـی پاشـا ڕەزامەنـدی نیشـان داوە، تـا ئەندامـی قۆمیسـیۆنی عالـی پشـکنینی سـەربازی میـری ئـاڵای وەلـی بـەگ بنێردرێـت، لـەم بابەتـەدا بریـار و فەرمـان بـۆ جەنابـی ئـەو کەسـەیە کـە فەرمـان دەردەکات، لـە ١٥ ڕەبیعـی کۆتایـی ١٣١٨ لـە ٢٩ تەممـوز ١٣١٦.
جەنابی سەر کاتیب</td></tr>
</table>

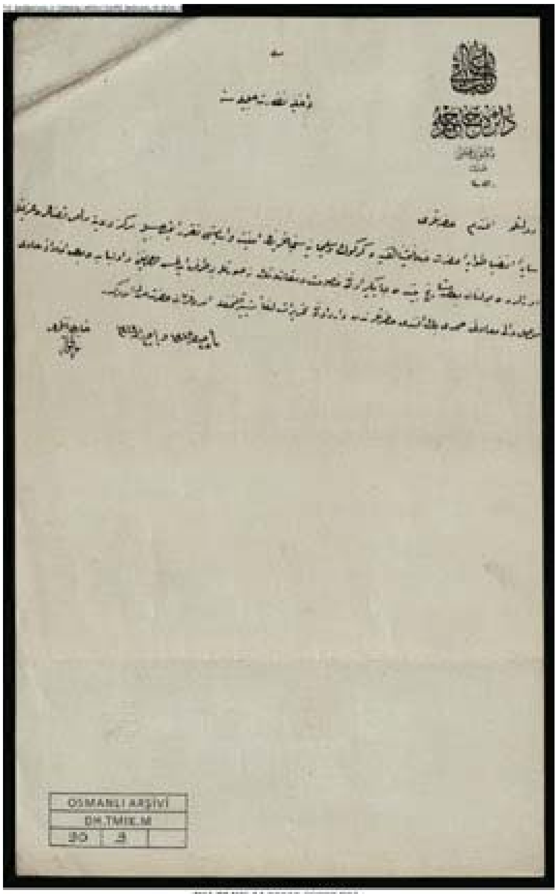

DH.TMIK.M.00090.00009.001

DH.TMIK.M	00090.00009	25 سەفەر 1318

بابی عالی
فەرمانگەی دەرەوە
قەڵەمی تۆمارکردن
ژمارە ٢٥٠
بۆ نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدار
جەنابی پایەبەرزی ئەفەندم

جەنابی پەیوەندیدارانی خەلافەت ئەمنیەت و ئاسایشی سانجەقەکانی کەرکووك و سلێمانیەیان جێگیر کردووە و بە رۆیشتنیان بۆ قەزاکانی سەر بە مەرکەزی ویلایەت، لەوێ ئەو شێخانەی بوونیان هەیە، ناکۆکی نێوان شێخەکان و بە چ شێوەیەك رووبەرووبوونەوەی نێوان ئەم شێخانەیان یەکلاییکردۆتەوە؟، هەر هەمووی لەلایەن جەنابی حەمدی بەگ ئەفەندی یاریدەدەری والی موسڵ بە نووسراو باسکراوە و هاتووە، بریار و فەرمان بۆ جەنابی ئەو کەسەیە کە فەرمان دەردەکات.
نازری دەرەوە

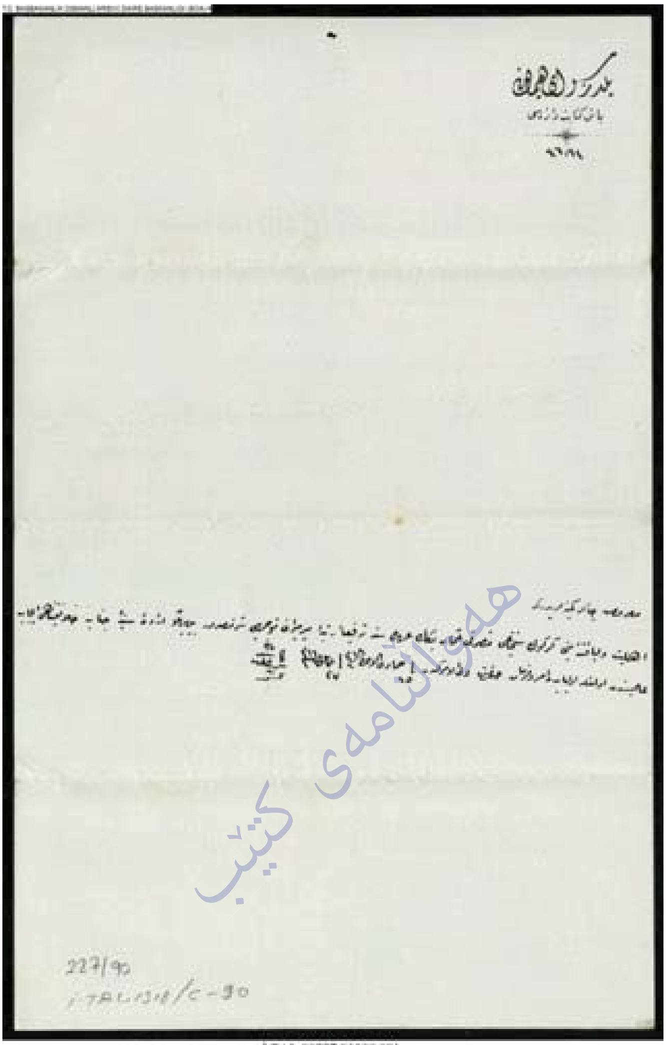

İ.TAL.00227.00090.001

İ.TAL	00227.00090	15 جەمادی کۆتایی 1318

کۆشکی یڵدزی هومایۆن
فەرمانگەی باش کیتابەت
٤٦٨١
راگەیەندراوی بەندەمانە
لەسەر لێهاتووی و تواناییەوە موتەسەرفی سانجەقی کەرکووک عوسمان بەگ پلەی میری میرانی پێ دەدرێت، بۆ ئەمەش جەنابی پەیوەندیداری خەلافەت بە فەرمانی پاشا فەرموویەتی، لەم بابەتەدا بریار و فەرمان بۆ جەنابی ئەم کەسەیە کە فەرمان دەردەکات.

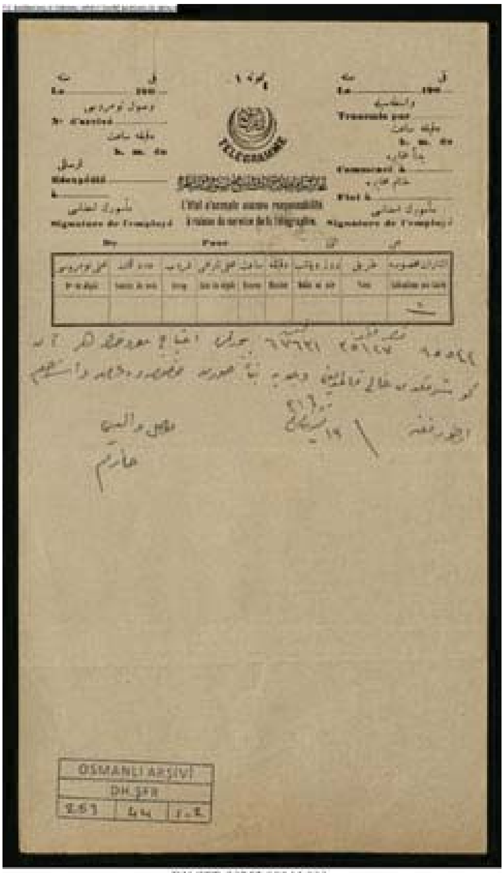

DH.ŞFR.00253.00044.001

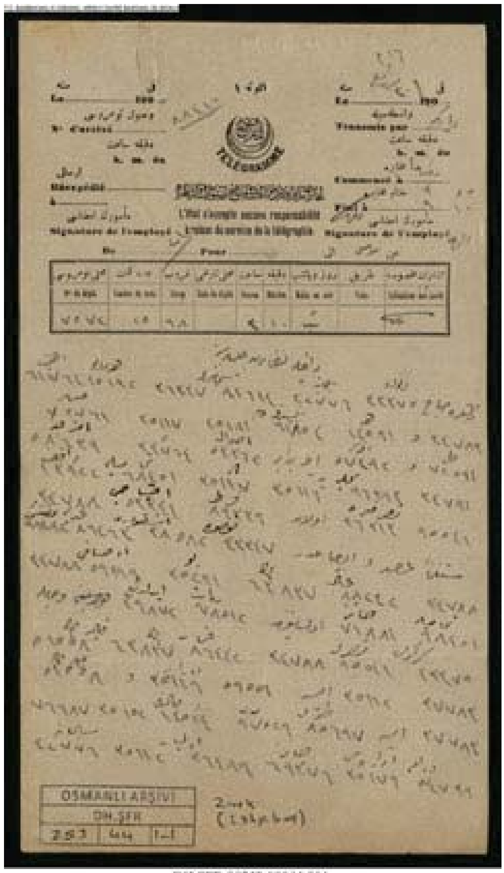

DH.ŞFR.00253.00044.001

DH.ŞFR	00253.00044	8 رەجەب 1318

بۆ نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدار
سانجەقەکانی سلێمانی بە هەموو شێوەیەك گرنگە و هەردووکیشیان بە تەواوەتی لەسەر بارودۆخی باش و توانا لەگەڵ خوی خۆچێی موتەسەرفەکانەوە وەستاوە، راگەیەندراوە و روون کراوەتەوە کە پێویستە پشکێنەری دادی قوسوە ئیشقۆدرە غالب بەگ ئەو سیفەتانەی هەموو تێدایە، باسکراوە ئەگەر عوسمان بەگ موتەسەرفی کەرکووك نەیەت، ئەگەر بێتو بێتە ئەوێش، ناکرێت بە درێژایی ماوە ئیدارەکە بە وەکالەت بەڕێوەببردرێت، راگەیەندراوە پێویستە لە موتەسەرفیەتی سلێمانی دابمەزرێت، کات نەماوە بە خاڵی بمێنێتەوە، تکا دەکرێت وێنەی تایبەتی رابگەیەندرێت.
حازم والی موسڵ

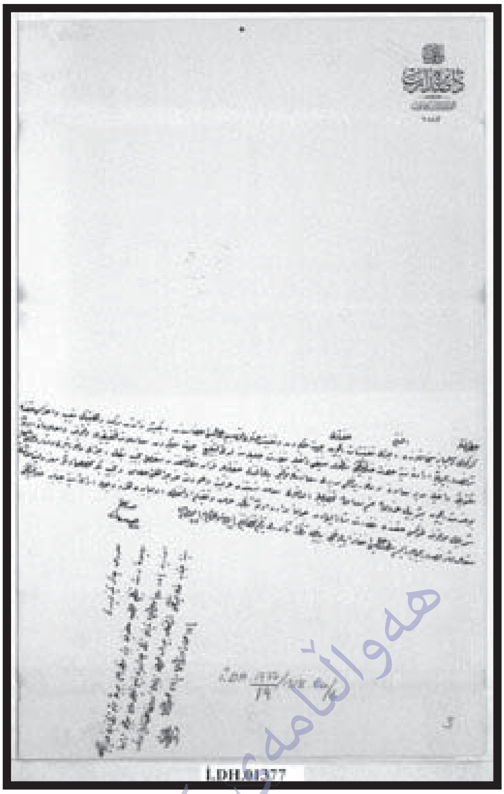

هەواڵنامەی کتێب

I.DH	01377.000019	11 رەبیعی کۆتایی 1318

بابی عالی
فەرمانگەی سەدارەت
دیوانی هومایۆن ئێستا
١١١٧
جەنابی پایەبەرزی ئەفەندم
بـۆ ئەنجامدانـی پشـکنین لـە سـانجەقەکانی کەرکـووك و سـلێمانی لەلایەنـی مولکیـە و ئەندامانـی قۆمیسـیۆنی پشـکنینی سـەربازی عالـی لـە هـەر یەکەیـان دوو کـەس هەڵدەبژێردرێـت و لـە دەسـتەیەك دادەمەزرێـن و رەوان دەکرێـن، جەنابـی پەیوەندیـداری خەلافـەت بـە فەرمانـی پاشـا فەرموویەتـی و نەزارەتـی ناوەخـۆی شـکۆدار ئاگادارکراوەتـەوە، لەلایەنـی مولکیـە مامەڵـەی لێکۆڵینـەوە وەسـتاوە و ئـەوەی زانیـاری هەبێـت یاریـدەدەری بەڕێوەبـەری ناوەخـۆی مەکتوپچـی و بەڕێوەبـەری قەڵەمـی فەرمانبـەران تۆفیـق بـەگ ئەفەنـدی لەگـەڵ نەجیـب بـەگ کـە لـە موتەسـەرفیەتی قـەزان جیابۆتـەوە، دەسـت بـە کارەکـە دەکـەن، هەروەهـا بـۆ ئـەم خزمەتـەی ناوبـراوان هـەر یەکـە ٥٠٠٠ قـوروش زیـادە دەچێتـە سـەر مووچەکەیـان، لەگـەڵ ڕێـژەی ئـەو مووچەیـەی کـە وەریدەگـرن خەرجـی ڕێـگای چـوون و هاتنیـان پـێ دەدرێـت، جگـە لەمـە نەجیـب بـەگ کـە مووچـەی دابراوانـی بـۆ بەسـتراوەتەوە، حاڵـی حـازر رادەگیرێـت بـۆ ئەمـەش لـە وەڵامـدا لـە نەزارەتـی ناوهاتـوو نـووسراو راگەیەنـدراوە و پێشـکەش کـراوە، لـەم بابەتـەدا جەنابـی پەیوەندیـداری خەلافـەت بـە فەرمانـی پاشـا چ بفەرمووێـت جێبەجـێ دەکرێـت، بـە راگەیاندنـی نـووسراو نووسرایـەوە ئەفەنـدم.
سەدری ئەعزەم

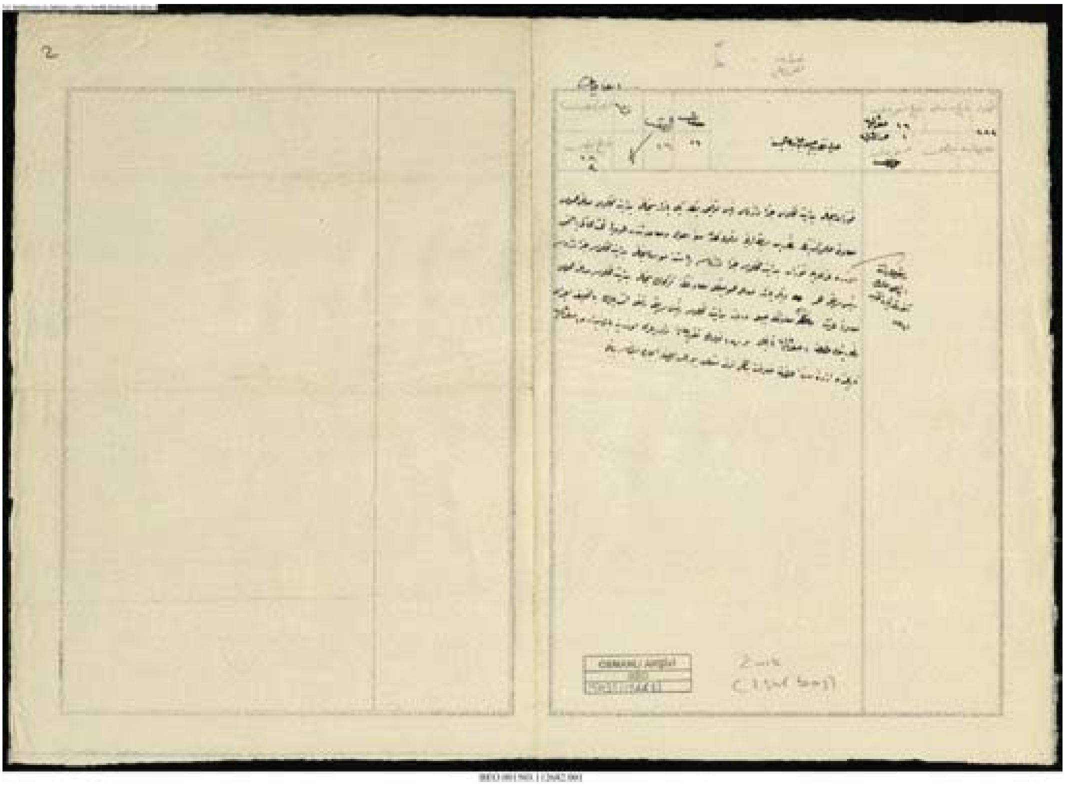

BEO	001503.112682	16 سەفەر 1318

نەزارەتی دادی شکۆدار لایەنی عالی

سـەرۆکی فەرمانگـەی سـزای دادگای سـەرەتایی سـانجەقی قـەزان تۆفیـق بـەگ و یاریـدەدەری داواکاری گشـتی دادگای سـەرەتایی سـانجەقی یەنیبـازار حیلمـی ئەفەنـدی بـە هـۆی ئەنجامدانـی مامەڵـەی خـراپ لـە ئەرکـی پێشـوویان دەدرێنـە دادگا دوای ئـەوەی بێتاوانیـان دەردەچێـت ئـەم کاتـە هەڵدەبژێردرێـن بـۆ دوا ئەرکیـان، بـە دوور خسـتنەوەیان سـەرۆکی فەرمانگـەی سـزای دادگای سـەرەتایی قـەزان سـەرۆکی پێشـووی فەرمانگـەی سـزای سـانجەقی مـوش عومـەر ئەفەنـدی و بـۆ یاریـدەدەری داواکاری گشـتی یەنیبـازار یاریـدەدەری داواکاری گشـتی دادگای سـەرەتایی سـانجەقی کەرکـووک عیـزەت ئەفەنـدی و هەروەهـا بـۆ ئـەم یاریـدەدەرەش سـەرۆکی پێشـووی دادگای سـەرەتایی جەبـەل و روز رفقـی ئەفەنـدی دوای سـوێند خـواردن دادەمەزرێـن، لـەم بارەیـەوە لەسـەر راپۆرتـی لـە مێـژووی ١ سـەفەر ١٣١٨ ژمـارە ١٦٠ هاتـووە، جەنابـی پەیوەندیـداری خەلافـەت بـە فەرمانـی پاشـا چ بفەرمووێـت جێبەجـێ دەکرێـت.

هەولنامەی کتێب

BEO	001504.112740	18 سەفەر 1318
بۆ نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدار لە بەڕێوەبەرایەتی تەحریراتی سلێمانی بە مەغدوری دوورخراوەتەوە، لەم کاتەشدا بەڕێوەبەری تەحریراتی سانجەقی کەرکووك شوێنەکەی بێ خاوەنە، بۆیە دامەزراندنی ناوبراو بە واژووی بەهائەددین لە هەولێرەوە تەلەگرافنامە دەرچووە، هیممەت بکرێت لە جێبەجێ کردنی.		

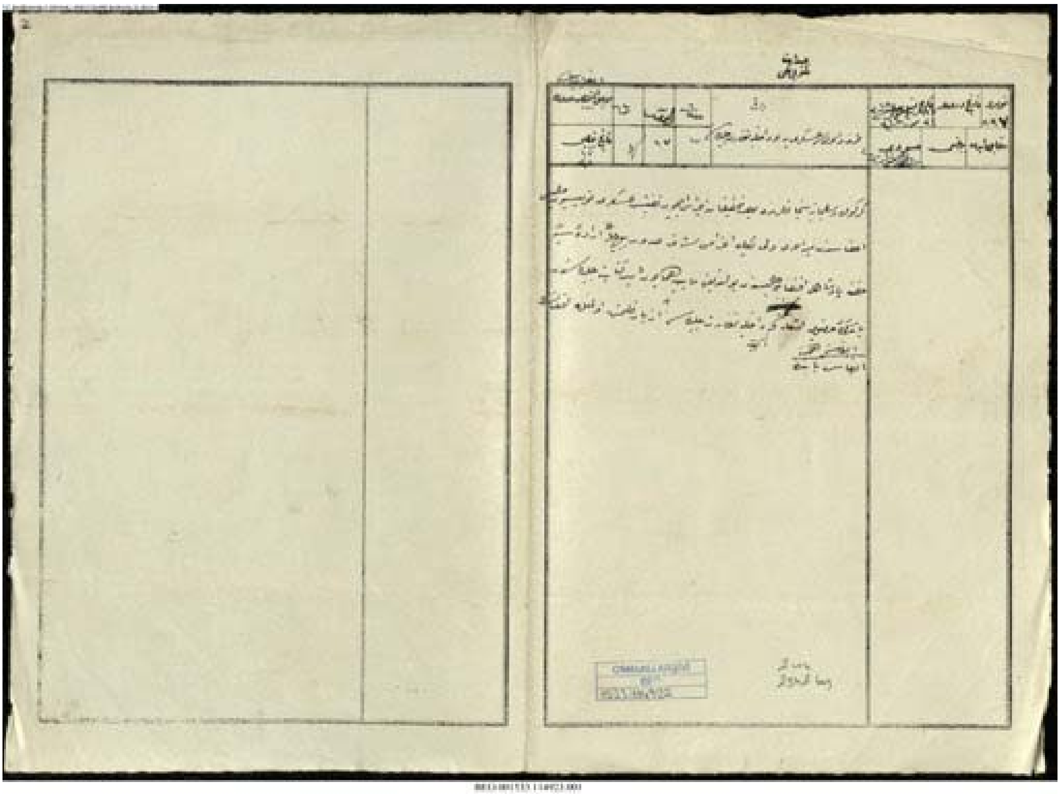

BEO	001533.114923	17 رەبیعی کۆتایی 1318
بۆ لایەنی والآی سەر عەسکەر و نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدار بـۆ ئەنجامدانـی هەندێـك لێکۆڵینـەوە لـە سـانجەقەکانی کەرکـووك و سـلێمانی، لـە ئەندامانـی قۆمیسـیۆنی چاودێـری سـەربازی عالـی میـری ئـالآی وەلـی بـەگ بـە فەرمانـی پاشـای جەنابـی پاشـا دەنێردرێـت، بـە نـووسراوی تایبەتـی مابەینـی هومایۆنـی بـاش کیتابەتـی شـکۆدار ئامـاژەی پێکـراوە و چۆنیەتیشـی لـە نەزارەتـی ناوەخـۆی شـکۆدار نـووسراوی بـۆ کـراوە، هیممـەت بکرێـت لـە جێبەجـێ کردنـی.		

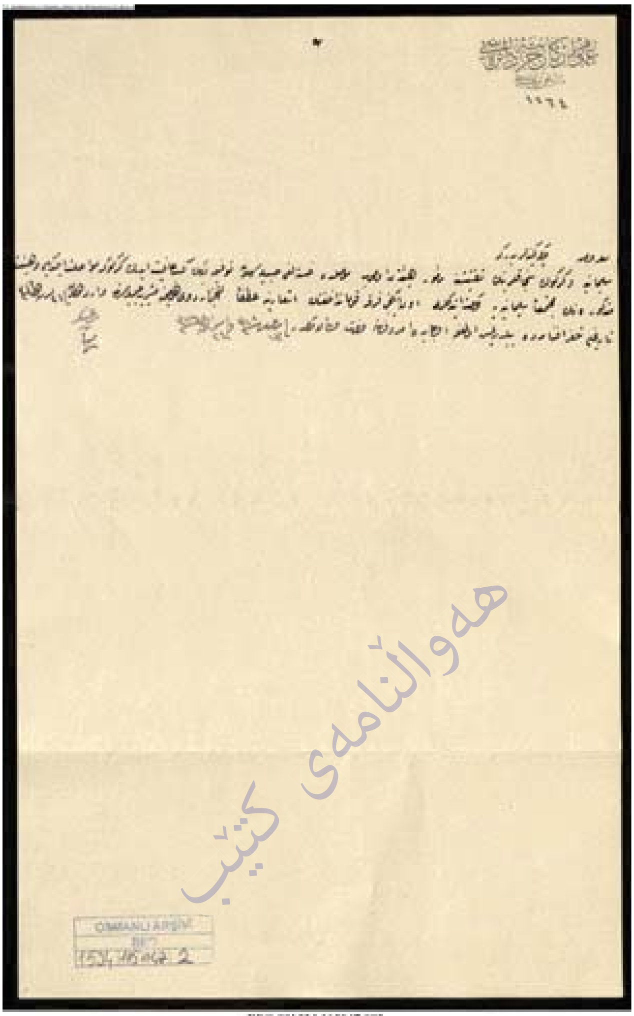

BEO.001534.115047.002

هەواڵنامەی کتێب

<table>
<tr><td>BEO</td><td>001534.115047</td><td>13 رەجەب 1318</td></tr>
<tr><td colspan="3">فەرمانگەی ئەرکانی گشتی جەنگی
هۆبەی چوارەم
١٢٦٤
ڕاگەیەندراوی بەندەمانە
لـە دەسـتەی پشـکنینی سـانجەقەکانی سـلێمانی و کەرکووکـە، لەبـەر ئـەوەی لـە موسـڵ نەخـۆش کەوتـووە، ئامـاژە لـە لایـەن تۆفیـق بـەگ هاتـووە دوای ئـەوەی چـاك بۆتـەوە، چۆتـە کەرکـووك، لـە دەسـتەی ناوهاتـووش کۆبۆتـەوە و ڕوویـان کردۆتـە سـلێمانی، بـە ئامـاژەی قوماندانـی فرقـەی ١٢ لـە موشـیرەتی لەشـکری شەشـەمی هومایۆنـی شـکۆدار تەلەگرافنامـە لـە مێـژووی ٢١ تشرینـی یەکـەم ١٣١٦ ڕوون کردنـەوە دراوە، لـەم بابەتـەدا بڕیـار و فەرمـان بـۆ جەنابـی ئـەم کەسـەیە کـە فەرمـان دەردەکات.
ڕزا سەر عەسکەر</td></tr>
</table>

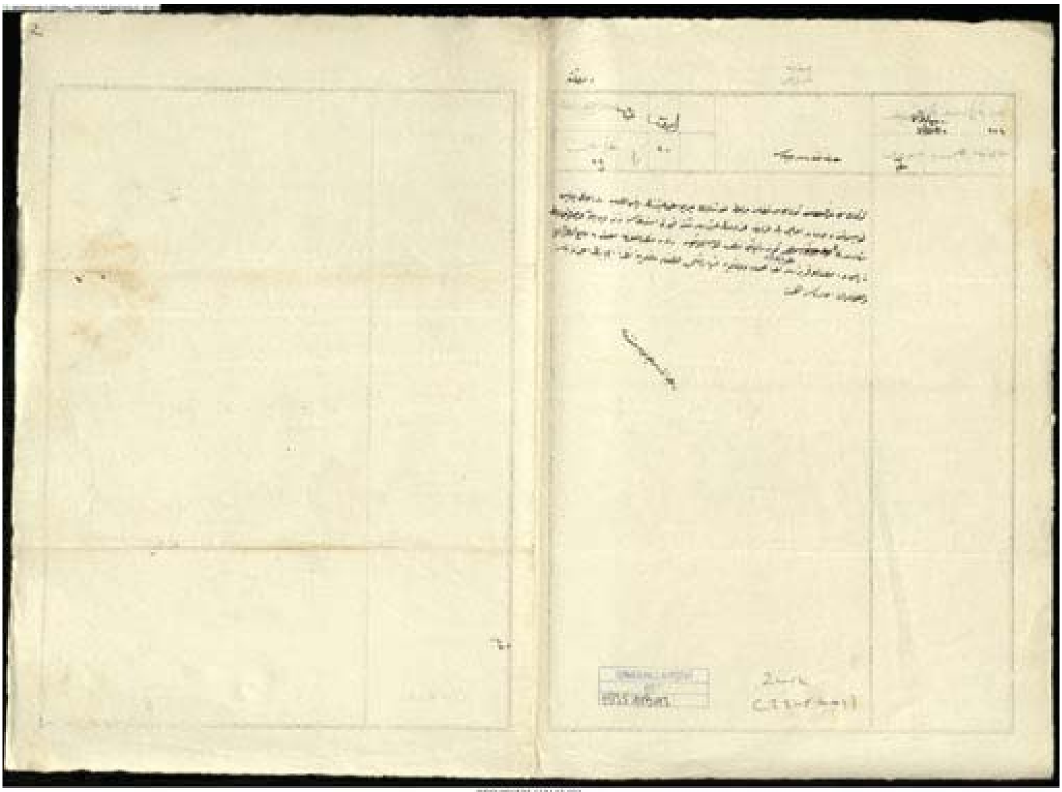

<table>
<tr><td>BEO</td><td>001535.115113</td><td>20 ڕەبیعی کۆتایی 1318</td></tr>
<tr><td colspan="3">نەزارەتی مەعاریفی شکۆدار
میـر یوسـف سـەرۆکی عەشـیرەتی خۆشـناوە و ئـەم عەشـیرەتە سـەر بـە سـانجەقی کەرکـووک و قـەزای کـۆی سـانجەقە، لەلایـەن ئیسـماعیل بـەگ قۆمیسـەری پۆلیسـی سـانجەقی زور داوای کـردووە کوڕەکـەی لـە مەکتەبـی عەشـیرەت وەربگیرێـت، لـەم داواکاریـەی کـە داویەتـی لەگـەڵ بروانامـەی نـاردووە، نـووسراوی ٦ ڕەبیعـی کۆتایـی ١٣١٨ ژمـارە ١ی موتەسـەرفی زور نێـردراوە لەگـەڵ هاوپێچەکانـی بـۆ دەوڵـەت نێـردراوە، بـە تێروانیـن لـە بابەتەکـە هیممـەت بکرێـت لـە جێبەجـێ کردنـی.</td></tr>
</table>

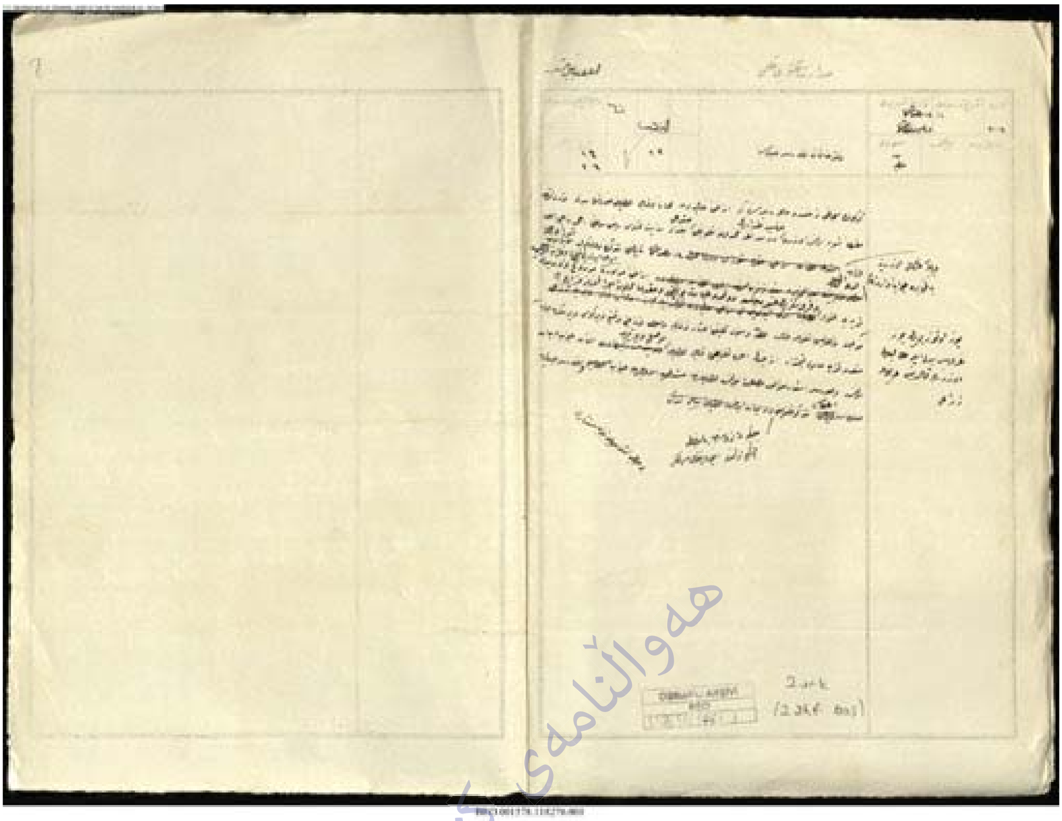

هەواڵنامەی کتێب

BEO	001578.118276	13 رەجەب 1318

نەزارەتی دەفتەرخاقانی شکۆدار
لـە زەوییـە جۆلەوانیـەکانی ناحیـەی مەلحـە سـەر بـە سـانجەقی کەرکـووک بـە شـێوەی داهاتـی بـەدەل بـە قسـت جێبەجـێ دەکرێـت، بۆیـە ٤ نەفـەری گونجـاو دەسـت نیشـان بکرێـت، تاوەکـو بـە کارەکـە هەڵسـن، لەسـەر ئـەم داواکاریـەی کـە سـەرۆکی پێشـووی دادگای سـەرەتایی بەغـداد ئەحمـەد ناجـی ئەفەنـدی پێشکەشـی کـردووە، لـە نـووسراوی مێـژووی ١٤ رەجـەب ١٣١٧ بـە گفتوگۆکـردن لەگـەڵ شـورای دەوڵـەت لـە وەڵامـدا نـووسراو هاتـووە و لـە کاتـی حەواڵەکردنـی زەوی ناوهاتـوو هـەروەك پروپاگەنـدەی بـۆ دەکـەن، خالـی نییـە و وێرانـە نییـە، بەڵکـو کشـتوکاڵی لـێ دەکرێـت و ١٧ گونـد لـە خـۆ دەگرێـت، هەروەهـا لـە ٤٨ هـەزار دۆنـم پێـك دێـت و ئـەم موزایدەیـەی بـۆی کـراوە لەسـەر داواکاریـەکان بـە بەدەلـی ١٣١ هـەزار قـوروش ماوەتـەوە و زەوی کشـتوکاڵی لـەم شـێوەیە و دانیشـتوانەکەی داوای دەکـەن، هەروەهـا سـاڵانە بـە گشـتی گونـدەکان دە یـەك و رسـومی مەڕومـاڵات و باجـی کەلوپـەل و مولکـی تایبـەت دەدەن، بۆیـە گونجـاو نییـە ئـەم زەوییانـە بدرێتـە کەسـانێکی تـر، لـەم وەڵامـەی کـە لـە ویلایەتـی موسـڵ وەرگیـراوە، تێـدا روون کراوەتـەوە، جگـە لەمـە ئاماژەکـە گونجـاوە و زانیـاری بدرێتـە نەزارەتـی شـکۆدار، بـۆ ئـەم مەبەسـتەش نـووسراو ئامـادە کـراوە.

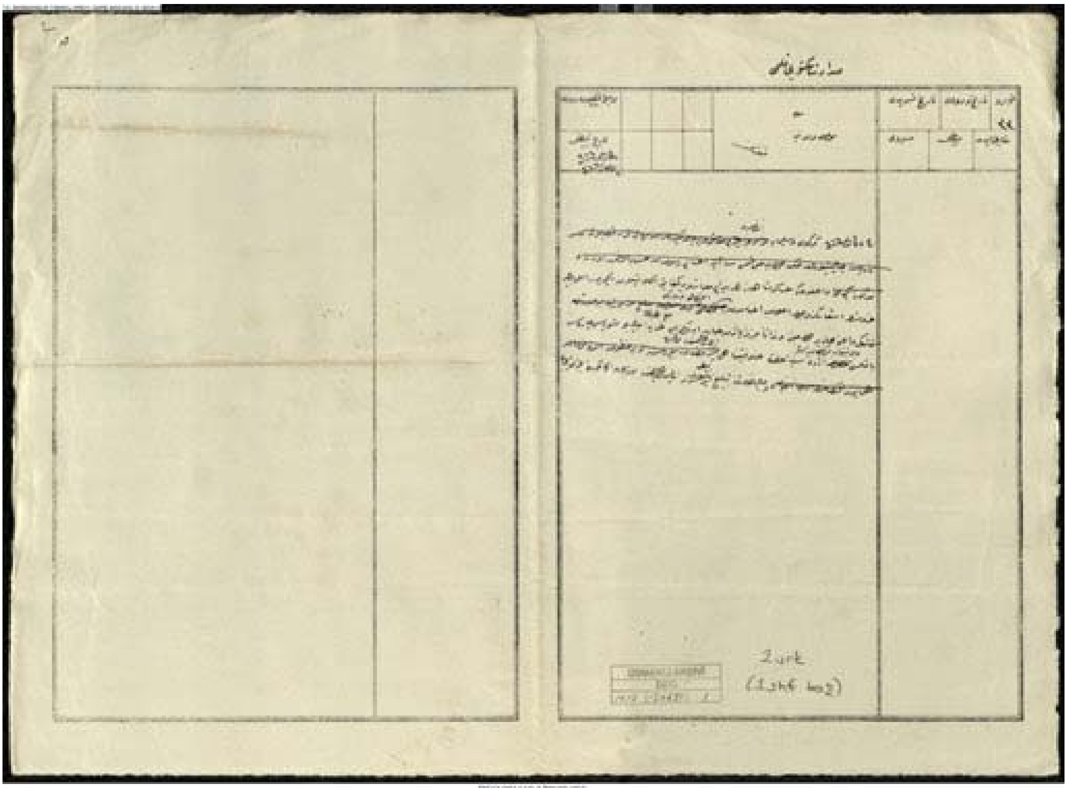

BEO	001638.122820	5 زيلحيجه 1318
نووسراو بۆ نەزارەتی دارایی شکۆدار لـە مووچـەی دەسـتکورتانی سـانجەقەکانی کەرکـووك و سـلێمانی، ٥٣٧ قـوروش بـێ خاوەنـە، وەکـو سـەدەقەی جەنابـی پەیوەندیـداری خەلافـەت لـە سـلێمانی بدرێتـە شـێخ مەعسـوم ئەفەنـدی شـێخی تەریقەتـی خالدییـە، لەگـەڵ هاوپێچـی نەزارەتـی ناوەخـۆی شـکۆدار دراوەتـە سـەروو، لـە نـووسراوی مێـژووی ٣ زیلحیجـە ١٣١٨ ژمـارە ١٥٤ نووسراوەتـەوە، بـە تێروانیـن لـەم نووسراوانـە هیممـەت بکرێـت لـە جێبەجـێ کردنـی.		

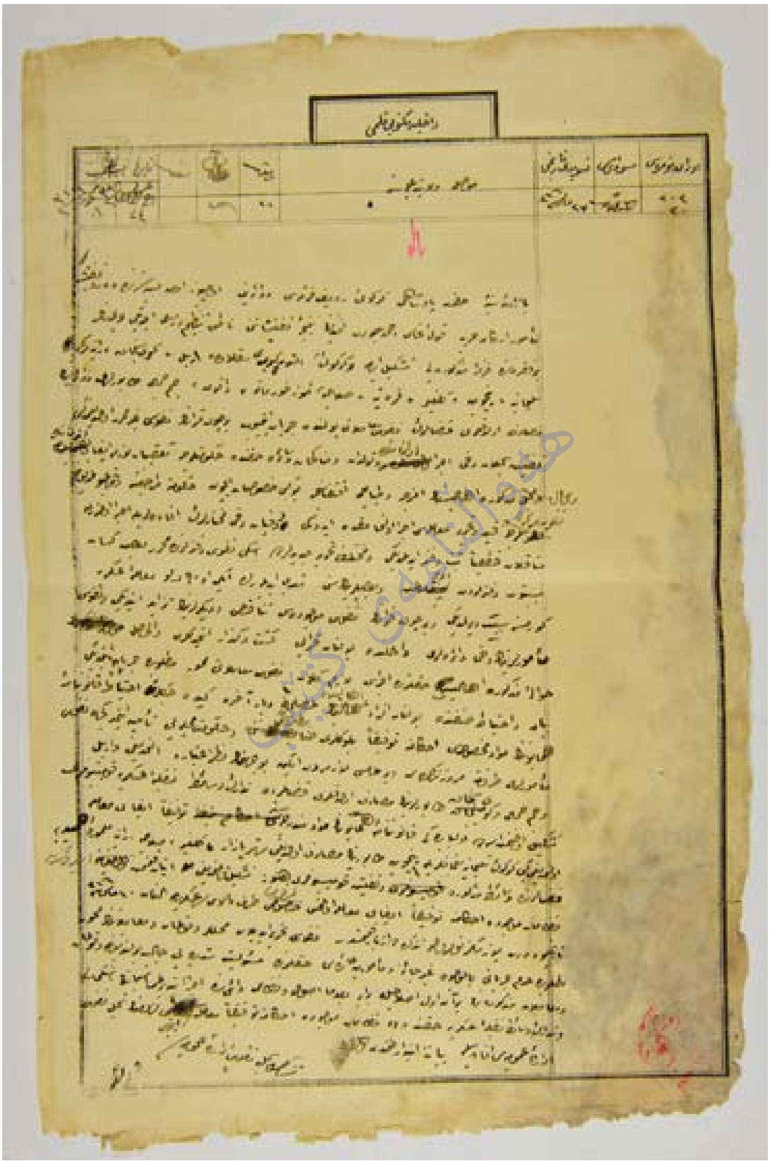

DH.MKT	02377.00100	24 رەبیعی یەکەم 1318

بۆ ویلایەتی موسڵ

بــە فەرمانــی جەنابــی پاشــا رەزامەنــدی نیشــانی دراوە، فرقــەی رەدیفــی کەرکــووک ســاڵی ١٣٠٥ فەرمانبەرانــی چاودێــری و پشــکنینی ئەرکانــی جەنگــی ئاغــای قــول ئەحمــەد جــەودەت ئەفەنــدی ئەنجامــی پکشــنینەکانی لــە لیســتێك رێــك خســتووە و ناردوویەتــی، لــە دەســتەواژەیەکی فرقــەی ناوبــراوی دامەزرانــدووە، فەرمانگەکانــی تابــوری کەرکــووك، ئاڵتــون کۆپــری، شــەقڵاوە، هەولێــر، کــۆی ســانجەق، رانیــە، ســلێمانی، پێنجویــن، گولعەنبــەر، قەرەتەپــە، ســەڵاحیە، تۆزخورماتــو، داقــوق، چەمچەمــاڵ، بــە رێکــەوت بــووە، لــە رێگــەی مامەڵــەی ناســنامە جولــەی نەکــردووە، زۆر گونــد هەیــە ناســنامەی تۆمــار نەکــراوە، تۆمارەکانــی پشــکنینیان بــۆ نەکــراوە، هەروەهــا لەدایکبــوون و مارەبڕیــن لەلایــەن حکوومــەت نیشــان نەکــراوە. هەروەهــا خەڵکــی ناوچەکانیــش بــۆ ئــەم کارە بــۆ ئــەم جــۆرە تایبەتمەندییانــە ســەردانی حکوومەتیــان نەکــردووە، ناسنامەکانیشــیان مامەڵــەی تۆمــار و نووســینی بــۆ نەکــراوە، مردووەکانیشــیان لەلایــەن موختــارەوە بــە ووتــەی ئــەو کاری بــۆ کــراوە، گواســتنەوەش بــە هیــچ شــێوەیەك لــە دەفتــەر جێگیــر نەکــراوە، هەروەهــا لــە نووســینە جۆراوجــۆرە نوێیەکانــدا بــۆ هەندێــك کــەس لــە دەفتــەری کۆنــی ناســنامە لــە هەمــوو دەفتەرەکانــی تــر دەردەهێنرێــت، بــۆ هەندێکــی تریــش بــە گۆرانکارییــەوە بــە دوو ســێ مامەڵــەی ســەربازی کارەکان جێبەجــێ دەکرێــت، هەروەهــا زۆربــەی گوندەکانیــش لــە رووی ناســنامەکانیانەوە کەموکــوری تێدایــە، هەندێکــی تریــش زیادەرۆیــی تێدایــە. هەروەهــا ئــەو فەرمانبەرانــەی کــە لــە فەرمانگــەی ناســنامە بوونیــان هەیــە، ســەردانی گوندەکانیــان نەکــردووە، بــە هــەر حــاڵ لــە بــارەی ناســنامەی خەڵکەکــە ئــەوەی پێویســتە ئەنجــام بدرێــت لــە رووی مامەڵــەی ناســنامەوە کارەکان جێبەجــێ نەکــراون. لــە بابەتــی راگەیانــدن و یەدەگــەوە ئــەو دانیشــتووانەی کــە بوونیــان هەیــە، بــە پێــی بەرژەوەنــدی بــۆ ناوچەیەکــی تــر دەڕۆن، بــە یاســانامەی یەدەگــی هومایــۆن بــە پشــت بەســتن بــە کەرســتەی یاســای تایبەتــی پۆلیســی بلۆکــەکان و هەروەهــا تــا حکوومەتــی ناوەخــۆ دڵنیایــی نــەدات، لەلایــەن فەرمانبەرانــی ناســنامە نــووسراوی تێپەرانــدن نادرێــت، لــەم بارەیــەوە گرنگــی پــێ نادرێــت، ئەگەرچــی لــە تابورەکانــی هەولێــر و چەمچەمــاڵ و کــۆی ســانجەق گواســتنەوەی قۆمیســیۆنی ســەربازی دامــەزراوە، لــەم بارەیــەوە بــە پشــت بەســتن بــە یاسانامەی هومایــۆن، مــاددەی یاســا مامەڵــەکان جێبەجــێ ناکرێــت، لــە ســانجەقەکانی کەرکــووك و ســلێمانی لەگــەڵ تابــوری پێنجویــن رێکەوتــە لەگــەڵ قەزاکانــی شــەهربازار، گولعەنبــەر، ســەڵاحیە، رانیــە، مەعمــورەی حەمیدیــە هێشــتا کاری بــاس کــراو لــە ســەرەوە و قۆمیســیۆنەکانی پشــکنین دانەمــەزراوە، لەمــەودوا بــە پشــت بەســتن بــەو یاساییەی کــە هەیــە، مامەڵــەکان جێبەجــێ دەکرێــن، بــۆ ئــەم مەبەســتە لــە مێــژووی ١٠ مایــس ١٣١٦ ژمــارە ١٨٠ نــووسراو نوسراوەتــەوە، ئــەو ناوچانــەی کــە ناســنامەیان تۆمــار دەکرێــت، مامەڵەکانیــان لــە کاتــی داواکردنیــان نابــێ زانیــاری دەربچێــت، لــە بــارەی فەرمانبەرەکانیــش بەرپرســیارێتی توندیــان لــە ســەرە، هەرچــی زووە مامەڵــەی ناوبــراو لەگــەڵ چاکســازی بکرێــت، لــە بــارەی گواســتنەوەی ســەربازی ئــەو رژێمانــەی کــە بوونیــان هەیــە، بــە پشــت بەســتن بــە یاســاکان مامەڵــەی نــووسراوی تۆمــاری ناســنامەی فەرمانگــەی گشــتی جێبەجــێ بکرێــت، بــە ووتــەی تۆمــاری ناســنامەی فەرمانگــەی گشــتی راگەیەنــدراوە پەلــەی تێــدا بکرێــت.

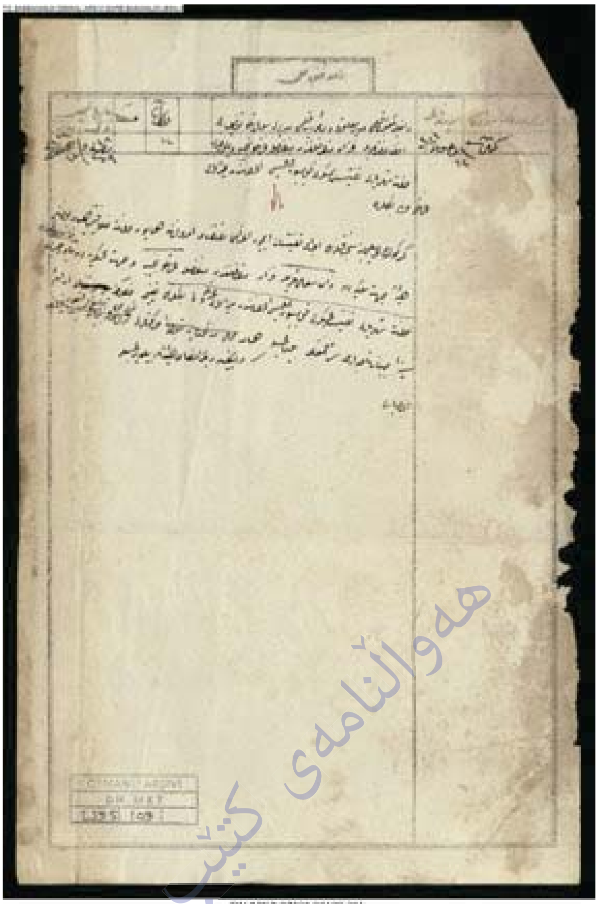
هەواڵنامەی کتێب

DH.MKT.02395.00109.001

DH.MKT	02395.00109	29 ڕەبیعی کۆتایی 1318
بۆ قەڵەمی مەکتوپچی ناوەخۆی بەڕێوەبەری مەعاریف و بەڕێوەبەری قەڵەمی فەرمانبەران میری میران جەنابی تۆفیق بەگ ئەفەندی لەگەڵ نەجیب بەگ کە لە موتەسەرفیەتی قەزان جیابۆتەوە هەروەها پشکێنەری سەربازی میری واڵای والی بەگ ئەندامی قۆمیسیۆنی عالی بە مەبەستی ئەنجامدانی کاری پشکنین لە سانجەقەکانی کەرکووك و سلێمانی، بڕیار و فەرمانی هومایۆنی جەنابی پەیوەندیدارانی خەلافەت لە دەستەی مولکیە نەجیب کە لە موتەسەرفیەتی قەزان جیابۆتەوە، هەروەها لەلایەنی سەربازی پشکێنەری سەربازی میری واڵای والی بەگ ئەندامی قۆمیسیۆنی عالی دادەمەزرێن و ڕوو دەکەنە ناوچەکە، بۆ ئەم مەبەستە جەنابی پاشا چ بفەرمووێت ئەو ئەنجام دەدرێت، چۆنیەتی کارەکەش بە ئەندامانی تری دەستە ڕابگەیەندرێت.		

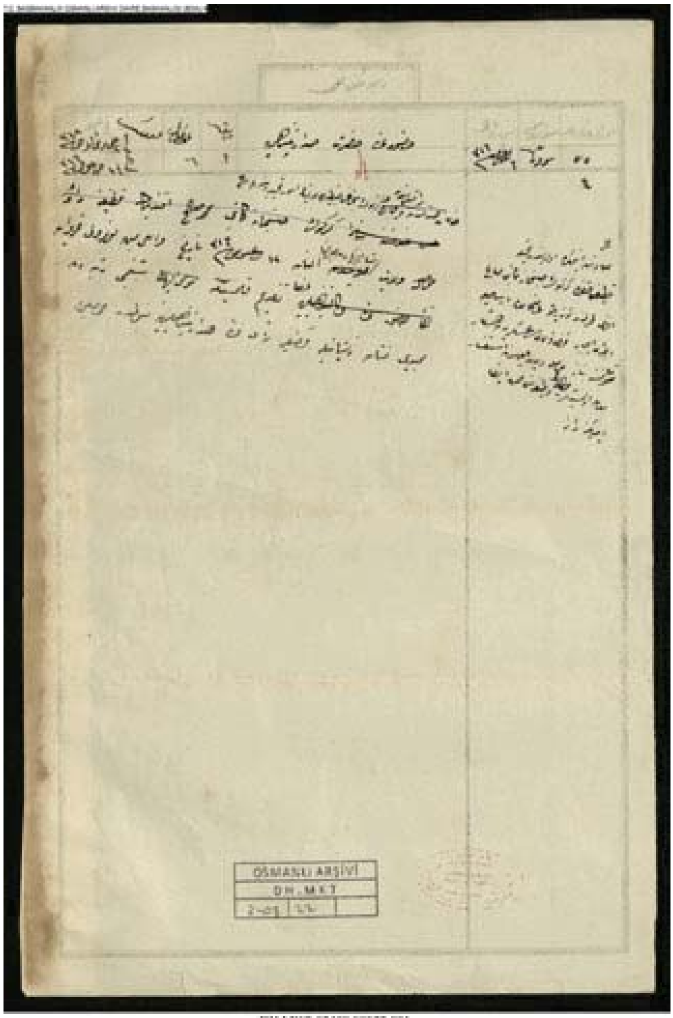

DH.MKT.02408.00022.001

<table>
<tr><td>DH.MKT</td><td>02408.00022</td><td>2 جەمادی کۆتایی 1318</td></tr>
<tr><td colspan="3">بۆ پەیوەندیدارانی سەدارەت
بەهـۆی خزمـەت و هاوکاریەکانـی لـە بـواری کاروبـاری تۆمارکردنـی تابـووری زەبتیـەی سـانجەقی کەرکـووک کاتیبـی گرتووخانـەی کەرکـووک بـە نـاوی سـاڵح ئەفەنـدی داواکاری نـاردووە تـا پاداشـت بکرێـت، بـۆ جێبەجـێ کردنـی کارەکەشـی نـووسراو رەوانـی لایەنـی واڵای سـەر عەسـکەر کـراوە، هەروەهـا مامەڵـەی پـرس و راکـردن بـە ویلایەتـی موسـڵ ئەنجـام دراوە، لەبـەر ئـەوەی ئەرکەکـەی بـە رێکوپێکـی ئەنجـام داوە لـە وەڵامـدا لـە ویلایەتـی ناوهاتـوو نـووسراوی ١٢ ئۆغسـتۆس ١٣١٦ ژمـارە ٥٥ پێشـکەش کـراوە، تـا لـە پلـەی پێنجـەم نیشـانی مەجیـدی پـێ بدرێـت، ئەمـەش رای پەیوەندیـداری سـەدارەتی پێویسـتە.</td></tr>
</table>

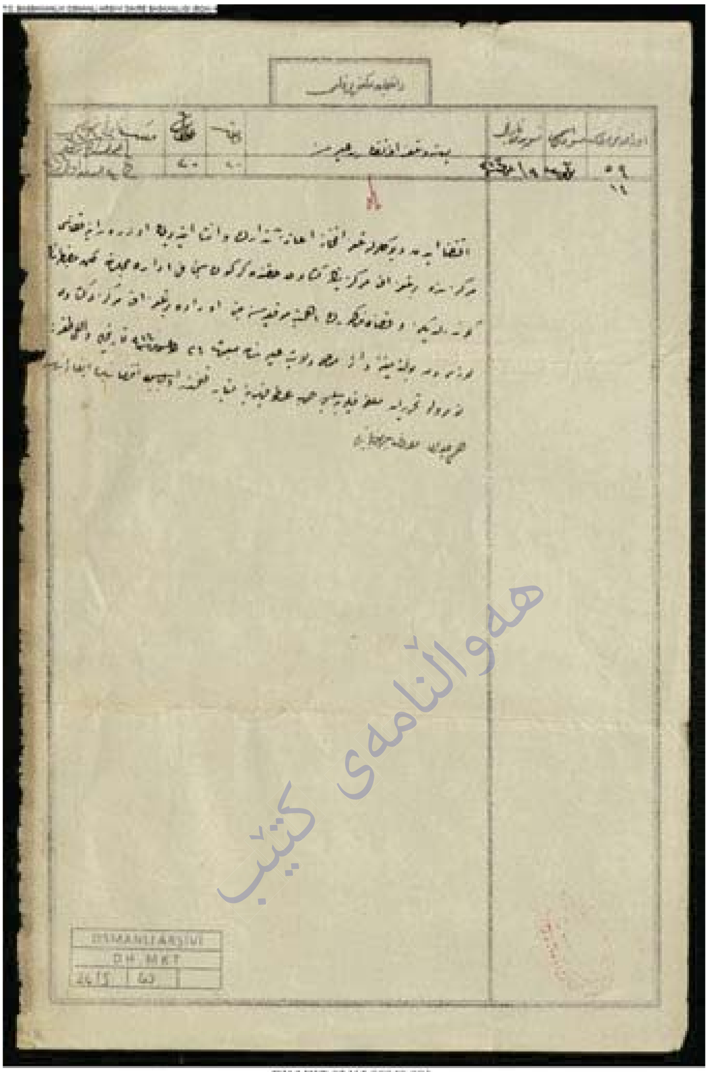
هەواڵنامەی کتێب

DH.MKT.02415.00040.001

DH.MKT	02415.00040	22 جەمادی کۆتایی 1318

بۆ نەزارەتی پۆستە و تەلەگرافی عالی

ئەگـەر پێویسـت بـکات و بـۆ کارەکـە سـوودی هەبێـت بـە داهاتـی باجەکانـەوە تەلەگرافخانەیـەك دابمەزرێـت و بونیـاد بنرێـت، لـە مەرکـەزی قـەزای رانیـە مەرکەزێکـی تەلەگـراف دروسـت بکرێـت، بـۆ ئـەم مەبەسـتە ئـەو بریارنامەیـەی کـە لـە ئەنجوومەنـی کارگێـری سـانجەقی کەرکووکـەوە هاتـووە، هەروەهـا لەبـەر گرنگـی شـوێنی جوگرافـی قـەزای ناوهاتـوو پێویسـتە لـەوێ مەرکەزێکـی تەلەگـراف دروسـت بکرێـت، نـووسراوی مێـژووی ٢٦ ئۆغسـتۆس ١٣١٦ ژمـارە ٥٩ کـە لـە ویلایەتـی موسـڵی عالـی هاتـووە هاوپێـچ بـۆ سـەروو نێـردراوە، هیممـەت بکرێـت لـە جێبەجـێ کردنـی و رابگەیەندرێـت.

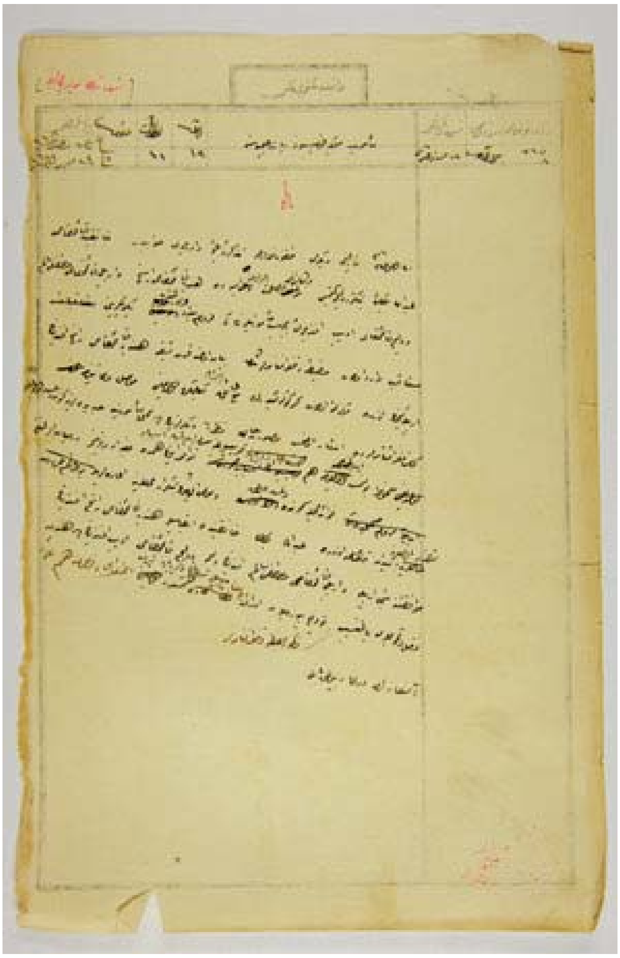

DH.MKT	02425.00063	12 ڕەجەب 1318

بۆ سەرۆکایەتی قۆمیسیۆنی خزمەتی فەرمانبەران

وەڵامـی نـووسراوی مێـژووی ٣٠ ئەیلـوول ١٣١٦ ژمـارە ٩: هەرچەنـدە دووبـارە ڕەزامەنـدی دراوە کـە قائیمقامـی خانەقیـن عەبدوڵـڵا بـەگ دووبـارە بچێتـەوە دلیـم، قائیمقامـی هندیـە ڕاسـخ و قائیمقامـی هەولێـر مسـتەفا سـالم و قائیمقامـی دلیـم ئەدیـب ئەفەنـدی بگۆردرێنـەوە، بـۆ ئەمـەش لـە ویلایەتـی بەغـداد داواکاری و تەلەگـراف نێـردراوە، قائیمقامـی هندیـە بـۆ هەولێـر بچێـت و لـە مەرکـەزی لیـوا کـە کەرکووکـە لەگـەڵ خێزانەکـەی لـەوێ چـاوەڕێ بـکات. بـۆ ئەمـەش لـە ویلایەتـی موسـڵ تەلەگرافنامـە هاتـووە، ئەوانـی تریـش کـە ناویـان هاتـووە بچنـە ئـەو شـوێنە نوێیانـەی کـە بۆیـان دیـاری کـراوە، لـە شـوێنی خۆیـان نەمێننـەوە، چونکـە زیانـی دەبێـت، عەبدوڵـڵا بـەگ لـە خانەقیـن بمێنێتـەوە، قائیمقامـی هندیـە ڕاسـخ ئەفەنـدی بچێتـە هەولێـر و قائیمقامـی هەولێـر مسـتەفا سـالم ئەفەنـدی بـۆ دلیـم و قائیمقامـی دلیـم ئەدیـب ئەفەنـدی بـۆ هندیـە بگوازرێنـەوە ئەمـەش لـە هەمـان داواکاری و تەلەگـراف ئامـاژەی پـێ کـراوە.

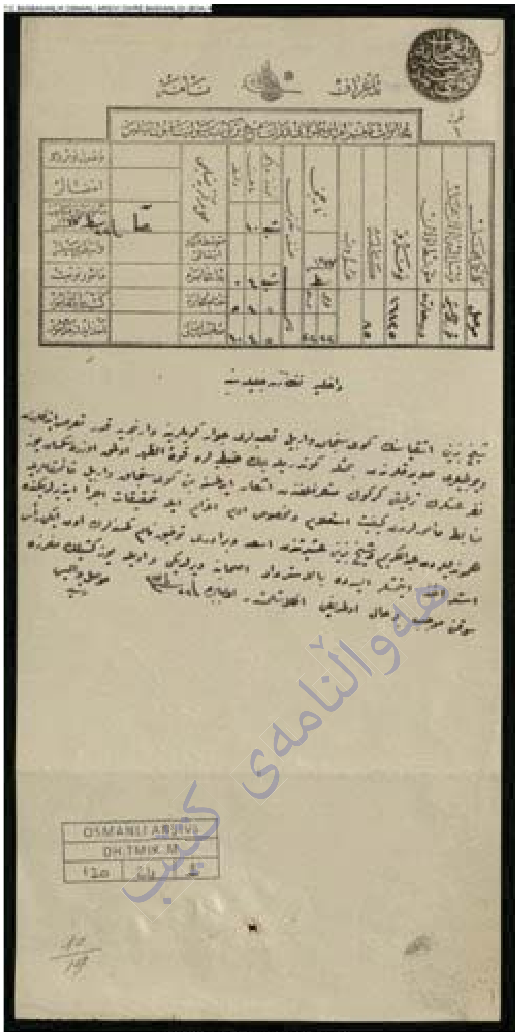

DH.TMIK.M.00120.00024.001

DH.TMIK.M	00120.00024	27 زیلقەعدە 1319

بۆ نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدار
چەتەی شێخ بزێنی تا گەیشتوونەتە گوندەکانی دەوروبەری شارۆچکەی هەولێر و کۆی سانجەق، کاروانەکانیان تالان کردووە، ئەو پۆلیسی پاراستنانەی کە دەنێردرێن، وەکو هێزی پاڵپشت ١٠٠ تا ٨٠ سەربازیشیان لەگەڵ رەوان بکرێت، لە موتەسەرفی کەرکووک ئاماژەی پێکراوە، لە قائیمقامەکانی کۆی سانجەق و هەولێر لەگەڵ فەرمانبەرانی پۆلیسی پاراستن داوای نووسراو و زانیاری کراوە و بە ناردنی پیاوی تایبەت لێکۆڵینەوە کراوە، لە هەمەوەندەکان عەبدولکەریم و لە هۆزی شێخ بزێنی ئەسعەد و براکەی بە ناوی تۆفیق ١٢ ئێستر بردراوە، بەڵام بە گەرانەوەیان دراوەتەوە خاوەنەکانیان، بە پێویست نازانرێت مەفرەزەیەکی ١٠٠ کەسی بنێردرێت.
رەشید والی موسڵ

Y.MTV.00217.00041.001

Y.MTV	00217.00041	5 ڕەبیعی یەكەم 1319

پایەی سەر عەسكەر
قەڵەمی تۆمار
تایبەتی
لە كەركووك وێنەی تەلەگرافنامەی بە شیفرە لەلایەن میرلیوا ئەمین پاشا لە ٦ حوزەیران ١٣١٧ ناردوویەتی

لـــە ســـاڵی ١٣١٤ كاروانـــی ئەرزاقـــی ســـەربازی و كاروانـــی بازرگانـــی ســـلێمانی بـــۆ چەمچەمـــاڵ ڕۆیشـــتووە، بیرۆكـــەی كاری تاڵانكردنیـــان هەبـــووە، لـــە بەرامبـــەر ســـەربازی شـــاهانەش چەكیـــان بەكارهێنـــاوە، یـــەك كـــەس شـــەهید بـــووە و دوو كەســـیش برینـــدار بـــووە، لەگـــەڵ قوماندانیەتـــی میرلیـــوا یوســـف پاشـــا یـــەك مەفـــرەزە بـــە فەرمانـــی پاشا ئەركیـــان پـــێ ســـپێردراوە تـــا تەمبێیـــان بكـــەن، لـــە ســـێ ســـاڵ لەمەوبـــەر بـــە هەمـــوو شـــێوەیەك لـــە دەســـتگیركردنیان ســـەركەوتوو نەبوونـــە، چەتـــە عەزیـــز شـــوانی ئەمجـــارە بـــە نهێنـــی هاتۆتـــە كەركـــووك، لـــە دوای لێكۆڵینـــەوە بـــە موتەســـەرفیەت ڕاگەیەنـــدراوە و مەفـــرەزەی ژاندارمـــە ڕێكخـــراوە، جگـــە لەمـــە مەفرەزەیەكـــی نیزامیـــەش ڕێكخـــراوە و خراوەتـــە پـــاڵ یەكـــتر و نێـــردراون، شـــوێنەكەیان ئابلۆقـــە داوە، هـــەروەك بیـــنراوە بـــە چـــەك بەرامبەریـــان وەســـتاون و هێرشـــیان كردۆتـــە ســـەریان، بـــەڵام لـــە سایەی جەنابـــی پەیوەندیـــداری خەلافـــەت بـــۆ یـــەك ڕۆژیـــش بێـــت ڕووداوی نەشـــیاو ڕووینـــەداوە و ڕێگەیـــان پـــێ نـــەدراوە پـــێ درێـــژی بكـــەن، ناوبـــراو لەگـــەڵ خیانەتكارەكانـــی تـــر لـــە هاوەڵانـــی بـــە نـــاوی چەتـــە عوســـمان و ســـادق و ئەحمـــەد ئەســـعەد دەســـتگیركراون و ٦ تفەنگیـــش دەســـتی بەســـەر داگیـــراوە لەگـــەڵ زیاتـــر لـــە ٤٠٠ فیشـــەك لەگـــەڵ ئەوانـــەش ئـــەو كاتژمێـــرە هاورێكانیـــان كـــە لـــەوێ نەبوونـــە ١٣ ســـەر ئەســـپ و كەلوپەلەكانیـــان كەوتۆتـــە دەســـت و ڕادەســـتی حكوومـــەت كـــراوە، لـــەم بارەیـــەوە هیممەتـــی موتەســـەرفی كەركـــووك عوســـمان پاشـــا شـــایەنی بـــاس كـــردن و ڕێزلێنانـــە، لەگـــەڵ ئەمـــەش بـــە شـــێوەیەكی گشـــتی نـــزا و پارانـــەوەی دانیشـــتوان بۆتـــە هـــۆی ســـەركەوتنەكە.

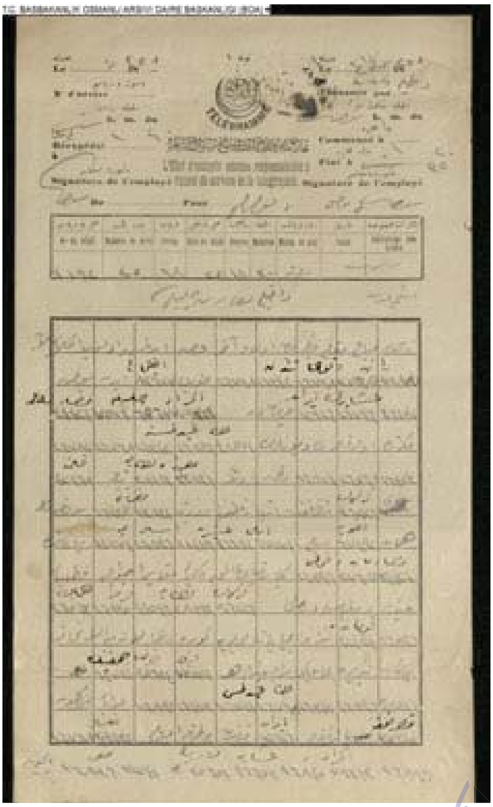
T.C. BAŞBAKANLIK OSMANLI ARŞİVİ DAİRE BAŞKANLIĞI (BOA)

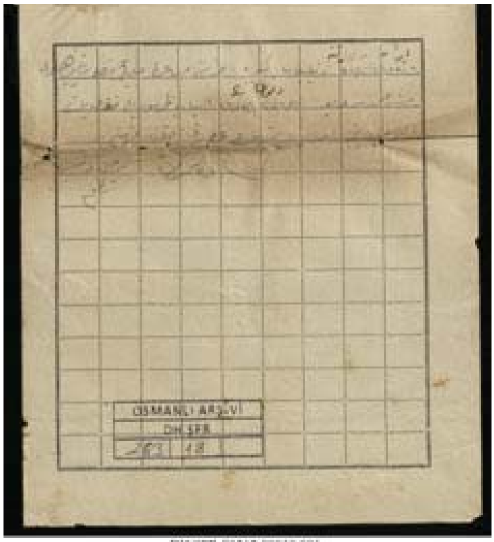
OSMANLI ARŞİVİ
DH.ŞFR
263 18

DH.ŞFR.00263.00018.001

هەواڵنامەی کتێب

DH.ŞFR	00263.00018	21 رەبیعی کۆتایی 1319

بۆ نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدار

یەکــەم و دوا ڕاگەیەنــدراوی بەندەمــان کــە ڕاگەیەنــدراوە، دەرکەوتــووە لــە ڕووداوەکانــی ڕانیــە هەندێــك لــە هۆزەکانــی لای ئێرانیــش کۆبوونەوەیــان کــردووە و بیرۆکــەی ئەوەیــان هەیــە هێــرش بکەنــە ســەر ئەندامانــی شــکۆدار، بــۆ پەرشــوبڵاوکردنەوەی ئەمانــەش مەفرەزەیەکــی نیزامیــە ئەرکیــان پــێ ســپێردراوە، لــە ســەر ئاماژەی موتەســەرفی کەرکــووك، هــەر ئێســتا مەفرەزەکــە ئامــادە بکرێــت تــا کار لەســەر ئاشــتکردنەوەی نێــوان ئــەم دوو هــۆزە بکــەن و ڕێگــە نەدرێــت ڕووبەڕووبوونــەوە ڕوو بــدات، بۆیە هەر ئێســتا قوماندانی فرقــەی نیزامیەی هومایۆنی کەرکــووك دەســت بــە کار بێــت، بــە گوێــرەی ئامــادەکاری خۆچێــی ئامادەکاری بەپەلــە بکرێــت و هــەردوو کۆمەڵــە پەرشــوبڵاوبکرێنەوە، لــە وەڵامــدا بــۆ موتەســەرفی ناوهاتــوو نووسراوەتــەوە، بــۆ ئــەوەی ڕێگــە نەدرێــت ئەندامــان و هــۆزەکان لەلایەنــی ئێرانــەوە بپەڕنــەوە ئــەم لایــە، ئــاگاداری دراوەتــە باڵیۆزخانــەی ئێــران، بــۆ ئەمــەش تــکا کــراوە پەیوەندیــداری نــەزارەت هــاوکار بێــت، زانیــاری تێروتەســەل وەربگیرێــت و ئەنجامەکــەی ڕابگەیەندرێــت، فەرمــان.

نازم والی موسڵ

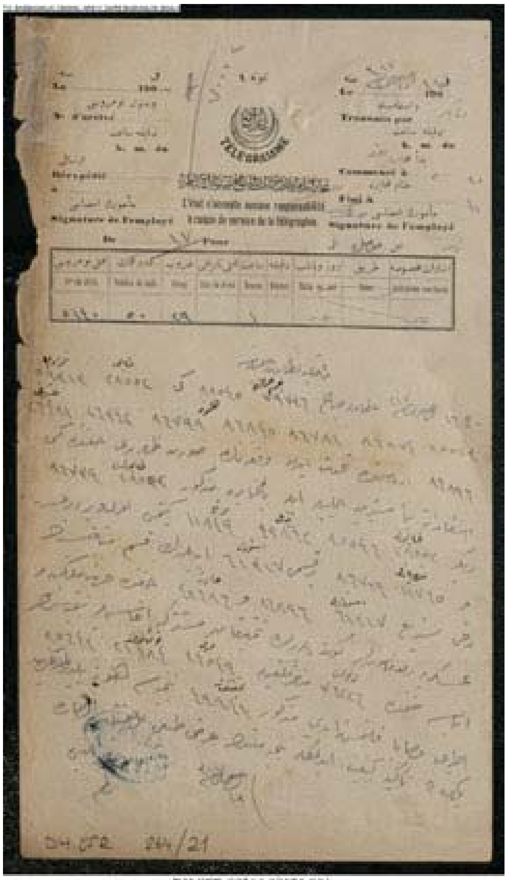

DH.ŞFR.00264.00021.001

<table>
<tr><td>DH.ŞFR</td><td>00264.00021</td><td>16 جەمادی یەکەم 1319</td></tr>
<tr><td colspan="3">بۆ نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدار
لـە ١٦ ئۆغسـتۆس ١٣١٧، ئەندامانـی ئـەو تابـورەی لـە چەمچەماڵـە لەگـەڵ هـۆزی هەمەوەنـد تووشـی رووبەرووبوونـەوە بوونەتـەوە، بـە ئامـاژەی موشـیرەتی شـکۆدار بـە هـەواڵ ئـەو تابـورە لەگـەڵ تابورەکـەی تـر بگۆردرێنـەوە، فەرمانیـش بـۆ ئـەم مەبەسـتە دراوە، هەروەهـا ئـەو کەلوپەلەلانـەی کـە دزراون بەشـێکی گەڕێندراوەتـەوە، بەشـەکەی تـری کـە مـاوە پەلـە بکرێـت لـە وەرگرتنـەوەی، هەروەهـا لـە بـارەی رووداوەکـە لەلایەنـی مولکیـە و سـەربازیدا فەرمانبـەر نێـردراوە بـۆ ئـەوەی بـە هاوبەشـی لێکۆڵینـەوە ئەنجـام بـدەن و ئەنجامەکـەی رابگەیەنـن، بـۆ موتەسـەرفی کەرکـوك و فرقـەی قوماندانیـەت ئامۆژگاری پێویسـت دەرکراوە، هێشـتا ئەنجامـی لێکۆڵینەوەکـە رانەگەیەنـدراوە، ئەمجـارەش دوای دڵنیابوونـەوە ئاسـاییە ئەنجامەکـەی رابگەیەندرێـت.
والی موسڵ</td></tr>
</table>

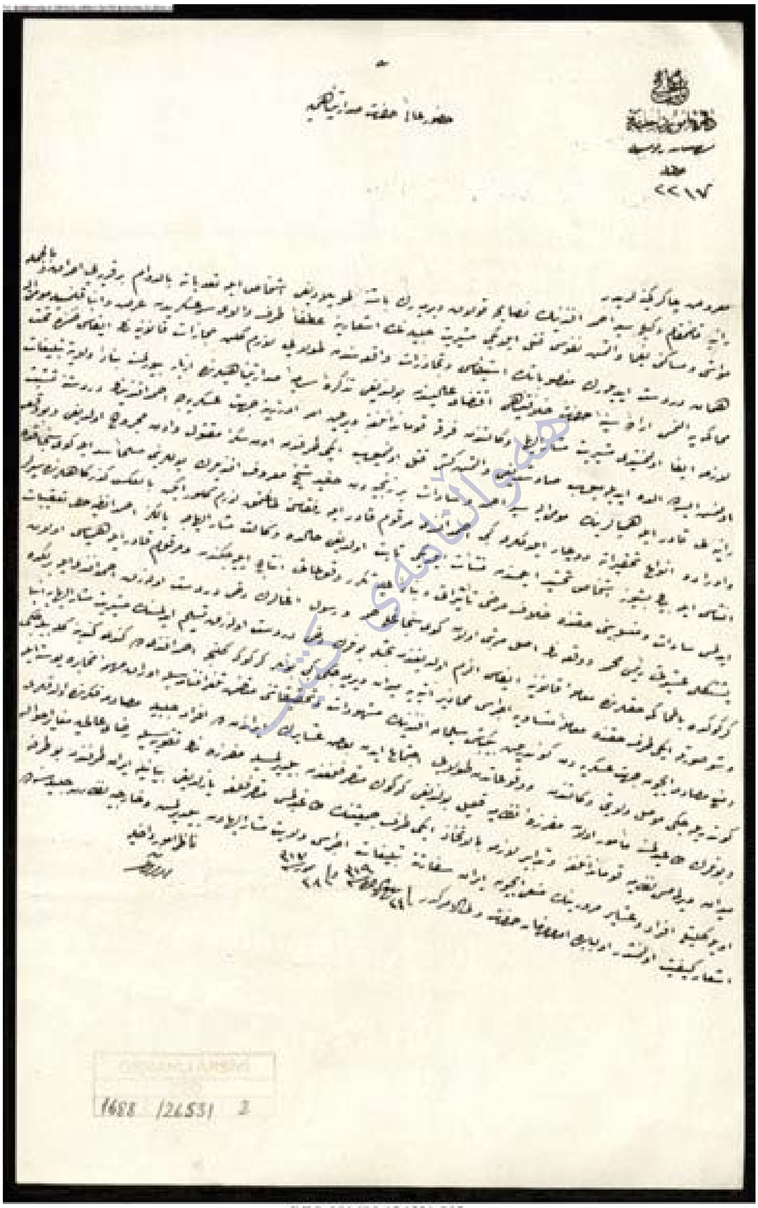

BEO.001688.126531.002

BEO	001688.126531	26 ڕەبیعی کۆتایی 1319

بابی عالی
فەرمانگەی کاروباری ناوەخۆ
قۆمیسیۆنی مامەڵەی بە پەلە
ژمارە ٢٢١٧
بۆ جەنابی پەیوەندیداری سەدارەت، لایەنی عالی
ڕاگەیەندراوی بەندەیە

وەکیلـی قائیمقامـی ڕانیـە سـەید ئەحمـەد ئەفەنـدی گـوێ لـە ئامـۆژگاری ناگرێـت و ئـەم کەسـانەی کـە لـە لای خـۆی کـۆی کردوونەتـەوە لـە سـەرپێچی کـردن بەردەوامـن و هێرشـیان کردۆتـە سـەر گوندێـك و سـووتاندوویانە، بـە تەواوەتـی مەڕومـاڵات و کەلوپەلیـان تـاڵان کـردووە، هەروەهـا ٦٠ کەسـیان کوشـتووە، بـە ئامـاژەی موشـیرەتی شـکۆدار لەلایـەن والای سەرعەسـکەر ڕاگەیەنـدراوە و ئامـاژەی پێکـراوە، هـەر هێسـتا ناوبـراو دەسـتگیر بکرێـت و بـە گوێـرەی یاسـاش لەسـەر ئـەو سـەرپێچی و زوڵمـەی کـە کردوویەتـی دادگایـی بکرێـت، بـۆ ئـەم مەبەسـتەش فەرمانـی پاشـای جەنابـی پەیوەندیـداری خەلافـەت لەسـەر نـووسراوی سـەدری ئەعـززەم لـە پەیوەندیدارانـی سـەدارەت دەرچـووە ئـاگاداری دراوەتـە ویلایـەت، کـە کاری پێویسـت بکرێـت، تـا بدرێتـە دادگا، هەروەهـا لەسـەر ئـەم فەرمانـەی کـە لـە وەکالەتـی موشـیرەتی ناوهاتـوو دراوەتـە قوماندانـی فرقـە لەلایـەن سـەربازیەوە دەستپێشـخەری کـراوە لـە دەسـتگیرکردنی ئەحمـەد ئەفەنـدی، بـەڵام نەتوانـراوە دەسـتگیر بکرێـت، لـەم شـەڕەی کـە کـراوە ٦٠ کـەس کـوژراوە، بەڵکـو لـە هـەردوو لایـەن ١٨ کـەس کـوژراوە و ١٠ برینداریـش هەیـە، لـەم ڕووداوەدا قـادر ڕانیەیـی لەگـەڵ هاوڕێکانـی سـەید ئەحمـەدی ئەفەنـدی ناوبـراو و حەفیـد شـێخ مەعـروف ئەفەنـدی لـە سـەیدەکانی بەرزنجـی بـە چـەك ڕێگایـان گرتـوون و لـەوێ و لـە کـۆی سـانجەق جۆرەهـا سـوکایەتیان پـێ کـردوون، لـەم کاتـەی کـە بـە پێویسـت زانـراوە ئەحمـەد ئەفەنـدی و قـادر و هاوڕێکانـی پەرشـوبڵاوبکرێنەوە، کەچـی بـە پێچەوانـەوە هێزێکیـان دروسـت کـردووە ١٥٠٠ کەسـیان کۆکردۆتـەوە، لـە وەکالەتـی ناوهاتـووەوە تەنیـا ئەحمـەد ئەفەنـدی خراوەتـە ژێـر چاودێـری و بەدواداچوونـەوە، لـە بـارەی ئەوانـی تـر بەهـۆی بوونـی بیـروڕای دژی یـەك جگـە لەمـە لـە کاتـی دووبـارە کردنـەوەی ڕووداوەکان ئـەوا قـادر و هاوڕێکانـی کـە پێـك هاتـووە لـە محەمـەد سـەرۆکی هـۆزی پشـتکلی لەگـەڵ ڕێکخـەری ڕاسـتەقینەی ڕووداوەکـە حەمـە ئاغـا و ڕەسـول ئاغـای کـۆی سـانجەق دەسـتگیر دەکرێـن، لەگـەڵ ئەحمـەد ئاغـا بەیەکـەوە لـە کەرکـووك دادگایـی دەکرێـن، مامەڵـەی یاساییان لەگـەڵ دەکرێـت، هێشـتا بـۆ دەسـتگیرکردن و ڕادەسـت کردنیـان هـەواڵ دراوەتـە موشـیری ناوهاتـوو بـەم شـێوەیە لـە بـارەی هـەردوو لاوە مامەڵـەی یەکسـان ئەنجـام بدرێـت، ڕێگـە نەدرێـت ڕووداوی نابەجـێ ڕوو بـدات، بـە هاتنـی ئەمانـە بـۆ کەرکـووك ئەحمـەد ئەفەندیـش خـۆی لـە خۆیـدا دێـت و بـۆ ڕێگەگرتـن لـە ڕووبەڕووبوونـەوە لەلایەنـی سـەربازیەوە بینباشـی سـلێمان ئەفەنـدی نێـردراوە، دوای گەیشـتنی بـە شـایەتحاڵەکان لێکۆڵینەوەکـە بـە تەلەگرافنامـە لەگـەڵ کاغـەزی گرنـگ بـە پۆسـتە دەنێردرێـت، لـە وەکالەتـی ویلایەتـی موسـڵ و بەهـۆی ئـەم ڕووداوانـەوە هەندێـك هـۆز کۆبوونەوەیـان کـردووە لـە ئێرانیـش ئەندامیـان هێنـاوە لـە بیرۆکـەی هێـرش کردنـن، هەروەهـا بـۆ پەرشـوبڵاوکردنەوەی ئەمانـە بـە موتەسـەرفی کەرکـووك ڕاگەیەنـدراوە کـە ئـەو مەفـرەزە نیزامیـەی ئـەم ئەرکەیـان پێـدراوە کەمـن، بـۆ زیـاد کـردن و بەهێـز کردنـی مەفرەزەکـە شـتێك نەکرێـت پێچەوانـەی یاسـای عالـی بێـت، بـە قوماندانیەتـی نیزامیـە و ئامـادەکاری پێویسـت بکرێـت بـۆ پەرشـوبڵاوکردنەوەی هـەردوو کۆمەڵـە بـۆ موتەسـەرفیەت نـووسراو کـراوە، بـە ڕاگەیاندنـی بـۆ ڕێگەگرتـن لـە هاتنـی ئەندامانـی ئـەم هۆزانـە لەلایەنـی ئێرانـەوە، ئـەوا ئـاگاداری لـە ویلایەتـی ناوهاتـوو دراوە تـا ئـاگاداری بدرێتـە باڵیۆزخانـەی ئێـران، جگـە لەمـە بـۆ چۆنیەتـی جێبەجـێ کردنـی کارەکـەش لـە نەزارەتـی دەرەوەی شـکۆدار دەرچـووە، لـەم بابەتـە بڕیـار و فەرمـان بـۆ جەنابـی ئـەم کەسـەیە کـە فەرمـان دەردەکات.
نازری کاروباری ناوەخۆ

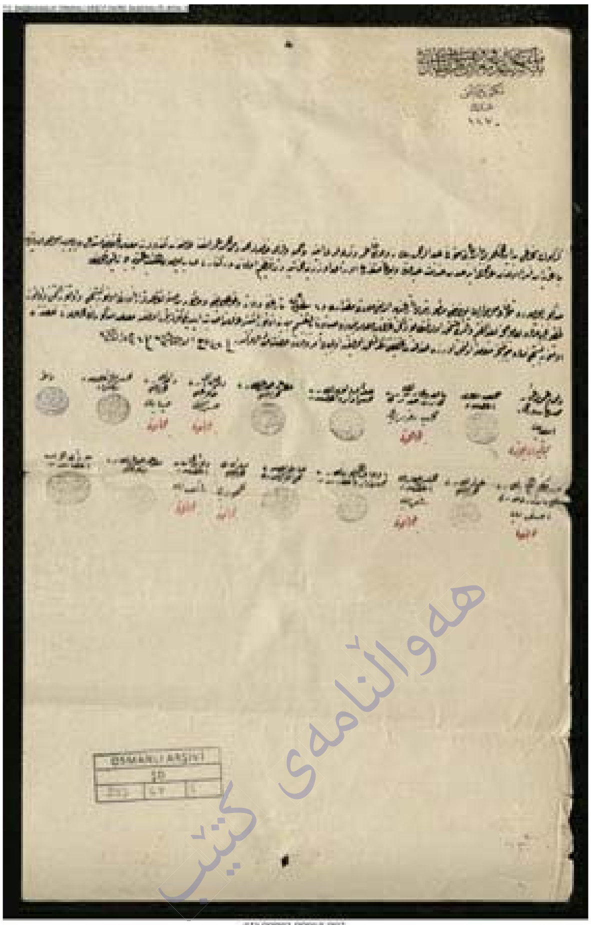

هەواڵنامەی کتێب

ŞD 00993.00068.002

22 رەبیعی یەکەم 1319	00993.00068	ŞD

نەزارەتی سندوقەکان خانەنشین و دوورخراوانی مولکیە
قەڵەمی تۆمار
ژمارە ١١٧٠

بـاش کاتیبـی دادگای سـەرەتایی سـانجەقی کەرکـووك عەبدولرەحـمان بـەگ کۆچـی دوایـی کـردووە، لەلایـەن خێزانەکـەی فاتیمـە و کچەکانـی ئامینـە و جەمیلـە و فەهیمـە خانـم و کورەکـەی محەمـەد عومـەر ئەفەنـدی داواکاری پێشـکەش کـراوە و داوای مووچـە دەکـەن، لـە ویلایەتـی موسـڵ نـووسراو دەرچـووە لەگـەڵ داواکاری و خشـتەی مـاوەی خزمـەت و ئەوراقـی پابەنـد بـەم بابەتـە لـە ژمێریـاری رێکخـراوە و پۆسـتەی دەرکەناریـش لـە دەسـتەی گشـتی و لـە پۆسـتەی ناوهاتـوو مێـژووی ئـەرك و بـری مووچەکـەی ووردبینـی بـۆ کـراوە، لـە ٦ شـوبات ١٣١٥ مـردووە و بـە گوێـرەی بریارنامـەی فەرمانبـەران مـاددەی ٣٥ و ٣٦ و ٣٩ مامەڵـەی لەگـەڵ دەکرێـت، لـە سـندوق نـووسراوی بـۆ کـراوە، لـەم بابەتـەدا بریـار و فەرمـان بـۆ جەنابـی ئـەو کەسـەیە کـە فەرمـان دەردەکات.

OSMANLI ARŞİVİ
BEO

BEO 001709 128161 002

<table>
<tr><th>BEO</th><th>001709.128161</th><th>10 جەمادی یەکەم 1319</th></tr>
<tr><td colspan="3">
بابی عالی
فەرمانگەی سەدارەتی پایەبەرز
قەڵەمی تۆمارکردن
بۆ لایەنی واڵای سەر عەسکەر
جەنابی ئەفەندم
دوو سێ مانگ پێش ئێستا ئەو کارە چەتەییانەی کە لە قەزاکانی رانیە و کۆی سانجەق ئەنجامیان داوە و بۆ ئەوەی رێگە ندرێت بە هاوبەشی کارەکە بکەن، لە شارۆچکەی کۆیری لەگەڵ دانیشتوانی گوندی دەوروبەر هەواڵ هاتووە توندرەوەکانی بزێنی دەیانەوێت هێرش بکەنە سەر دانیشتوانی ناوهاتوو، ئەگەرچی ئامۆژگاری پێویست دراوە، بەڵام قەبوڵیان نەکردووە، لە کاتی رووبەڕووبوونەوە لە چەتەکان سێیان کوژراوە و چواریشیان بریندار بوونە، هەروەها دوانزەشیان بە زیندوویی دەستگیر کراون، ئەوەی ماوەش چاودێری دەکرێن، جگە لەمە ئامۆژگاری کاریگەر و پێویست دراوەتە سەرۆکی توندرەوەکان و لێکۆڵینەوە لەسەر ئەوە بکرێت کە لە رووبەڕووبوونەوەکە ناچار بوونە چەك بەکار بهێنن، ئامادەکاری پێویست ئەنجام دەدرێت، ئەو ئەفسەرەی کە لە لایەنی سەربازیەوە دادەمەزرێت، لەگەڵ ئەم ئەفسەرە بۆ شوێنی مەبەست برۆن، بۆ ئەمەش ئاگاداری دراوەتە موتەسەرفی کەرکووك، بە تەلەگرافنامە لە ویلایەتی موسڵ راگەیەندراوە و ئاگاداری دراوەتە نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدار، لە سەرعەسکەری واڵاشدا جێبەجێ دەکرێت، فەرمانی ئەفەندیمە.
</td></tr>
</table>

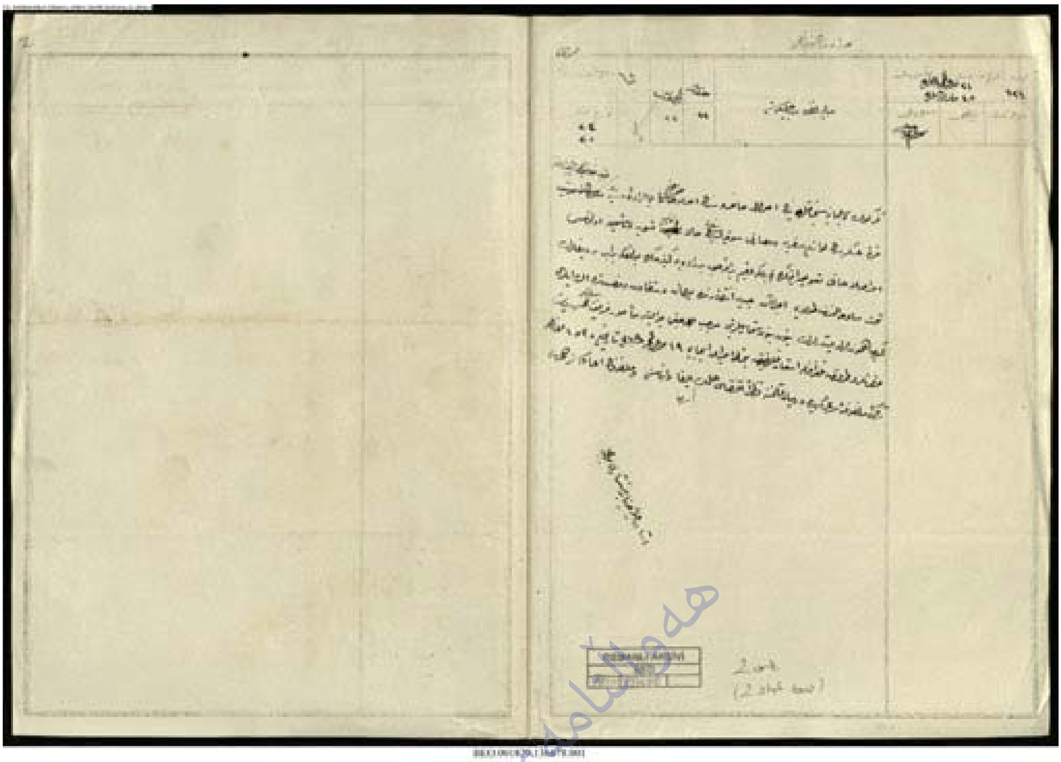

BEO	001820.136478	21 زیلحیجە 1319

بۆ نەزارەتی دارایی شکۆدار

بــۆ باشــکردنی بارودۆخــی ئێســتای ســانجەقەکانی کەرکــووك و ســلێمانی، بــە فەرمانــی پاشــای جەنابــی پەیوەندیدارانــی خەلافــەت هێــزی ســەربازی ڕێکخــراوە، بــۆ خەرجــی پێداویســتی گەشــتەکەیان و خەرجــی ڕۆیشــتنیان هــەر ئێســتا دابیــن بکرێــت، هەروەهــا بــە ڕێــك نەخســتنی خەرجیەکــە فەرمانــی چاکســازیەکە کێشــەی تــێ دەکەوێــت، بەڵکــو هێنانــی ئەوانــە بــۆ دەشــتایی و لەگــەڵ ئــەو ڕەدیفانــەی کــە دەهێنرێــن چەکیــان پــێ دەدرێــت، چاوەرێــی ئەنجامدانــی کاری پێویســت دەکــەن، هەروەهــا کاروکــردەوە چەتەیــی و ئاژاوەگێــری هەمەوەنــد و پشــدەریەکان زیــاد دەکات، بــە تەواوەتــی لــە خۆبایــی دەبــن، بــۆ ئــەم کارە میــری میــران موحســین پاشــا ئەرکــی پــێ ســپێردراوە، تەلەگرافنامــە لەلایــەن ناوبــراوەوە نێــردراوە و ئامــاژەی پێکــراوە، بــە نــووسراوی سەرعەســکەر لــە مێــژووی ١٩ زیلحیجــە ١٣١٩ ژمــارە ١٥٣ جێبەجــێ دەکرێــت، بــە پەلــە کارەکــە جێبەجــێ بکرێــت و ڕابگەیەندرێــت هەروەهــا هاوپێچەکانــی بنێردرێتــەوە.

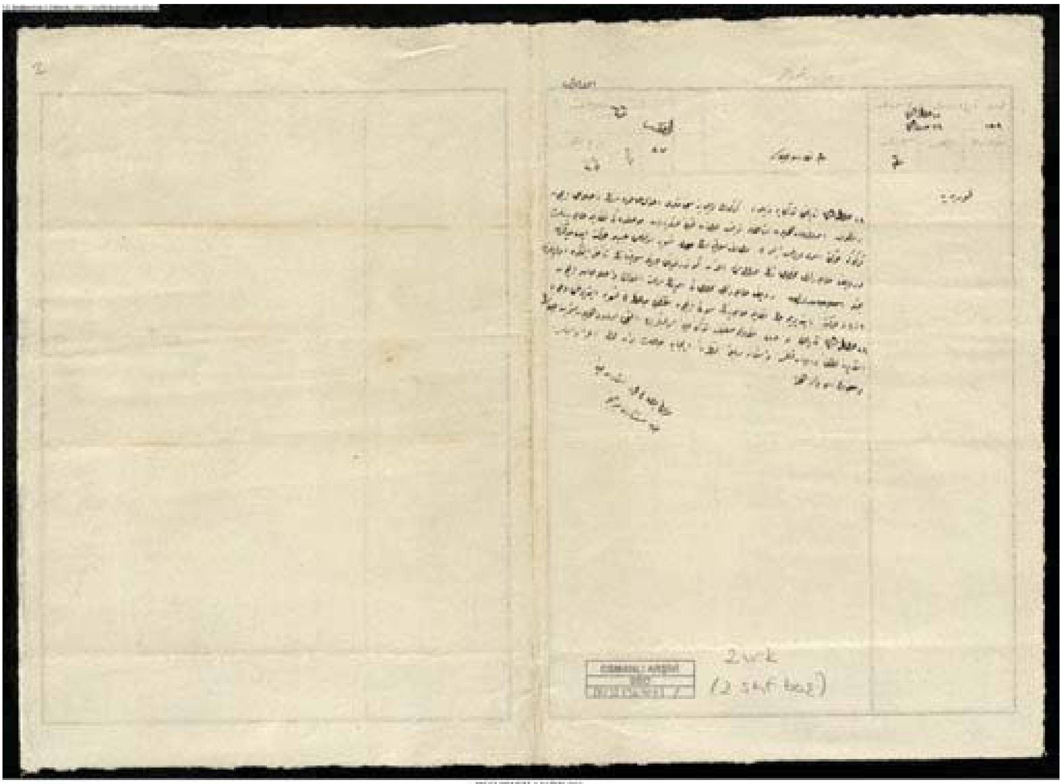

27 زيلحيجه 1319	001823.136709	BEO

بۆ نەزارەتی دارایی شكۆدار

هاوپێچـی نـووسراوی مێـژووی ٢٣ زیلحیجـە ١٣١٩، بـۆ چاكسـازی بارودۆخـی ئێسـتای سـانجەقەكانی كەركـووك و سلێمانی، بریار و فەرمانی هومایۆنـی شاهانە رێكخـراوە، لـە هێـزی سـەربازی ئـەو تابـورە نیزامیـەی كە لە موسڵ فەرمـان دراوە بـۆ كەركـووك جولـە بـكات، خەرجیەكـەی رێكنەخـراوە، بۆیـە جولەیـان نەكـردووە، هەروەهـا داهاتـی تابورەكانـی رەدیـف كـە حەواڵـە كـراوە، ئـەوەی وەریگرتـووە نەینـاردووە، ئەمـەش وایكـردووە رۆیشـتنیان دوا بكەوێـت، بۆیـە فەرمانـی دابیـن كردنـی داهاتـی تابورەكانـی رەدیـف بـە پەلـە داهاتەكـە بنێردرێـت و بـۆ چاكسـازیەكەش ئـەو تابـورە نیزامیـەی كـە بـۆ بازیـان جولـە دەكات، بۆ رۆیشـتنیان بـرە پارەكەیـان دابیـن بكرێت، لە وەڵامـدا لـە مێـژووی ٢٤ زیلحیجـە ١٣١٩ ژمـارە ٢١٥ هاوپێـچ نـووسراوی عالـی سەرعەسـكەر، بـە ئاماژەی موشـیرەتی لەشـكری شەشـەمی هومایۆنـی شـكۆدار روون و دیـارە، هەروەهـا بـە تێروانیـن لـە ئامـاژەی پێشـوو هەرچـی زووە جێبەجـێ بكرێـت، هیممـەت بكرێـت لـە ئەنجامدانـی كارەكـە و راگەیاندنـی و ناردنـەوەی هاوپێچەكانـی.

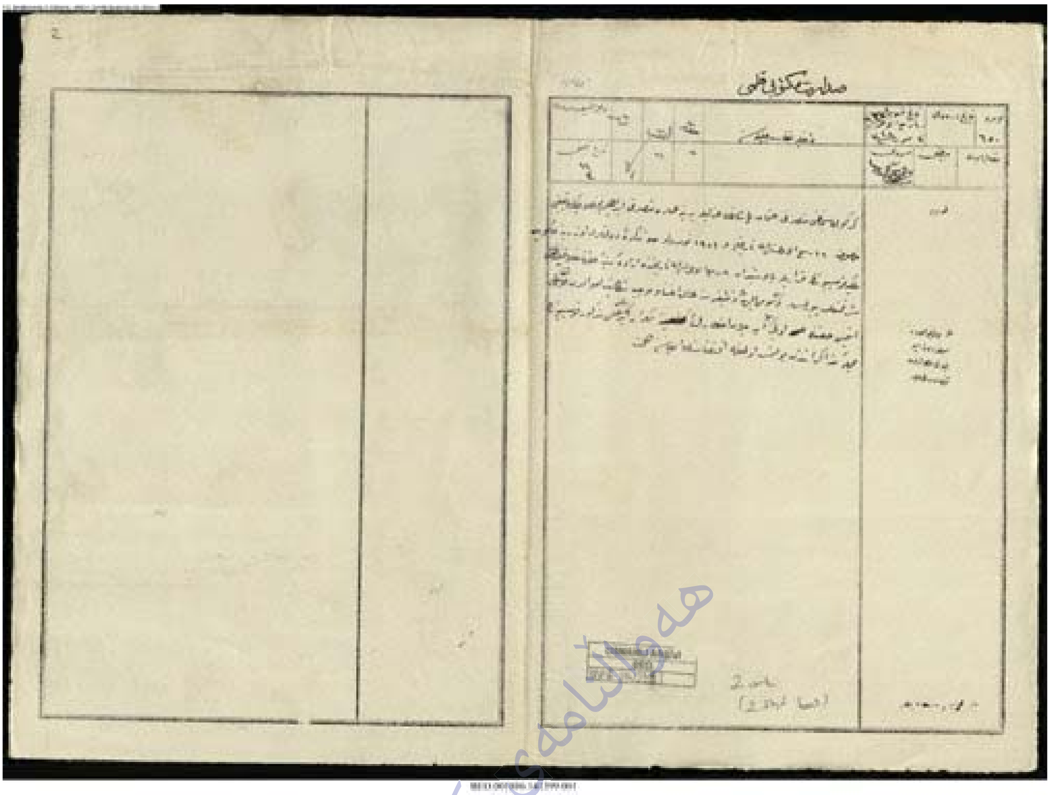

BEO	001886.141399	10 رەبیعی کۆتایی 1319

بۆ نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدار
موتەسەرفی سانجەقی کەرکووك عوسمان پاشا دوورخراوەتەوە، بە دوورخستنەوەی لە ئەرکەکەی لە شوێن ئەو موتەسەرفی عەمارە ئیبراهیم موخلیس دامەزرێت، لەم بارەیەوە لەسەر نووسراوی مێژووی ١٦ رەبیعی یەکەم ١٣٢٠ ژمارە ١٩٢ بە بریاری قۆمیسیۆنی فەرمانبەرانی مولکیە جەنابی پەیوەندیداری خەلافەت لە مێژووی ٨ رەبیعی کۆتایی ١٣٢٠ بە فەرمانی پاشا رەزامەندی نیشان داوە، هەروەها ناوبراو لە شوێنی خۆی لەسەر هەندێك کێشە لەگەڵ والیەکانی تر کێشەی هەبووە، بۆیە لەسەر ئەم سکاڵایانەی کە لەسەریەتی، ناوبراو ئاگادار بکرێتەوە کە دووبارەی نەکاتەوە، نووسراوی قۆمیسیۆنی ناوهاتوو باسکراوە، هیممەت بکرێت لە جێبەجێ کردنی کارەکە.

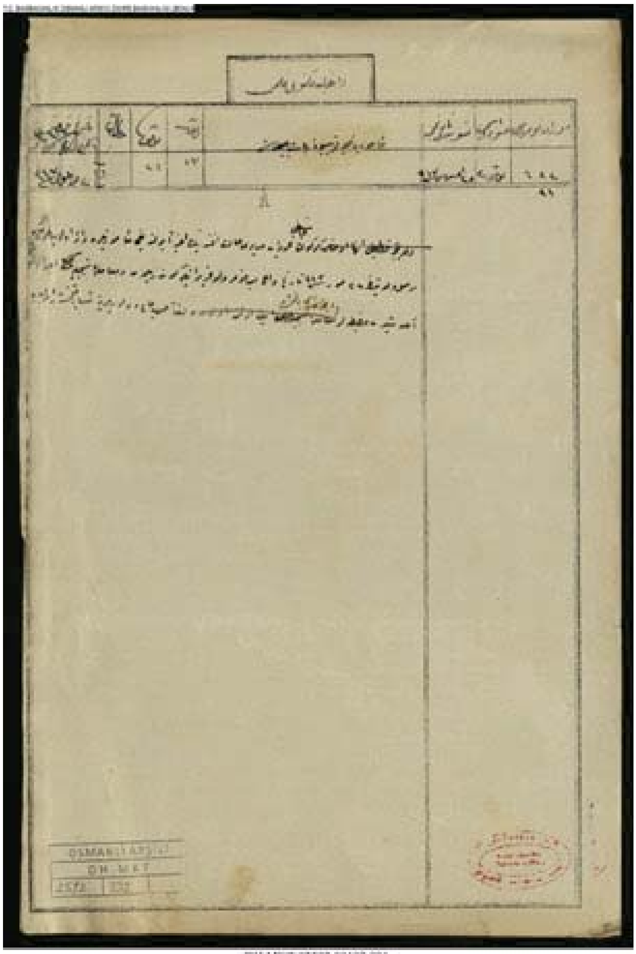

DH.MKT.02532.00103.001

<table>
<tr><td>DH.MKT</td><td>02532.00103</td><td>1 جەمادی کۆتایی 1319</td></tr>
<tr><td colspan="3">بۆ سەرۆکایەتی قۆمیسیۆنی فەرمانبەرانی مولکیەی شکۆدار
ئـەم ئەرکانـەی کـە بـە بەڕێوەبـەری تەحریراتـی سـانجەقی کەرکـووك حالـەت ئەفەنـدی سـپێردرابوو بـە تەواوەتـی ئەنجامـی داون، لـەم بارەیـەوە وێنەکانـی بـە نـووسراوی ویلایەتـی موسـڵ لـە مێـژووی ٢٨ تەممـوز ١٣١٧ ژمـارە ٥٥ نێـردراوە، هەروەهـا مامەڵـەی تۆمـاری دەرکەوتـووە داواکاریەکانیـش نێـردراون.</td></tr>
</table>

هەواڵنامەی کتێب

DH.MKT	02562.00106	17 شەعبان 1319

بۆ ویلایەتی موسڵی بەهیە
رزا ئەفەندی بۆ ماوەی ساڵێك وەکو فەرمانبەری ناسنامە لە قەزای رانیە بە رێکوپێکی کارەکەی ئەنجام داوە، بەڵام دواتر لەگەڵ کەشوهەوای ئەوێ نەگونجاوە و بە لێبووردن لە سەرەتای ساڵی ١٣٠٣ لە تۆماری ناسنامەی سانجەقی کەرکووك دامەزراوە، ئەگەرچی ئەمڕۆ لە ئەرکەکەی بەردەوامە، بەڵام مووچەکەی بەشی خێزانەکەی و بەشی بژێوی ژیانی ناکات، بۆیە لەلایەن کاتیبی ناسنامە رزا ئەفەندی داواکراوە لە ویلایەتی بەهیە ئەرکی ناسنامەی لیوایەکی پێ بدرێت و دابمەزرێت، لەلایەن کاتیبی ناسنامەی لیوای ناوهاتوو رزا ئەفەندی داواکاری نێردراوە، لە کیتابەتی ناوهاتووش لە ژێر دەستی ئەمین ئەفەندییە، سەبارەت بە دامەزراندنی رزا ئەفەندی بۆ تۆمار زانیاری نییە، سەیری بابەتەکەی دەکرێت، بۆ دامەزراندنی ناوبراو مامەڵەکە حەواڵەی تۆماری ناسنامە کراوە، لە کارگێری گشتی قسەی لەسەر کراوە، جێبەجێ بکرێت و رابگەیەندرێت.

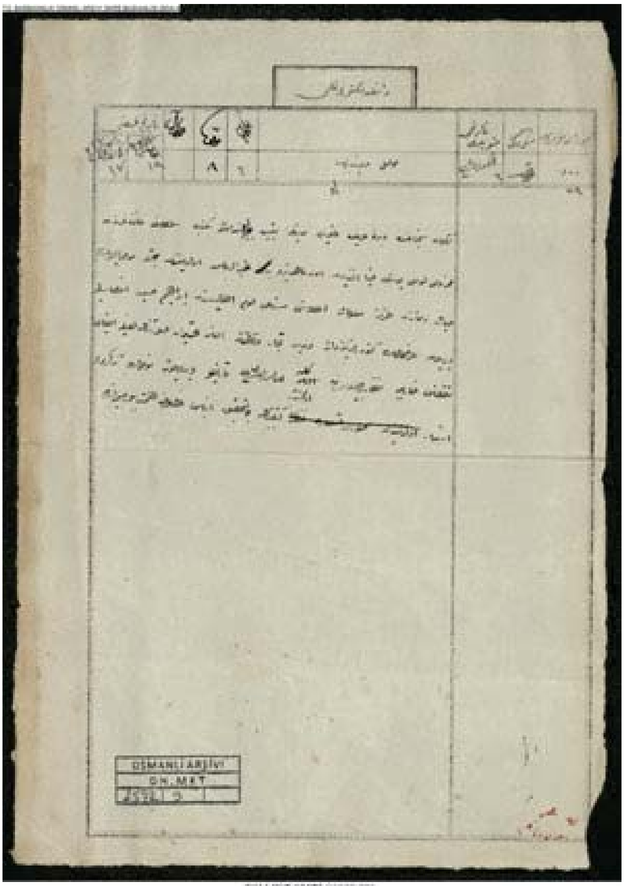
OSMANLI ARŞİVİ
DH.MKT

DH.MKT 02572.00009.001

DH.MKT	02572.00009	19 رەمەزان 1319
بۆ ویلایەتی موسڵی بەهیە لـە بەڕێوەبـەری ناحیـەی دیـرە عەریـف سـەر بـە سـانجەقی كەركـووك دامـەزراوە و لـە دەرچووانـی مەكتەبـی سـوڵتانیەیە، كوڕەكـەی یوسـف زیـا ئەفەنـدی لوملـی لـە مـاوەی ١٠ مانگـەوە هەواڵـی وەرنەگرتـووە، بـۆ ئـەوەی هەواڵـی مـردن و زیندووبوونـی وەربگرێـت لـە دانیشـتوانی لـوم ئیبراهیـم حوسێن داواكاری بـە واژوو لەگـەڵ وەرگرتنـی نـووسراوی بریـكاری قـەرزی بازرگانـان هاوپێـچ نـووسراوی مێـژووی ٢٧ تشرینـی دووەم ١٣١٧ ژمـارە ٧٠٠ی نەزارەتـی دەرەوە ئامـاژەی پێكـراوە، بـە لێكۆڵینـەوە هـەواڵ ڕەوان بكرێـت.		

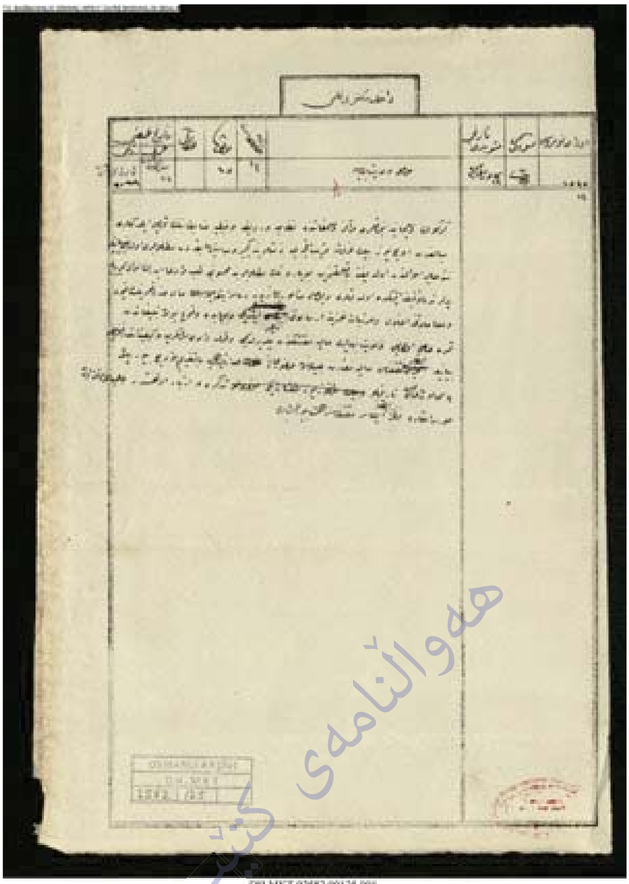

DH.MKT 02582.00125.001

هەواڵنامەی کتێب

DH.MKT	02582.00125	23 شەوال 1319

قەڵەمی تۆمارکردنی ناوەخۆ
بۆ ویلایەتی موسڵی بەهیە
لە مەرکەز و پاشکۆکانی سانجەقەکانی کەرکووك و سلێمانی، ئەفسەر و پۆلیسی پاراستنی نیزامیە و رەدیف ئەو برە پارانەی دەستیان کەوتووە نزیکەی ٣٠٠٠٠٠ قوروش دەبێت، لەمە ئاقچەیان خستۆتە سەر ناوی خۆیان، بە راگەیاندنی بوونی داواکاری ساڵانی رابردوو، ئەگەر سەیری داهاتی ئەم ساڵە بکرێت، ئەوا ئەم پارەیە لەسەر داواکاران هەژمار بکرێت و لەسەر داواکردن و راگەیاندنی ئەو پارەوپولی میریەی کە لە ژێر دەستیانە دەست بەسەر بکرێت، هەروەها ئەم حاڵە لەسەر گشت فەرمانبەران هەژمار کراوە، ئەمەش وایکردووە تۆمار و مامەڵەی سندوقی دارایی تێك بدات و ئەوەی لە خەزینە رێکخراوە ناردنی دواکەوتووە، لەم بابەتەدا ئەو ئاگادارییانەی کە نێردراوە هیچ سوودێکی نەبووە، لە پشکێنەری دارایی ویلایەتی بەهیە راگەیەندراوە و بە والای سەرعەسکەریشمان ووتراوە، بەم راگەیەندراوە لە نەزارەتی دارایی شکۆدار بە پەیوەندیدارانی سەدارەت راگەیەندراوە و نووسراو لە مێژووی ٩ کانوونی دووەم ١٣١٧ باسکراوە و پێشکەش کراوە، ئەوەی جێگەی تێروانین و ووردبینیە دەبێ بەپەلە هیممەت بکرێت لە جێبەجێ کردنی کارەکە.

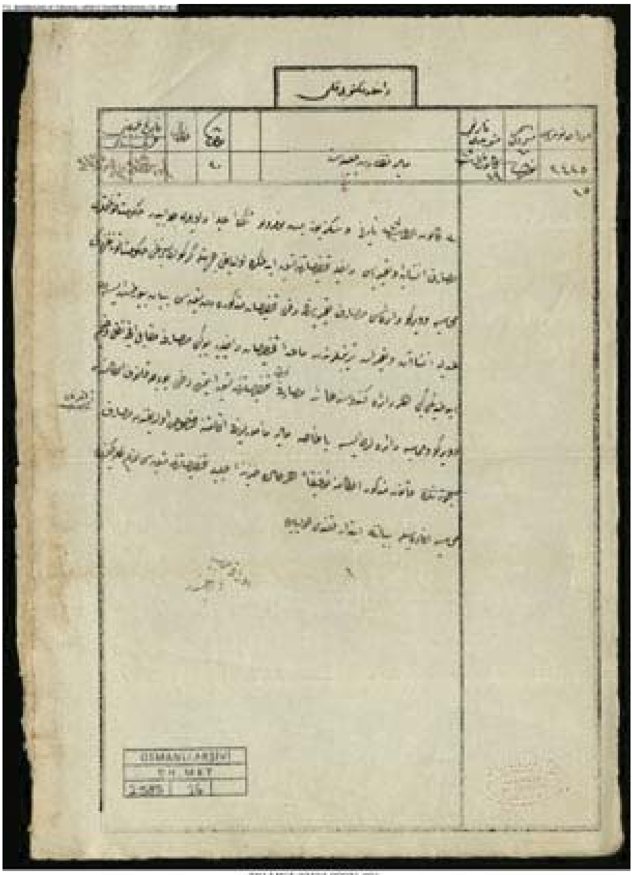

DH.MKT 02585.00036.001

DH.MKT	02585.00036	27 شەوال 1319

بۆ نەزارەتی دارایی شکۆدار

وەڵامــی نــووسراوی مێــژووی ٣ کانوونــی یەکــەم ١٣١٧ ژمــارە ٨٠٥، خەرجــی بونیادنــان و نۆژەنکردنــەوەی قۆناغەکانــی حکوومــەت لــە داهاتــی ناوەخــۆ جێبەجــێ دەکرێــت، بۆیــە نۆژەنکردنــەوەی قۆناغــی حکوومەتــی ســانجەقی کەرکــووك و فەرمانگــەی ژمێریــاری و بــاج لــە داهاتــی ناوهاتــوو نــۆژەن دەکرێتــەوە، بــەڵام لــە ڕێکخــراوی هەژمــاری بینایــە و نۆژەنکردنــەوە جگــە لــەوەی لــە داهاتــی ناوەخــۆ جێبەجــێ دەکرێــت لــە هەمــان کاتــدا دەبــێ بەرامبــەر ئــەم خەرجیانــە ئاقچــە بگوازرێتــەوە و زیــادەی بخرێتــە ســەر، ئــەم کارەش نەکــراوە، بۆیــە هــەر فەرمانگەیــەك خەرجــی خــۆی لــە داهاتــی دابینکــراوی خــۆی دابیــن دەکات و لــە ڕێنمایــی بوودجــەی یاســایی هەرچــی فەرمانگــەی ژمێریــاری و باجــە بــە تایبەتــی ئەوانــەی پەیوەســتە بــە نیشــتەجێ کردنــی فەرمانبەرانــی دارایــی خەرجــی ناوبــراوان بــە پشــت بەســتن بــە ڕێنماییەکانــی یاســایی پێویســتە لــە خەزینــەی شــکۆدار دابیــن بکرێــت، بــە ڕاگەیاندنــی ژمێریــاری نــووسراو کــراوە.

DH.MKT 02591.00116.001

هەواڵنامەی کتێب

<table>
<tr><td>DH.MKT</td><td>02591.00116</td><td>14 زیلقەعدە 1319</td></tr>
<tr><td colspan="3">بۆ ویلایەتی موسڵی بەهیە
شەوقی ئەفەندی بەڕێوەبەری ناحیەی سوڵتانیەی سەر بە سانجەقی کەرکووك لەگەڵ بەڕێوەبەری ناحیەی کیل بە ناوی ئەحمەد فەرید ئەفەندی لە ئەرکەکانیان گۆڕینەوەیان پێ کراوە، لە مێژووی دەست بە کار بوونیان لە ئەرکە نوێیەکانیان و بە گەیشتنیان بۆ ئەوێ لە ناوبراوان شەوقی ئەفەندی مانگانە ٥٤٠ و ئەحمەد فەرید ئەفەندی ٥٨٣ قوروش مووچەیان بۆ دەبردرێتەوە، هەروەها ئەحمەد فەرید ئەفەندی مووچەکەی بەرز دەکرێتەوە و هەردووکیان لە کاتی دووچاری تەنگانە بوونیش ئەوا بە گوێرەی ڕێنمایی یاسایی کار دەکرێت و لە کاری پێشووشیان دەست لە کار دەکێشنەوە و مێژووی دەست لە کارکێشانەوەیان لە ژمێریاری ئامادەی پێکراوە، هەروەها بۆ بەڕێوەبەرایەتی بەرواری باڵا عەبدولحەلیم ئەفەندی دامەزراوە، بەم تێروانینەوە پێویست ناکات لە ئاغاکانی دزەیی ئەحمەد ئاغا بەکار بهێنرێت.</td></tr>
</table>

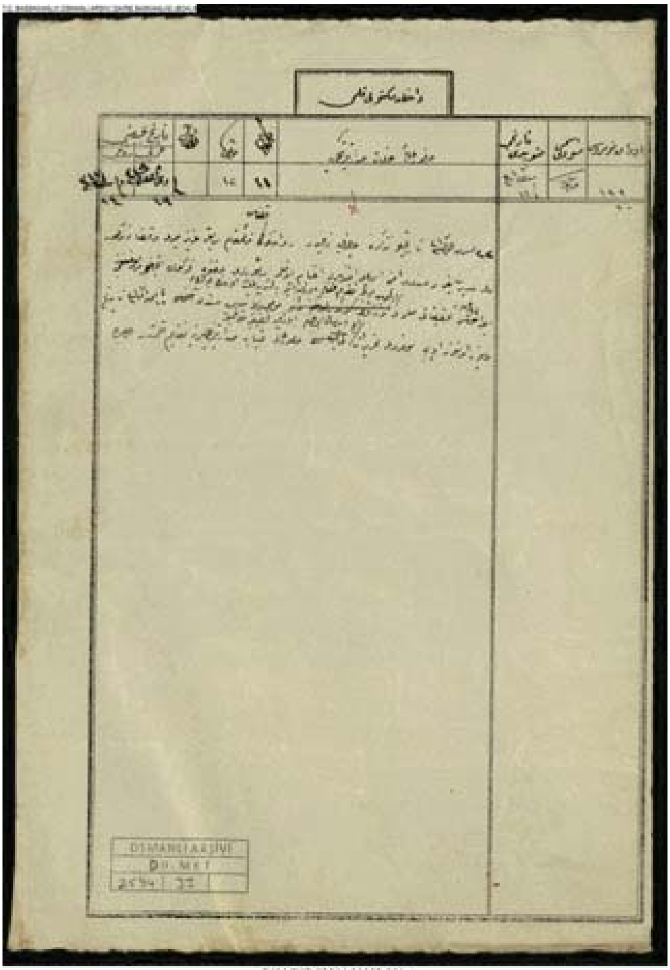

DH.MKT.02594.00033.001

DH.MKT	02594.00033	19 زيلقه‌عده 1319

بۆ جەنابی پەیوەندیداری سەدارەت
هاوپێچــی نــووسراوی مێــژووی ٢٢ تشرینــی یەكــەم ١٣١٧یــە، قائیمقامــی پێشــووی روانــدز عەزیــز ســەبری هەروەهــا بەڕێوەبــەری پێشــوو و ئەمینــی ســندوقی قــەزای ناوهاتــوو هــەردوو ئیســماعیل ئەفەنــدی لــە بــارەی فەرمانبەرانــی ئامــاری مەڕومــاڵات لــە ســانجەقی كەركــووك لێكۆڵینــەوە ئەنجــام دراوە، ســەرەتا ئــەم ئەوراقانــەی كــە پێشــكەش كــراوە، ڕێــك بخرێــن، بۆیــە ئەمجــارە لــە ویلایەتــی موســڵ نــووسراوی مێــژووی ١٥ كانوونــی دووەم ١٣١٧ ژمــارە ١٣٣ لەگــەڵ ئەوراقــی لێكۆڵینــەوە بــۆ پەیوەندیدارانــی ســەدارەت نێــردراوە.

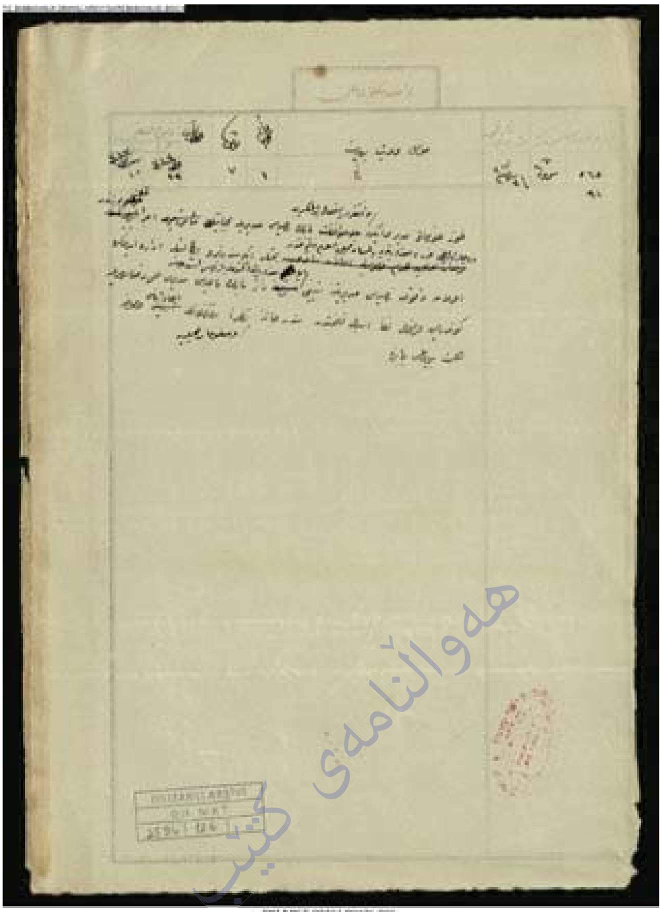

DH.MKT.02594.00126.001

هەواڵنامەی کتێب

<table>
<tr><td>DH.MKT</td><td>02594.00126</td><td>23 زیلقەعدە 1319</td></tr>
<tr><td colspan="3">بۆ ویلایەتی موسڵی پایەبەرز
ئـەم کاتـەی بەڕێوەبـەری توزخورماتـو بـووە لـە ئەرکەکـەی سـەرکەوتوو نەبـووە، بۆیـە لەگـەڵ بەڕێوەبـەری ناحیـەی باڵـەك گۆڕینەوەیـان پـێ کـراوە، بۆیـە دووچـاری زیـان و زوڵـم بۆتـەوە و لەبـەر ئـەوەی زمانـی ناوچەکـەش نازانێـت، مـاوەی دوو سـاڵە بـە وەکالـەت ئەرکەکـە بەڕێـوە دەبـات، بۆیـە داوای کـردووە لـە بەڕێوەبەرایەتـی ناحیـەی داقـوق دابمەزرێـت و بـە مـۆری عەلـی ڕزا بەڕێوەبـەری ناحیـەی باڵـەك داواکاری نێـردراوە، بـە تێروانیـن لـە هاوپێچەکـەی و زانیـاری خۆچێـی، هیممـەت بکرێـت لـە جێبەجـێ کردنـی کارەکـەی.</td></tr>
</table>

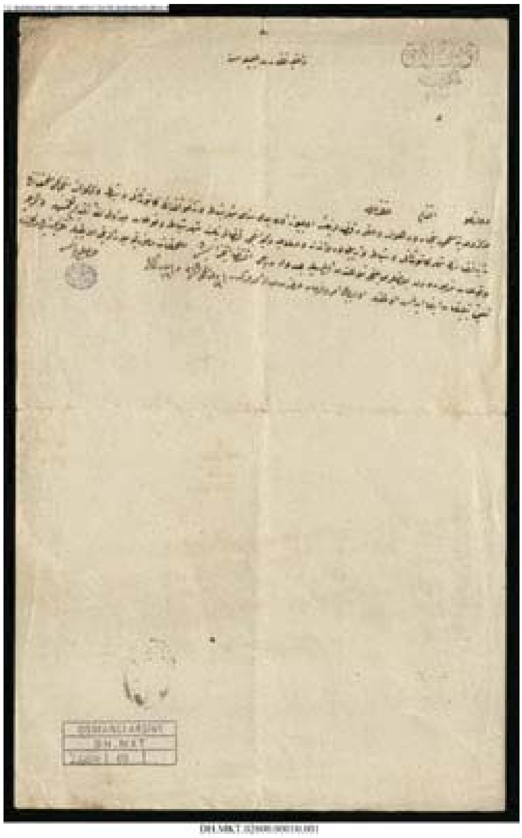

1319 زيلحيجه 19	02600.00010	DH.MKT

ویلایەتی موسڵ
قەڵەمی تۆمارکردن
٥
نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدار
جەنابی ئەفەندم

لـە مەرکـەزی ویلایـەت هاوپێچ خشـتەی ڕووداوەکانـی سـاڵی ١٣١٧ مانگـی شـوباتی قەزایەکانـی سـنجار و دهـۆك و عەقـرە، هەروەهـا مانگـی کانوونـی دووەم و شـوباتی قـەزای زاخـۆ و مانگـی کانوونـی دووەم و شـوباتی قـەزای ڕانیـەی سـەر بـە سـانجەقی کەرکـووك، مانگـی شـوباتی قەزایەکانـی هەولێـر و ڕوانـدز و سـەڵاحیە و کـۆی سـانجەق پێشـکەش کـراوە، ئەگەرچـی لـە ڕووداوە ناوهاتـووەکان هەندێکیـان لـە جـۆری ئـاژاوە بـووە، پێویسـت نـاکات لـە خشـتەکە بنووسرێتـەوە، بـەڵام لـە پاشـکۆی ئەرکەکـەی ئێرەیـان بـە شـێوەیەکی شـایان جیانەکردۆتـەوە، پێویسـتە بـە گشـتی ئـاگاداری بنێردرێـت، لـەم بابەتـە بریـار و فەرمـان بـۆ جەنابـی ئـەو کەسـەیە کـە فەرمـان دەردەکات.

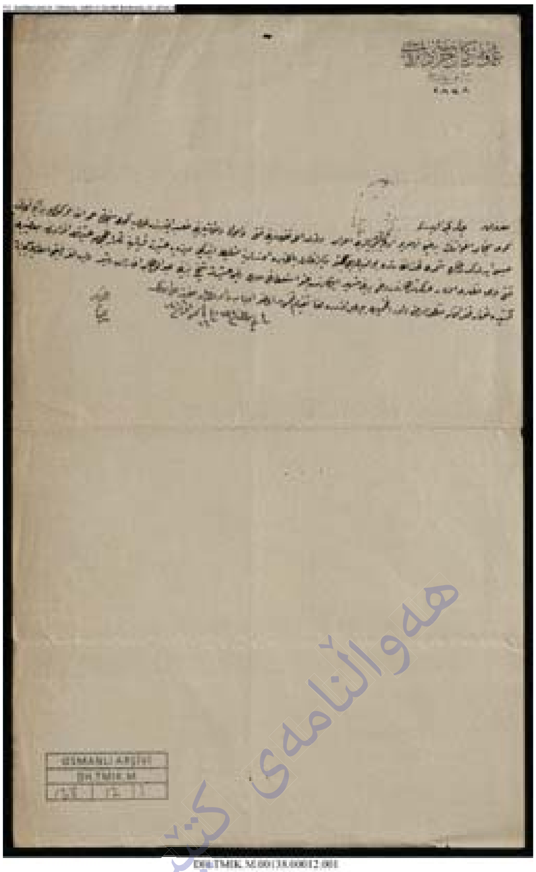

هەواڵنامەی کتێب

DH.TMIK.M	00138.00012	29 شەوال 1320

فەرمانگەی گشتی ئەرکانی جەنگی
یەکەی چوارەم
٢٨٣٨
ڕاگەیەندراوی بەندەیە
ئاغاکانی کۆی سانجەق لەگەڵ کۆمەڵێك لە پیاوەکانی سەرەتا گوندەکانیان سووتاوە و ٤٠ تا ٥٠ کەسیان کوشتوە، پارەوپول و مەروماڵاتیان تاڵان کردووە، بۆیە دوای ئەوەی حەمە ئاغای کۆی سانجەق لە کەرکووك یەك دوو مانگ زیندانی کراوە، ئێستا لە ژێر چاودێری نەزارەتە، لەسەر گفتوگۆکردن لەگەڵ ئاغاکانی تر هێرشی کردۆتە سەریان، دووبارە هێرشی کردۆتە سەر گوندەکانی هۆزی دیزەیی و هەندێك لە تاکەکانی کوشتوە و ئەو سەربازە شاهانانەی کە پارێزگاریان بوونە، یەکێکیان شەهید کردووە، بۆ ئەم مەبەستە سەرۆکی شێخ بزێنی عەبدولوەهاب ئاغازادە ڕەشید و پێنج کەس لە هاوەڵانی تەلەگرافنامەیان واژوو کردووە و لە سلێمانی دەرچووە، لەسەر فەرمانی سەدارەت هاوپێچ پێشکەش کراوە، لەم بارەیەوە بڕیار و فەرمان بۆ جەنابی ئەو کەسەیە کە فەرمان دەردەکات.
ڕزا سەرعەسکەر

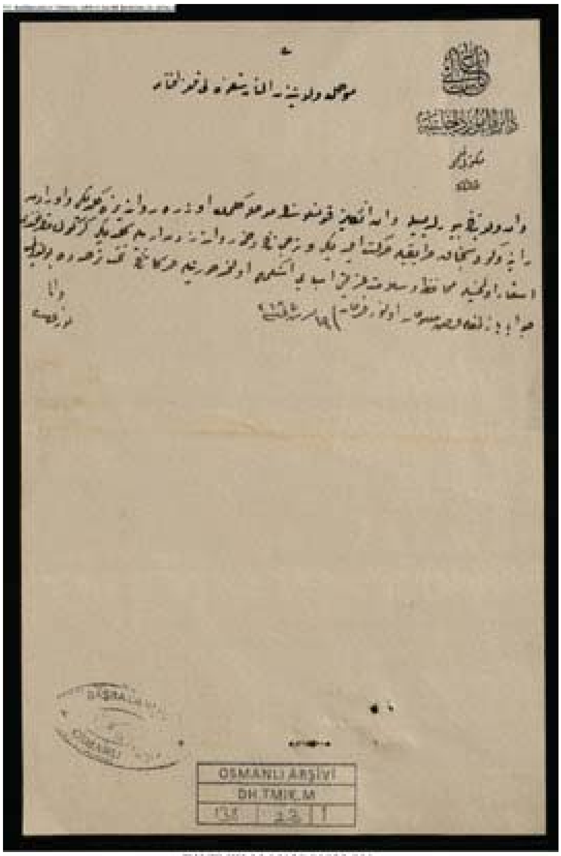

DH.TMIK.M.00138.00023.001

<table>
<tr><td>DH.TMIK.M</td><td>00138.00023</td><td>1 رەمەزان 1320</td></tr>
<tr><td colspan="3">بابی عالی
فەرمانگەی کاروباری ناوەخۆ
قەڵەمی تۆمار
تەلەگرافنامەی بە شیفرەیە لە ویلایەتی موسڵ وەرگیراوە
لەگـەڵ ووتـەی ویلایەتـی وان باڵیـۆزی ئینگلیـز لـە وان دێتـە موسـڵ، حاڵـی حـازر هاتۆتـە رواندز لەوێشـەوە لـە رێگـەی رانیـە و کـۆی سـانجەق جولـەی کـردووە، وەرگێرەکەشـی هاتۆتـە هەولێـر، بـە ئامـاژەی موتەسـەرفی کەرکـووك هـۆکاری سـەلامەتی و پاراسـتنی بـۆ ئەنجـام دەدرێـت، جموجۆڵیشـی دەخرێتـە ژێـر چاودێریـەوە، لـە وەڵامـدا نووسراوەتـەوە، زانیاریـەکان راگەیەنـدراوە، فەرمـان.
نوری والی موسڵ</td></tr>
</table>

DH.TMIK.M 00140.00019.003

هەواڵنامەی کتێب

3 زيلحيجه 1320	00140.00019	DH.TMIK.M

بۆ نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدار
لــە ســانجەقی ســلێمانی ســەیدەکانی جەبــاری لەگــەڵ تاڵەبانیەکانــی کەرکــووك رووبــەرووی یەکــتر بوونەتــەوە و لــە نێوانیــان شــەڕ روویــداوە، تەنانــەت لەلایــەن تاڵەبانیــەکان دوو پیــاوی جەباریــەکان کــوژراوە، بۆیــە لــە نێوانیــان ناکۆکیەکــە پــەرەی ســەندوە، هــەردوو لا خەریکــی کۆکردنــەوەی کۆمەڵــەن و خۆیــان ئامــادە دەکــەن هێــرش بکەنــە ســەر یەکــتر، ئــەم ئاماژەیــە لــە موتەســەرفیەتی ســلێمانی هاتــووە، بۆیــە بەپەلــە ئامــادەکاری بکرێــت و هــەر ئێســتا کارێــك بکرێــت ئــەم دوو کۆمەڵەیــە پەرشــوبڵاو بکرێتــەوە، رێگــە نەدرێــت ئــەم ناکۆکیــە پەرەبســەنێت، جەنابــی موحســین پاشــا لەگــەڵ موتەســەرفی کەرکــووك بــە شــێوەیەکی گرنــگ بــۆ ســەروو و بــۆ ســلێمانی نــووسراو کــراوە، راگەیەنــدراوە فەرمــان.
نوری والی موسڵ

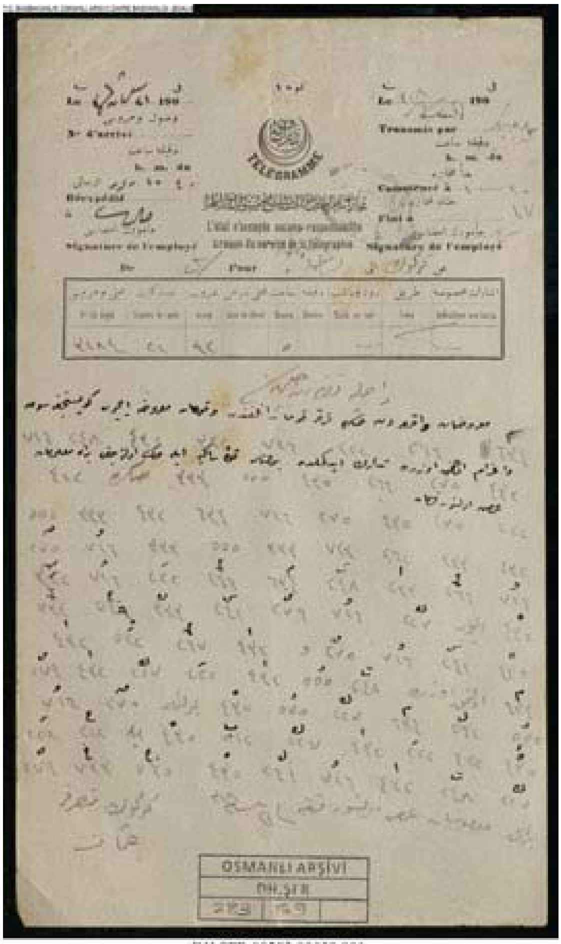

DH.ŞFR.00283.00059.001

DH.ŞFR	00283.00059	25 موحەررەم 1320
بۆ نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدار دوای رووداوە راگەیەندراوەکان، فرقەی قوماندانیەت بۆ رووداوە راگەیەندراوەکان لەگەڵ هێزی سوارە بۆ کۆی سانجەق دەڕۆن و روو دەکەنە ناوچەکە، زانیاری رادەگەیەندرێت فەرمان. عوسمان موتەسەرفی کەرکووک		

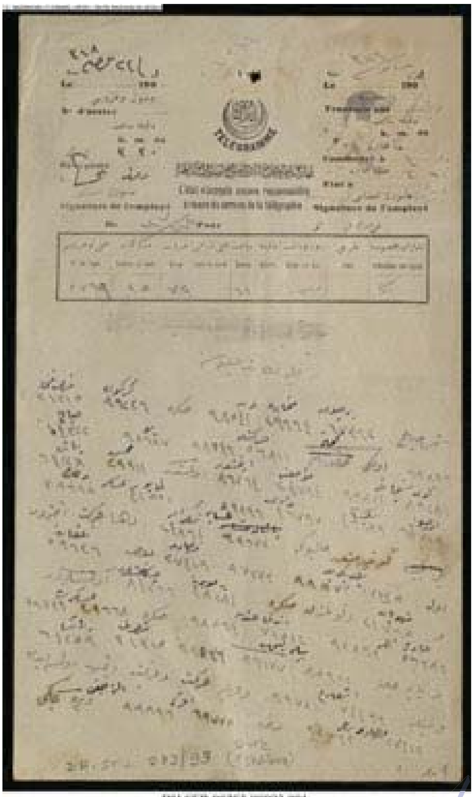

DH.ŞFR.00283.00093.001

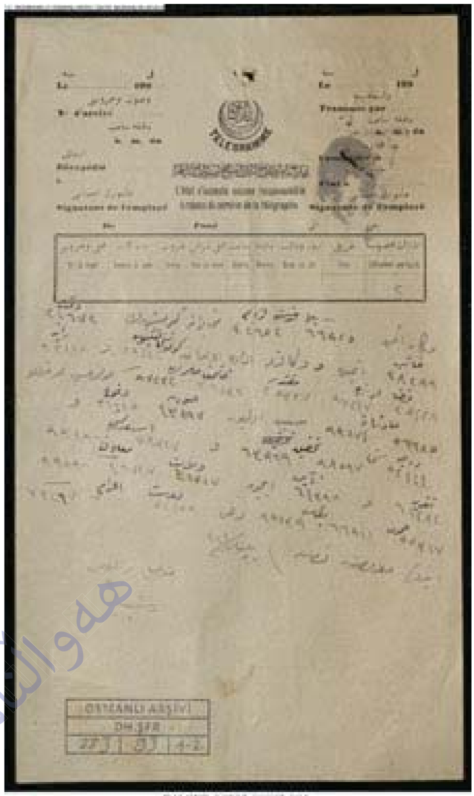

DH.ŞFR.00283.00093.001

هەواڵنامەی کتێب

DH.ŞFR	00283.00093	28 موحەررەم 1320

بۆ نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدار

دوای هاتنی هەواڵێکی زۆر موتەسەرفی کەرکووك لە یەکەم رۆژ دەستی بە جولە کرد و ئەم بەیانیە، بەرەو کۆی سانجەق کەوتە رێ، موحسین پاشا ٣٨٠ سوارە و یەك تابوری سەربازی بەیەکەوە ناردووە، بەڵام پێش ئەوەی ناوبراو بگاتە شوێنەکە لە نێوان هۆزەکان رووبەرووبوونەوە روویداوە، دوای رووبەرووبوونەوەکەش هەر یەکە کشاوەتەوە شوێنەکەی خۆی، دوای روودانی ئەم رووداوە سەربازەکەیان نەیانزانیوە چی بکەن، ئەگەر بێتو لەسەر ئاماژەی من پاشای موتەسەرف لە کاتی خۆیدا جولەی بکردبوایە و بگەیشتبوایە شوێنەکە رێگە لە رووبەرووبوونەوەکە دەگیرا، قەزاکانی کۆی سانجەق و رانیە بە وەکالەت بە رێوەدەچن، ئەگەر بێتو قائیمقامی لێهاتوو هەبێت، هۆکار نادرێتە دەست بۆ ئەوەی ئەم جۆرە رووداوانە روو بدەن، بۆ ئەوەی ئاسایش بەرقەرار بێت و رێگە نەدرێت ئەم رووداوانە روو بدات، یاریدەدەری ویلایەت حەمدی بەگ رۆیشتووە، راگەیەندراوە فەرمان.

رەشید والی موسڵ

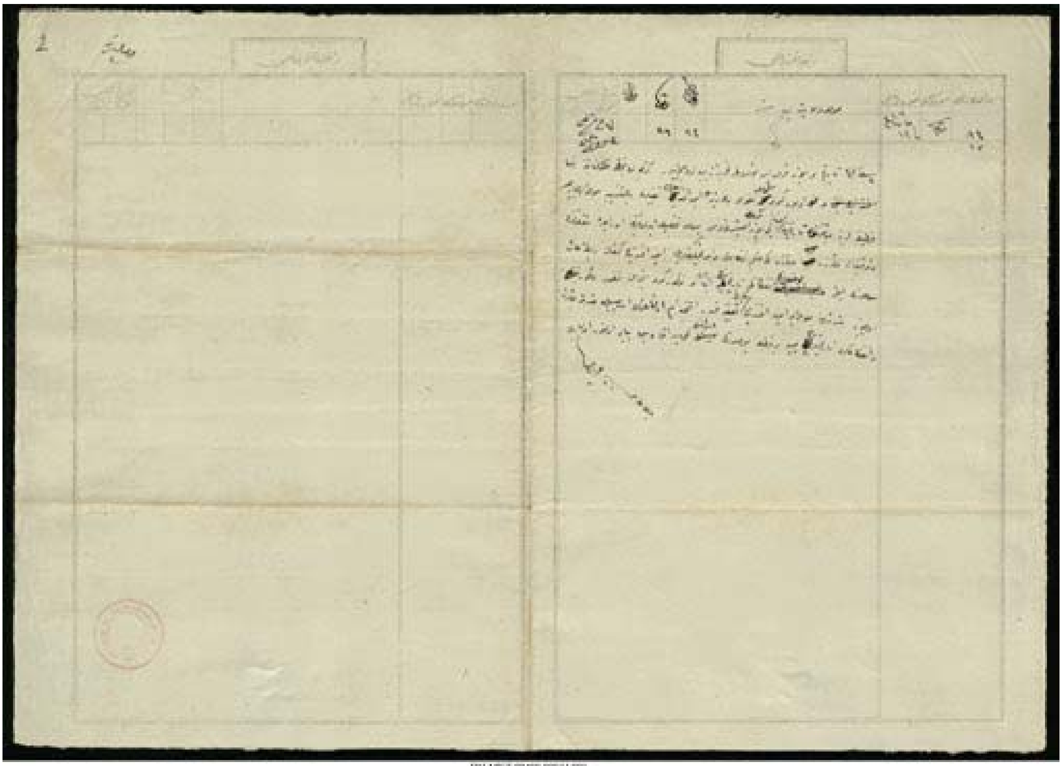

DH.MKT.00480.00044.001

<table>
<tr><td>DH.MKT</td><td>00480.00044</td><td>7 موحەڕڕەم 1320</td></tr>
<tr><td colspan="3">بۆ ویلایەتی موسڵی بەهیە
وەڵامی نووسراوی ٢ شوبات ١٣١٧ ژمارە ١٤٥، بۆ دامەزراندنی رزا ئەفەندی لە تۆماری ناسنامەی سانجەقی کەرکووك و ئەمین ئەفەندی دوورخراوە لە تۆماری ناسنامەی کۆی سانجەق، ناوبراوان لە مێژووی دەست بەکاربوونیان هەر یەکە مانگانە ٢٥٠ قوروش مووچەیان بۆ دابین دەکرێت، لە بارەی جێبەجێ کردن، بە گوێرەی نیزام دەبێت و لەگەڵ فەرمانی سوێند خواردن ئەمین ئەفەندی مامەڵەکەی بە کەفالەت جێبەجێ دەکرێت، هەروەها لە بارەی دەست لەکار هەڵگرتنی ئەوانەی پێش ئەمین ئەفەندی لە کۆی سانجەق وەکو فەرمانبەری ناسنامە کاریان کردووە، لە ساڵی ١٣٠٠ تا مێژووی دامەزراندنی ئەمین ئەفەندی ئەوانەی کاریان کردووە ناوەکانیان و لەگەڵ مێژووی دەست بەکاربوون و دەست لە کارهەڵگرتنیان بە ووتەی ژمێریاری رادەگەیەندرێت.</td></tr>
</table>

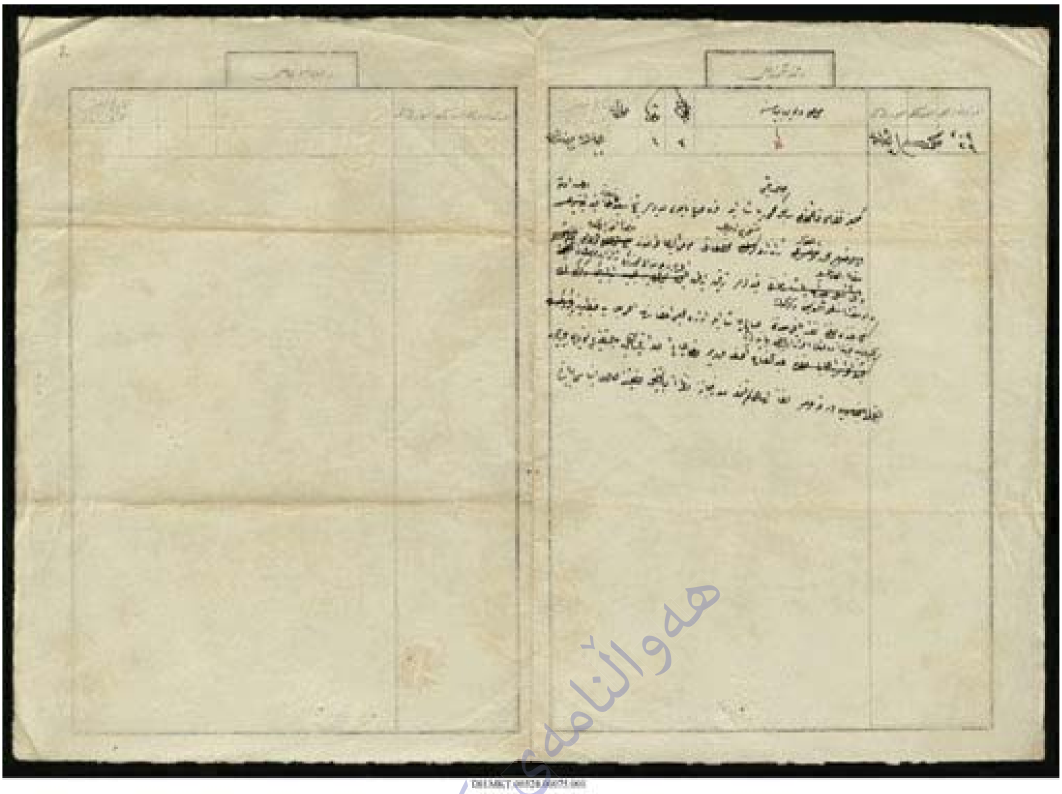

DH.MKT.00528.00075.001

هەواڵنامەی کتێب

<table>
<tr><td>DH.MKT</td><td>00528.00075</td><td>18 ڕەجەب 1320</td></tr>
<tr><td colspan="3">بۆ ویلایەتی موسڵی بەهیە
قائیمقامی پێشووی گولعەنبەر و سەرۆکی جاف مەحمود پاشا لەگەڵ بەڕێوەبەری ناحیەی قەرەداغ شێخ سەعید ئەم برە ژاندارمەیەی کە تۆماریان کردووە، بەکارنەهاتوون، دەرماڵەشیان لە لایەن ناوبراوانەوە بردراوە، بەم تێگەیشتنەوە تۆماریان رەشکراوەتەوە، دیسان دەرماڵەی ژاندارمەکان و ئەم چەکانەی کە وەرگیراوە، هەروەها لە سانجەقی کەرکووك دۆزینەوەی کانزای نەوتی بۆیاغ کەوتۆتە دەست ساڵح پاشا و ئەندامانی ئەنجوومەنی کارگێری ئەحمەد بەگ و خستویانەتە ژێر دەستی خۆیان، بەمەش زیان بە دەوڵەت گەیشتووە، بەم راگەیەندراوە بە مۆری عەبدولفەتاح ئاسف دوو پارچە ئەوراق بۆ لایەنی عالی جەنابی پەیوەندیداری سەدارەت نێردراوە، بە تێروانین لە بابەتەکە لێکۆڵینەوە لە بابەتەکە بکرێت و رابگەیەندرێت.</td></tr>
</table>

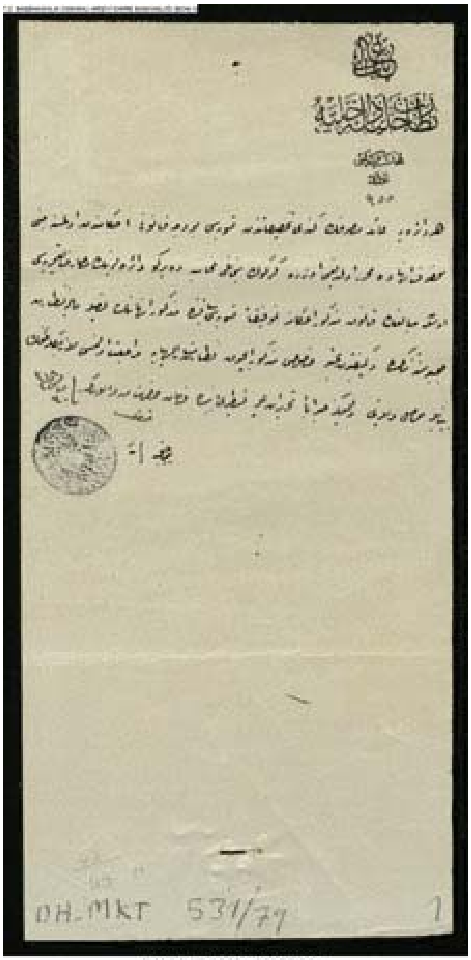
DH.MKT.00531.00079.001

DH.MKT	00531.00079	5 رەبیعی یەکەم 1320
بابی عالی نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدار قەڵەمی ژمێریاری ژمارە ٩٥٥ هەر خەرجیەك پەیوەستە بە هەر فەرمانگەیەك بە گوێرەی ڕێنمایی یاسایی دەبێ لە داهاتی خۆیدا دابینی بکات، ئەمەش بە هاوپێچ کۆتایی پێ هاتووە و نووسراوەتەوە، بۆ خەرجی نۆژەنکردنەوەی فەرمانگەکانی ژمێریاری باجی سانجەقی کەرکووك ئەم برە پارەیەی کە هەیە، بە پشت بەستن بە ڕێنمایی یاسایی لە نەزارەتی دارایی شکۆدار نووسراوی بۆ کراوە، لەم بابەتەدا پێویستە سەردانی نەزارەتی ناوهاتوو بکرێت، لە وەڵامدا ویلایەتی موسڵ نووسراوی بۆ کردووە، بریار و فەرمان بۆ جەنابی ئەم کەسەیە کە فەرمان دەردەکات.		

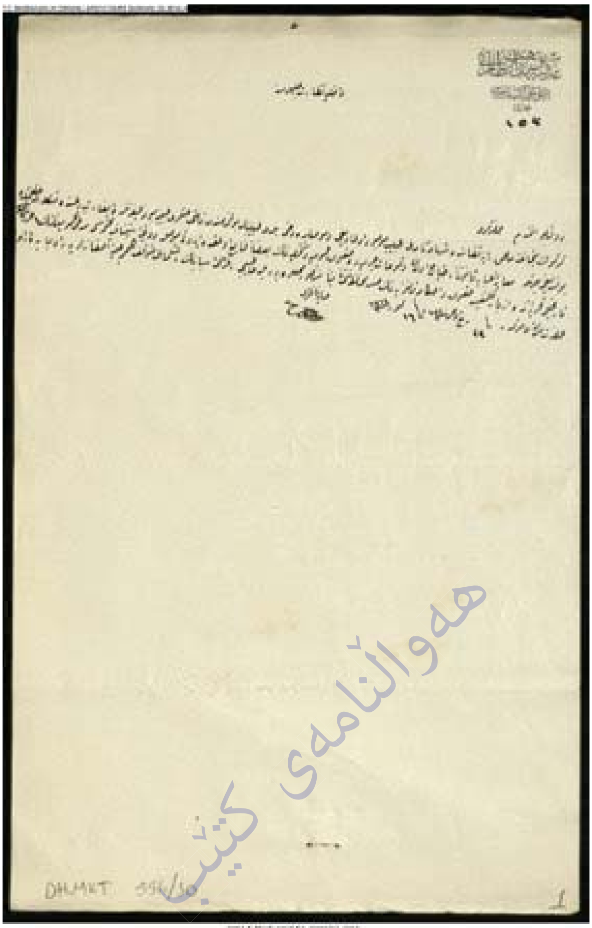

هەواڵنامەی کتێب

DH.MKT.00556.00030.001

<table dir="rtl">
<tr><th>DH.MKT</th><th>00556.00030</th><th>23 رەبیعی کۆتایی 1320</th></tr>
<tr><td colspan="3">نەزارەتی داد و مەزهەب
بەڕێوەبەرایەتی کاروباری سزا
ژمارە ١٥٣
بۆ نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدار
جەنابی ئەفەندم
قـەزای رانیـە سـەر بـە سـانجەقی کەرکـووك پزیشـکێکی بـە بروانامـەی نییـە، هەروەهـا لـە موسـڵیش پزیشـکی شـارەوانی نییـە، بۆیـە بـۆ وەرگرتنـی ئـەم ئەرکـە پزیشـکی سـەربازی کێشـە دروسـت دەکات، بـە گوێـرەی یاسـا لـە کاتـی روودانـی تـاوان، پزیشـکی پشـکنین پێویسـتە، ئەگـەر نەبێـت هەندێـك لـە مافـی گشـتی و تایبەتـی وون دەبێـت، بۆیـە لـە داواکاری گشـتی دادگای ئیسـتینافی ویلایەتـی موسـڵ نـووسراوی ٦ حوزەیـران ١٣١٨ نووسراوەتـەوە، پشـت بەسـتن بـە بریـاری یاسـا بـۆ دڵنیایـی پاراسـتن پێویسـتە لـە هـەر شـوێنێك پزیشـکێکی شـارەوانی بنێردرێـت و هەبێـت، لـەم بابەتـە بریـار و فەرمـان بـۆ جەنابـی ئـەو کەسـەیە کـە فەرمـان دەردەکات.
نازری داد</td></tr>
</table>

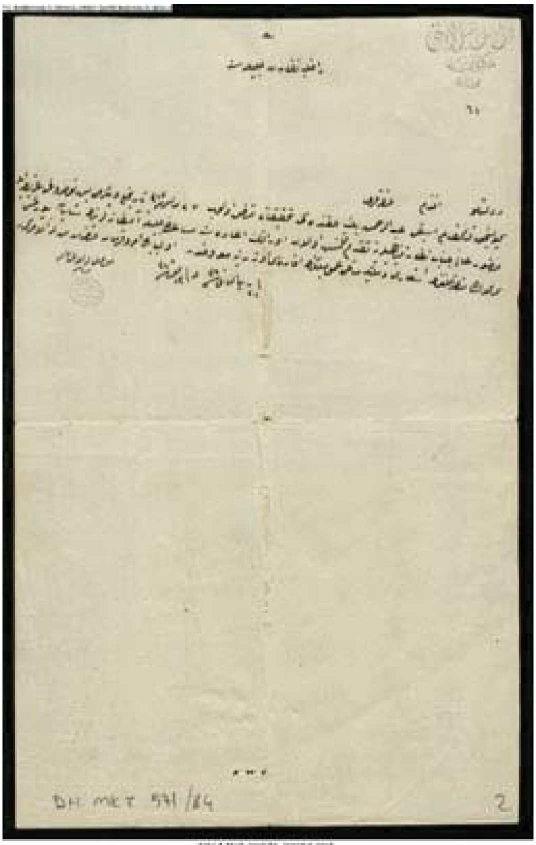

DH.MKT.00571.00084.002

<table dir="rtl">
<tr><th>DH.MKT</th><th>00571.00084</th><th>21 ڕەبیعی یەکەم 1320</th></tr>
<tr><td colspan="3">ویلایەتی موسڵ
قەڵەمی تۆمار
ژمارە ٦١
بۆ نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدار
جەنابی ئەفەندم
لە بارەی قائیمقامی پێشووی کۆی سانجەق عەبدولرەحمان بەگ، لێکۆڵینەوەکان تەواو بووە، لەگەڵ داواکاری ٢٧ مایس ١٣١٧ ژمارە ٢٥ پێشکەشی جەنابی پەیوەندیداری نەزارەت کراوە، بۆ گەرانەوەی ئەو کاغەزانە بە شایان زانراوە دەوڵەت هاوکار بێت، لەسەر ئاماژەی موتەسەرفی کەرکووك و ووتەی داواکاری گشتی مولکیە راگەیەندراوە، لەم بارەیەوە بریار و فەرمان بۆ جەنابی ئەو کەسەیە کە فەرمان دەردەکات.
بە ناوی ویلایەتی موسڵ</td></tr>
</table>

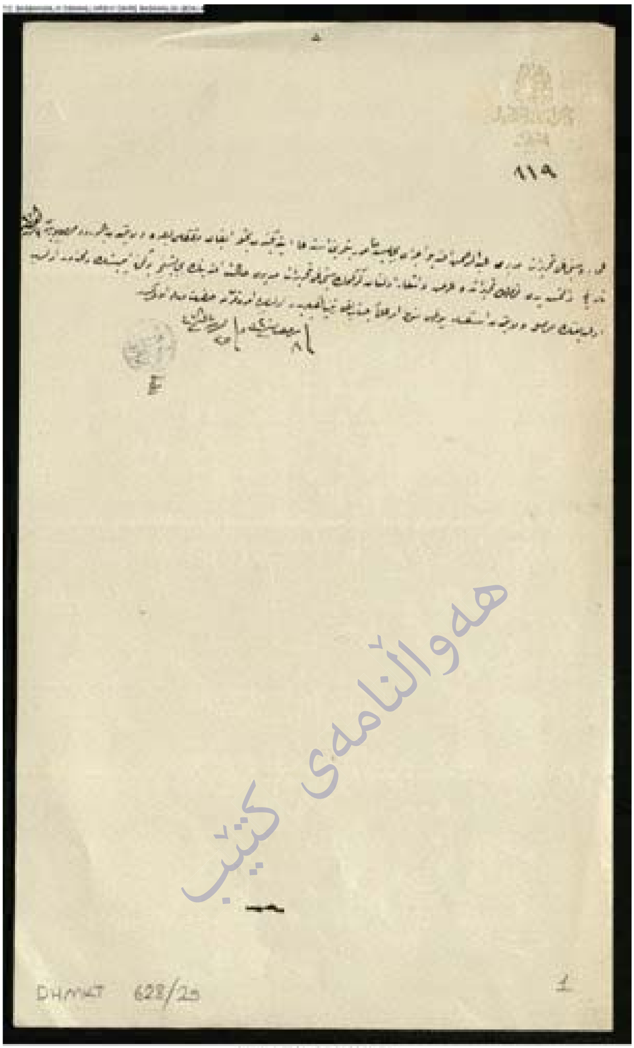

DH.MKT.00628.00029.001

هەواڵنامەی کتێب

DH.MKT	00628.00029	8 رەمەزان 1320

بابی عالی
٨١٩
بەڕێوەبـەری تەحریراتـی سـانجەقی عەمـارە عەبدولرەحـمان ئەفەنـدی لەگـەڵ ئـەوەی داوای کـردووە ئەرکەکەیـان بگۆردرێتـەوە، جێبەجـێ کردنەکـەی لـە ویلایەتـی بـەسرا بـە نـووسراوی ٣ تشرینـی یەکـەم ١٣١٨ ژمـارە ٦٧ ڕاگەیەنـدراوە، بەڕێوەبـەری تەحریراتـی سـانجەقی کەرکـووك حالـەت ئەفەنـدی بـۆ ئـەوەی روون بێتـەوە ئاخـۆ ئەگـەر گۆڕینـەوەی پـێ بکرێـت، تـا چەنـد زوڵمـی لـێ دەکرێـت و ناکرێـت، ئـەوا پـرس بـە ویلایەتـی موسـڵ کـراوە، لـەم بابەتـەدا بریـار و فەرمـان بـۆ جەنابـی ئـەم کەسـەیە کـە فەرمـان دەردەکات.

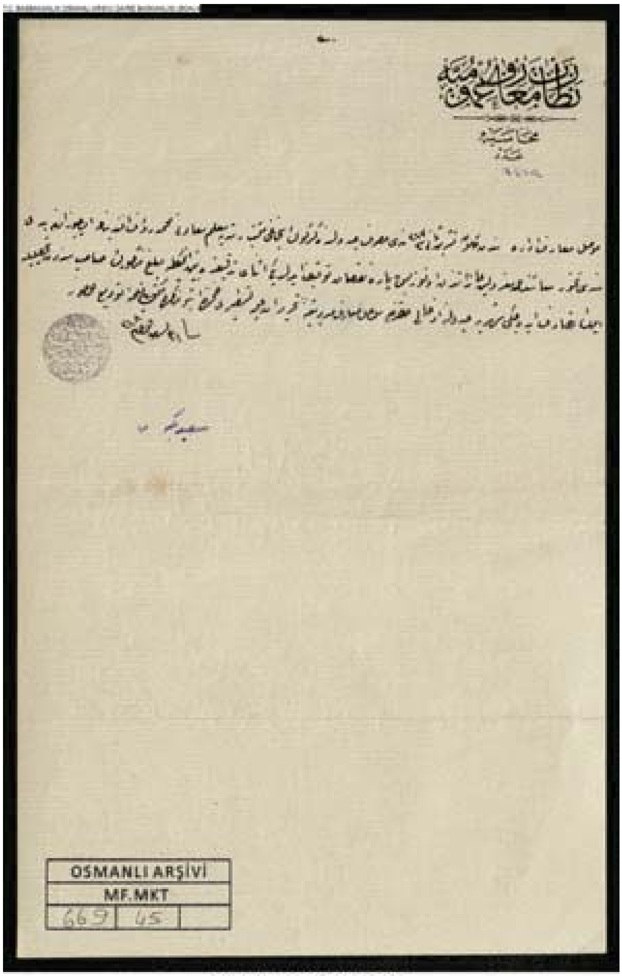

MF.MKT.00669.00045.001

11 شەعبان 1320	00669.00045	MF.MKT

نەزارەتی مەعاریفی گشتی
ژمێریاری
ژمارە ٦٤١٩
لـە کارگێـری مەعاریفـی موسـڵ خشـتەی خەرجـی تشرینـی دووەم ١٣١٧ هاتـووە، لـە کاتـی ووردبینـی کردنـی پـارەی دەسـت بەسـەر، دەرکەوتـووە یاریـدەدەری موعەلیمـی مەکتەبـی روشـدیەی سـانجەقی کەرکـووك محەمـەد رەئـوف ئەفەنـدی مووچـەی سـاڵی ١٣١٧ ی تەمـوز لـە داهاتـی دوورخـراوان ٣٥ پـارە کـەم بۆتـەوە، بـڕە پـارەی باسـکراو بـە ئامادەکردنـی سـەنەدی خاوەنەکـەی مانگانـە لەگـەڵ خشـتەی مانگانـەدا تۆمـار بکرێـت، لـە نـووسراوی بەڕێوەبەرایەتـی مەعاریفـی موسـڵ نووسراوەتـەوە، ئەمـەش دەنێردرێتـە قەڵـەم.

هەواڵنامەی کتێب

DH.MKT	00766.00053	21 شەوال 1320

شورای دەوڵەت
دادگای پێداچوونەوە
ژمارە ١٦٠
بۆ جەنابی پەیوەندیدارانی سەدارەت
راگەیەندراوی بەندەیە

فەتاح ئەفەندی کاتیبی باجی پێشوو قەزای رانیە سەر بە سانجەقی کەرکووکی ناو ویلایەتی موسڵ ئەرکی تۆمارکردنی باجی پێ سپێردراوە پروپاگەندە کراوە کە بە بێ پول دابەشی کردووە و لە کۆکردنەوەی داهاتیش زۆرەملی و توندوتیژی بەکار هێناوە، هەروەها لە سەردەمی ئەرکەکەیدا گۆرانکاری لە راستکردنەوەی نەکردووە، لەبەر ئەوەی جێگای گومانە، رێگە نەدراوە دادگایی بکرێت بە بریارنامەی دادوەری لێکۆڵینەوە پەسەند کراوە، ئەو بریارنامەیەی لە دەستەی تۆمەتبارکردنی ئەنجوومەنی کارگێری ویلایەت دراوە، لە بارەی ناوبراو لەلایەن ژمێریاری لیوای ناوهاتوو داواکاری پێداچوونەوە دراوە، لە وەڵامدا لە دادگای پێداچوونەوەی شورای دەوڵەت بەڵگەنامەی فەرمی رێکخراوە و هاوپێچ پێشکەشی جەنابی سەدری ئەعزەم کراوە، چۆنیەتی و خەرجی بەڵگەنامە فەرمیەکە کە ٢٠٠ قوروشە دابینکراوە و لە سەرۆکایەتی دادگای ناوهاتوو نێردراوە، لە بارەی ئاگادار کردنەوەی ویلایەتی ناوهاتوو بۆ نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدار فەرمان و حەواڵە نێردراوە لەگەڵ نەزارەتی دارایی و سەرۆکایەتی شکۆداری قۆمیسیۆنی فەرمانبەرانی مولکیە زانیاری دەنێردرێت، لەم بابەتە بریار و فەرمان بۆ جەنابی ئەم کەسەیە کە فەرمان دەردەکات.
سەرۆکی شورای دەوڵەت

BEO	001873.140465	18 رەبیعی یەکەم 1320

بۆ لایەنی والای سەر عەسکەر
وەڵامـی نـووسراوی ٢٩ موحـەررەم ١٣٢٠ ژمـارە ٢١٣ ی عالـی سەرعەسـکەرە، بـۆ چاکسـازی لـە بارودۆخـی ئێسـتای سـانجەقەکانی کەرکـووك و سـلێمانی هێـزی سـەربازی رێکخـراوە، بـۆ پێداویسـتی سـەفەر و خەرجـی گەشتەکەشـی ئاقچـە رێکخـراوە و سـەرەتا بـە دەفتـەرداری موسـڵ راگەیەنـدراوە، بـۆ کارگێـری کردنـی هێـزی ناوبـراو ئـەم بـرە پارەیـەی کـە لـە قوماندانیـەت داوا کـراوە بـە گرنگیـەوە جێبەجـێ بکرێـت، بـۆ بـێ دەنـگ کردنـی سـەربازانیش نـووسراو بـۆ دەفتـەرداری ناوبـراو کـراوە، بـە پەیوەنـدی کـردن نەزارەتـی دارایـی شـکۆدار وەڵامـی داوەتـەوە.

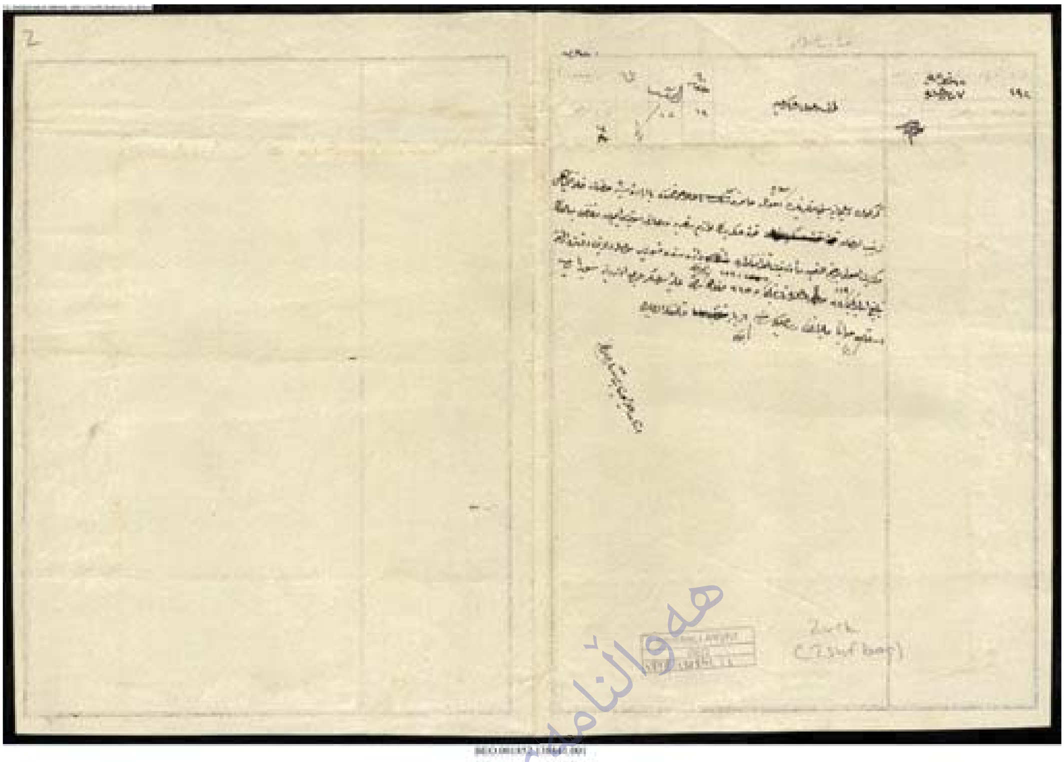

هەواڵنامەی کتێب

BEO	001852.138841	**12 سەفەر 1320**

بۆ لایەنی واڵای سەرعەسکەر

بـۆ چاککردنـی بارودۆخـی سـانجەقەکانی کەرکـووك و سـلێمانی، بـە فەرمانـی پاشـای جەنابـی پەیوەندیدارانـی خەلافـەت هێـزی سـەربازی رێکخـراوە، بـۆ دابیـن کردنـی پێداویسـتی گەشـتکردن و خەرجیەکانیـان، بـرە پـارەی دیاریکـراو لـە مەرکـەز وەردەگیرێـت، تەلەگرافنامـەی رەزامەنـدی لـە فەرمانگـەی خـۆی رێکخـراوە، بـە دەفتـەرداری ویلایەتـی موسـڵ راگەیەنـدراوە، لەسـەر دوو پارچـە نـووسراوی عالـی سـەر عەسـکەر لـە مێـژووی ١٩ و ٢٤ زیلحیجـە ١٣١٩ ژمـارە ٢١٥ و ١٥٣ هەروەهـا لـە وەڵامـی ئـەو ئاماژەی کـە پێشـوو نێـردراوە، ئەمجـارە لـە نەزارەتـی دارایـی شـکۆدار نـووسراو دەکرێـت.

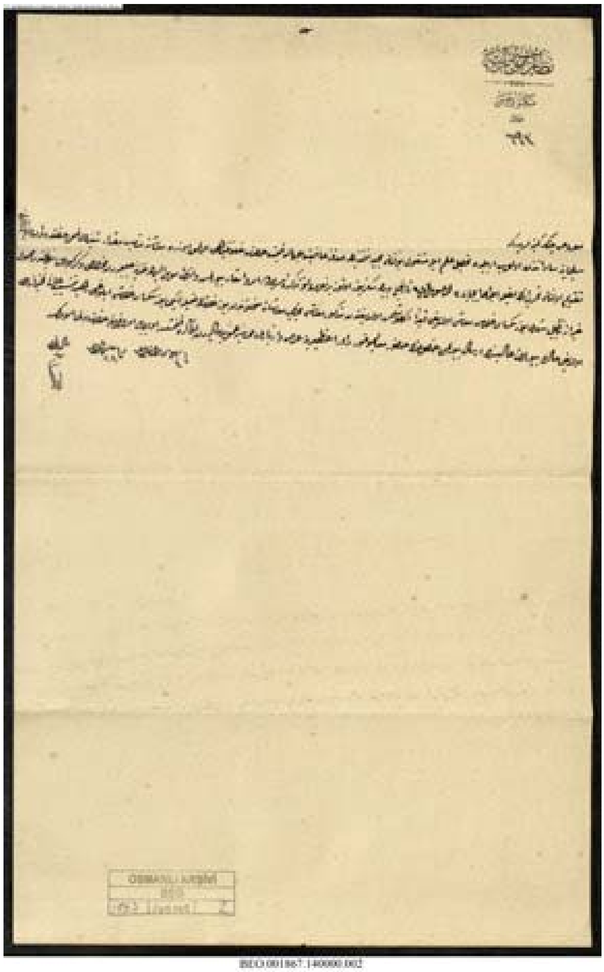

BEO	001867.140000	5 رەبیعی یەکەم 1320

نەزارەتی کاروباری دارایی
قەڵەمی تۆمار
ژمارە
٦٩٣

مەجید ئەفەندی لە سەیدەکانی سلێمانی لە هەولێر نیشتەجێیە و بە وەرگرتنی زانست خەریکە، بۆ داواکردنی مووچە نووسراو پێشکەشی ویلایەتی وان کراوە، لە مێژووی ٢ ئۆغستۆس ١٣١٧ ژمارە ١٨٣١ بە فەرمانی پاشا باس کراوە، ناوبراو لە خەزینە و لە سانجەقی کەرکووك مانگانە ١٨٠ قوروش مووچەکەیەتی، هەروەها نووسراوەتەوە، مووچەی ناوبراو لە مووچەی دەستکورتان ١٠٠ قوروش زیاد دەکرێت و دەبێتە ٢٨٠ قوروش، ئەم بریارەش نێردراوەتە ژمێریاری گشتی و قسەی لەسەر کراوە، بریار و فەرمان بۆ جەنابی ئەم کەسەیە کە فەرمان دەردەکات.
نازری دارایی

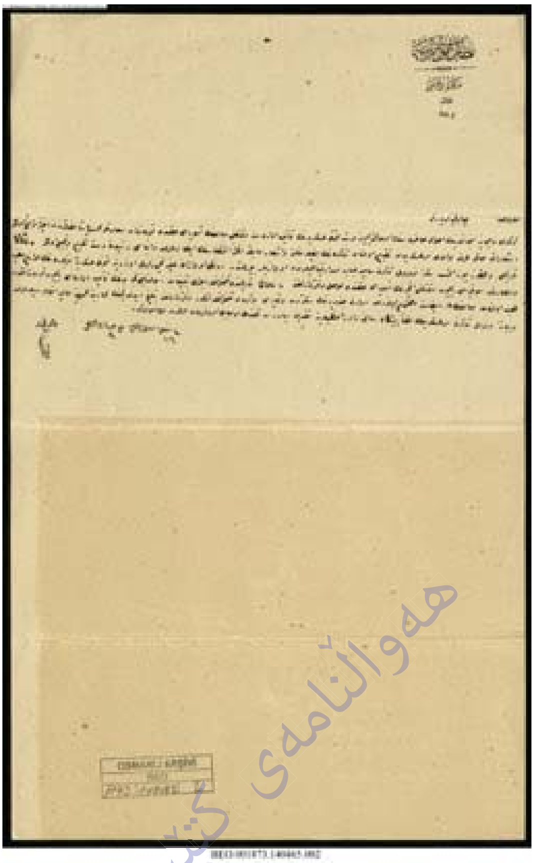

هەواڵنامەی کتێب

BEO	001873.140465	16 رەبیعی یەکەم 1320

نەزارەتی کاروباری دارایی
قەڵەمی تۆمارکردن
ژمارە ٨٢٥

بـۆ چاکسـازی کـردن لـە بارودۆخـی ئێسـتای سـانجەقی کەرکـووك و سـلێمانی هێـزی سـەربازی رێکخـراوە، بـۆ رێکخسـتنی ئیـدارەی ئـەم هێـزە سـەربازییە لەلایـەن جەنابـی قومانـدان موحسـین پاشا ئامـاژەی بـە بـری پـارەی رێکخسـتنی ئیدارەکـە کـردووە، لەگـەڵ نـووسراوی لایەنـی والای سەرعەسـکەر پێشـکەش کـراوە، بـە تێروانیـن لـە بابەتەکـە و ئامـاژەی پێشـوو ئـەوا لـە نـووسراوی سـەدری ئەعزەمـی پەیوەندیـداری سـەدارەت لـە مێـژووی ٥ مایـس ١٣١٨ ژمـارە ٩٦٨ فەرمـان و نـووسراوی پـێ دەرکـراوە کـە جێبەجـێ بکرێـت و رابگەیەندرێـت، سـەرەتا لەسـەر فەرمانـی عالـی بـۆ خەرجـی گەشـتەکە و رۆیشـتنی هێـزی سـەربازی ناوهاتـوو ئاقچـەی پێویسـت لـە مێـژووی ٦ مایس هەمـان سـاڵ بـە تەلەگـراف بـە دەفتەرداریەتـی موسـڵ راگەیەنـدراوە، بـۆ رێکخسـتنی ئـەو ئیدارەیـە لـە قوماندانیەتـی ئـەو برەیـەی کـە داواکـراوە بـە گرنگیـەوە جێبەجـێ بکرێـت، بـۆ هێـور کردنـەوەی ئیـدارەی سـەربازی ئەمجارە بـە تەلەگـراف دەفتـەرداری ناوهاتـوو ئـاگادار کراوەتـەوە، بـە ووتـەی ژمێریـاری گشـتی دارایـی راگەیەنـدراوە و نـووسراوی نێـردراوی سەرعەسـکەر هاوپێـچ پێشکەشـی پێشـەوا سـەدری ئەعزەمـی پایەبـەرز کـراوە، لـەم بابەتـەدا بریـار و فەرمـان بـۆ جەنابـی ئـەو کەسـەیە کـە فەرمانـی بەدەسـتەوەیە.
نازری دارایی

BEO	001883.141201	6 رەبیعی کۆتایی 1320

بۆ نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدار
لـە موتەسـەرفی بـە وەکالەتـی کەرکـووك ئیلیـاس سـامی ئەفەنـدی لـە موتەسـەرفیەتی سـانجەقی سـلێمانی دامەزرێـت، لـەم بارەیـەوە لەسـەر نـووسراوی دەوڵـەت لـە مێـژووی ١٦ رەبیعـی یەکـەم ١٣٢٠ ژمـارە ١٩٢٠ بـە بریـاری قۆمیسـیۆنی فەرمانبەرانـی مولکیـە دوای ڕەزامەنـدی لـە مێـژووی ٢ رەبیعـی کۆتایـی ١٣٢٠ فەرمانـی پاشـای جەنابـی پەیوەندیـداری خەلافـەت ڕەزامەنـدی نیشـان داوە، وێنـەی بریارنامـەی قۆمیسـیۆنی ناوهاتـوو هاوپێـچ نێـردراوە، هیممـەت بکرێـت لـە جێبەجـێ کردنـی.

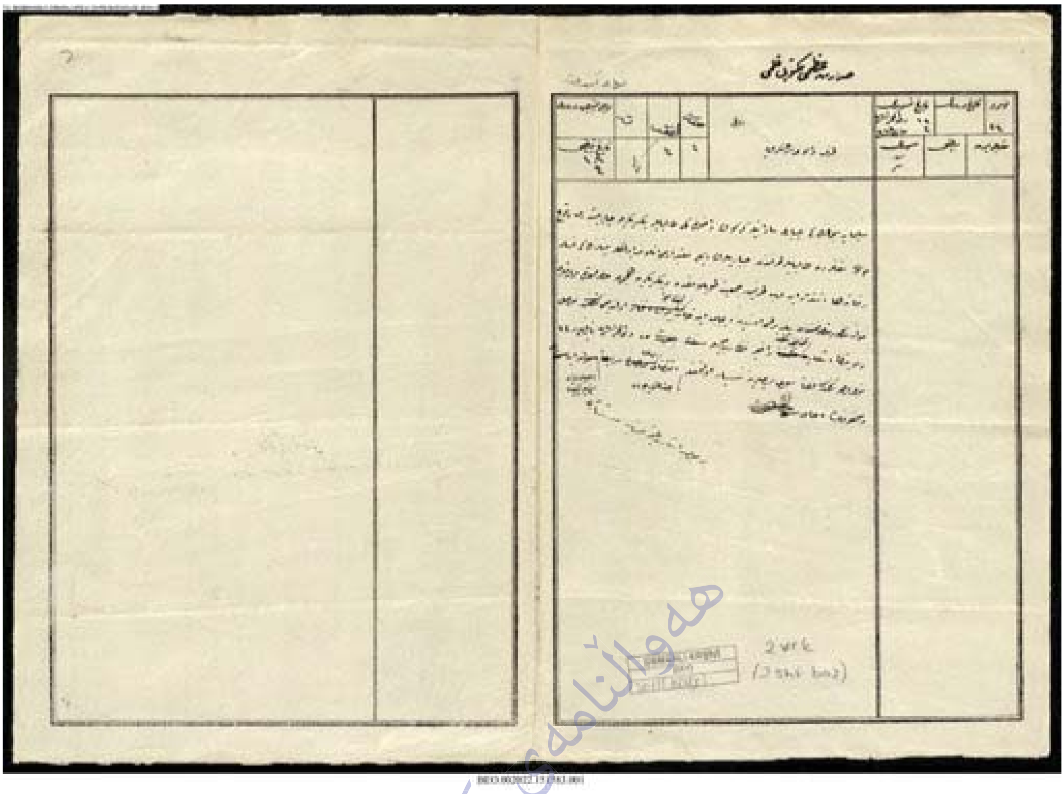

هەواڵنامەی کتێب

18 زیلحیجه 1320	002022.151583	BEO

بۆ لایەنی واڵای سەرعەسکەر
سـەیدەکانی جەبـاری سـانجەقی سـلێمانی لەگـەڵ تاڵەبانیەکانـی کەرکـووك ناکۆکـی و رووبەرووبوونـەوە کەوتۆتـە نێوانیانـەوە، لـەم شـەڕەی لـە نێوانیـان روویـداوە، لەلایـەن تاڵەبانیەکانـەوە دوو پیـاوی بـە دەسـەڵاتی جەباریەکانیـان کـوژراوە، ئـەم ئـاژاوەی لـە نێوانیانـدا هەیـە، زیاتـر پـەرەی سـەندووە و خەریکـی کۆکردنـەوەی کۆمەڵـەن، هەروەهـا هـەردوولا خۆیـان ئامـادە دەکـەن هێـرش بکەنـە سـەر یەکـتر، لەسـەر ئـەم راگەیەنـدراوە ئـەوەی پێویسـت دەکات ئـاگاداری بدرێتـە لایەنـەکان، لـە ویلایەتـی موسـڵ ئامـاژەی پێکـراوە و لـە نەزارەتـی ناوەخـۆی شـکۆداریش نـووسراوی ١٧ زیلحیجـە ١٣٢٠ ژمـارە ٤٤ هاوپێـچ بـۆ سـەروو نێـردراوە، لەلایەنـی سەربازیشـەوە بەپەلـە کارەکـە جێبەجـێ بکرێـت و چۆنیەتـی ئەنجامدامـی کارەکـە و هاوپێچەکـەی بنێردرێتـەوە.

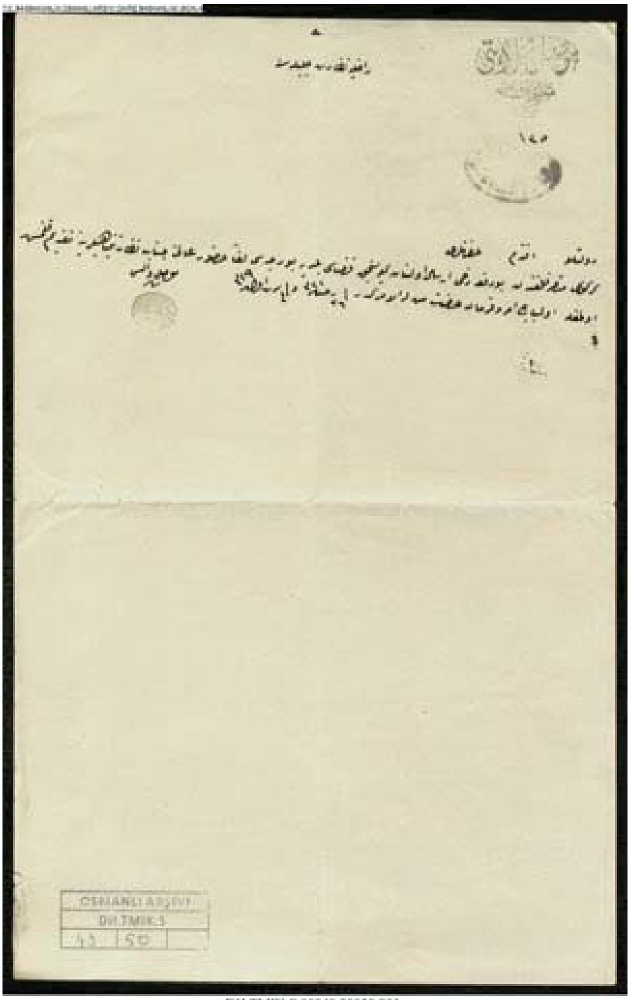

DH.TMIK.S.00049.00050.001

DH.TMIK.S	00049.00050	26 ڕەجەب 1321
ویلایەتی موسڵ قەڵەمی تۆمار ژمارە ١٣٥ بۆ نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدار جەنابی ئەفەندم ئەمجارە لە موتەسەرفی کەرکووک بوودجەی شارەوانی قەزای کۆی سانجەق نێردراوە، هاوپێچ پێشکەشی جەنابی پەیوەندیداری نەزارەت کراوە، بریار و فەرمان بۆ جەنابی ئەم کەسەیە کە فەرمان دەردەکات. نوری والی موسڵ		

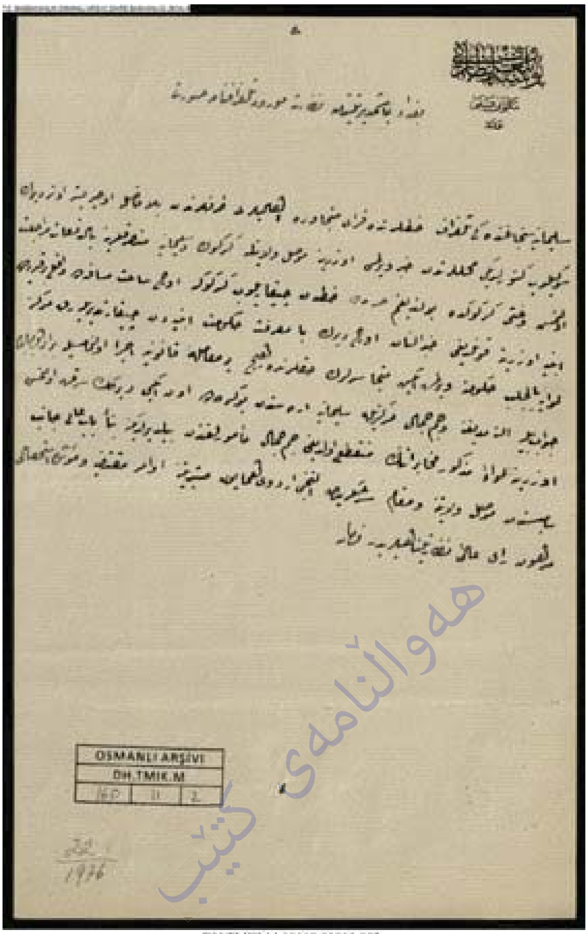

DH.TMIK.M.00160.00011.002

هەواڵنامەی کتێب

DH.TMIK.M	00160.00011	13 شەوال 1321

نەزارەتی پۆستە و تەلەگراف
قەڵەمی تۆمارکردن
وێنەی تەلەگرافنامە لە باش مودیرەتی بەغداد بۆ نەزارەت نێردراوە

لـە خۆچێـی هـەواڵ دراوە کـە هێڵەکانـی تەلەگرافـی سـانجەقی سـلێمانی لەلایـەن دانیشـتوانی گوندەکانـەوە بەبـێ مـاوە بـە سـێ و پێنـج و دە مەتـر لێدەکرێتـەوە و دەبردرێـت، بۆیـە چەندیـن جـار سـەردانی موتەسـەرفیەتی ویلایەتەکانـی کەرکـووک و سـلێمانی کـراوە، تەنانـەت ئـەو کاتـەی کـە لـە کەرکـووک بـووم، لـە هێڵەکـە دەپچرێنـن و دەیبەنـە گوندێـك ٣ کاتژمێـر لـە کەرکـووك دووره، لەسـەر بینایـەکان دایدەنێـن، هـەواڵ هاتـووە لـە بـارەی بوێـری کەرانـەوە هیـچ مامەڵەیەکـی یاسـایی ئەنجـام نـەدراوە، لەگـەڵ ئەمـەش وەڵامیـش وەرنەگیـراوە، هەروەهـا لـە نێـوان چەمچەمـاڵ و سـلێمانیدا ئەمجـارە ١٢ مەتـر دزراوە و لـە فەرمانبەرانـی چەمچەمـاڵ راگەیەنـدراوە کـە هەواڵـی لیـوای ناوهاتـوو پچـراوە، لـە بابـی عالـی لایەنـی سـەدری ئەعزەمـەوە بـۆ ویلایەتـی موسـڵ و لـە پایـەی سەرعەسـکەرەوە بـۆ موشـیرەتی لەشـکری شەشـەمی هومایـۆن فەرمانـی کاریگـەر و یەکلاییکـرەوە بدرێـت، ئەمـەش بۆچوونـی پەیوەندیدارانـی نەزارەتـە، فەرمـان.

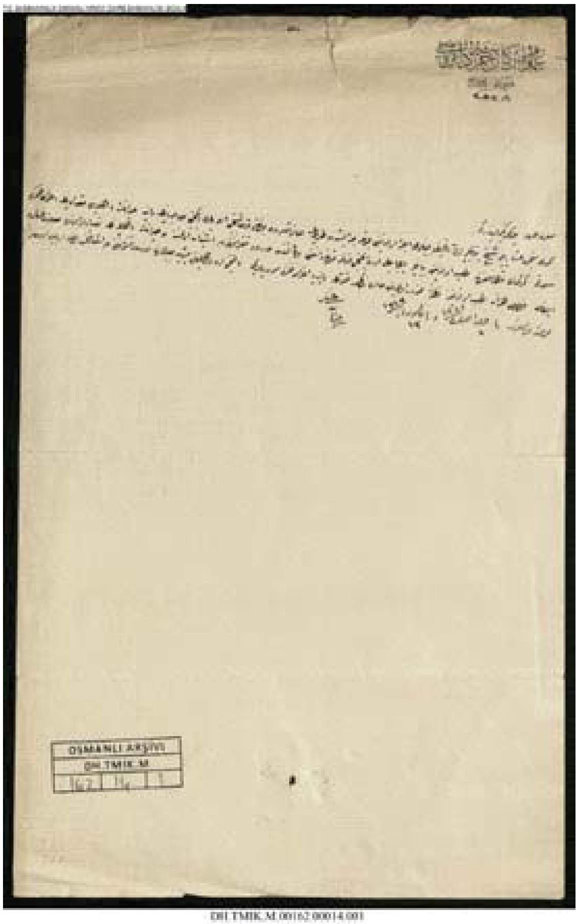

DH.TMIK.M	00162.00014	8 زیلقعده 1321

فەرمانگەی گشتی ئەرکانی جەنگی
یەکەی چوارەم
٣٥٢٨
راگەیەندراوی بەندەیە
چاککردنی پەیوەندی نێوان هۆزەکانی کۆی سانجەق و شێخ بزێنی ئەنجام دراوە، بۆ ئەم کارە تابوری دووەمی ئالآی ٤٥، لە قەڵای ساتۆ بوونی هەیە، لە موتەسەرفی کەرکووك داواکراوە بۆ ئەوەی هەژمارکردنی ئاژەڵی دانیشتووانی رانیە جێبەجێ بکات، بۆ ئەم مەبەستە لە وەکالەتی قوماندانیەتی فرقەی ١٢ تەلەگرافنامە هاتووە، رەزامەندی دراوە، هەروەها بە تێروانین لە فەرمانی هەژمارکردنی ئاژەڵەکانی دانیشتووان، هەموو کات یاریدەدەری سەربازی داوا دەکرێت، بۆ ئەمەش فەرمان دراوە بە ناردنی هێزی ناوهاتوو بۆ راینە، لە تەلەگرافنامەی موشیرەتی لەشکری شەشەمی هومایۆن هاتووە، تێدا ئاماژەی پێکراوە، بریار و فەرمان بۆ جەنابی ئەو کەسەیە کە فەرمان دەردەکات.
رزا سەرعەسکەر
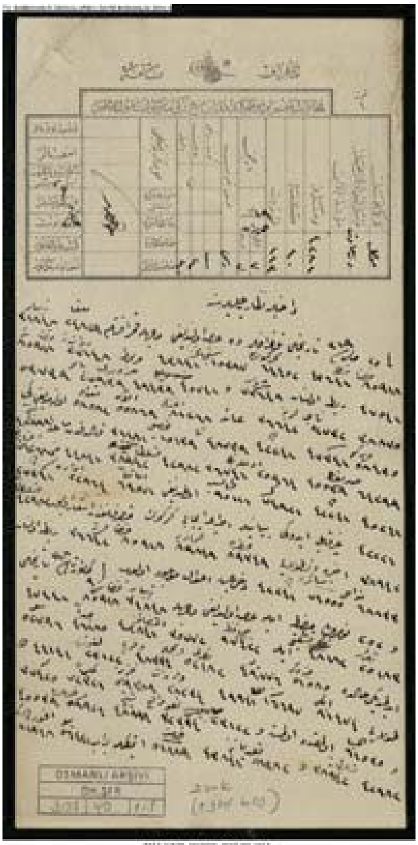
DH.ŞFR.00308.00040.001

DH.ŞFR.00308.00040.001

هەواڵنامەی کتێب

24 رەبیعی یەکەم 1321	00308.00040	DH.ŞFR

بۆ نەزارەتی ناوەخۆ

لـە تەلەگرافنامەکانـی ٢٥ مایـس ١٣١٩ راگەیەنـدراوە، لـە دەڤـەری قـەزای زێبـار کـە سـەر بـە سـانجەقی کەرکووکـە، ناحیەکانـی شـێروان و مـزوری بـاڵاش کـە سـەر بـە قـەزای رواندزن، هەژمـاری سـەرمەڕ هەژمـار نەکـراوە، بۆیـە باجەکەشـی کۆنەکراوەتـەوە و نەهاتۆتـە دەسـت، تەنیـا لەبـەر دەسـت درێـژی پیاوەکانـی شـێخ سـدیقیش کـەس داوای دە یەکیشـی نەکـردووە، بەڕێوەبردنـی کارگێـری بەرێکوپێکـی بەڕێـوە ناچێـت، بۆیـە لـە موتەسـەرفی کەرکـووك ئامـاژە بـە جێبەجـێ کردنـی کارەکـە کـراوە، لەبـەر دەسـتدرێژی ئـەو دواییـە ناحیـەکان بـە قەزاکانـی عەقـرە و عەمادیـە بەسـتراوەتەوە، بـە هەمـان شـێوە رووداوەکان بەردەوامـن، بۆیـە لـە مێـژووی ٩ کانوونـی دووەم ١٣١٨ ژمـارە ٢٥٢ بڕیارنامـە راگەیەنـدراوە، دووبـارە قـەزای زێبـار رێـك دەخرێتـەوە، کاتـی خـۆی لەبـەر نەبوونـی هـەوڵ و کۆشـش تـا ئاسایشـی بەرقـەرار بکرێـت هەڵوەشـاوەتەوە، داهاتـی خەزینـەی دوو سـاڵی بـە تەواوەتـی بـە هـەدەر چـووە، ئـەم هەڵوەشـاندنەوەیە خزمەتـی دەسـتدرێژی و زوڵمـی شـێخی ناوبـراوی کـردووە، خەرجـی ناردنـی سـەرباز لەگـەڵ داهاتـەکان یەکسـانە، بۆیـە دووبارە قـەزای ناوبـراو لـە رووی کارگێڕیـەوە رێـك بخرێتـەوە، دووبـارە راگەیەنـدراوە، فەرمـان.
نوری والی موسڵ

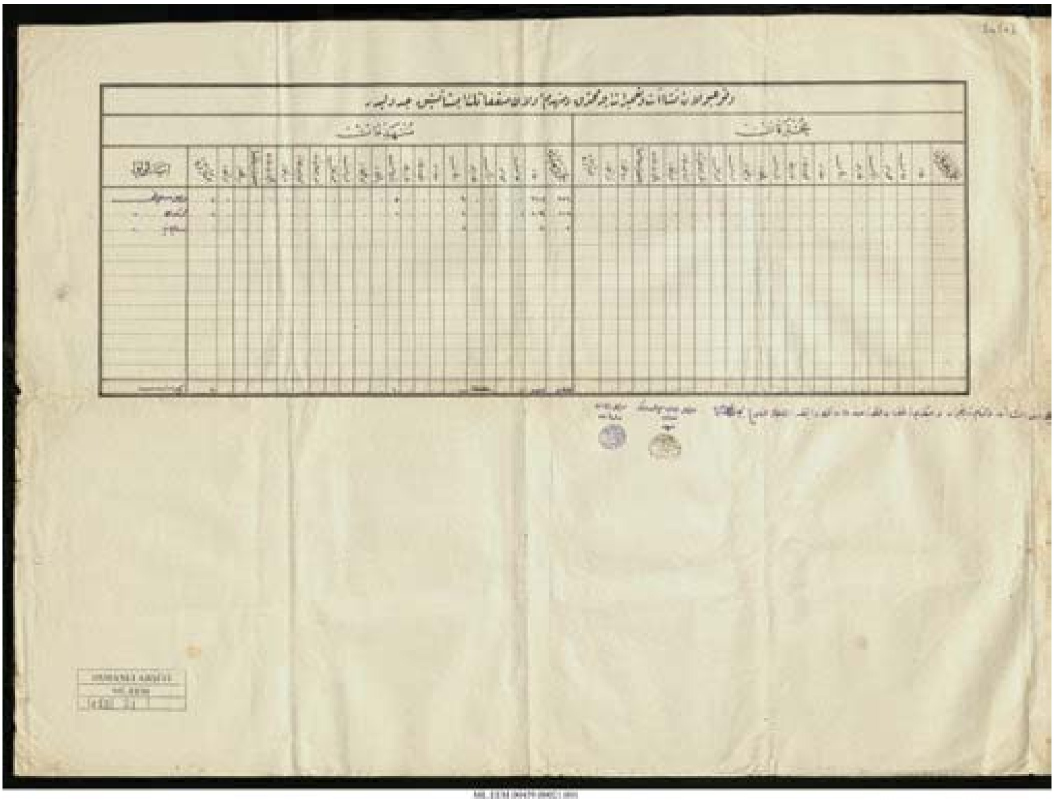

ML.EEM	00459.00021	3 شەوال 1321
خشتەی ئاماری سووتا و رووخانی ئەم بینایانەی کە دروست کراوە و نۆژەنکراوەتەوە		

روو خـــاوەکـان

دەبێتە	خانە	خان	دوکان	ئاش	گشتی	شوێن
٢١٦	٢٠٩	١	٣	١	٢	سانجەقی کەرکووک
٧	٣		٤			سانجەقی سلێمانی

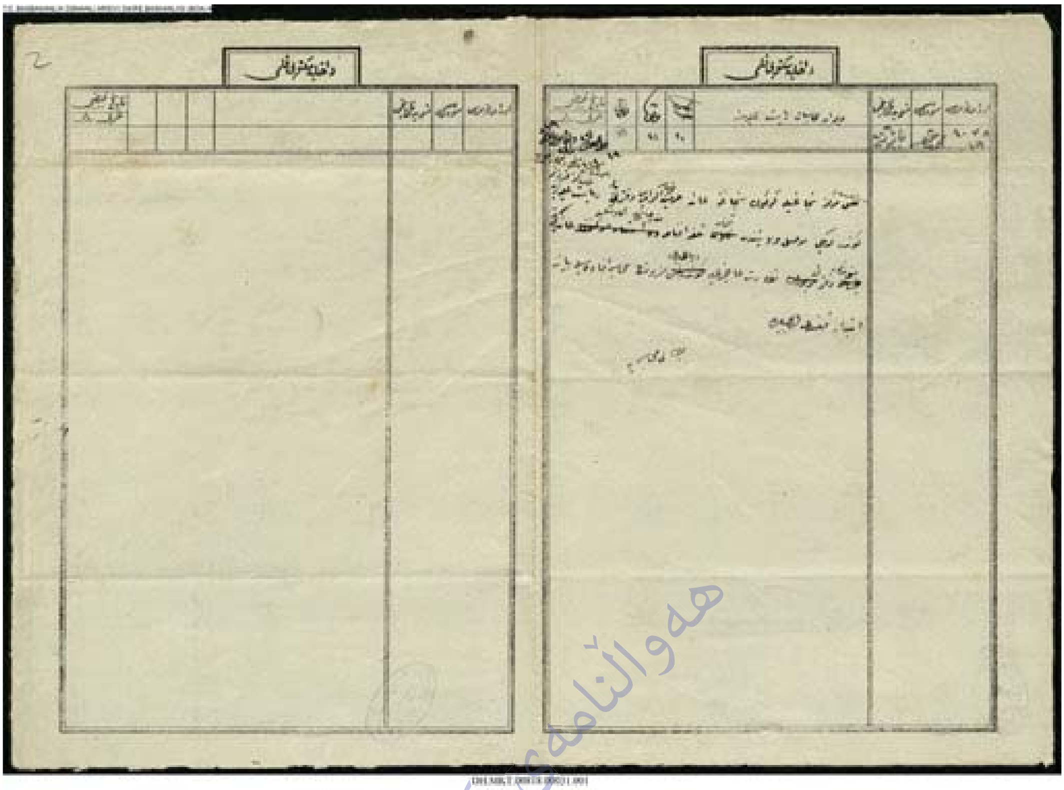

هەواڵنامەی کتێب

DH.MKT	00818.00031	19 زیلقەعدە 1321

بۆ سەرۆکایەتی دیوانی ژمێریاری عالی
مەرکـەزی سـانجەق و سـانجەقی کەرکـووك دەفتـەری ئیکرامیـەی حەرەمینـی شـەریفەین بـە نـووسراوی ١ تشرینـی دووەم ١٣١٩ ژمـارە ٢٥٦ بـۆ سـەرۆکایەتی عالـی نێـردراوە، لـە تەلەگرافنامـەی ویلایەتـی موسـڵ روون بۆتـەوە، دەفتـەری ناوبـراو بـە فەرمـان رەوانـی نەزارەتـی عاجیزانـەم دەکرێـت، بـە ووتـەی ژمێریـاری نـووسراوی بـۆ کـرا.

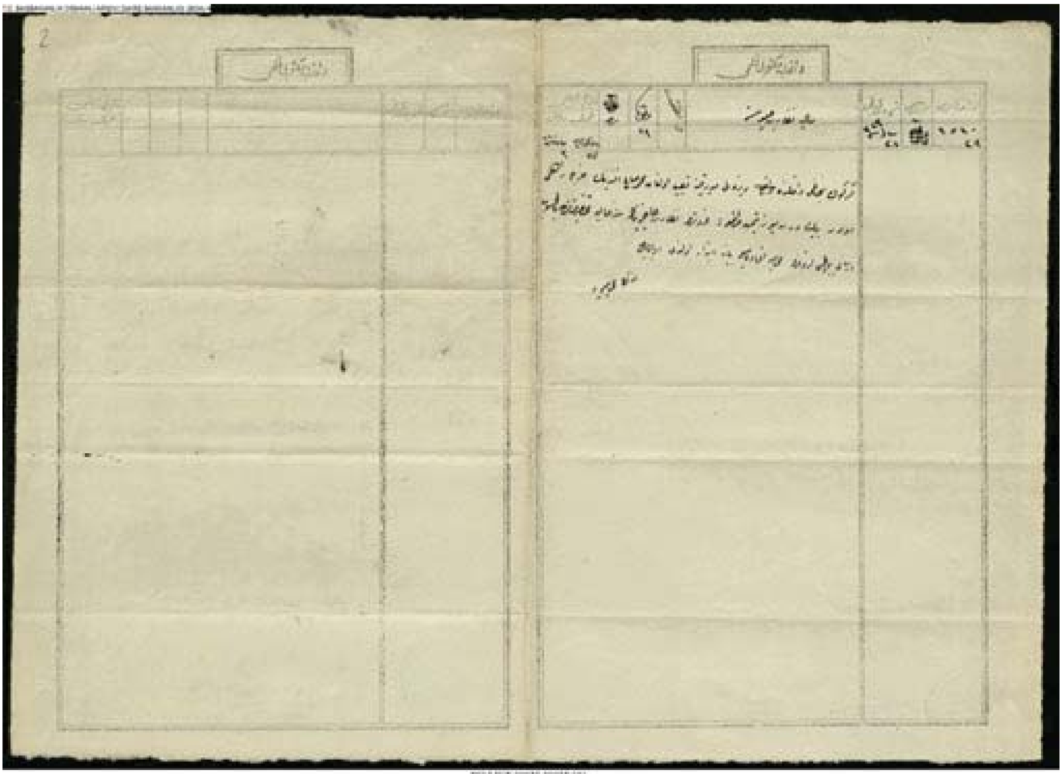

DH.MKT.00830.00032.001

<table>
<tr><td>DH.MKT</td><td>00830.00032</td><td>27 زيلحيجة 1321</td></tr>
<tr><td colspan="3">بۆ نەزارەتی دارایی شکۆدار
لە ناو سانجەقی کەرکووك بۆ بەرێوەبەرایەتی دیزەلی محەمەد ساڵح ئەفەندی دامەزراوە، بۆ خەرجی ڕێگا ١٤٧٩ قوروش لە نەزارەتی عاجیزانە لە دابینکراوەکانی ئەم ساڵە دابین کراوە، بە هەژمار کردنی بە پێویست زانراوە ڕەوان بکرێت، بۆ ئەمەش نووسراو کرا.</td></tr>
</table>

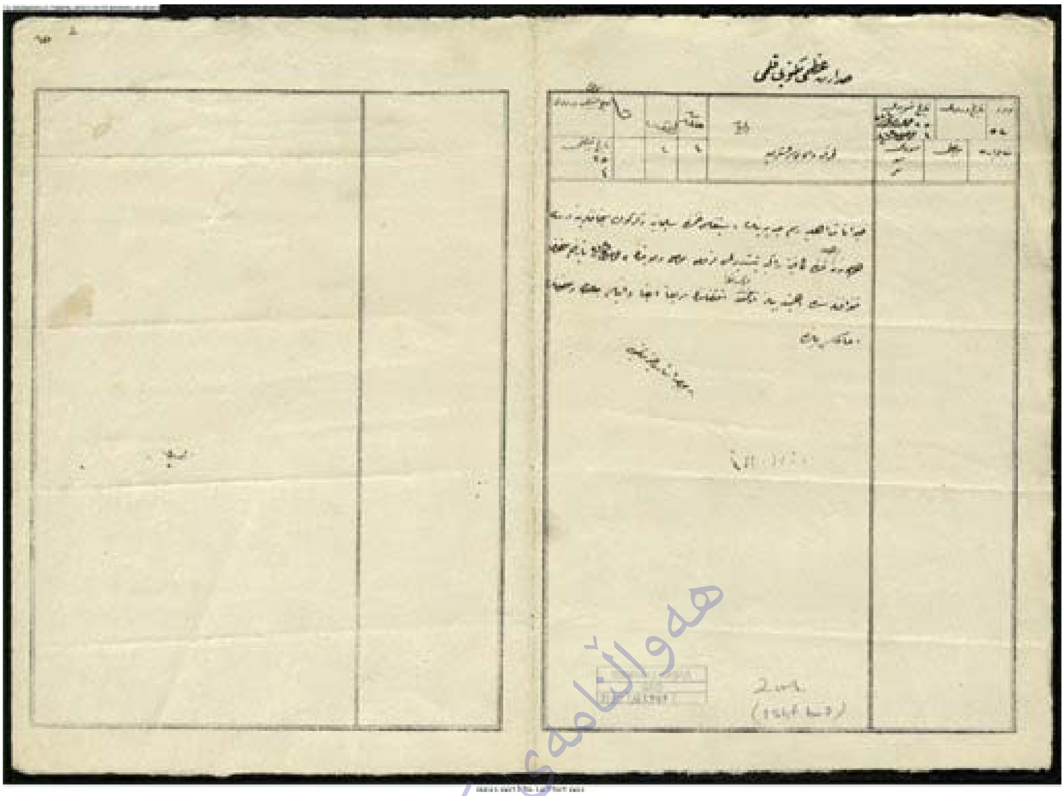

هەواڵنامەی کتێب

BEO	002170.162707	25 جەمادی کۆتایی 1321

بۆ لایەنی واڵای سەر عەسکەر
بـۆ کۆکردنـەوەی رسـومی نوێـی ئاژەڵـی دانیشـتوان بـە فەرمانـی لەشـکری هومایـۆن هـەر ئێسـتا هێـزی تـەواو بـۆ سـانجەقەکانی سـلێمانی و کەرکـووك بـروات، بـۆ ئەمـەش تەلەگرافنامـەی مێـژووی ٣ ئەیلـوول ١٣١٩ی ویلایەتـی موسـڵ بـە گرنگیـەوە راگەیەنـدراوە، بـە تێروانیـن لـە بابەتەکـە بەپەلـە جێبەجـێ بکرێـت و رابگەیەندرێـت و هاوپێـچ رەوان بکرێتـەوە.

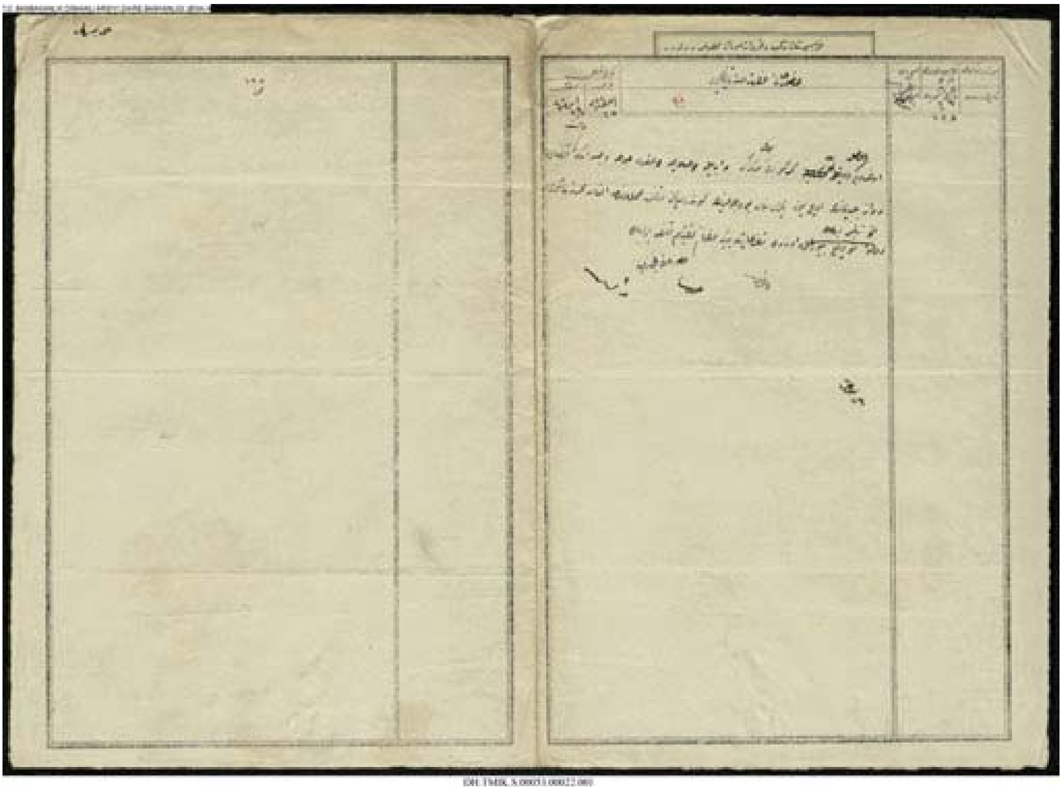

2 شەعبان 1322	00053.00022	DH.TMIK.S
بۆ پەیوەندیداری سەدارەت لایەنی عالی لەگـەڵ ویلایەتەکانـی ئـەرزروم و موسـڵ مەرکـەزی سـانجەقی کەرکـووك و قەزایەکانـی هەولێـر و سـەلاحیە و عەقـرە فەرمانگـە شـارەوانیەکانیان بوودجـەی سـاڵی ١٣٢٠ نێـردراوە، ئـەم نووسراوانـەی کـە وەرگیـراوە، لـە شـورای دەوڵـەت ووردبینـی بـۆ بکرێـت، بـە هاوپێچـەوە پێشـکەش کـرا.		

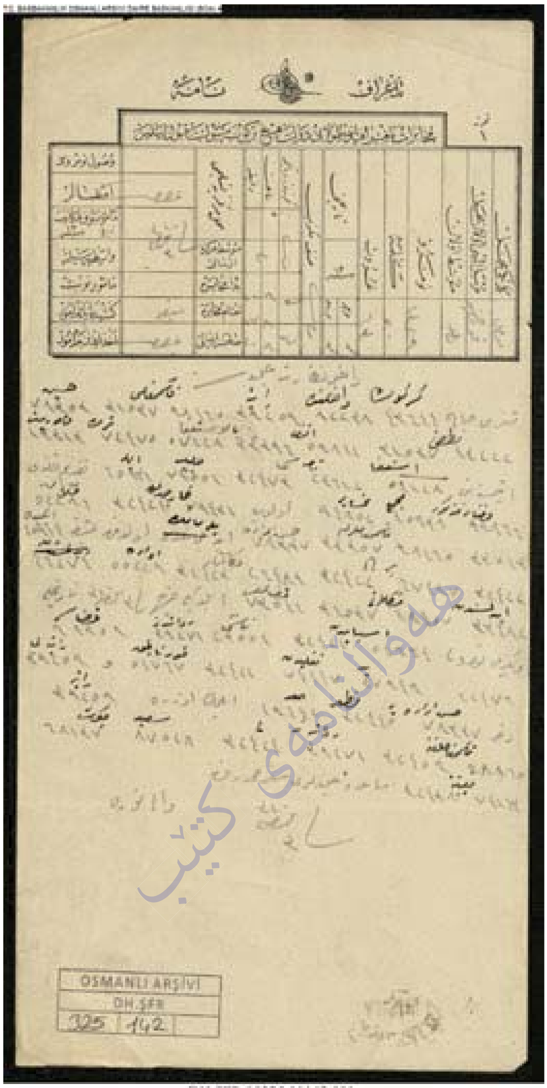

DH.ŞFR.00325.00142.001

30 موحەررەم 1322	00325.00142	DH.ŞFR

بۆ نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدار
لـە نـاو کەرکـووك حوسـێن مسـتەفا ئەفەنـدی قائیمقامـی رانیـە دەسـتی لـە کار کێشـاوەتەوە و ئەرکەکـەی بەجـێ هێشـتووە، دەسـت لـە کار کێشـانەوەکەی هێـنراوە و پێشـکەش کـراوە، قـەزای ناوهاتـوو کۆمەڵـگای هۆزەکانـە، ئـەو قائیمقامانـەی لـە دەرەوە دێـن ناتوانن کاروبـاری ناوچەکە بە ڕێکوپێکـی بەڕێوەببەن، ناوە ناوە بـە وەکالەت ئەرکەکە بەڕێوەدەبردرێـت، بەمـەش کێشـەکان زیاتـر دەبـن، لـە بـەر هـۆکاری مێـژووی ٣ نیسـان ١٣٢٠ ژمـارە ٢٠ سـەعید بەگـی ڕوانـدز لـە زاڵمەکانـی قـەزای ڕوانـدز ڕزگار بکرێـت و لـە قائیمقامیەتـی ڕانیـە دابمەزرێت، تـکا کـراوە فەرمان.
نوری والی

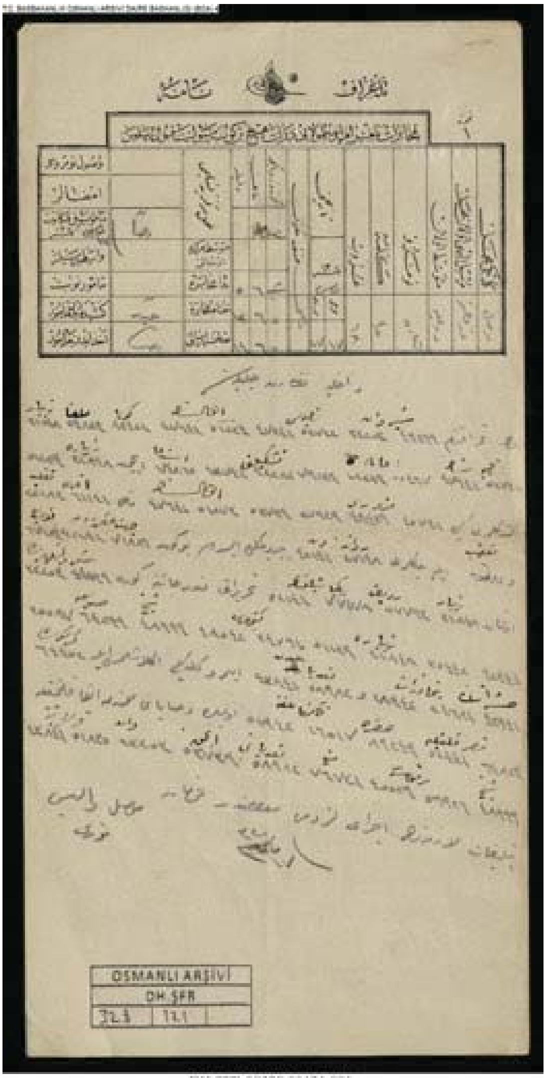

DH.ŞFR.00328.00121.001

DH.ŞFR	00328.00121	15 ڕەبیعی یەکەم 1322

بۆ نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدار

گوایـە بـۆ داواکردنـی دووبارە ڕێکخسـتنەوە کارگێـری مۆڵگـەی زێبـار دانیشـتووانی ناحیەی شـێروان چوونەتـە زێبار، خەڵکـی مزوریـش لاسـایی و چاودێـری ئەوانیـان کـردووە، ئەگەرچـی ئەمـە لـە ڕوانـدز ڕاگەیەنـدراوە، ئەمـڕۆ لەلایەنـی سـەربازیەوە نـووسراوی بیناباشـی ڕەدیفـی زێبـار ڕۆیشـتووە، بـە گوێـرەی ئـەو نووسراوانـە هـۆکاری نەڕۆیشـتنی شـێروانیەکان بـۆ زێبـار دەگەڕێتـەوە بـۆ سـنوور بەزانـدن و پەلامارەکانـی جانەوەرەکانـی شـێخ سـدیق، موتەسـەرفیەتی کەرکـووك و قائیمقامیەتـی عەقـرە داواکاری پێویسـت ڕاگەیەنـدراوە، بـۆ ڕاگرتنـی دەسـتدرێژیەکانی شـێخی ناوبـراو ڕاگەیەنـدراوی پێویسـت بـە ویلایەتـی وان ڕاگەیەنـدراوە، بـۆ جێبەجێکردنـی فەرمـان.

والی موسڵ نوری

DH.ŞFR	00341.00077	6 موحەررەم 1322

بۆ نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدار
لـە ٧ مـارت ١٣٢١، بـۆ رێگـری کـردن لـە ناکۆکـی و رووداوەکانی بارزانیـەکان و شـێروانیەکان لەگـەڵ شـێخ سـدیق، موتەسـەرفی کەرکـووك و قائیمقامـی عەقـرە ئـاگادار کراوەتـەوە، جموجۆڵـی شـێخ سـدیق و گەندەڵیەکانـی یـەك لـە دوای یەکـە، لـە راگەیەنـدراوی یەکـەم و دووەم فەرمانـی دووبـارە رێکخسـتنەوەی مۆڵگـەی قـەزای زێبـار پێشـکەش کـراوە، لـەم دەورووبـەرەش ناتوانرێـت پۆلیـس دابنرێـت، راگەیەنـدراوە، فەرمـان.
والی موسڵ نوری

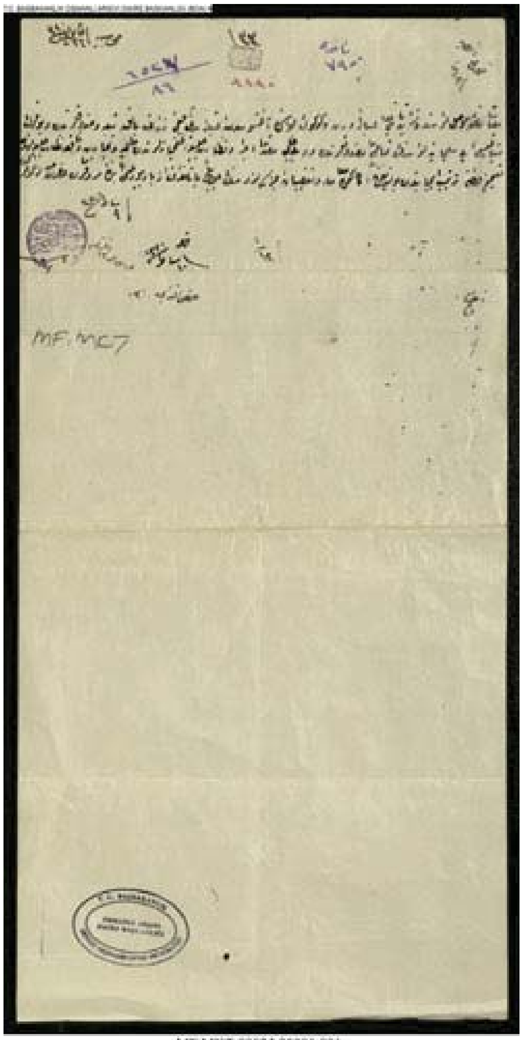

MF.MKT.00835.00001.001

MF.MKT	00835.00001	2 زیلحیجه 1322
لە مێژووی ٢٦ کانوونی دووەم ٣٢٠ نێردراوەتە ژمێریاری مووچـەی چـوار مانگـی لێـوای موسـڵ لـە تشرینـی دووەمـەوە، هەروەهـا لیـوای کەرکـووك لـە ئۆغستۆسـەوە مووچـەی حـەوت مانـگ لـە یەکـەی سـندوقی بانقـی زراعـەت وەردەگیرێـت، جگـە لەمـە ئەوانـەی ماوەتـەوەش لەگـەڵ لیـوای سـلێمانی بـە تەواوەتـی لـە سـندوقی دارایـی دەدرێـت، پێشـەکی کارەکـە لـە نەزارەتـی شـکۆدار بـۆ نەزارەتەکانـی دارایـی و بازرگانـی و نافیعـە نێـردراوە، بـە پێویسـت زانـراوە ڕێکخسـتنی بـۆ بکرێـت، بـە گوێـرەی وەڵام کـە بـە تەلەگـراف چۆنیەتـی جێبەجـێ کردنـی مامەڵەکـە و چاودێـری کردنـی بنوسرێتـەوە، بریـار و فەرمـان بـۆ جەنابـی بـۆ ئـەوە کەسـەیە کـە فەرمـان دەردەکات.		

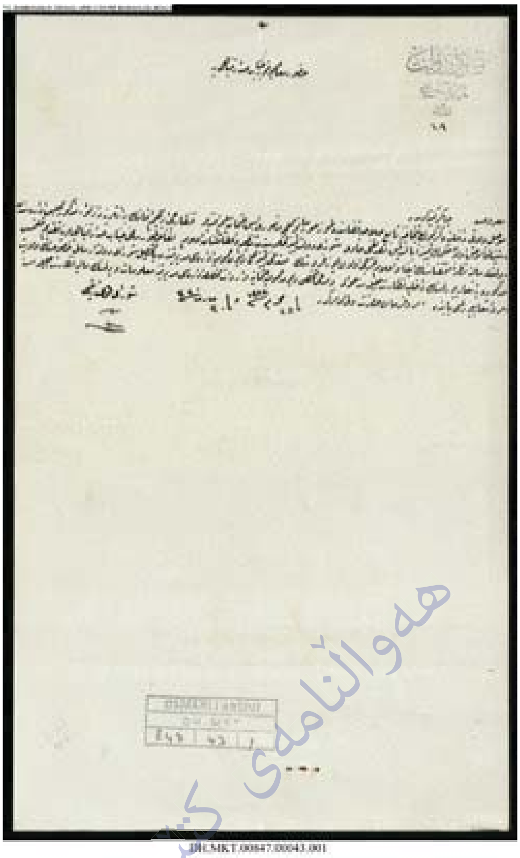

DH.MKT.00847.00043.001

DH.MKT	00847.00043	25 موحەڕرەم 1322

شورای دەوڵەت
ژمارە ١٨
جەنابی پەیوەندیدارانی سەدارەت
ڕاگەیەندراوی بەندەیە
لە ناو ویلایەتی موسڵ قەزای سەڵاحیەی سەر بە سانجەقی کەرکووک سەبارەت بە بێتاوانی فەرمانبەری پێشووی توزخورماتو و مەملەحە عوسمان سەلیم ئەفەندی لەگەڵ قەنتارچی ئیبراهیم ئاغا، لە ئەنجوومەنی کارگێری لیوای ناوهاتوو دوای ووردبینی کردنی پێداچوونەوەی حوکمەکە پەسەند دەکرێت، بۆ ئەمەش نووسراوی بە زانیاری لە دادگای پێداچوونەوەی شورای دەوڵەت ڕێکخراوە و هاوپێچ پێشکەشی پەیوەندیداری سەدارەت جەنابی پاشا کراوە، بە تێڕوانین لە بابەتەکە جێبەجێ کردنی بابەتەکە و خەرجی ئیعلامەکە دەکاتە ١٠٠ قوروش لە بەڕێوەبەرایەتی کارگێری گشتی دیوان بۆ شورای دەوڵەت نێردراوە بۆ ئەمەش حەواڵەی نەزارەتی ناوخۆی شکۆدار کراوە تا ئاماژەی ویلایەتی ناوهاتوو وەربگیرێت، هەروەها بۆ ئەوەی زانیاری بدرێتە بەڕێوەبەرایەتی کارگێری داهاتی دابینکراو و داواکاری کەسێتی قەرزی گشتی عوسمانی لە نەزارەتی دارایی شکۆدار بڕیار و فەرمان دەردەچێت، لەم بابەتەدا بڕیار و فەرمان بۆ جەنابی ئەم کەسەیە کە فەرمان دەردەکات.
سەرۆکی شورای دەوڵەت

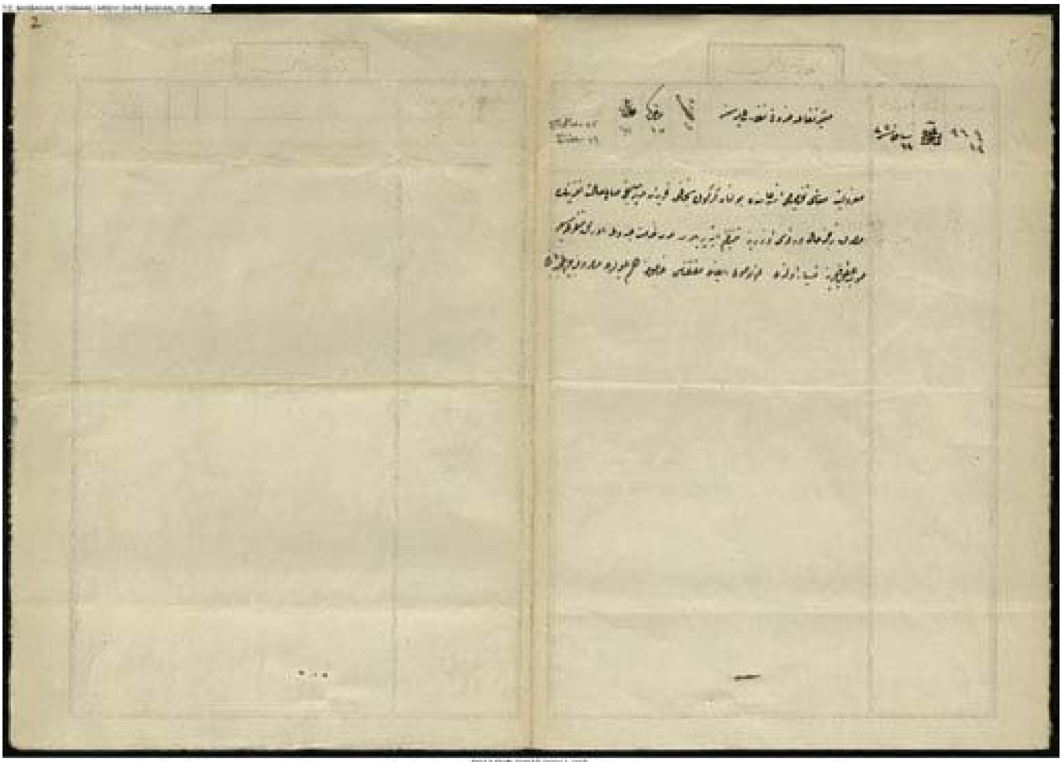

DH.MKT.00935.00061.002

<table>
<tr><td>DH.MKT</td><td>00935.00061</td><td>27 زيلحيجه 1322</td></tr>
<tr><td colspan="3">نەزارەتی سندوقی خانەنشینی مولکیەی عالی
بەڕێوەبەری تەحریراتی پێشووی سانجەقی کەرکووك ساڵح حالەت ئەفەندی داوای مووچەی دوورخراوانی کردووە، نووسراوی کەسێتی پەسەندکراو خشتەی ماوەی خزمەتی ڕێکخراوە، هاوپێچ بۆ سەروو نێردراوە، هیممەت بکرێت لە جێبەجێ کردنی کارەکە.</td></tr>
</table>

Y.PRK.DH.00013.00052.001

هەواڵنامەی کتێب

Y.PRK.DH	00013.00052	23 جەمادی کۆتایی 1323
بۆ نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدار لە ١١ ئۆغستۆس ١٣٢١ هاوپێچی تەلەگرافنامەی بەندەمانە، لە سانجەقی کەرکووک ئەوانەی هەڵاتوون و رایان کردووە نەدۆزراونەتەوە لەسەر راگەیەندراوی موتەسەرفی ناوچەکە راگەیەندراوە. نوری والی موسڵ		

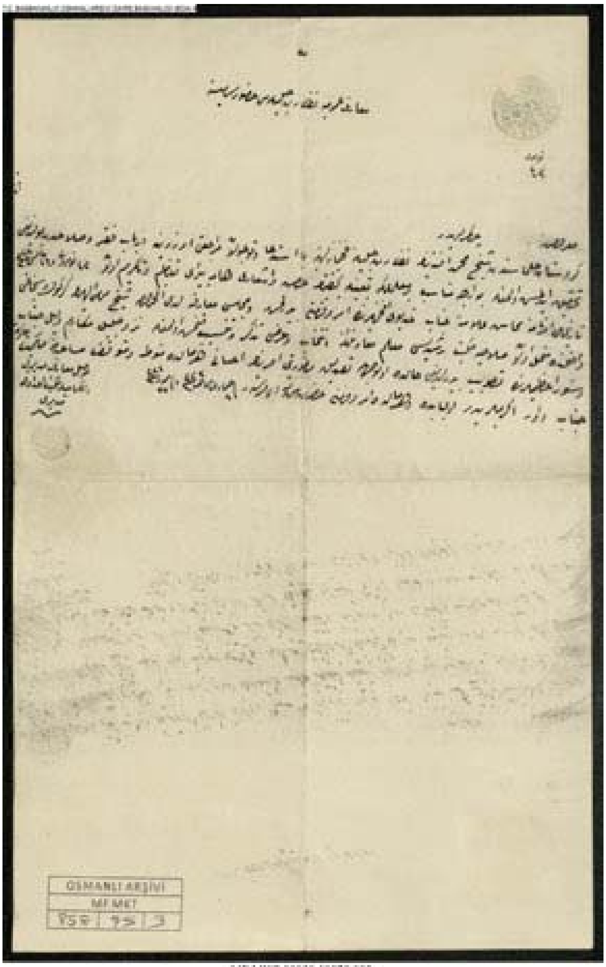

MF.MKT 00858.00075.003

MF.MKT	00858.00075	8 جەمادی کۆتایی 1323

ژمارە ٤٣

بۆ نەزارەتی مەعاریفی شکۆداری لایەنی پاشا

راگەیەندراوی بەندەیە

لـە زاناکانـی کوردسـتان شـێخ محەمـەد ئەفەنـدی داواکاری پێشکەشـی نەزارەتـی شـکۆدار کـردووە ، لەبـەر نەبوونـی و خراپـی بژێـوی ژیانیـەوە کـە لـەم بارەیـەوە لێکۆڵینـەوەش ئەنجـام دراوە و دەرکەوتـووە، لێـرە لـە شـوێنێکی گونجـاو ئەرکـی موعەلیمـی پـێ بدرێـت و دابمەزرێـت، بـەم راگەیەنـدراوە فەرماننامـەی ژمـارە ١٢ لـە ١٦ مایـس ١٣٢١ جەنابـی خدێـوی بریـار و فەرمانـی داوە، لـە کاتـی حەواڵـە کردنـی بـۆ ئەنجوومەنـی مەعاریـف شـێخی ناوبـراو لـە سـانجەقی کەرکـووك لـە مەکتەبـی روشـدیەی سـەڵاحیە وەکـو یاریـدەدەری موعەلیـم هەڵبژێردرێـت و رابگەیەندرێـت، دوای ئـەوەی لـە دەسـتوور بریـار بدرێـت، ئـەم کاتـە فەرمانـی پەسـەند کردنـی ئەرکەکـەی جێبەجـێ دەکرێـت، لـەم بابەتـەدا بریـار و فەرمـان بـۆ جەنابـی ئـەم کەسـەیە کـە فەرمـان دەردەکات.

بەرێوەبەری مەعاریفی موسڵ و بەرێوەبەری مەکتەبی دواناوەندی

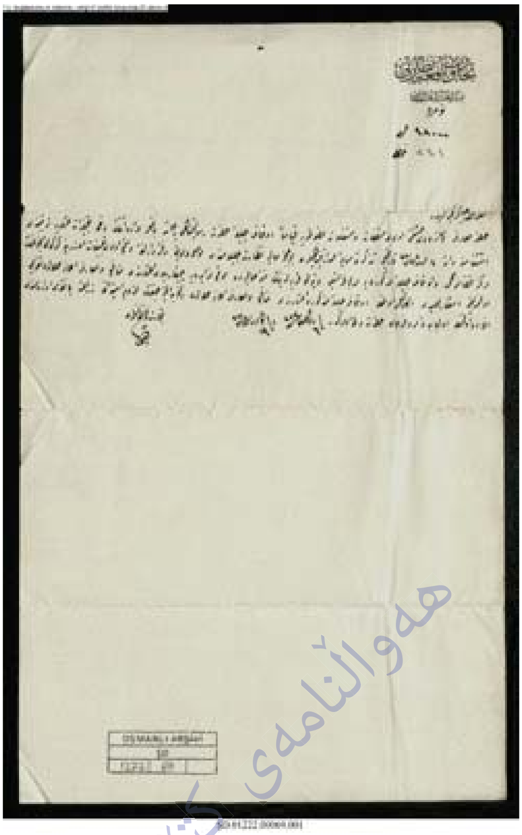

هەواڵنامەی کتێب

ŞD	01222.00069	6 زیلقەعدە 1323

نەزارەتی بازرگانی و نافیعە
بانقی زراعەت
٤٨٠٠٠ گشتی
٢٤١ تایبەتی
راگەیەندراوی بەندەمانە
داهاتی ئەم باغانەی کە پەیوەستن بە ئاوقافی جەنابی پەیوەندیداری رسالەتی شکۆدار بۆ بەشی مەعاریف و ئەوانی تر لە رێکخستنی پێداویستی سەربازی، بە نووسراوی سەدری ئەعزەم لە پەیوەندیداری سەدارەت لە مێژووی ٤ تشرینی دووەم ١٣٢٠ ئاگاداری لە نەزارەتی دارایی شکۆدار بۆ دەفتەرداری ویلایەتی موسڵ نێردراوە، بۆ ئەم مەبەستە لە سانجەقی کەرکووك گوندەکانی تسعین و تەپەلو سەر بە مەرکەزی قەزا و بەستراو بە ئاوقافی شکۆداری ناوهاتوو لەم ساڵەدا خراوەتە موزایەدە و ئەم دە یەکەی کە لێی دەرهاتووە، دەرکەوتووە بەشی مەنافیع و مەعاریف وەرنەگیراوە، بۆیە لە کارگێری بانقی زراعەت ئاماژەی پێکراوە ئاخۆ رێگە دەدرێت بەشی مەنافیع و مەعاریف لە دە یەکی ئاوقافی شکۆداری ناوهاتوو وەردەگیرێت یاخود وەرناگیرێت، لەم بابەتەدا بریار و فەرمان بۆ جەنابی ئەم کەسەیە کە فەرمان دەردەکات.
نازری بازرگانی و نافیعەت

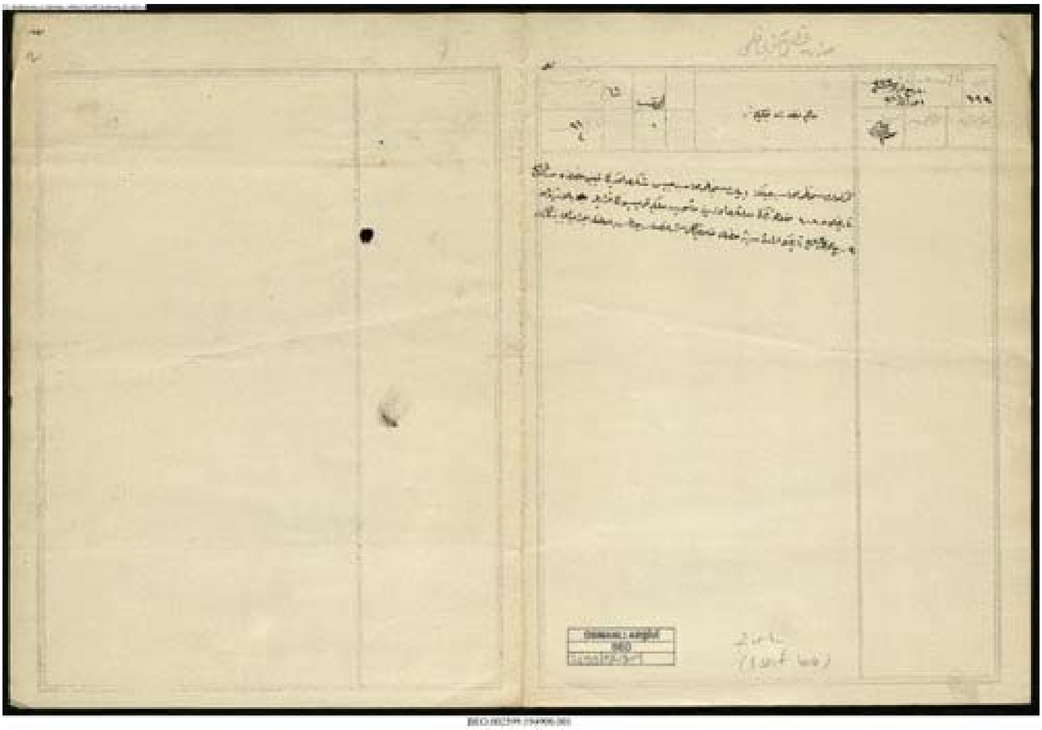

BEO	002599.194900	10 رەبیعی کۆتایی 1323
بۆ نەزارەتی دارایی شکۆدار لـە ژمێریـاری سـانجەقی کەرکـووك شـوکری ئەفەنـدی ژمێریـاری سـانجەقی ئیـك دامەزرێـت، لـەم بارەیـەوە نـووسراوی ٧ نیسـان ١٣٢١ ژمـارە ٤٠٨ و بـە بریـاری قۆمیسـیۆنی فەرمانبەرانـی مولکیـە لـە مێـژووی ٩ رەبیعی کۆتایی ١٣٢٣ فەرمانـی پاشـای جەنابـی پەیوەندیـداری خەلافـەت رەزامەنـدی دراوە، هیممـەت بکرێـت لە جێبەجـێ کردنی.		

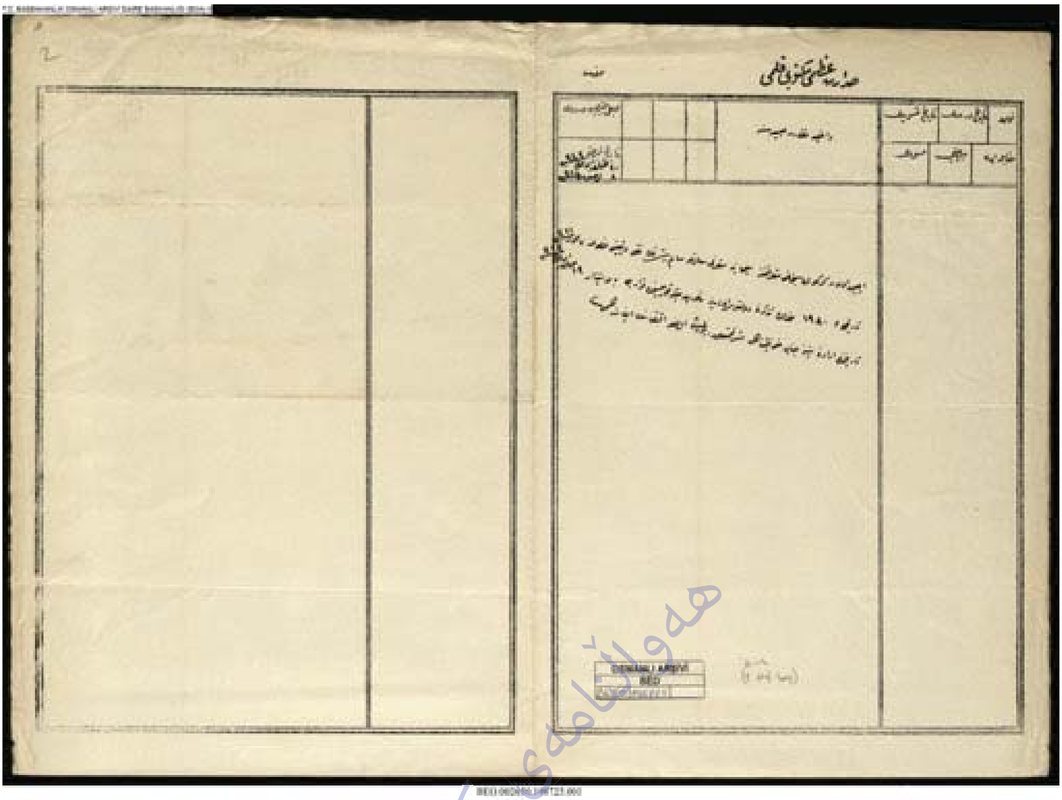

هەواڵنامەی کتێب

BEO	002650.198725	20 جەمادی کۆتایی 1323

بۆ نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدار
موتەسـەرفی سـانجەقی کەرکـووک بـە کراوەیـی ماوەتـەوە، لـە بـارەی گواسـتنەوەی موتەسـەرفی سـلێمانی سـالم پاشـا لەسـەر نـووسراوی مێـژووی ٧ تەممـوز ١٣٢١ ژمـارە ١٩٨٠ ی دەوڵـەت بـە بریـاری قۆمیسـیۆنی فەرمانبەرانـی مولکیـە، پەیوەندیـداری فەرمانـی پاشـا لـە مێـژووی ١٩ جەمـادی کۆتایـی ١٣٢٣ ڕەزامەنـدی نیشـان داوە، هیممـەت بکرێـت لـە جێبەجـێ کردنـی.

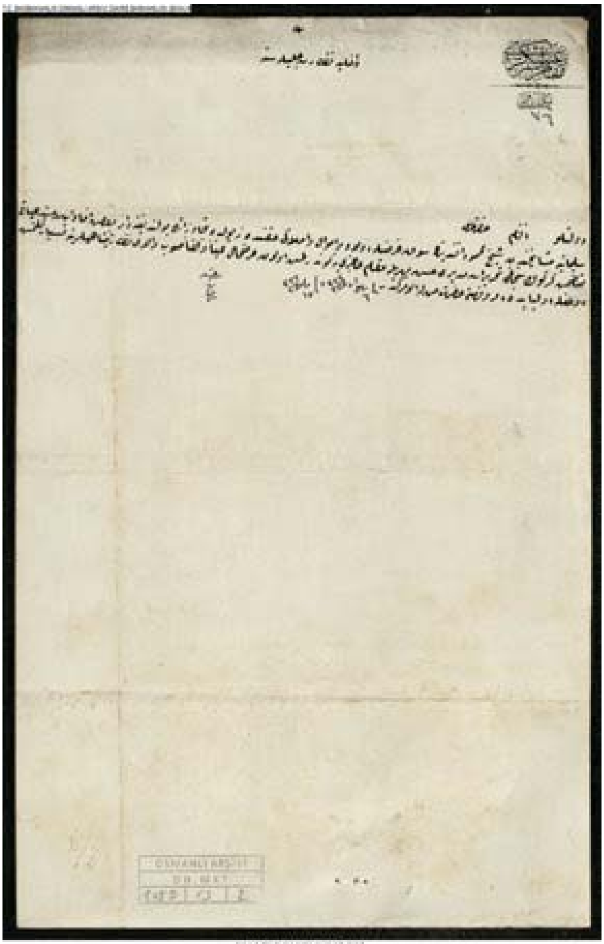

DH.MKT 01089.00013.002

DH.MKT	01089.00013	6 ڕەبیعی کۆتایی 1324

پایەی سەر عەسکەر
قەڵەمی تۆمار
٧٦
بۆ نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدار
جەنابی پایەبەرزی ئەفەندم
لەگەڵ بەرزکردنەوەی داوای شێخەکانی سلێمانی بە ناوی شێخ مەحمود ئەفەندی، ڕوون بۆتەوە منداڵ و پارەوپول و ئەملاکی بە چ ڕێگایەك دووچاری سەرپێچی بۆتەوە، هەندێك ووتە و داواکاری بە مۆری نووسراوی بەڕێوەبەری تەحریراتی سانجەقی کەرکووك حەسەن بۆ پایەی بەندەمان نێردراوە، داواکاریەکە هەروەکو خۆی بە هاوپێچەوە بۆ پەیوەندیدارانی نەزارەت نێردراوە، لەم بابەتەدا بریار و فەرمان بۆ جەنابی ئەم کەسەیە کە فەرمان دەردەکات.
رزا سەر عەسکەر

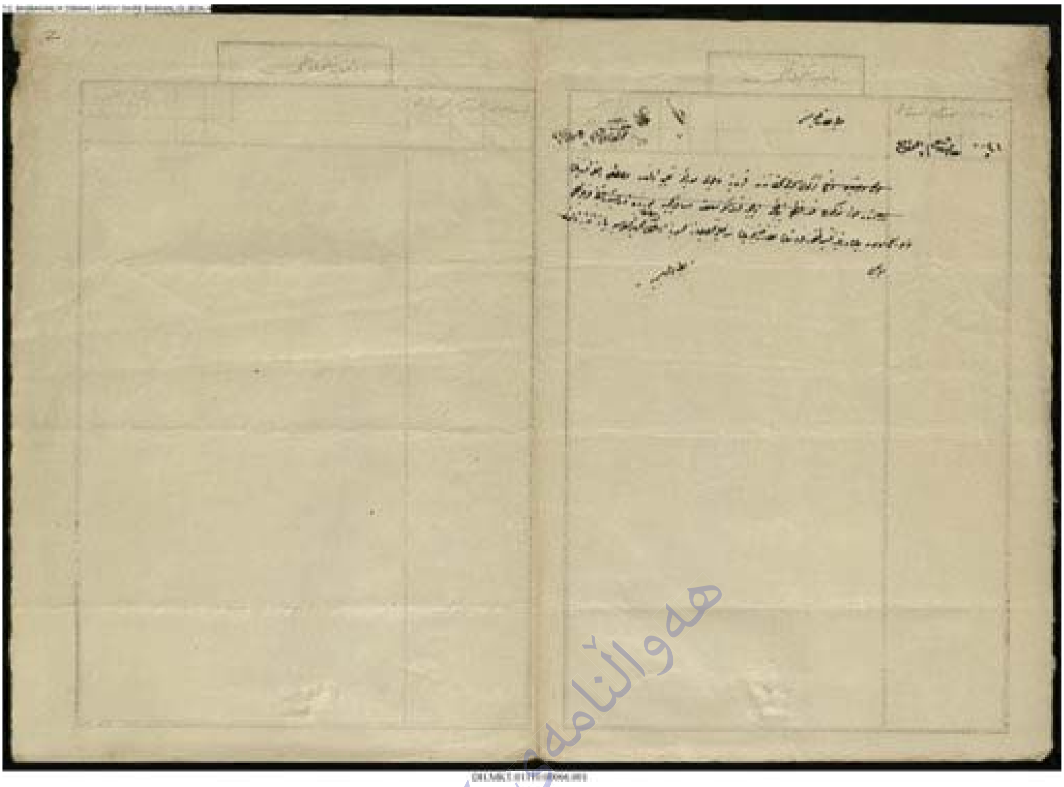

هەواڵنامەی کتێب

DH.MKT	01110.00066	29 جەمادی کۆتایی 1324
نەزارەتی دارایی عالیە مستەفا رەفعەت ئەفەندی لە بەرێوەبەری ناحیەی قەرەتەپەی سەر بە سانجەقی کەرکووک دامەزراوە، خەرجی رێگای کە دەکاتە ١٤٧٩ قوروش لە نەزارەتی عاجیزانەم لە دەرماڵەی ئەم ساڵدا هەژمار بکرێت و بە ووتەی ژمێریاری نووسراو کراوە.		

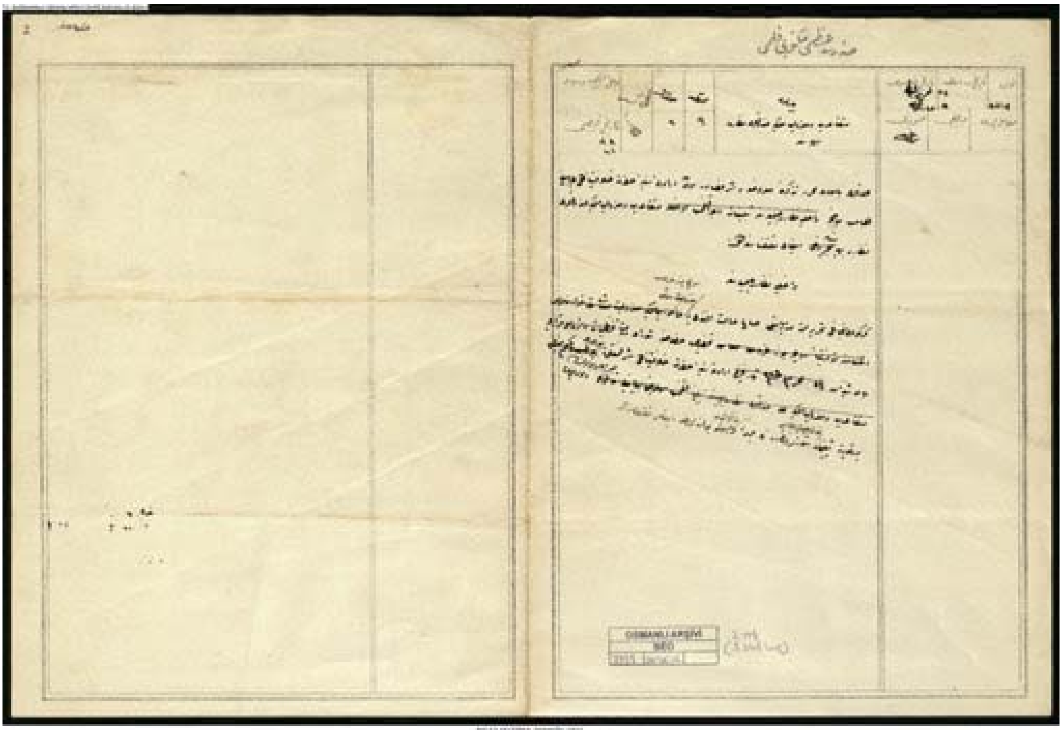

BEO	002788.209076	24 موحەررەم 1324
بۆ نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدار بـە مەبەسـتی برینـەوەی بـری ٣٠٠ قـوروش مووچـەی دوورخـراوان بـۆ بەرێوەبـەری پێشـووی سـانجەقی کەرکـووك سـاڵح حالـەت ئەفەنـدی بـە بریـاری شـورای دەوڵـەت لـە جەنابـی پەیوەندیـداری خەلافـەت بـە فەرمانـی پاشـا رەزامەنـدی نیشـان داوە، بـە ئـاگادار کردنـەوەی نـەزارەت هیممـەت بکرێـت لـە جێبەجـێ کردنـی کارەکـە.		

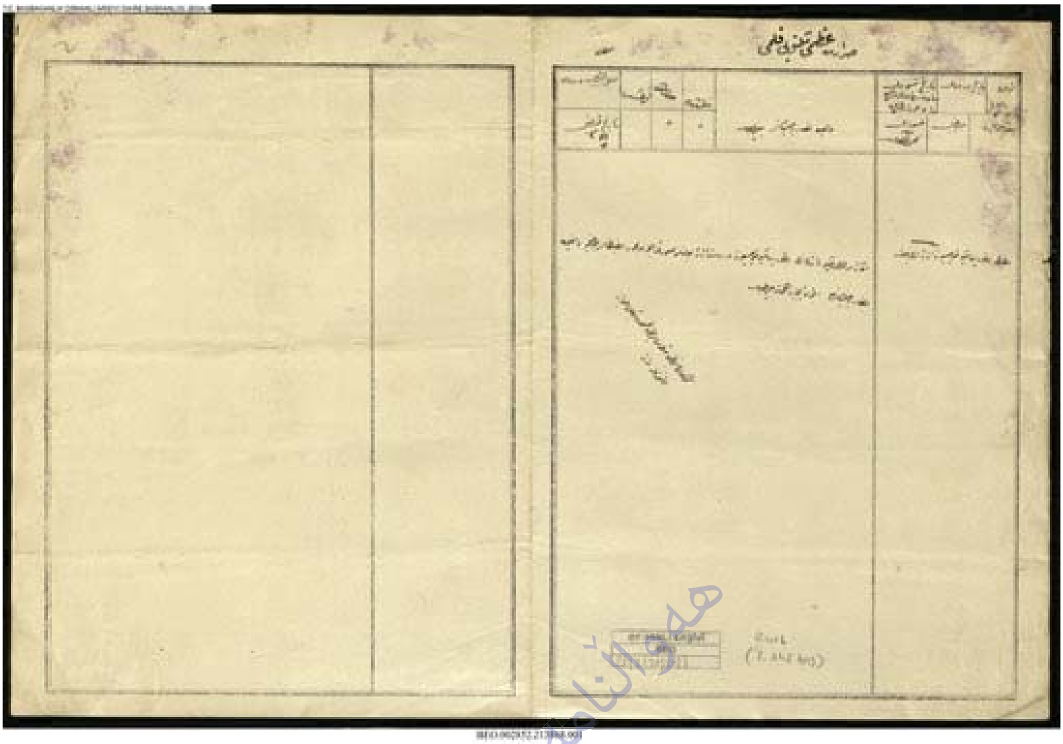

هەواڵنامەی کتێب

BEO	002852.213868	25 ڕەبیعی کۆتایی 1324

بۆ نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدار

ئـەم مەزبەتـەی کـە لـە فەرمانگـەی مولکیـەی شـورای دەوڵـەت نێردراوەتـە قۆمیسـیۆنی فەرمانبەرانـی مولکیـە وێنەکـەی لـە بـاڵا خوێندنـەوەی بـۆ کـراوە، لـە نەزارەتـی ناوەخـۆی شـکۆدار داوا کـراوە هیممـەت بکرێـت لـە جێبەجـێ کردنـی.

سەبارەت بە بەکارهێنانی موتەسەرفی پێشووی سانجەقی کەرکووک مەحمود بەگ.

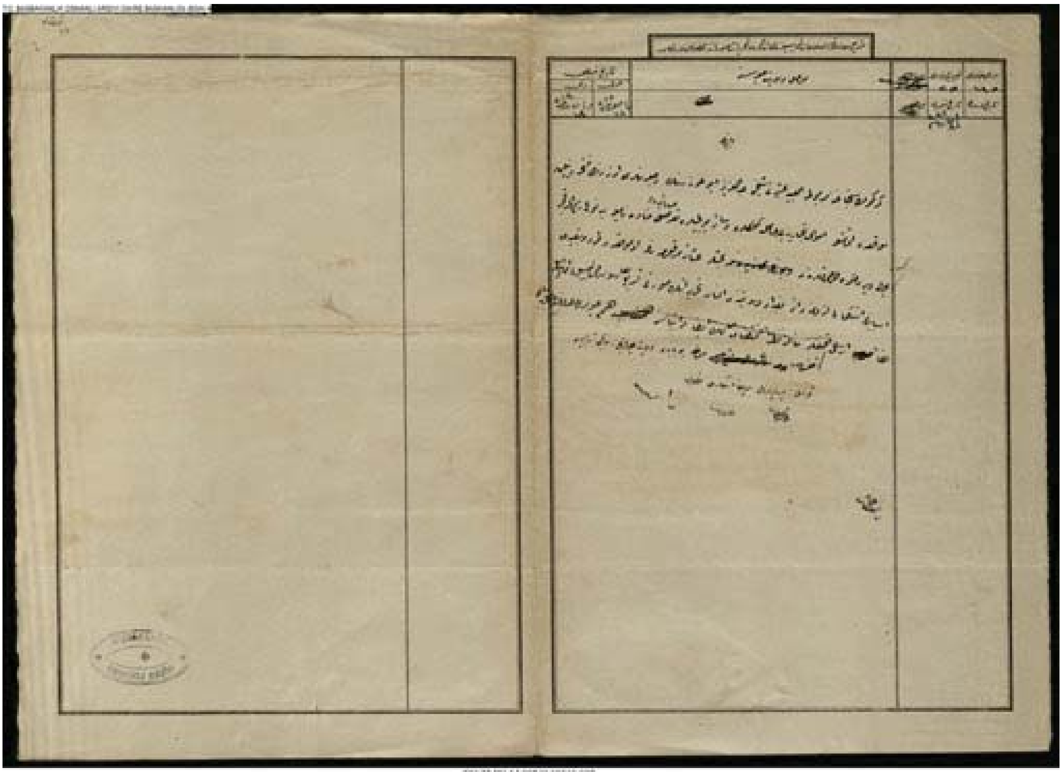

DH.TMIK.M.00240.00010.002

DH.TMIK.M	00240.00010	16 سەفەر 1325

بۆ ویلایەتی موسڵی عالی

لـە سـانجەقی کەرکـووك سـەرۆکی عەشـیرەتی ئەلعەبیـد بـە نـاوی عەبدولعەزیـز و هاوەڵانـی لەسـەر رووبـاری دیجلـە لـە شـوێنێك بـە نـاوی فەتحـە نیشـتەجێ بـووە و ئـەم کەلوپەلـە بازرگانیـەی کـە بـەوێ تێدەپەڕێـت، ڕێگەیـان لـێ دەگرێـت و بـە نـاوی خـاوە رسـوماتیان لـێ وەردەگرێـت، ئـەوەی نەیـدات ڕێگـە نـادات تێپەڕێـت، بۆیـە پێویسـتە ناوبـراو لـەم شـوێنە دەربکرێـت و ڕێگـە نەدرێـت ئـەم کارە ئەنجـام بـدات، ئـەم نـوسراوەی کـە لـە ویلایەتـی بەغـداد وەرگیـراوە، وێنەیەکـی لەگـەڵ ووتـەی قۆمیسـیۆنی مامەڵـەی بـە پەلـە هاوپێـچ نێـردراوە، هیممـەت بکرێـت لـە جێبەجـێ کردنـی.

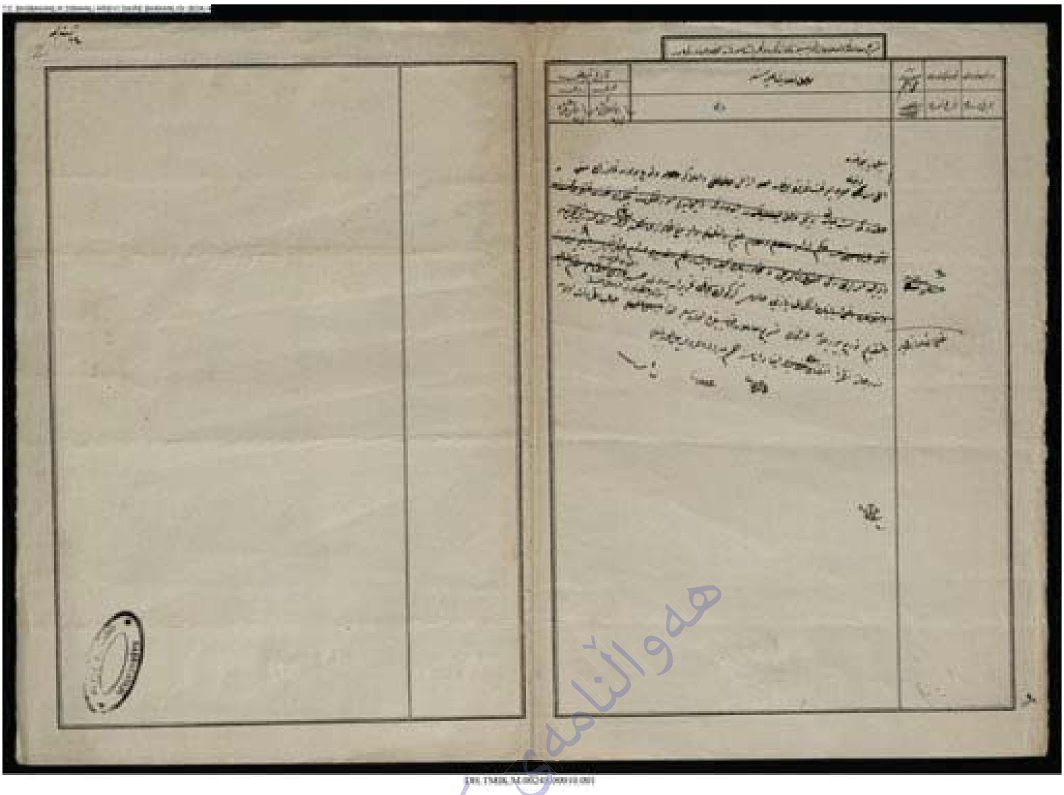

DH.TMIK.M	00245.00010	17 رەبیعی کۆتایی 1325

بۆ ویلایەتی موسڵی عالی
٥٠ ساڵ دەبێت لە سانجەقی سلێمانی بە تاپۆ زەوی و مولك لە ژێر دەستیەتی، بۆ ڕێگەگرتن لە سەرپێچیەکانی، لەلایەن بەڕێوەبەری تەحریراتی سانجەقی کەرکووك حەسەن ئەفەندی داواکاری پێشکەشی پایەی سەدارەت کراوە، بە وتەی قۆمیسیۆن پەلە لە مامەڵەکە بکرێت، بە تێروانین لە بابەتەکە هیممەت بکرێت لە جێبەجێ کردنی.

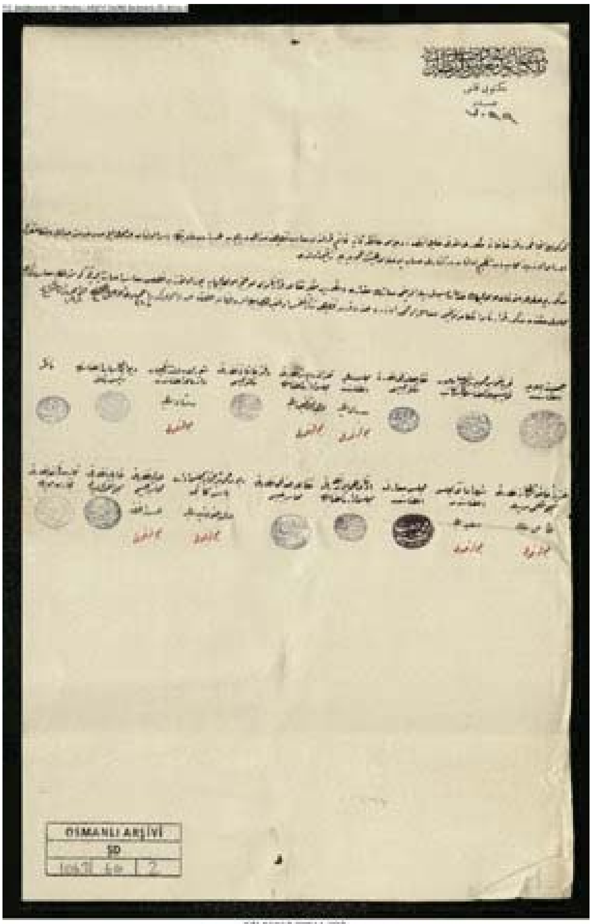

ŞD.01062.00066.002

ŞD	01062.00066	21 جەمادی یەکەم 1325

نەزارەتی سندوقەکانی خانەنشین و دورخراوانی مولکیە
قەڵەمی تۆمار
ژمارە ٧٠٩٩

فەرمانبــەری دەفتەرخاقانــی ســانجەقی کەرکــووک خەلیــل ئەفەنــدی مــردووە، لەلایــەن خێزانەکــەی حافیــزە دووەمــی خانــم داواکاری دابیــن کردنــی مووچەیەکــی کــردووە، لــە ویلایەتــی ترابــزۆن نــووسراو و داواکاریەکــە لەگــەڵ خشــتەی مــاوەی خزمەتــی ئەوراقــی تایبــەت بــەم بابەتــە لــە ژمێریــاری ڕێکخــراوە لەگــەڵ پۆســتەی دەرکەنــار لــە دەســتەی گشــتی ووردبینــی بــۆ کــرا. بــە پشــت بەســتن بــە پۆســتەی ناوهاتــوودا خزمەتــی پێشــووی ناوبــراو لەگەڵ بــری ئــەم مووچەیــەی کــە وەریگرتووە و بریارنامــەی فەرمانبەرانــی خانەنشــینی مولکیــە ناوبــراو دەردەکەوێــت ١٣١ قــوروش مووچــەی هەبــووە، لــە بــارەی بــێ خــاوەن بوونــی مووچــەی ناوهاتــوو بــە پشــت بەســتن بــە بریارنامــەی یاســا مامەڵەکــەی جێبەجــێ دەکرێــت، لــە ســندوق دابیــن کــراوە، لــەم بابەتــەدا بریــار و فەرمــان بــۆ جەنابــی ئــەم کەســەیە کــە فەرمــان دەردەکات.

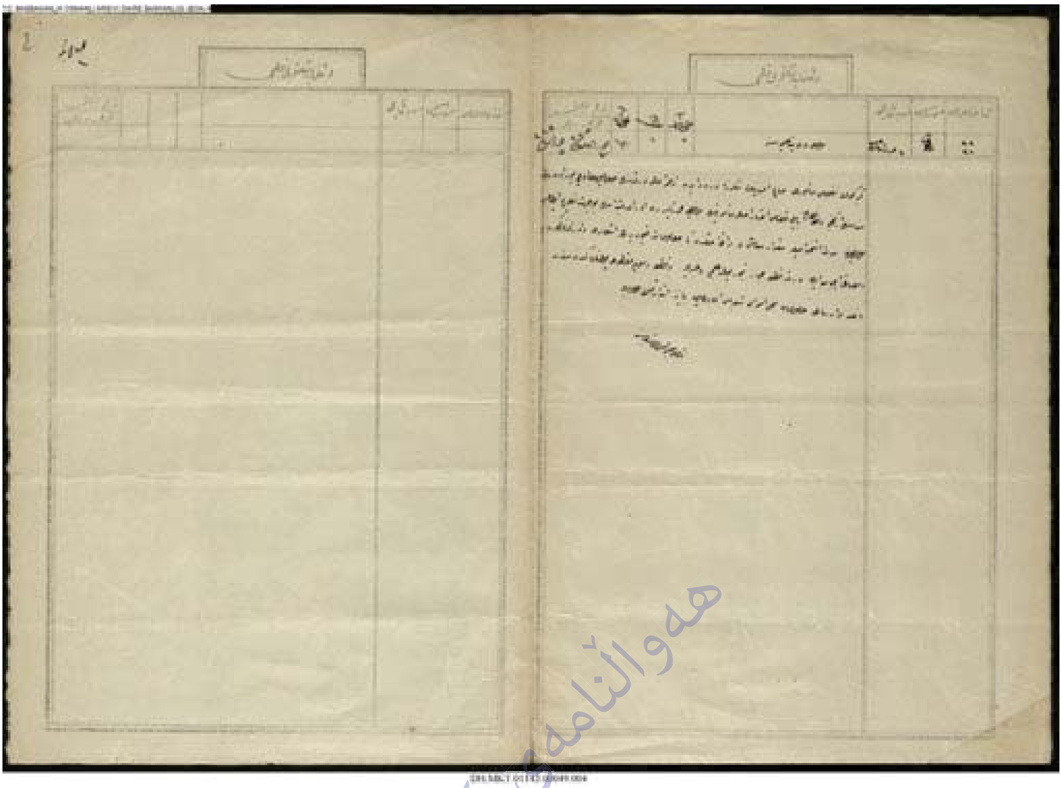

هەواڵنامەی کتێب

DH.MKT	01143.00049	7 جەمادی یەکەم 1325

بۆ ویلایەتی موسڵی عالی
دووبـاره ئەوراقـی زانیـاری کەسـێتی فەرمانبـەری ناسـنامەی کەرکـووك سـاڵح ئەفەنـدی هاتـووه و سـاڵی ١٣١٤ نووسراوەتـەوه، بـەڵام ئەوراقـی جێگیرکـراو بـۆ ئـەم لایـە نەهاتـووه، بـۆ ئـەوەی مـاوەی خزمـەت و بـری مووچەکـەی و پاکانـە و ئامـاژەی تۆمـاری زانیـاری و ئەوراقـی ناوهاتـوو یەکلایـی بکرێتـەوه و ڕەوان بکرێـت، لـە هۆبـەی تۆمـاری کەسـێتی نـووسراوی بـۆ کـراوه.

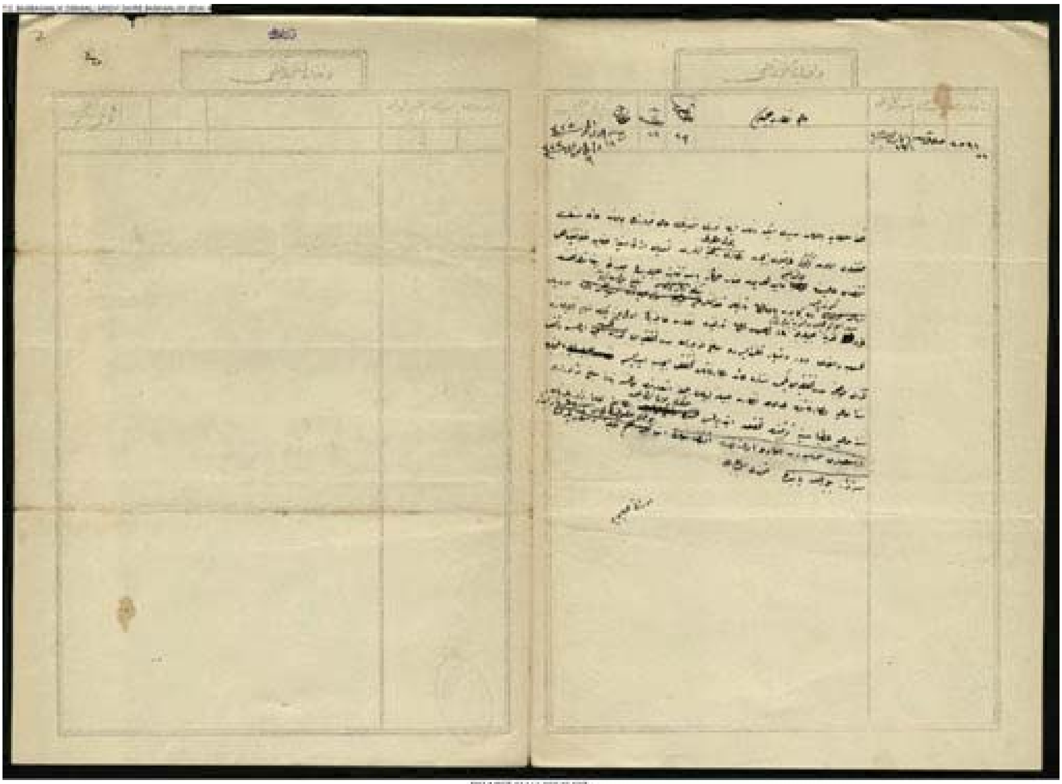

DH.MKT 01166.00048.002

DH.MKT	01166.00048	18 زیلحیجه 1325

بۆ نەزارەتی دارایی شکۆدار
نـوری ئەفەنـدی کـە بەڕێوەبـەری رسـوماتی قەلعـەی سـوڵتانیە بـووە کۆچـی دوایـی کـردووە، خێزانەکـەی بژێـوی ژیانیـان بـاش نەبـووە، بـە مەبەسـتی گەرانەوەیـان بـۆ مەملەکەتـی خۆیـان کـە کەرکووکـە، خەرجـی رێگایـان بـۆ دابیـن بکرێـت، بـۆ ئەمـەش پەیوەندیـداری خەلافـەت بـە فەرمانـی پاشـا رەزامەنـدی دراوە و وێنـەی مابەینـی هومایۆنـی جەنابـی ملوکانـەی بـاش کیتابەتـی شـکۆدار بـۆ موتەسـەرفی بیغـا نێـردراوە، لەگـەڵ ٣١ کانوونـی دووەم ١٣٢٠ تەلەگرافنامـە دەرچـووە و روون کراوەتـەوە، ١٠ هـەزار قـوروش لـە دارایـی ناوەخـۆ رێکخـراوە، لـە خەزینـەی شـکۆدار لـە مێـژووی ٢٩ ئۆغسـتۆس ١٣٢١ ی نەزارەتـی عاجیزانـە لـە داهاتـی سـاڵی ١٣٢٠ هەژمـار کـراوە و سـاڵانە خولاوەتـەوە و نێـردراوە، بـەڵام بـرە پـارەی ناوهاتـوو مـاوەی لێکۆڵینـەوەی بەسـەر چـووە و بـە بریـاری لێکۆڵینـەوەش پێویسـتە لێکۆڵینـەوە لەسـەر ئـەم خەرجیانـە بکرێـت کـە پەیوەسـتە بـە داهاتـی سـاڵانی رابـردوو، بـە پەیوەنـدی کـردن هەژمارکردنـی داهاتـی ئـەم سـاڵە بـە ئامـاژەی نەزارەتـی شـکۆدار بـاس کـراوە، بـرە پـارەی ناوهاتـووش لـە داهاتـی ئـەم سـاڵەدا دابیـن دەکرێـت.

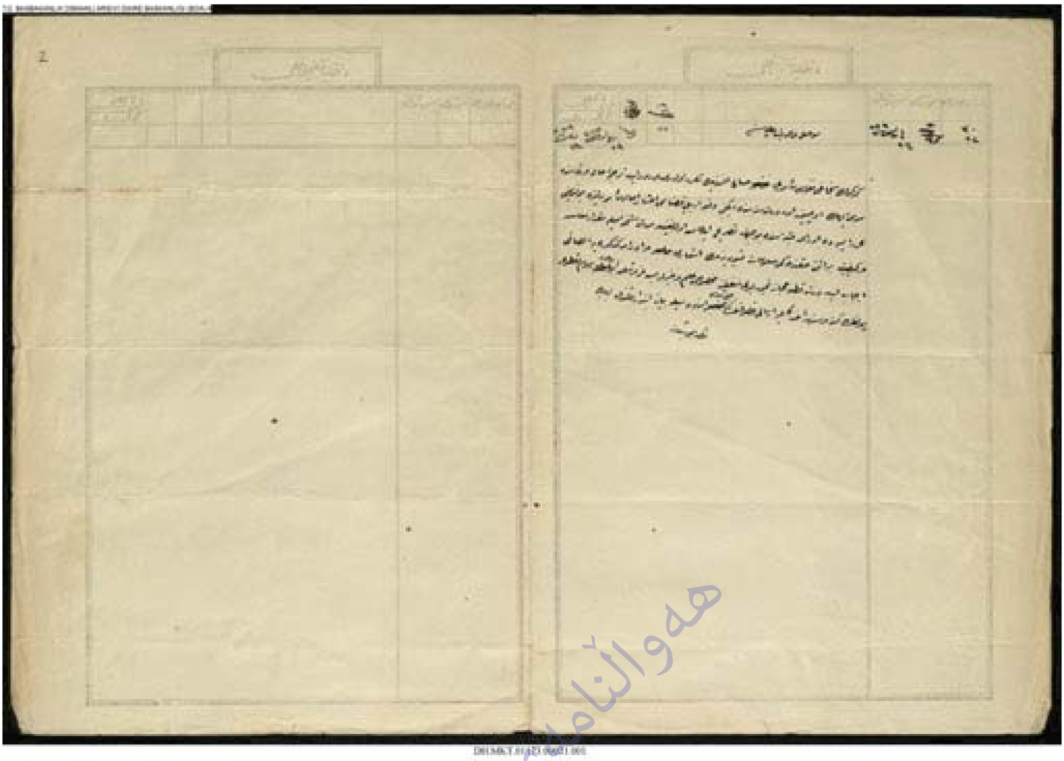

هەواڵنامەی کتێب

DH.MKT	01173.00021	29 رەبیعی کۆتایی 1325

بۆ ویلایەتی موسڵی عالی
لـە سـانجەقی کەرکـووك فەرمانبـەری ناسـنامە سـاڵح ئەفەنـدی دووبـارە نـووسراوی وەرگێـردراوی زانیـاری هاتـووە، ناوبـراو لـە سـاڵی ١٣١٤ بـۆ دووەم جـار لـە ئەرکـی حەواڵەکردنـی دە یەکـی قـەزای هەولێـر ئەرکـی پێـدراوە، ئەگـەر نووسراویـش کـراوە، بـەڵام نـووسراوی پەسـەندکراوی پەسـەند نەکـراوە، مـاوەی بەکارهێنانـی لەگـەڵ بـری مووچەکـەی و چۆنیەتـی پاکانەکـەی زانیـاری تۆمـاری پێویسـتە رەوان بکرێـت.

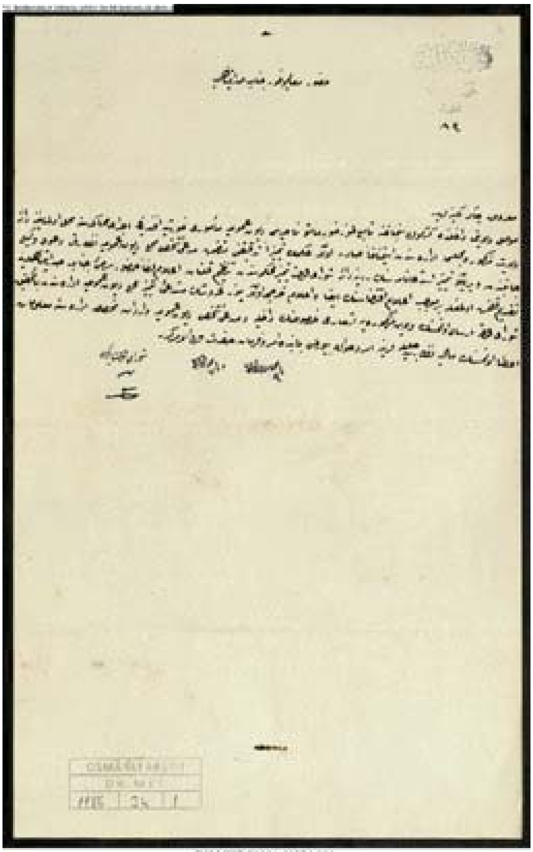

DH.MKT.01186.00034.001

9 جەمادی کۆتایی 1325	01186.00034	DH.MKT

شورای دەوڵەت
٨٣
بۆ جەنابی پەیوەندیداری سەدارەت
راگەیەندراوی بەندەیە
لـە نـاو ویلایەتـی موسـڵ ناحیـەی توزخورماتـو کـە سـەر بـە سـانجەقی کەرکووکـە، پێویسـت نـاکات فەرمانبـەری قـەرزی گشـتی ناحیـەی ناوهاتوو خورشـید ئەفەنـدی دادگایی بکرێـت، لە ئەنجوومەنـی کارگێری ویلایەتـی ناوهاتوو حوکمەکـەی پـاك دەرچـووە و ووردبینیەکەشـی لەلایـەن داواکاری کەسـێتی خۆچێـی نەزارەتـی بریـکاری داواکاری نـووسراوی تەمیـز دەرچـووە و بـۆ وەڵامدانـەوە لـە دادگای پێداچوونـەوەی شـورای دەوڵـەت، ئیعـلام رێکخـراوە و بـۆ جەنابـی پەیوەندیـداری سـەدارەت نێـردراوە، خەرجـی ئیعلامەکە ١٠٠ قوروشـە، لـە کارگێـری داواکاری پێداچوونەوەی قـەرزی گشـتی لێکۆڵینـەوەی لەسـەر کـراوە و بـۆ شـورای دەوڵـەت نێـردراوە، سـەبارەت بـە ئامـاژەی ویلایەتـی ناوهاتـوو زانیـاری دراوەتـە ناوەخـۆ و کارگێـری داهاتـی دابینکـراوی داواکاری کەسـێتی قـەرزی گشـتی، فەرمـان و حەواڵـە دراوەتـە نەزارەتـی دارایـی شـکۆدار، بریـار و فەرمـان بـۆ جەنابـی ئـەم کەسـەیە کـە فەرمـان دەردەکات.
سەرۆکی شورای دەوڵەت

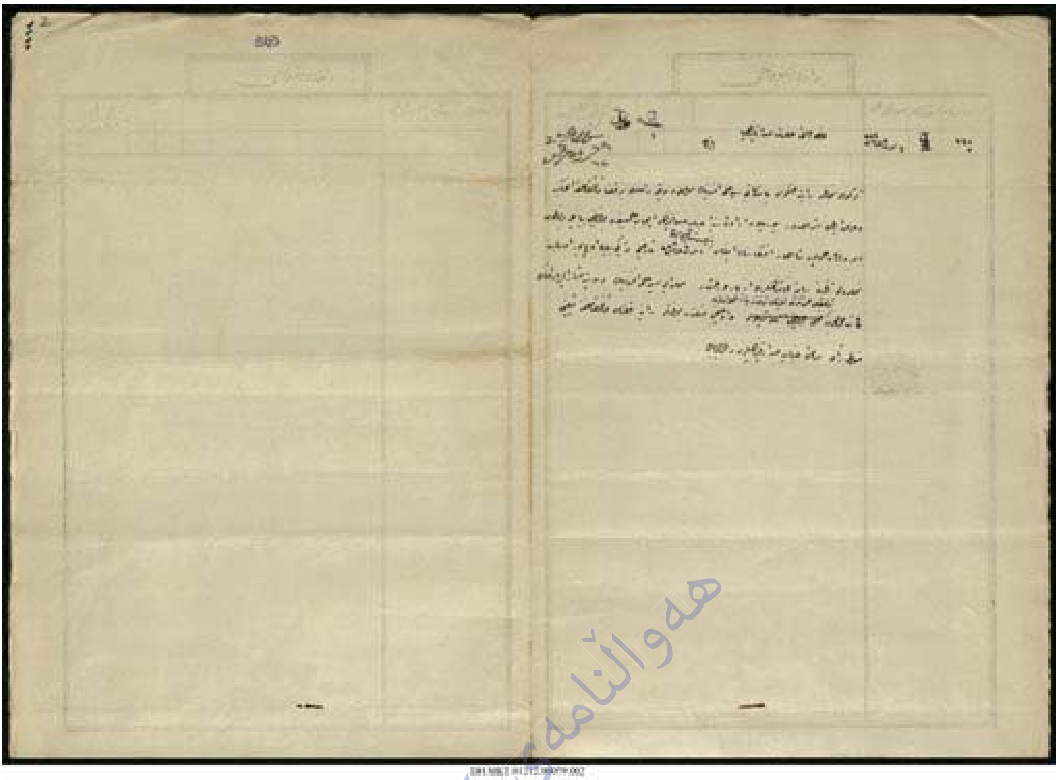

DH.MKT.01212.00079.002

هەواڵنامەی کتێب

DH.MKT	01212.00079	19 شەوال 1325
بۆ جەنابی پەیوەندیداری سەدارەت، لایەنی عالی باش کاتیبی دادگای سەرەتایی سانجەقی کەرکووك سەید عەلی ئەفەندی داوای کردووە لە ناو ویلایەتی موسڵ لە قائیمقامیەتی قەزایەك هەڵبژێردرێت، لەلایەن جەنابی پەیوەندیداری خەلافەتیش فەرمانی پاشا دەرچووە، بەم راگەیەندراوە بۆ بریار و فەرمانی هومایۆنی شاهانەش لە نووسراوی مێژووی ١ تشرینی دووەم ١٣٢٣ ژمارە ٢٣١٥ داوای نووسراوی سەدری ئەعزەم کراوە، سەبارەت بە سەید عەلی ئەفەندی، قائیمقامێکی ناو ویلایەتی ناوهاتوو محەمەد شوکری ئەفەندی مردووە و شوێنەکەی بەتاڵە، بۆیە لە پلەی سێیەم لە قائیمقامیەتی قەزای رانیە دامەزرێت، بۆ ئەمەش رای جەنابی پەیوەندیداری سەدارەت پێویستە.		

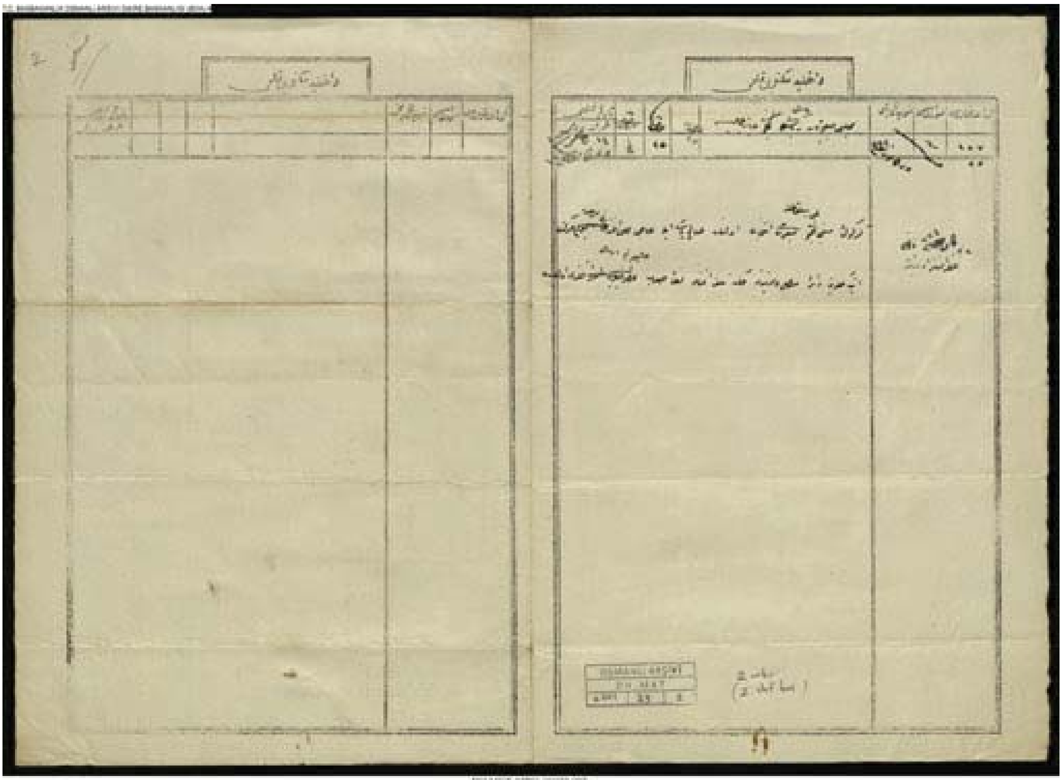

DH.MKT 02701.00039.002

<table dir="rtl">
<tr><th>DH.MKT</th><th>02701.00039</th><th>14 زیلحیجە 1325</th></tr>
<tr><td colspan="3">بۆ سەرۆکایەتی ئەنجوومەنی نێرداوان، لایەنی عالی
ساڵح پاشا لەگەڵ حاجی عەلی ئەفەندی بۆ ئەنجوومەنی نێرداوانی سانجەقی کەرکووك هەڵبژێردراون، لە موسڵەوە جولە دەکەن، بۆ ئەمەش لە ویلایەتی موسڵ تەلەگرافنامە دەرچووە، هاوپێچ بۆ عالی نێردراوە.</td></tr>
</table>

DH.MKT.02623.00036.001

DH.MKT	02623.00036	29 شەعبان 1326

بۆ نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدار

هاوپێچی تەلەگرافنامەکەی تره، هەر لە کۆنەوە چەتەکانی هەمەوەند لە سانجەکانی کەرکووک و سلێمانی ئاسایش تێك دەدەن و ئاژاوە دەنێنەوە، دوێنێ لە کاتی چاودێری کردنیان کوردە بۆرە دەشتەچی تورشی زادە لەگەڵ مەفرەزەیەکی ٤٠ کەسی رووبەرووی یەکتر بوونەتەوە، لە کاتی رووبەرووبوونەوەکە لە یوزباشیەکانی ژاندارمەی کەرکووك حاجی یوسف ئاغا لەگەڵ نەفەرێك لە سەربازی شاهانە شەهید بوون، هەروەها نەفەرێکی تری ژاندارمە بریندار بووە، لە چەتەکانیش دوو پیاو کوژراوە، ئەم زانیاریە لە موتەسەرفی سلێمانی راگەیەندراوە، بۆ ئەوەی کۆتایی بە کردەوەکانی هەمەوەندەکان بهێنرێت، لەگەڵ تۆپ هێزێکی تێکەڵاو بنێردرێت، بۆ ئەم مەبەستەش هەواڵی بەپەلە بدرێتە قوماندانی لەشکری شەشەمی هومایۆن، لەگەڵ یەکەم راگەیاندنیش تابووری ئێستر سوارەی کەرکووك میللی ئیبراهیم ئەرکی پێ دراوە چاودێریان بکات، تکایە چاوێکی پێ بخشێنرێتەوە.

والی موسڵ فەریق زەکی

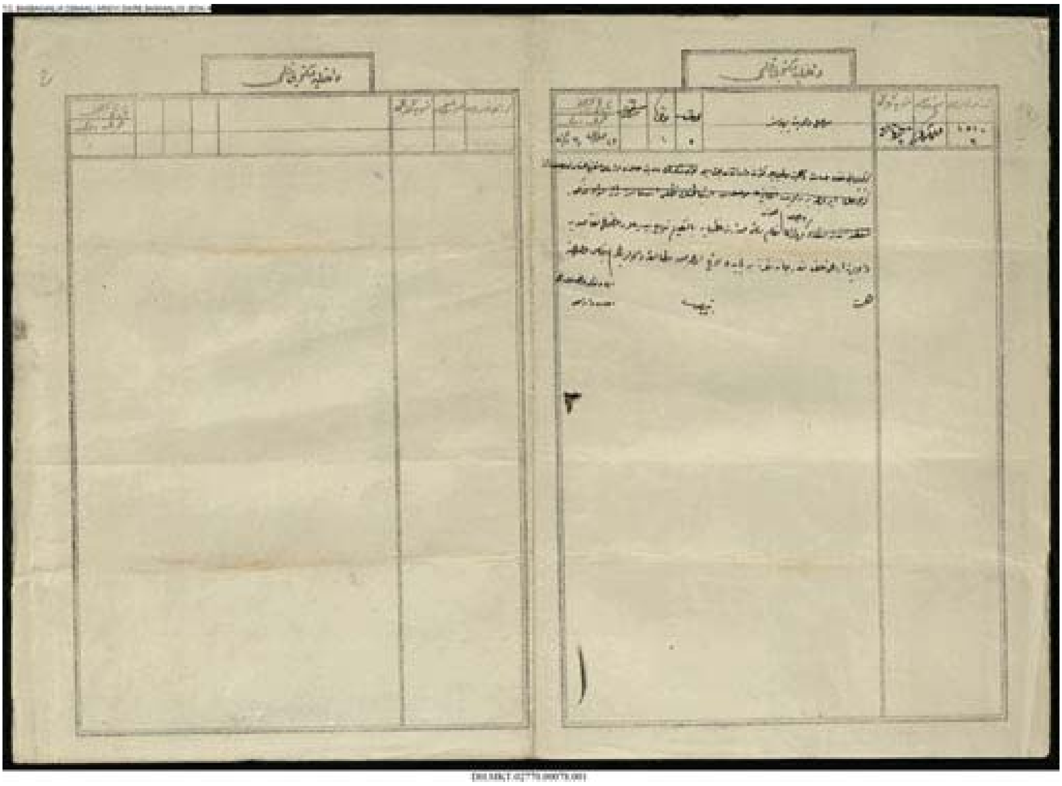

DH.MKT.02770.00078.001

DH.MKT	02770.00078	25 سەفەر 1326
بۆ ویلایەتی موسڵی بەهیە لەبەر گرنگی و ستراتیژیەتی شوێنی سانجەقی کەرکووك لەگەڵ داهاتە زۆرەکەی پێویست دەکات وەکو ویلایەتێك مامەڵەی لەگەڵ بکرێت و لە رووی کارگێریەوە جیا بێتەوە، بۆیە لە زۆر شوێن بە مۆری زۆرەوە پێشکەشی سەدارەت دەکەن و داوا دەکەن کارگێریەکەی سەربەخۆ بێت، ئەم داواکاریانە بۆ والآ نێردراوە، بە تێروانین لە هاوپێچەکانەوە خوێندنەوەی بۆ بکرێت و رەوان بکرێتەوە.		

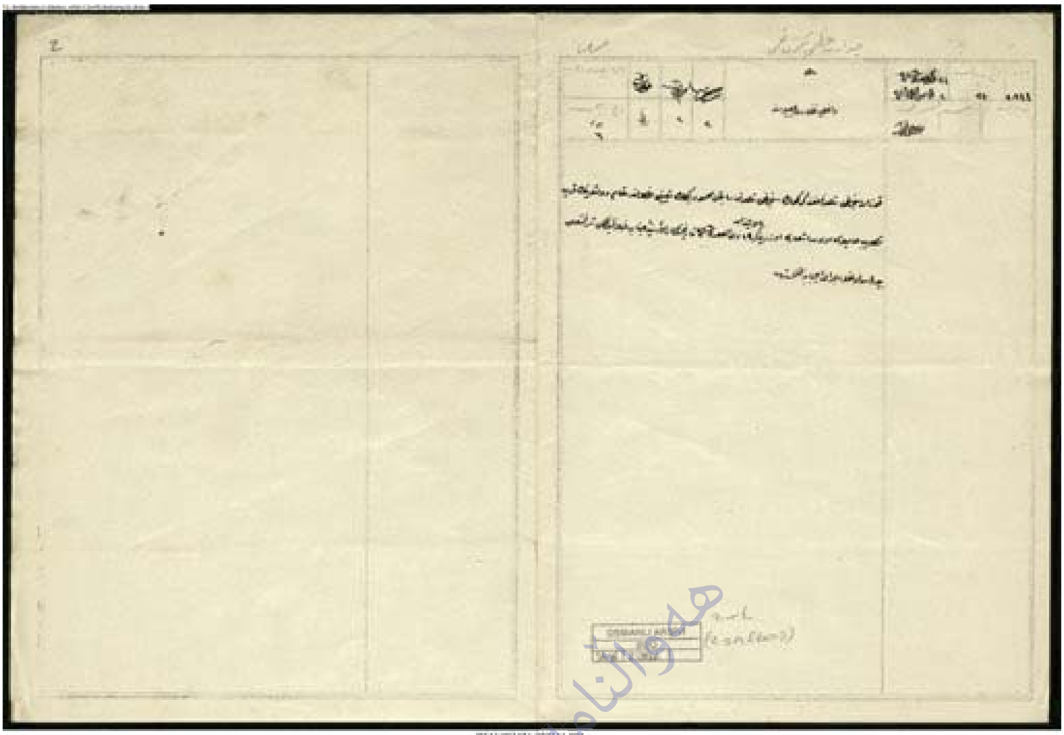

هەواڵنامەی کتێب

<table>
<tr><td>BEO</td><td>003456.259166</td><td>21 زیلقەعدە 1326</td></tr>
<tr><td colspan="3">بۆ نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدار
بـۆ موتەسـەرفی سـانجەقی قـەزان موتەسـەرفی پێشـووی سـانجەقی کەرکـووك مەحمـود بـەگ دابمەزرێـت، بـۆ ئەمـەش ئامـاژەی دەوڵـەت لـە مێـژووی ١٩ زیلقەعـدە ١٣٢٦ پەیوەندیـداری خەلافـەت بـە فەرمانـی پاشـا رەزامەنـدی نیشـان داوە، هیممـەت بکرێـت لـە جێبەجـێ کردنـی.</td></tr>
</table>

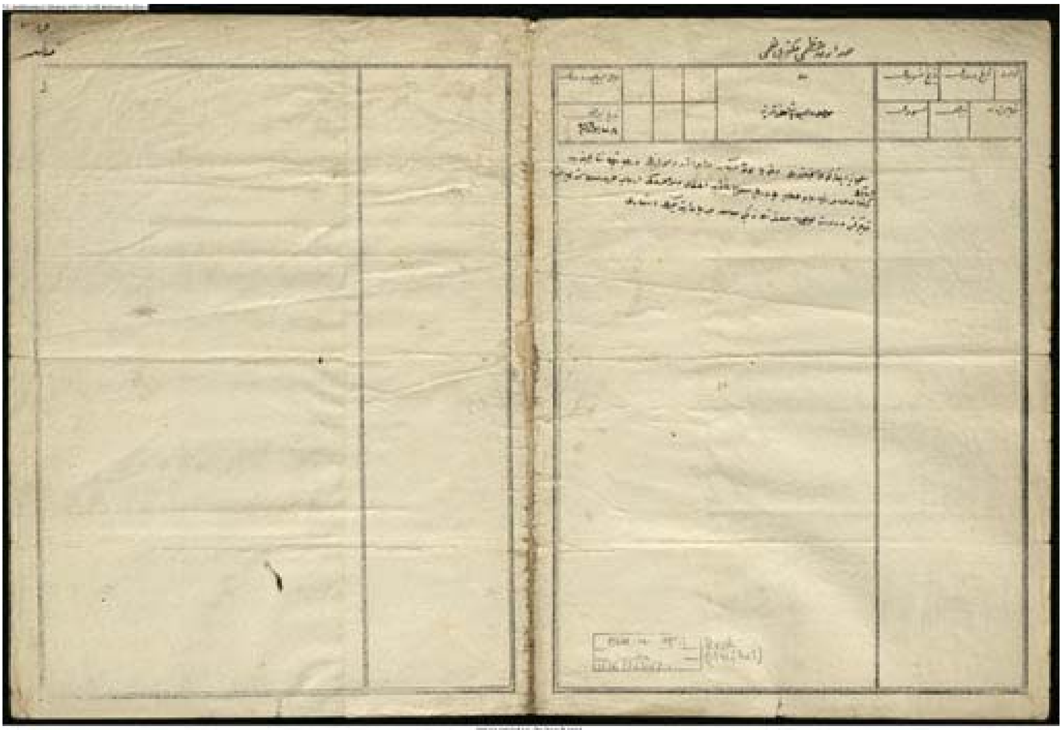

BEO	003516.263667	19 ڕەبیعی کۆتایی 1326
بۆ جەنابی پاشای والی موسڵ بەهـۆی ئـەم دەستپێشـخەریەی کـە لەلایـەن والـی موسـڵەوە لـە سـانجەقەکانی کەرکـووك و سـلێمانی کـراوە، داوا دەکرێـت ئەنجامەکـەی بـە والآ و زانیـاری پەرشـوبڵاو بدرێتـە بابـی عالـی، هەروەهـا ئـەم تاوانانـەی کـە کـراوە لەلایـەن چـوار کەسـەوە بـووە، لـە بارەیانـەوە مامەڵـەی پێویسـت ئەنجـام بدرێـت.		

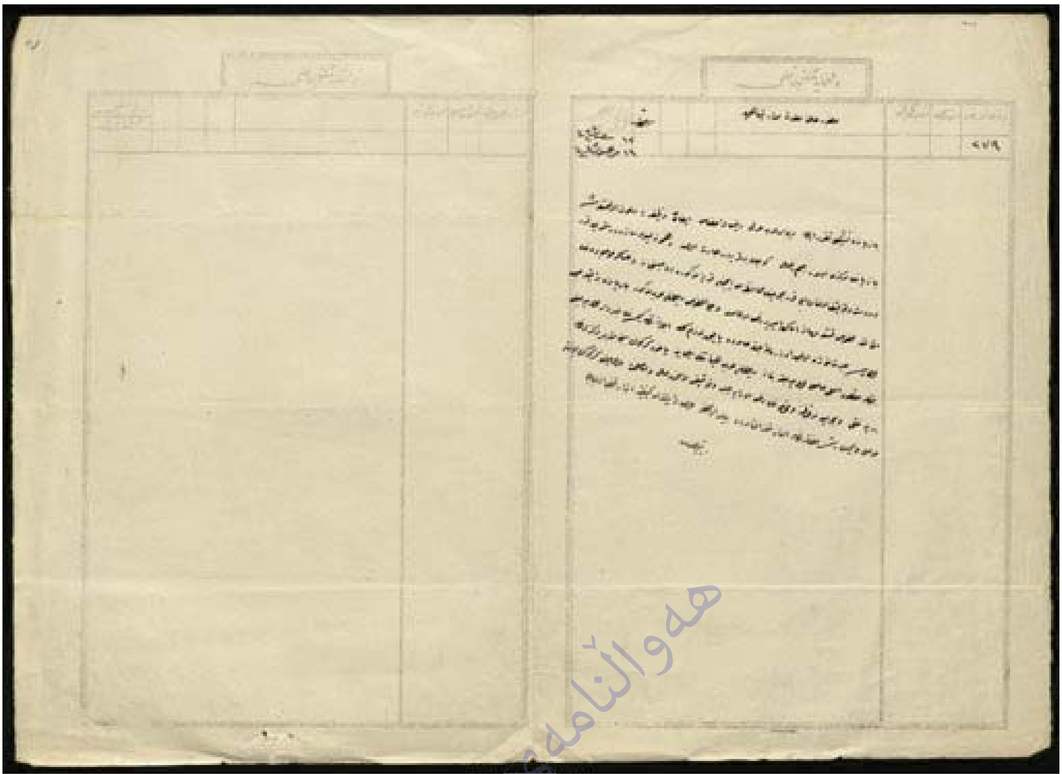

DH.MUİ 00001.1.00084 002

هەواڵنامەی کتێب

DH.MUİ	00001.1.00084	13 شەعبان 1327

بۆ جەنابی پەیوەندیداری سەدارەت، لایەنی عالی
سـەرۆك و ئەندامانـی ئـەم دیوانیـە جەنگیـەی کـە بریـار دراوە لـە بازیـان دابمەزرێـت، ئەگـەر بـۆ خزمـەت بانـگ کـراون، کەچـی مەرکـەزی بازیـان کـە چەمچەماڵـە، لـە گوندێکـی بچـووك پێـك دێـت، تـا ئێسـتا لەگـەڵ هەمەوەنـدەکان ٥٠ تاوانبـار دەسـتگیر کـراوە و بـۆ پاراسـتنی ئەمانـە لـە گونـدی ناوبـراو گرتووخانـە و قشـلەیەك بـۆ سـەربازان بوونـی نییـە، سـەبارەت بـە دیوانـی جەنگـی ناوهاتـوو ئەگـەر لـە بازیـان بەجـێ دەهێڵدرێـت، هیـچ کەسـێك لـە هیـچ شـتێك ئـاگادار نەبێـت، دەسـتەی دیوانـی جەنگـی یـا بـۆ مەرکـەزی سـانجەقی سـلێمانی یـا بـۆ مەرکـەزی سـانجەقی کەرکـووك بگوازرێتـەوە، هەروەهـا تاوانبارانـی دەستبەسـەرکراویش بهێنرێنـە ئـەوێ و لـەوێ بمێننـەوە، والـی موسـڵ جەنابـی پاشـا کـە لـە کەرکووکـە لـە تەلەگرافنامەکـەی رایگەیانـدووە، نـووسراوی بـۆ کـرا.

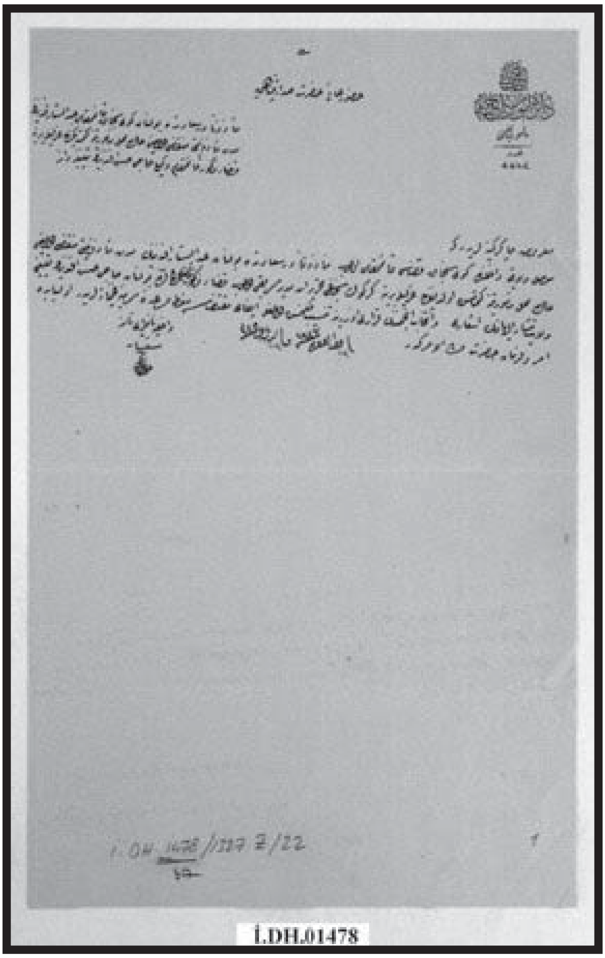

I.DH	01478.000087	29 زیلقعده 1327

بابی عالی
فەرمانگەی کاروباری ناوەخۆ
قەڵەمی فەرمانبەران
ژمارە ٣٣١٢
بۆ جەنابی پەیوەندیدارانی سەدارەت
راگەیەندراوی بەندەیە

لـە نـاو ویلایەتـی موسـڵ، عەبدولسـتار ئەفەنـدی قائیمقامـی قـەزای کـۆی سـانجەقە، بـە مۆڵـەت چۆتـە دەرسـەعادەت، لەگـەڵ ئـەوەی مـاوەی مۆڵەتەکـەی تـەواو بـووە، بـەڵام نەگەراوەتـەوە سـەر کارەکـەی، بۆیـە دوور بخرێتـەوە و لـە شـوێن ئـەو حاجـی حەسـەن ئەفەنـدی دابمەزرێـت، کـە بەرێوەبـەری تۆمـاری پێشـووی سـانجەقی کەرکـوك بـووە، بـە وەکالـەت لـە قائیمقامیەتـی قـەزای ناوهاتـوو بـووە و لەسـەر ئامـاژەی ویلایەتـی ناوهاتـوو و بریـاری ئەنجوومەنـی هەڵبـژاردن جێگیـر بکرێـت، جێبەجـێ کردنـی بـە هـاوکاری سـەدارەتەوە دەبێـت، بریـار و فەرمـان بـۆ جەنابـی ئـەم کەسـەیە کـە فەرمـان دەردەکات.
راوێژکار بە ناوی نازری ناوەخۆ

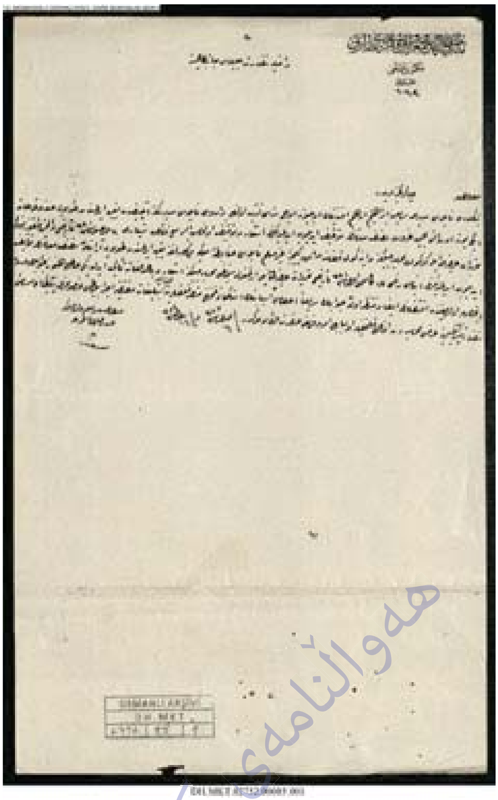

هەواڵنامەی کتێب

6 سەفەر 1327	02752.00085	DH.MKT

نەزارەتی سندوقەکانی خانەنشین و دوورخراوانی مولکیە
قەڵەمی تۆمار
ژمارە ١٩٣
بۆ نەزارەتی ناوەخۆی شکۆداری، لایەنی عالی

بەڕێوەبـەری پێشـووی ناحیـەی بەنگـدەر ئیبراهیـم ئەدهـەم ئەفەنـدی سـاڵی ١٣٠٣ تشرینـی یەکـەم لـە بەڕێوەبەرایەتـی ناحیـەی بـەرواری بـە کراوەیـی دامـەزرا، ئامـاژەی پـێ کـراوە ئاخـۆ لـە سـندوق ٢١٦ قـوروش و نیـو، واتـە نیـوەی مووچـەی دەسـت بەسـەر کـراوە یاخـود دەسـت بەسـەر نەکـراوە، ئەگـەر دەسـت بەسـەر نەکـراوە ئـەوا بـە نـووسراوی ١١ ئۆغسـتۆس ١٣٢٠ ژمـارە ٦٩ لـە ژمێریـاری کەرکـووك و ناحیـەی ئینەجـەی ناموسـڵمانی سـەر بـە قـەزای ئاینـە گـول لـە زابیتـەی مولکیـە دامـەزراوە، ئـەم نیـوە مووچەیـەی کـە بـە دوایـدا دەگەڕێـت ئاخـۆ دەسـت بەسـەر کـراوە یاخـود دەسـت بەسـەر نەکـراوە لـە نـووسراوی مێـژووی ١٣ کانوونـی یەکـەم ١٣٢١ ئامـاژە بـۆ سـانجەقی ئەرتوغـرول نێـردراوە، لەگـەڵ ئـەوەی ووردبینـی بـۆ کـراوە و روون بۆتـەوە، کەچـی تـا ئێسـتا وەڵام نەهاتـووە، بـۆ جێبەجـێ کردنـی کارەکـە بـە پەلـە وەڵام بگەڕێتـەوە، بـۆ ئـەم مەبەسـتە بـە تەلەگـراف بـە موتەسـەرف ڕاگەیەنـدراوە، هەروەهـا ڕاگەیەنـدراوی پەیوەندیدارانـی نەزارەتـی سـەدارەت لـە ژمێریـاری بـاس کـراوە، لـەم بابەتـەدا بڕیـار و فەرمـان بـۆ جەنابـی ئـەم کەسـەیە کـە فەرمـان دەردەکات.
نازری سندوقەکانی خانەنشین و دوورخراوانی مولکیە

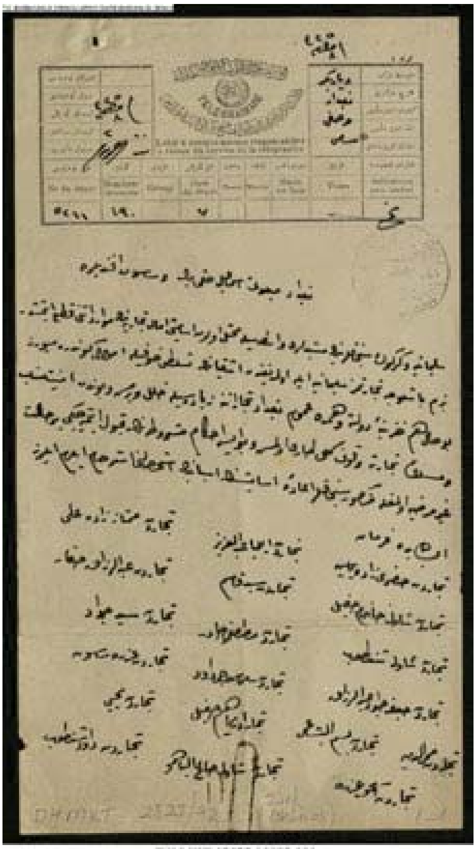

DH.MKT.02823.00092.001

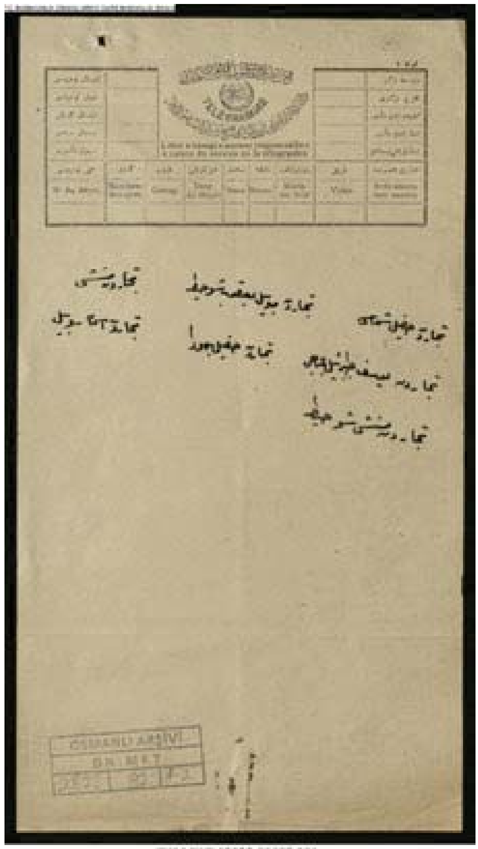

DH.MKT.02823.00092.001

DH.MKT	02823.00092	1 جەمادی یەکەم 1327

بۆ نێردراوی بەغداد ئیسماعیل حەقی بەگ و ئەفەندییەکانی ساسون
ئەوانـەی لـە سـانجەقەکانی سـلێمانی و کەرکـووك سـەربەخۆ جموجـوڵ دەکـەن، ئاسایشـی کاری گواسـتنەوەی پارەوپـول و کەلوپەلـی بازرگانـی پچرانـدووە، ئێمـە سـەرەتا بازرگانیـمان لەگـەڵ سـلێمانی بـووە، لـە ترسـی هێرشـی چەتـەکان کەلوپـەل نانێریـن، ئـەم حاڵـە هـەم بـۆ خەزینـەی دەوڵـەت هـەم بـە گشـتی زیانـی بـە بازرگانانـی بەغـداد گەیانـدووە، ئەمنیەتـی ناوچەکـە لەسـەر پیشـەی بازرگانـی وەسـتاوە، تاوەکـو ئـەم حاڵەتـە کار نەکاتـە سـەر دەوڵـەت و کارێکـی چـاوەڕێ نەکـراو و زیـان روو نـەدات، تـکا دەکرێـت ئاسایشـی سـانجەقەکان بەرقـەرار بکرێـت، بـۆ ئـەم مەبەسـتە فەرمـان.

بـازرگان خـضری زادە یاسـین، بـازرگان ئێلیـا عەبدولعەزیـز، بـازرگان مومتـاززادە عەلی، بازرگان شـاول خاخـام حەقیل، بـازرگان سـەید قاسـم، بـازرگان عەبدولـرەزاق سـەفار، بـازرگان شـاول شـەنتوب، بـازرگان مسـتەفا چـادر، بـازرگان سـەید جـەواد، بـازرگان جەعفـەر جـەواد عەبدولـرەزاق، بـازرگان سـەلمان حاجـی داود، بـازرگان غـورە ساسـون، بـازرگان محیەددیـن، بـازرگان بەسـم ئەلبەشـاعی، بـازرگان ئیبراهیـم حەفیـل، بـازرگان یەحیـا، بـازرگان ئیسـحاق غـورە، بـازرگان شـاول سـاڵح ئەلباهـو، بـازرگان داود شـەنتوب، بـازرگان حەفیـل شـەماس، بـازرگان روبیـل یەعقـوب شـوحیت، بـازرگان مەنشـی، بـازرگان یوسـف جبرائیـل عەباجـی، بـازرگان حەفیـل یەهـودا، بـازرگان ئەسـمان روبیـل.

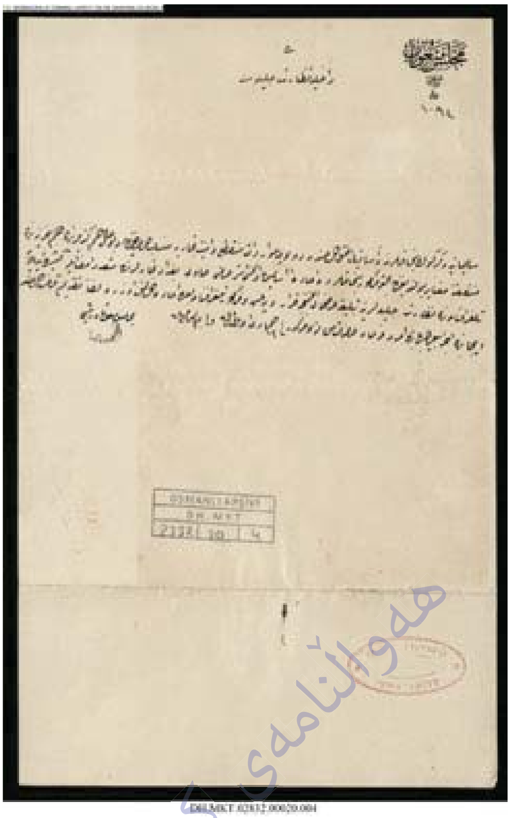

هەواڵنامەی کتێب

DH.MKT	02832.00020	3 جەمادی یەکەم 1327

ئەنجوومەنی نێردراوان
سەرۆکایەتی
ژمارە ١٠٩٤
نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدار

بەهـۆی تێکچوونـی سـانجەقەکانی سـلێمانی و کەرکـووك هـاوردە کردنـی کەلوپـەل وەسـتاوە و ئەمنیەتـی بازرگانـی کێشـەی تێکەوتـووە، ئـەم بارودۆخـە هـەم زیانـی بـە خۆیـان و هـەم زیانـی بـە خەزینـە گەیانـدووە، بـۆ گەرانـەوەی ئاسایشـی سـانجەقەکان لەلایـەن بازرگانەکانـی بەغـداد تەلەگرافنامـە بـە جۆرەهـا واژوو نێـردراوە، نەزارەتـی شـکۆدار ئـاگادار کراوەتـەوە و لـە ئەنجوومـەن بریـار دراوە، تەلەگرافنامەکـە رەوان دەکرێتـەوە، بـۆ ئەمـەش هاوپێـچ پێشـکەش کـراوە، بریـار و فەرمـان بـۆ جەنابـی ئـەم کەسـەیە کـە فەرمـان دەردەکات.
سەرۆکی ئەنجوومەنی نێردراوان

DH.MKT 02843.00061.001

DH.MKT	02843.00061	23 جەمادی یەکەم 1327

بۆ نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدار
لـە ٢٣ و ٢٧ مایـس ١٣٢٥، ئـەم بریـارەی کـە لـە کۆپیەیەکـی تەلەگرافەکـە هاتـووە، بەنـدە خوێندنـەوەی بـۆ کـرد، لەهولحەمـد لـە هـەر لایەکـی ویلایـەت ئەمـن و ئاسـایش بەرقـەرار بـووە، لـەم دەورووبـەرە تەنیـا هـەر لـە کۆنـەوە هەمەوەنـدەکان لـە سـانجەقەکانی کەرکـووك و سـلێمانی خەریکـی چەتەییـن، لـە نـاو ئـەم سـانجەقانە ئەوانـەی هاتووچـۆ دەکـەن ڕێگایـان دەگـرن، بـۆ نەهێشـتنی ئـەم کارەش هێـزی زابیتـە ئـەم توانایـەی نییـە ڕووبـەرووی ئەمانـە بێتـەوە، بۆیـە داوای سـەرباز لـە لەشـکری شەشـەمی هومایـۆن کـراوە، لـەم وەڵامـەی هاتـووە دەرکەوتـووە بـەم نزیکانـە هەمەوەنـدەکان دوور دەخرێنـەوە و ڕووبەروویـان دەبنـەوە، ئاسـایش بەرقـەرار دەبێـت، تـا ئـەم هێـزەش دەگاتـە ناوچەکـە ئـەوا بـە هەمـوو شـێوەیەك ئامـادەکاری بکرێـت و ڕێگـە نەدرێـت سـەرپێچی بکـەن، بـۆ ئەمـەش ئـاگاداری دراوەتـە موتەسـەرفەکانی ناوهاتـوو، بـۆ پەلـە کـردن فەرمـان بدرێتـە نەزارەتـی جەنگـی شـکۆدار و قوماندانـی لەشـکری هومایـۆن.
ڕەشید والی موسڵ

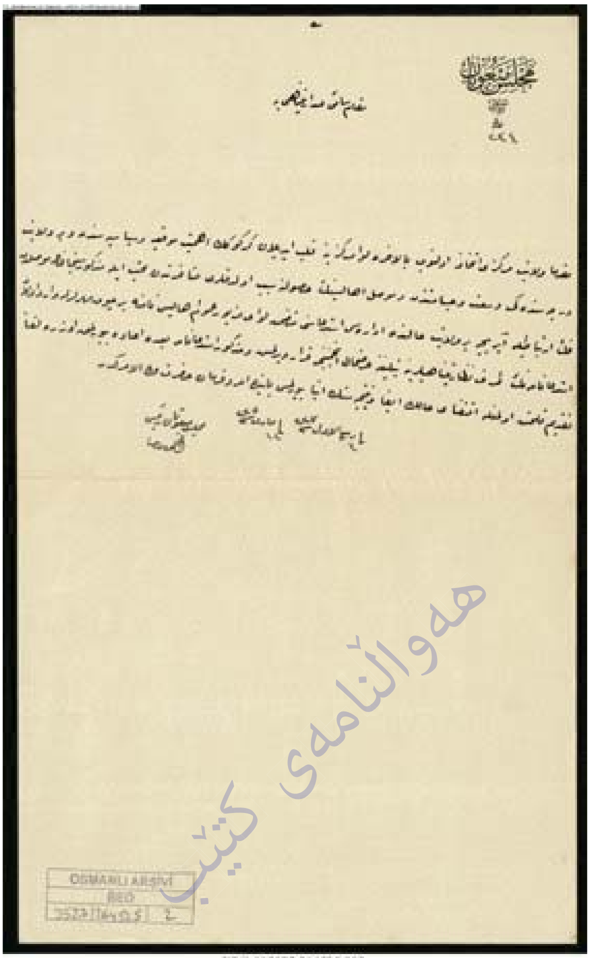

BEO.003527.264525.002

هەواڵنامەی کتێب

<table>
<tr><td>BEO</td><td>003527.264525</td><td>3 ڕەبیعی یەکەم 1327</td></tr>
<tr><td colspan="3">سەرۆکایەتی ئەنجوومەنی نێردراوان
ژمارە ٢٣٤
بۆ پایەی پاشای پەیوەندیداری سەدارەت
پێشـەکی بـە مەرکـەزی ویلایـەت هەژمـار کـراوە، لـە کۆتاییـدا گـۆڕاوە بـە مەرکـەزی لیـوا، کەرکـووك بەهـۆی گرنگی شـوێن و گەورەییـەوە دەکـرێ بکرێتـە ویلایـەت، هەروەهـا لەگـەڵ دانیشـتوانی موسـڵ ڕقیـان لـە یەکـتر دەبێتـەوە، بۆیـە سـانجەقەکە لـە موسـڵ جیابکرێتـەوە و کارگێریەکـەی ببێتـە ویلایـەت، بـۆ ئـەم داواکاریـەش بـە نـاوی گشـت دانیشـتوانی لیواکـە مۆرێکـی زۆر کۆکراوەتـەوە و داواکاری هاتـووە، ئـاگاداری دراوەتە لایەنی پەیوەندیـداری نەزارەت و لـە ئەنجوومەنـی داواکاریـش بڕیـار دراوە، داواکاریەکانیـش ڕەوان دەکرێتەوە، هاوپێچ پێشـکەش کراوە، بۆ جێبەجێ کردنـی کارەکـە و ڕاگەیاندنـی ئەنجامەکـەی، بڕیـار و فەرمـان بـۆ جەنابـی ئـەم کەسـەیە کـە فەرمـان دەردەکات.
سەرۆکی ئەنجوومەنی نێردراوان</td></tr>
</table>

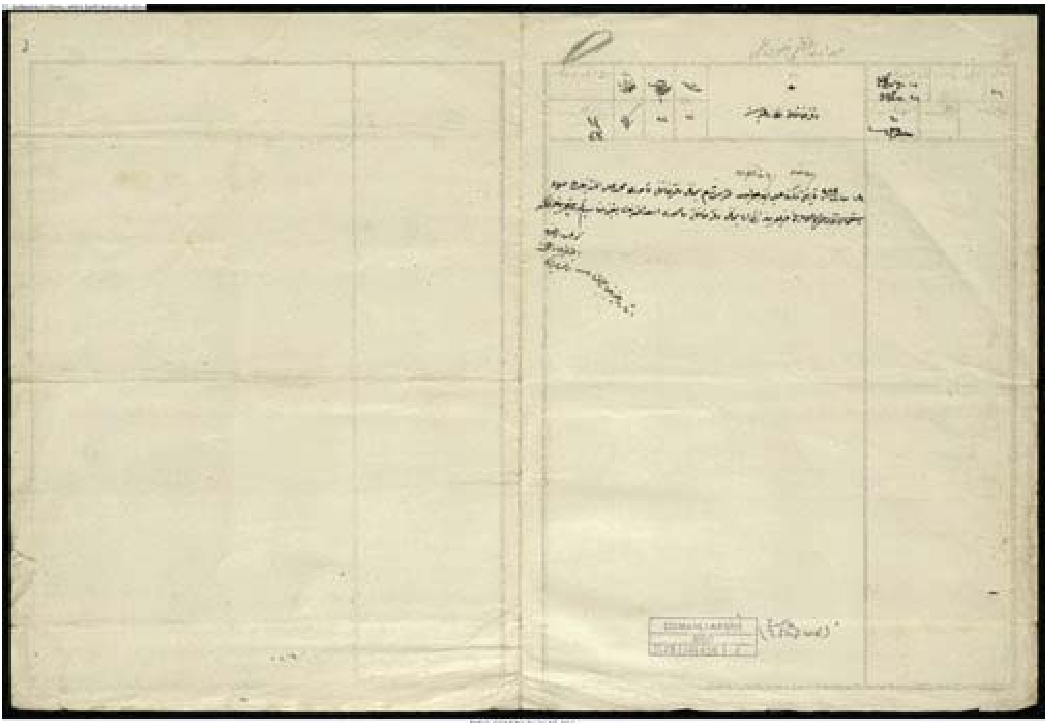

BEO 003529.264659.001

BEO	003529.264659	12 رەبیعی یەکەم 1327
بۆ نەزارەتی دەفتەرخاقانی عالی نـووسراوی عالـی لـە مێـژووی ١٩ مـارت ١٣٢٥ ژمـارە ٢٦ ئامـاژەی پێکـرا، فەرمانبـەری دەفتەرخاقانـی سـانجەقی تەرابلـس شـام محەمـەد عەلـی ئەفەنـدی دوورخراوەتـەوە، بـۆ ئـەم مەبەسـتە فەرمانبـەری دەفتەرخاقانـی سـانجەقی کەرکـووك ئەسـعەد ئەفەنـدی دادەمەزرێـت، لەبـەر گونجـاوی هیممـەت بکرێـت لـە جێبەجـێ کردنـی.		

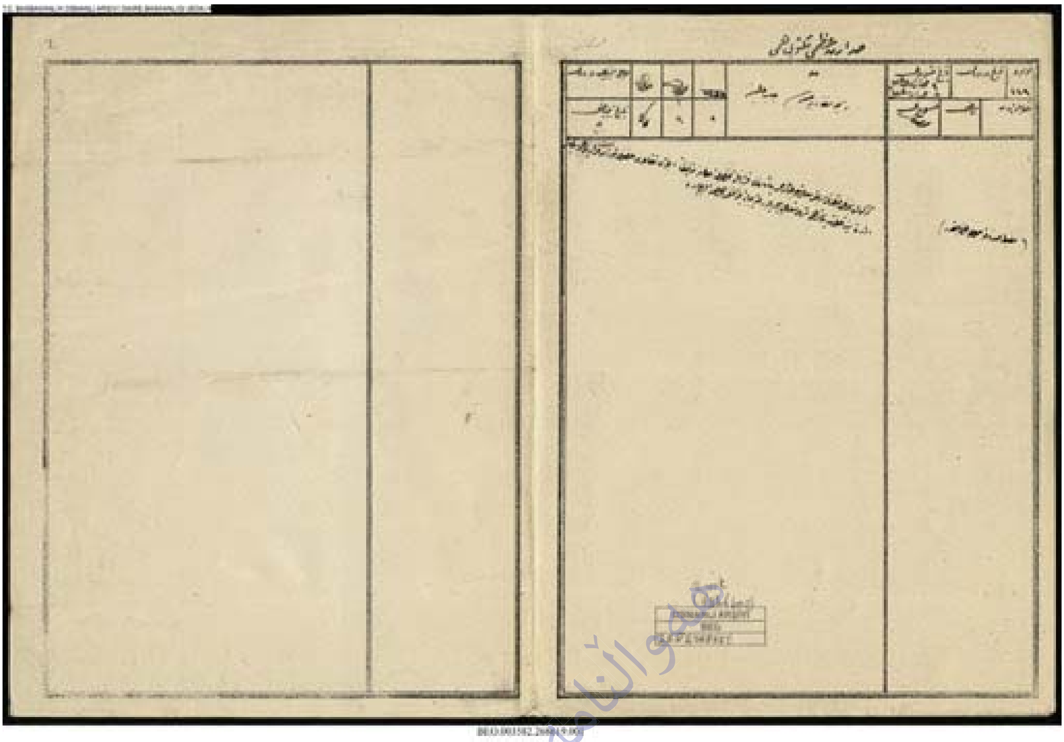

1327 جەمادی کۆتایی 3	003582.268619	BEO
بۆ نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدار، لایەنی عالی بە پشت بەستن بە بڕیارنامەی تایبەت خانەنشین کردنی موتەسەرفی پێشووی سانجەقی کەرکووک عەبدولرەحمان پاشا بە بڕیاری شورای دەوڵەت دوای مۆڵەت بە فەرمانی پاشای جەنابی پاشا ڕەزامەندی لەسەر دراوە.		

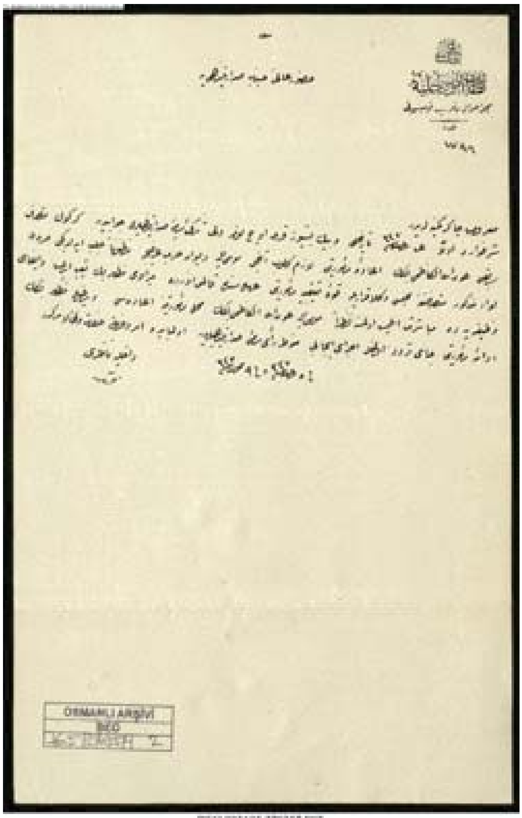
OSMANLI ARŞİVİ
BEO

<table>
<tr><td>BEO</td><td>003605.270357</td><td>5 رەجەب 1327</td></tr>
<tr><td colspan="3">بابی عالی
نەزارەتی کاروباری ناوەخۆ
قۆمیسیۆنی تۆماری زانیاری فەرمانبەران
ژمارە ١٧٩٦
بۆ پەیوەندیداری سەدارەت، لایەنی عالی
راگەیەندراوی بەندەمان
وەڵامی نووسراوی سەرەتای رەجەب ١٣٢٧ ژمارە ١٥٤٣ی سەدری ئەعزەم، بە پێویست زانراوە موتەسەرفی پێشووی کەرکووک عەونەڵڵا ئەلکازمی بەگ بگەڕێتەوە سەر ئەرکەکەی، لە دیوانی جەنگی عورفی بە گومانەوە هێنراوەتەوە، بەڵام بە بریاری ئەنجوومەنی وەکیلەکان بە هێشتنەوەی لە هێزی چاودێری میری ئاڵای مەزهەر بەگ لە موتەسەرفیەتی لیوای ناوهاتوو دامەزراوە، هەروەها دەستی بە ئەرکەکەشی کردووە، بۆیە عەونەڵڵا ئەلکازمی بەگ بگەڕێتەوە سەر ئەرکەکەی پێشووی یاخود لە بارەی مەزهەر بەگ بە رای پەیوەندیداری سەدارەت ئەنجامێك وەربگیرێت، لەم بابەتەدا بریار و فەرمان بۆ جەنابی ئەم کەسەیە کە فەرمان دەردەکات.
نازری ناوەخۆ</td></tr>
</table>

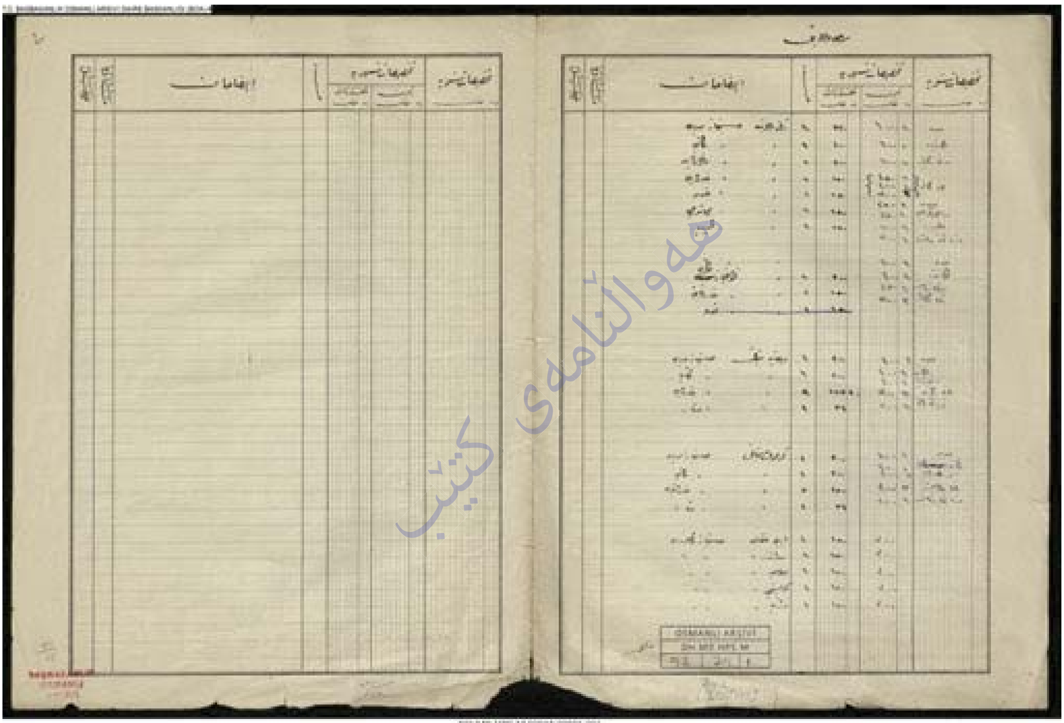

DH.MB.HPS.M.00052.00025.001

هەواڵنامەی کتێب

DH.MB.HPS.M	00052.00025	25 ڕەبیعی یەکەم 1328
مووچەی فەرمانبەرانی گرتووخانەی ویلایەت و قەزاکان		

دەرماڵەی ساڵانە	دەرماڵەی مانگانە				ژمارە	روون کردنەوە
	دەبێتە		تاك			
	پارە	قوروش	پارە	قوروش		
بەڕێوەبەر	1	100		300	1	سانجەقی سلێمانی بەڕێوەبەری گرتووخانە
کاتیب	1	400		200	1	سانجەقی سلێمانی کاتیبی گرتووخانە
سەرگاردیان	1	400				سانجەقی سلێمانی گاریانی گرتووخانە
گاردیان	5	300	20	117	8	سانجەقی سلێمانی گاردیانی گرتووخانە
گاردیانی ئافرەت	1	200		76	1	سانجەقی سلێمانی گاردیانی ئافرەت
بەڕێوەبەر	1	600		300	1	سانجەقی کەرکووك بەڕێوەبەری گرتووخانە
کاتیب	1	400				سانجەقی کەرکووك کاتیبی گرتووخانە
سەر گاردیان	1	400		200	1	سانجەقی کەرکووك سەرگاردیانی گرتووخانە
گاردیان	5	300		150	7	سانجەقی کەرکووك گاردیانی گرتووخانە
گاردیانی ئافرەت	1	200		76	1	سانجەقی کەرکووك گاردیانی ئافرەتی گرتووخانە
		300		150	1	قەزای هەولێر فەرمانبەری گرتووخانە
		300		150	1	قەزای رواندز فەرمانبەری گرتووخانە
		300		150	1	قەزای سەلاحیە فەرمانبەری گرتووخانە
		300		150	1	قەزای كۆی سانجەق فەرمانبەری گرتووخانە
		300		150	1	قەزای رانیە فەرمانبەری گرتووخانە

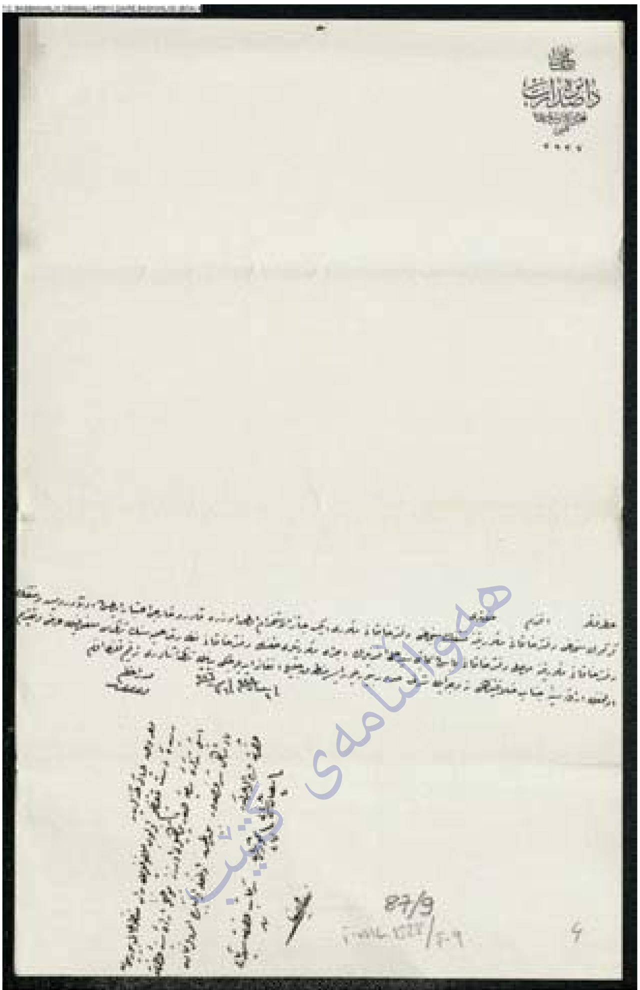
هەولێرنامەی کتێب

İ.ML. 00087.00009.004

<table>
<tr><td>İ.ML</td><td>00087.00009</td><td>3 شەعبان 1328</td></tr>
<tr><td colspan="3">
بابی عالی
فەرمانگەی سەدارەت
قەڵەمی ئەنجوومەنی داواکاری بریکارەکان
٢٢٢٧
جەنابی پایەبەرزی ئەفەندم
ئـەم کاتـەی دەرویـش کـە فەرمانبـەری دەفتەرخاقانـی سـانجەقی مونتەفیـك بـووە بـە گونجـاو زانـراوە ئەرکـی دەفتەرخاقانـی سـانجەقی کەرکووکـی پـێ بدرێـت، هەروەهـا بـۆ ئەرکـی دەفتەرخاقانـی مونتەفیـك بـاش کاتیبـی دەفتەرخاقانـی موسـڵ سـەید عەلـی ئەفەنـدی دەسـت بـە کار بـوون، بـۆ ئەمـەش نـووسراوی نەزارەتـی دەفتەرخاقانـی عالـی بـە هاوپێچـەوە راگەیەنـدراوە و پێشـکەش کـراوە، جەنابـی پەیوەندیـداری خەلافـەت بـە فەرمانـی پاشـا چ بفەرمووێـت ئـەو جێبەجـێ دەکرێـت.
سەدری ئەعزەم
</td></tr>
</table>

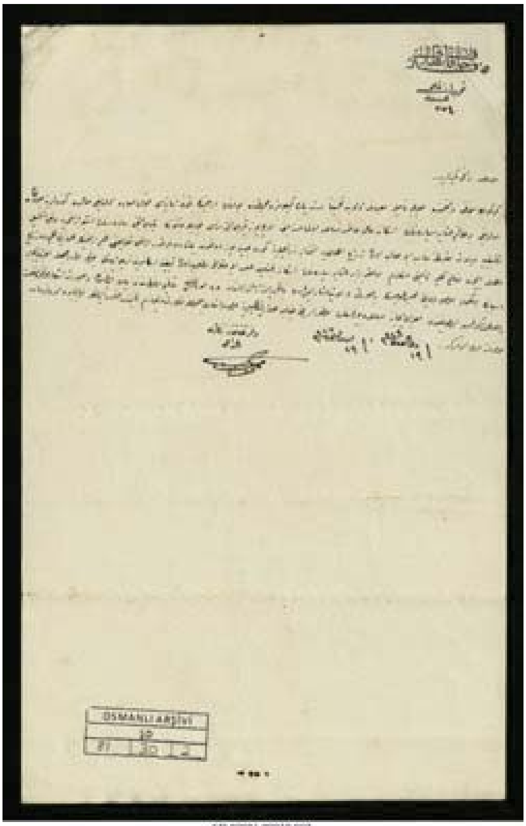

ŞD.00081.00030.002

19 زیلقەعدە 1329	00081.00030	ŞD

نەزارەتی دەفتەرخاقانی
قەڵەمی تەحریر
ژمارە ٢٧٤
راگەیەندراوی داعیە
لــە نــاو ســانجەقی کەرکــووك بــە نــاوی ســویجە بــە تەخمینــی ٤ هــەزار کیلۆمەتــر و ئــەم زەوییانــەی کــە لــە چواردەوریشــی هەیــە رووەکێکــی بــە پیتــی هەیــە، لەگــەڵ ئــەوەی جۆلانگاهــی ســورانەوەی چەنــد عەشــیرەتێکی خولاوەیــە، حاڵــی حــازر بــارودۆخ هــاوکار نییــە بــۆ ئــەوەی ئەمانــە لــەم زەوییانــە نیشــتەجێ بکرێــن، بــەڵام ســاڵی ١٣٢٦ مــاددەی ٢٦ی یاســای بوودجــە بــە شــێوەی قیســت بدرێتــە ئــەم جوتیارانــەی کــە دەیانەوێــت لەســەری کشــتوکاڵ بکــەن، لــە ١٠٠ دۆنــم تــا ١٠٠٠ دۆنــم زەوی رێــك بخرێــت، هــەم بــۆ نۆژەنکردنــەوەی زەوییەکــە هــەم بــۆ دانیشــتوانی جوتیــار پێداویســتی ئامــادە بکرێــت و ئــارەزووی نیشــتەجێ کــردن لــەلای ئــەم عەشــیرەتە کۆچەریانــە دروســت بکرێــت، بەمــەش ئاســانکاری لــە نیشــتەجێ کردنیــان دەکات، بــۆ ئەمــەش لــە ویلایەتــی موســڵ وێنــەی نــووسراوی ئەنجوومەنــی گشــتی لــە ویلایەتــی ناوهاتــوو نێــردراوە، لــە مەزبەتــەی ٢٥ تەممــوز ١٣٢٧ راگەیەنــدراوە، هەروەهــا وێنــەی رەزامەنــدی رەوان بکرێــت، کارەکــە جێبەجــێ دەکرێــت، ئامــاژە و راگەیەنــدراوی پەیوەندیــداری ســەدارەت جەنابــی پاشا حەواڵــە کــراوە، لەگــەڵ ووتــەی نــەزارەت لــەم بابەتــەدا بریــار و فەرمــان بــۆ جەنابــی ئــەم کەســەیە کــە فەرمــان دەردەکات.
نازری دەفتەرخاقانی داعی محەمەد

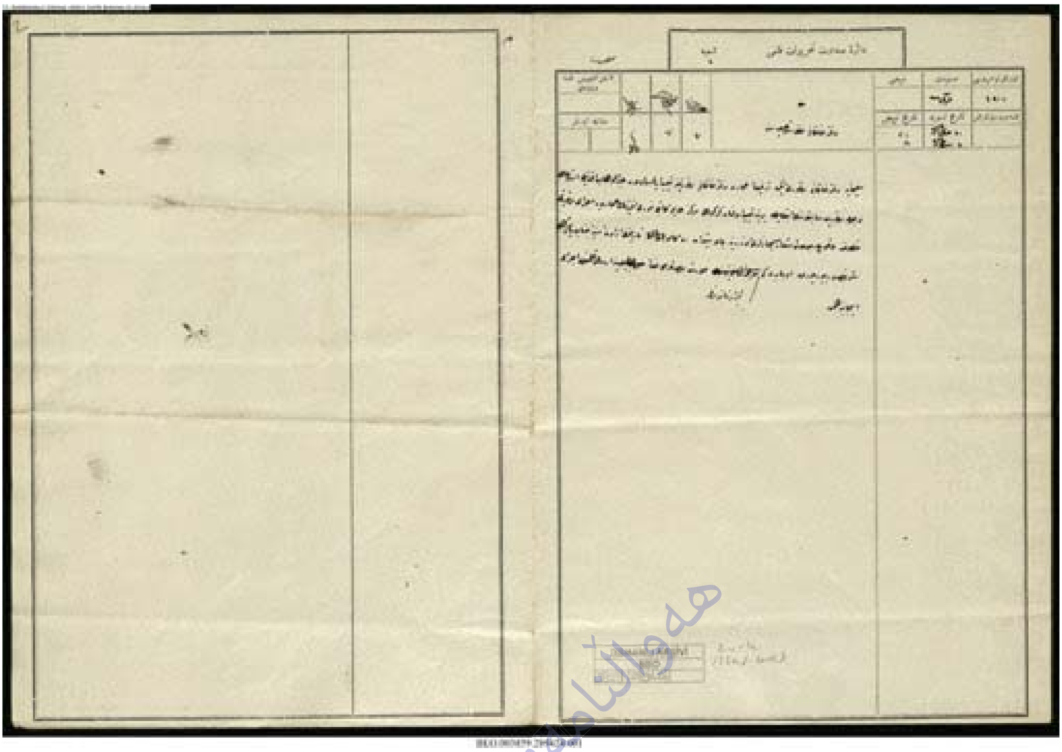

هەواڵنامەی کتێب

BEO	003859.289424	20 سەفەر 1329

بۆ نەزارەتی دەفتەرخاقانی عالیە
عەبدولوەهاب ئەفەندی لەم کاتەی کە فەرمانبەری دەفتەرخاقانی بووە، بە بەرزکردنەوە لە دەفتەرخاقانی عەمارە دامەزراوە، بەڵام لەسەر داواکردنی خۆی داوای کردووە لە ئەرکەکەی پێشووی بهێڵدرێتەوە، بۆیە لە شوێن ئەو کە نوری ئەفەندی کاتیبی تاپۆی مەرکەزی کەرکووک دامەزراوە، بچێتە عەمارە لەم بارەیەوە لە مێژووی ٢٠ کانوونی دووەم ١٣٢٦ بە فەرمانی پاشای جەنابی پاشا وێنەی پەسەندکراوی هاوپێچ دەنێردرێت، هیممەت بکرێت لە جێبەجێ کردنی.

DH.MB.HPS.00144.00106.001

<table>
<tr><th>DH.MB.HPS</th><th>00144.00106</th><th>28 ڕەبیعی یەکەم 1330</th></tr>
<tr><td colspan="3">بابی عالی
نەزارەتی ناوەخۆ
ژمێریاری ویلایەت
٥٠٦١
بۆ بەڕێوەبەرایەتی فەرمانگەی گرتووخانە
سـانجەقی کەرکـووك کـە سـەر بـە ویلایەتـی موسـڵە، بـە گوێـرەی ژمـارەی زیندانیانـی گرتووخانـەی سـانجەقی کەرکـووك ئـەم ژمـارە گاردیانـەی کـە لـەوێ ئەرکەکەیـان جێبەجـێ دەکـەن، ژمارەیـان ٨ نەفـەرە، یـەك نەفـەری تریـش ڕەوان بکرێـت و دابمەزرێـت، واتـە لـە گرتووخانەکانـی قـەزا ئەرکەکـەی بگوازرێتـەوە، هەروەهـا مووچـەی ئـەم ٨ نەفـەرە لـە مارتـی ١٣٢٨، هـەر یەکـە بـۆ ١٥٠ قـوروش بـەرز بکرێتـەوە، هەروەهـا لـە قەزایەکانیـش دووبـارە ٤ نەفـەر گاردیـان دادەمەزرێـت، بـۆ جێبەجـێ کردنـی لـە مێـژووی ٤ مـارت ١٣٢٨ ویلایـەت ئـاگاداری دراوە، ئـەم زانیاریانـە بـەرز کراوەتـەوە.</td></tr>
</table>

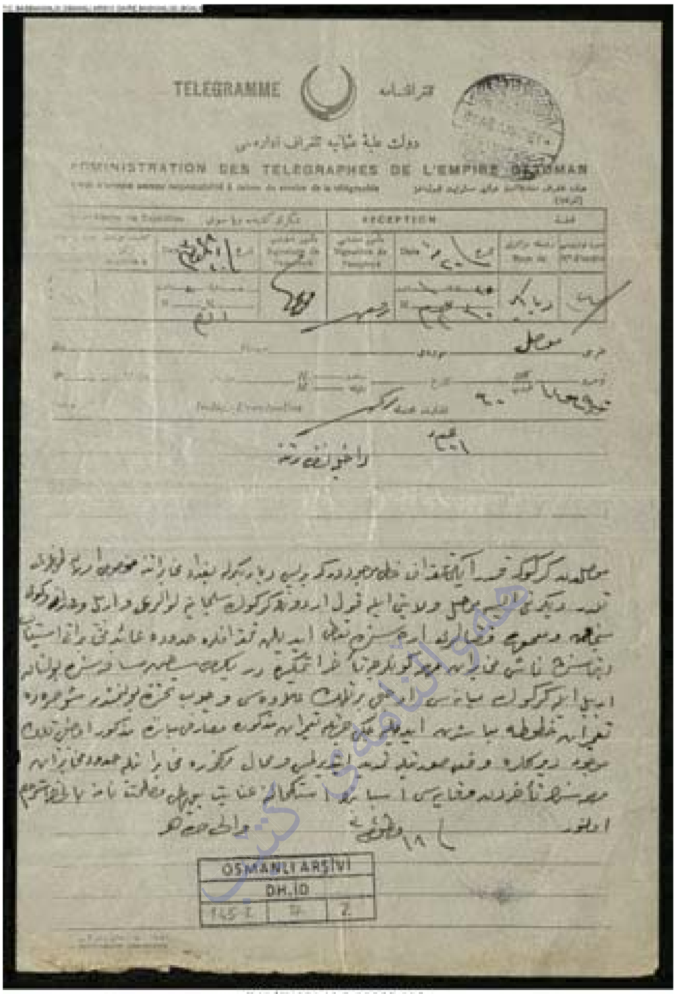

DH.ID.00145.2.00007.002

<table>
<tr><td>19 شەوال 1330</td><td>00145.2.00007</td><td>DH.ID</td></tr>
<tr><td colspan="3">بۆ نەزارەتی ناوەخۆ
لـە موسـڵ تـا کەرکـووك دوو هێلـی تەلەگـراف بوونـی هەیـە، یەکێکیـان تایبەتـە بـە پەیوەنـدی بەغـداد و دیاربەکـر کـە تەلـی راسـتەقینەیە، هەرچـی تەلەکـەی تـرە ئـەوا ویلایەتـی موسـڵ لەگـەڵ لەشـکری قولـی لیواکانـی کەرکـووك و سـلێمانی هەروەهـا لـە نێـوان قەزاکانـی هەولێـر و روانـدز و کـۆی سـانجەق و مەعمـورەی حەمیدیـە بـەکار دەهێنرێـت، کـە تەلەگرافەکانـی ناتوانـن هەواڵگـری سـنوور بگوازنـەوە، بۆیـە هەواڵـە گرنگـەکان چەندیـن رۆژ دوا دەکەوێـت، هەولێـر و کەرکـووك ٢٠ کاتژمێـر دووری نێوانیانـە، بۆیـە زیادکردنـی تێلـی سـێیەم پێویسـتە، لـەم کاتـەدا نۆژەنکردنـەوەی هێڵـەکان دەسـت پـێ دەکات، لەگـەڵ خەرجـی ئـەو نۆژەنکردنەوانـە تێلـی سـێیەمیش زیـاد بکرێـت، بەمـەش هـۆکاری دواکەوتنـی هەواڵـە گرنگەکانـی سـەر سـنوور چارەسـەر دەبێـت، بـۆ بەرژەوەنـدی هەمـوو لایـەك تـکا دەکرێـت.
تاهیر والی</td></tr>
</table>

TELEGRAMME تلغرافنامه
دولت علیهٔ عثمانیه تلغراف ادارهسی
ADMINISTRATION DES TELEGRAPHES DE L'EMPIRE OTTOMAN

DH.MUİ.00152.00098.001

<table>
<tr><td>DH.MUİ</td><td>00152.00098</td><td>5 سەفەر 1330</td></tr>
<tr><td colspan="3">بۆ نەزارەتی ناوەخۆ
لـە ٤ کانوونـی دووەم ١٣٢٧ لـە سـانجەقی کەرکـووك تەحسـیلداران گشـتیان رادەسـت کـردووە، جگـە لـە ٨٥ تفەنـگ نەبێـت، ئەویـش بـە پێویسـت زانـراوە، بۆیـە وەڵامـی کەرکـووك رادەگەیەندرێـت.
تاهیر والی</td></tr>
</table>

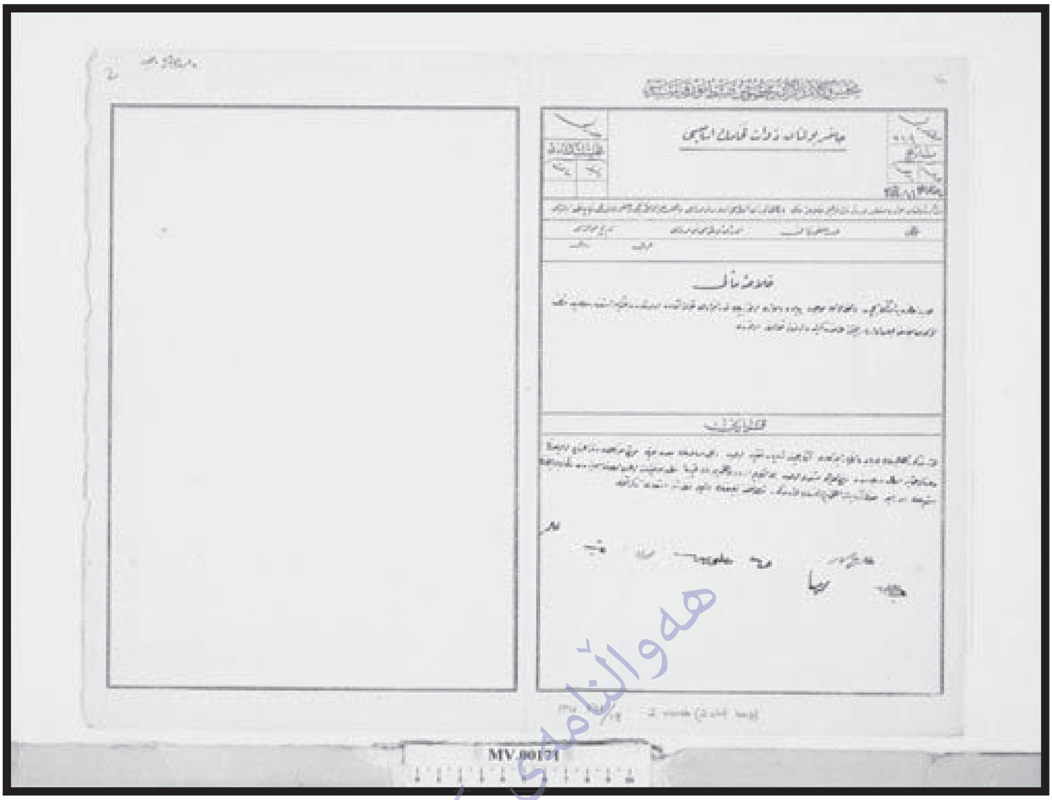
MV.00171

هەواڵنامەی کتێب

MV	00171.00018	7 زیلحیجه 1330

کورتەی بابەت

بـۆ ئـەوەی بەشـداری شـەری ئێسـتا بکـەن، ئـەو پیـادە و سـوارەیەی کـە لـە نـاو لیـوا بوونـی هەیـە، نزیکـەی ٣٠ هـەزار نەفـەرە، هەمـووی بـۆ جولەکـردن ئامادەیـە، لەلایـەن دەسـتەی کارگێـری ئەنجوومەنـی کارگێـری سـانجەقی کەرکـووك تەلەگرافنامـە نێـردراوە و خوێندنـەوەی بـۆ کـرا.

بریار

لـە دانیشـتوانی لیـوای ناوهاتـوو ئـەوەی نیشـانی داوە شـایەنی رێزگرتنـە، بـەڵام لەبـەر دووری شـوێنەکە بـۆ ئامادەبـوون لـە شـوێنی جەنـگ جێگـەی سـەرنج راکێشـانە، هەروەهـا سـەربازانی عوسـمانیە بـە دوورخسـتنەوەی دوژمـن سـەرقاڵ و بـەم نزیکانـە لەشـکری هومایـۆن سـەرکەوتن بەدەسـت دەهێنێـت، حاڵـی حـازر بـۆ پاراسـتنی ئاسایشـی ناوچەکـە ئـاگاداری موتەسـەرفی لیـوای ناوهاتـوو و ئامـاژەی نەزارەتـی ناوەخۆی شـکۆدار نـووسراوی پێکرا.

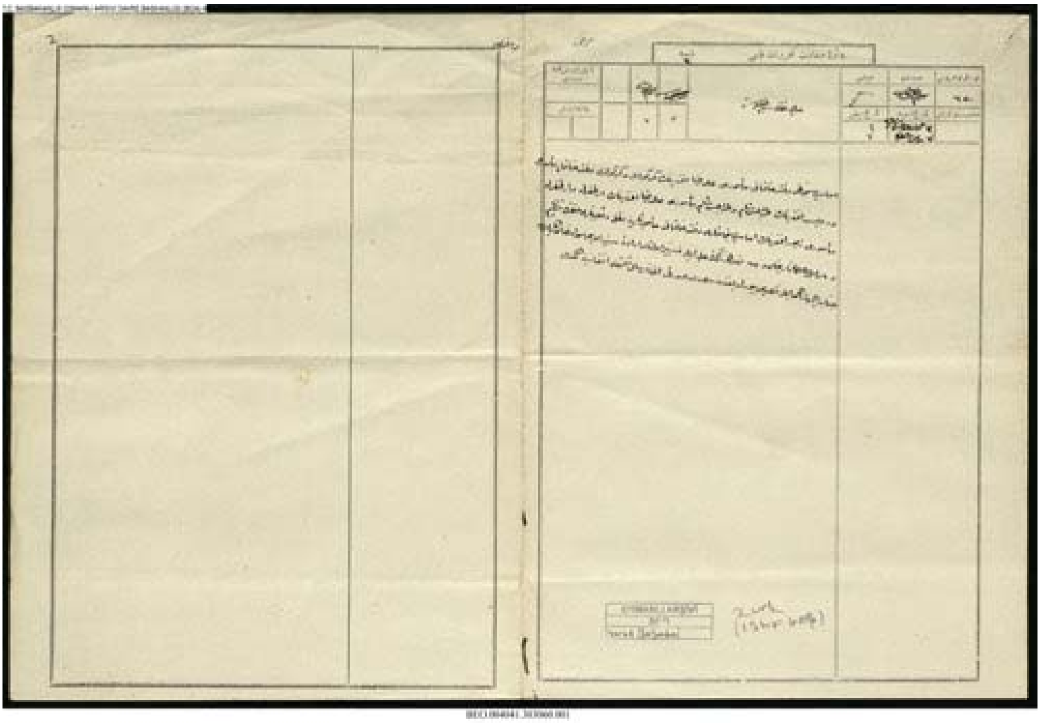

BEO	004041.303060	3 جەمادی کۆتایی 1330
بۆ نەزارەتی دارایی شکۆدار فەرمانبـەری دەفتەرخاقانـی سـانجەقی ئاماسـیا عەلـی رزا ئەفەنـدی بـۆ کەرکـووك و فەرمانبـەری دەفتەرخاقانـی کەرکـووك دەرویـش ئەفەنـدی بـۆ تەرابلـس شـام و فەرمانبـەری تەرابلـوس شـام عەلـی رزا ئەفەنـدی بـۆ ئەرتوغـرول و فەرمانبـەری ئەرتوغـرول زیـوەر ئەفەنـدی بـۆ دەفتەرخاقانـی سـانجەقی ئاماسـیا بگوازرێنـەوە و دابمەزرێـن، بـۆ ئـەم مەبەسـتە نـووسراوی مێـژووی ١ مایـس ١٣٢٨ ژمـارە ٦٧ رێکخـراوە و لیسـتی فەرمانـی پاشـا لەگـەڵ واژووی جەنابـی پاشـای هومایـۆن رەزامەنـدی دەربریـوە و هاوپێـچ وێنەیەکـی نێـردراوە هیممـەت بکرێـت.		

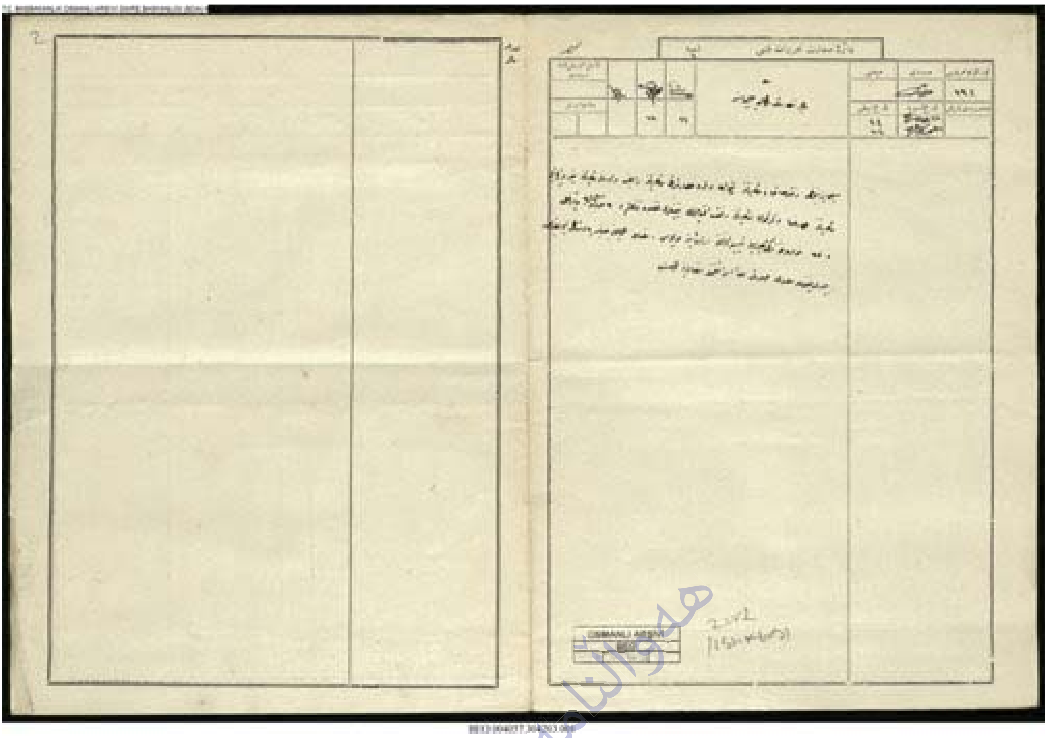

هەواڵنامەی کتێب

BEO	004057.304203	14 رەجەب 1330

بۆ وەکالەتی نەزارەتی دارایی شکۆدار
فەتحوڵڵا ئەفەندی لە ئەرکی دەفتەرخاقانی سانجەقی سلێمانی و راغب ئەفەندی لە ئەرکی قەرەحیسار و مونیر ئەفەندی لە ئەرکی ئورفە و عەلی رزا ئەفەندی لە ئەرکی ئیچ ئیل و رەفعەت ئەفەندی لە ئەرکی کەرکووك دامەزرێن، بۆ ئەمەش نووسراوی عالی لە مێژووی ٩ حوزەیران ١٣٢٨ ژمارە ٩٧ نووسراوەتەوە، لەگەڵ لیستی فەرمانی پاشا بە واژووی هومایۆنی جەنابی پاشا پەسەند کردنی فەرموەوە، هاوپێچ هیممەت بکرێت لە ئەنجامدانی.

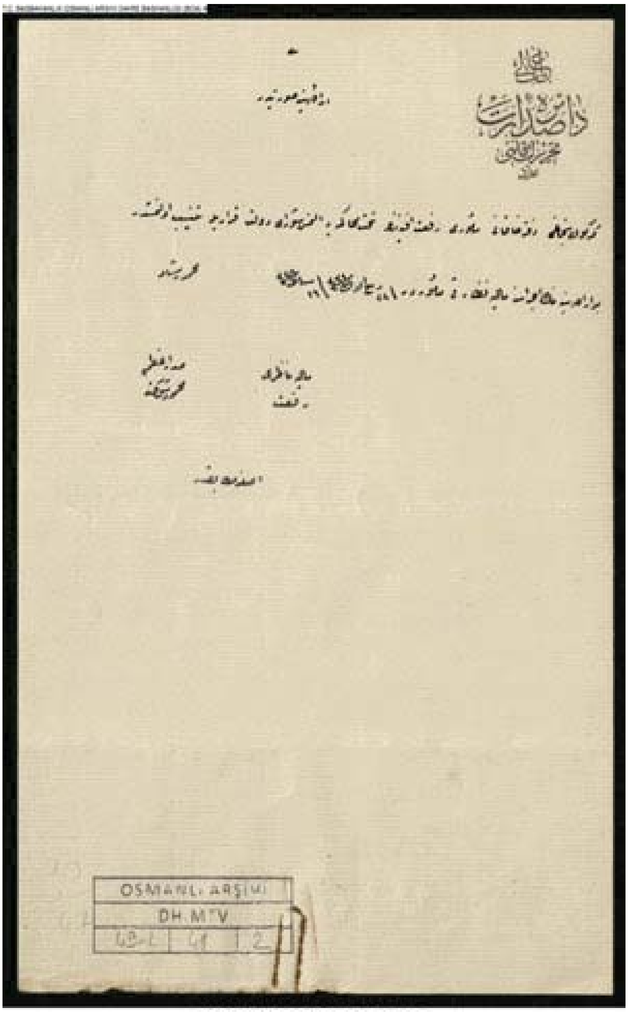

DH.MTV.00049.2.00041.002

DH.MTV	00049.2.00041	22 رەبیعی یەکەم 1331

بابی عالی
فەرمانگەی سەدارەت
قەڵەمی تەحریرات
وێنەی فەرمانی پاشایە
فەرمانبەری دەفتەرخاقانی سـانجەقی کەرکوك ڕەفعەت ئەفەندی دراوەتە دادگا بە بریاری شـورای دەوڵەت جێگیر کراوە.

بۆ جێبەجێ کردنی فەرمانی پاشا نەزارەتی دارایی ئەرکی پێدراوە، لە ٢٢ رەبیعی یەکەم ١٣٣١، ١٦ شوبات ١٣٢٨.

نازری دارایی و مەحمود شەوکەت سەدری ئەعزەم

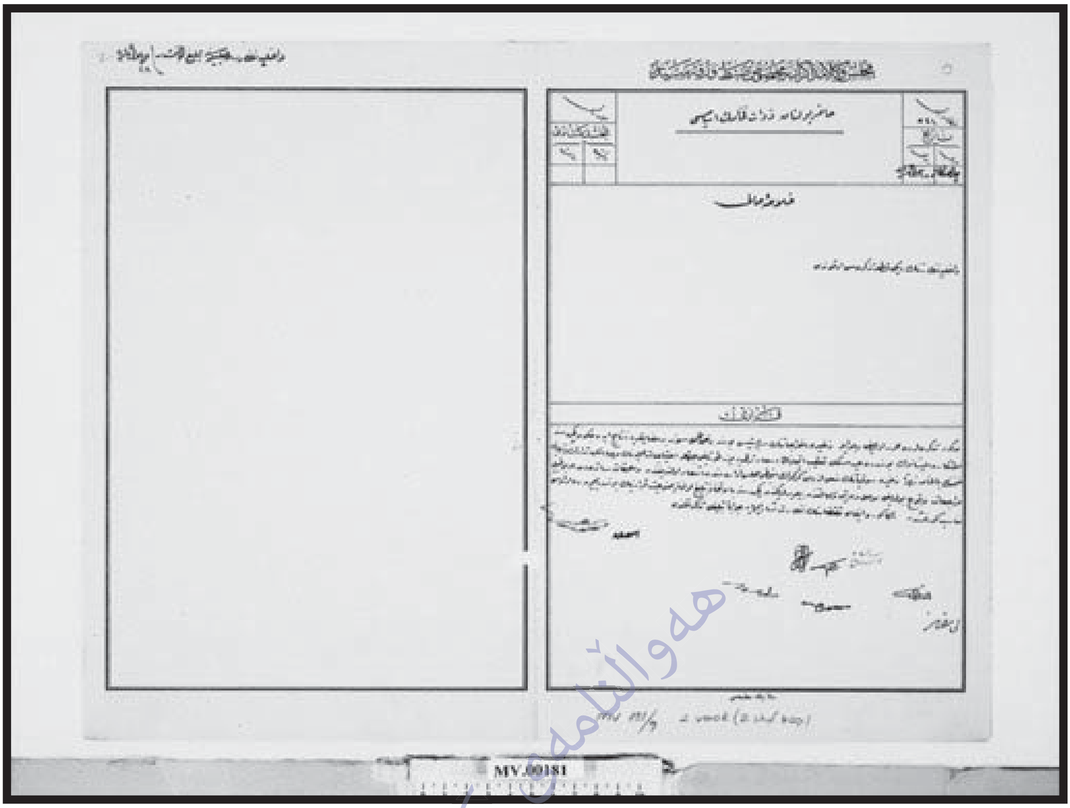

هەواڵنامەی کتێب

7 زیلقەعدە 1331	00181.00009	MV

پوختەی کاغەزی تایبەتی ئەنجوومەنی بریکارەکانە
پوختەی بابەت
دوو پارچە نووسراوی نەزارەتی ناوەخۆ خوێندرایەوە

بریار
لـە نـووسراوی ناوهاتـووان نووسراوەتـەوە، ئـەم سـاڵ هەناردەکردنـی زەخیـرە بـە شـێوەیەکی سەربەسـت دەبێتـە هـۆی دروست بوونـی کێشـە و تەنگانەیـی، سـاڵی رابـردووش قورغـکاری کـرا، ئـەم سـاڵیش هەمـان شـت روودەدات بۆیـە چاودێـری بکرێـن، پێداویسـتی ناوەخـۆ پـر بکرێتـەوە و هیـچ نەبێـت رێگـە نەدێـت لـە رێـگای رووبـارەوە ئەنجـام بدرێـت و قەدەغـە بکرێـت، ئەمـەش لـە ئەنجوومەنـی کارگێـری سـانجەقی کەرکـووك ئامـاژەی پێکـراوە، لـە بریـکاری ویلایەتـی موسـڵیش ئـاگاداری هاتـووە و بریـاری قەدەغـە کردنـی سـاڵی رابـردوو بـۆ ئەم سـاڵیش بـەردەوام بێـت و کاری پـێ بکرێـت، بـەم شـێوەیە کارەکـە جێبەجـێ بکرێت، لـە وەڵامدا نـووسراو بـۆ نەزارەتی ناوهاتـوو کراوە.

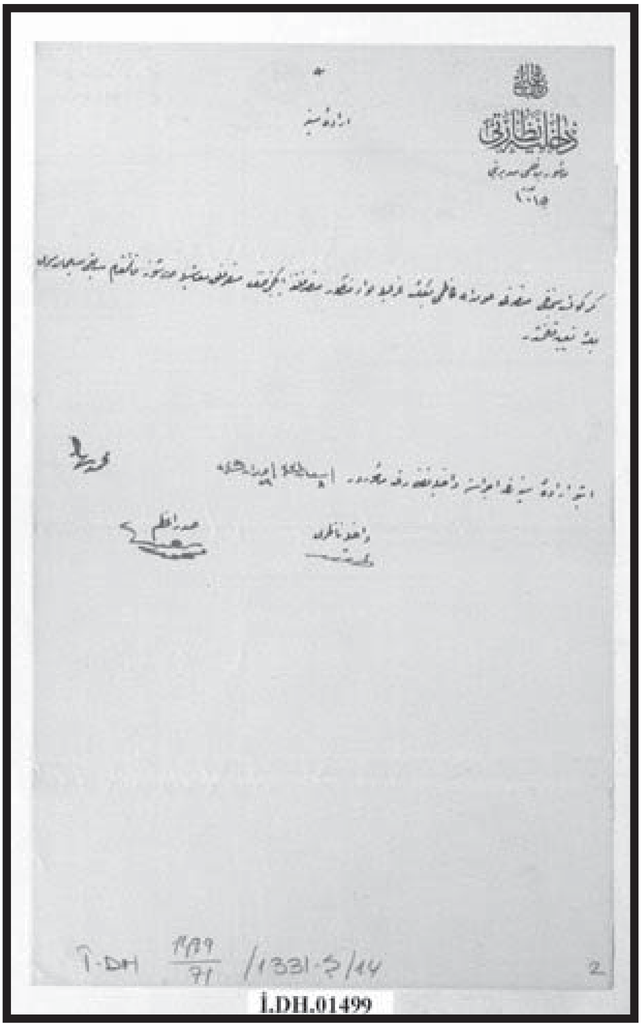
İ.DH 1329/91 /1331-Ş/14
İ.DH.01499

İ.DH	01499.000071	8 شەعبان 1331

بابی عالی
نەزارەتی ناوەخۆ
بەرێوەبەرایەتی قەڵەمی فەرمانبەران
ژمارە ١٠١٥
فەرمانی پاشا
بـە دوورخسـتنەوەی موتەسـەرفی سـانجەقی کەرکـووك عەونەڵـڵا کازمـی بـەگ، قائیمقامـی پێشـووی تاشـون سـلێمان سری بـەگ لـە موتەسـەرفی لیـوای ناوهاتـوو بـە مووچـەی پلـەی دووەم دادەمەزرێـت.

بـۆ جێبەجـێ کردنـی فەرمانـی پاشـا نەزارەتـی ناوەخـۆ ئەرکـی پێـدراوە، ٨ شـەعبان ١٣٣١ و ٢٩ حوزەیـران ١٣٢٩.
نازری ناوەخۆ/ سەدری ئەعزەم

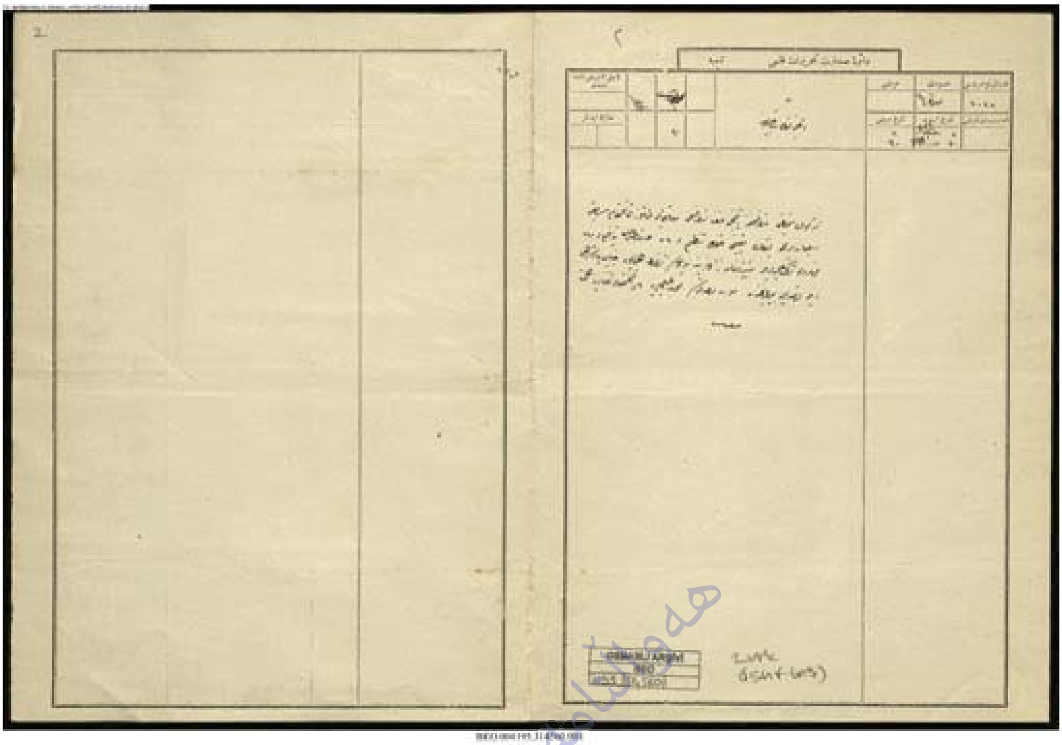

BEO	004195.314560	8 شەعبان 1331
بۆ نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدار بۆ موتەسەرفی سانجەقی کەرکووك بە مووچەی پلەی دووەم، قائیمقامی پێشووی تاشوز سلێمان سری بەگ دابمەزرێت بۆ ئەم مەبەستە لە مێژووی ٢٦ حوزەیران ١٣٢٩ ژمارە ٧١٠ ی نووسراوی عالی ڕێکخراوە لەگەڵ لیستی فەرمانی پاشا بە واژووی جەنابی پاشای هومایۆن پەسەند کراوە، وێنەی پەسەندکراوی بۆ عالی نێردراوە، هیممەت بکرێت.		

İ.MBH.00016.00024.002

<table>
<tr><td>İ.MBH</td><td>00016.00024</td><td>28 شەعبان 1332</td></tr>
<tr><td colspan="3">مابەینی هومایۆنی ملوکانە
باش کیتابەت
١٣٤
لەسەر هەندێك داواكاری و گازاندەوە دانیشتوانی سانجەقی كەركووك بە واژوو و مۆری جیاواز داواكاریان پێشكەشی عەتەبەی پاشای ملوكانە كردووە، جگە لەمە خاوەنی مەولودخانەی قەرەحیسار پۆست نشینەكەی محەمەد بەهائەددین و تەمەل بن مستەفا بە مۆر و واژووی خۆیان داواكاریان پێشكەش كردووە، هاوپێچ لەگەڵ تەلەگرافنامەی بە واژووی عەلی بابا هەروەها رفاعی زادە عەلی و هاوەڵانی و لە گرتووخانەی ئەنقەرە دەستبەسەركراو حەسەن كوڕی كەتهودا و سەرۆكی شارە مادیا و بەرێوەبەری وەقفی ئەبو مەدەت ئەلبەشیر و بە ناوی دەست بەسەركراوی گرتووخانەی قۆنیا حاجی مەحمود و هاوەڵانی و كەندەرلی زادە و هاوەڵانی و لە ئەسكەلە مستەفا و سەید عەبدوڵڵا و هاوەڵانی ٩ پارچە تەلەگرافنامەی بە واژووی ناوبراوان نێردراوەتە پەیوەندیدارانی سەدارەت، لەم بابەتەدا بریار و فەرمان بۆ جەنابی ئەم كەسەیە كە فەرمان دەردەكات.
جەنابی سەركاتیب</td></tr>
</table>

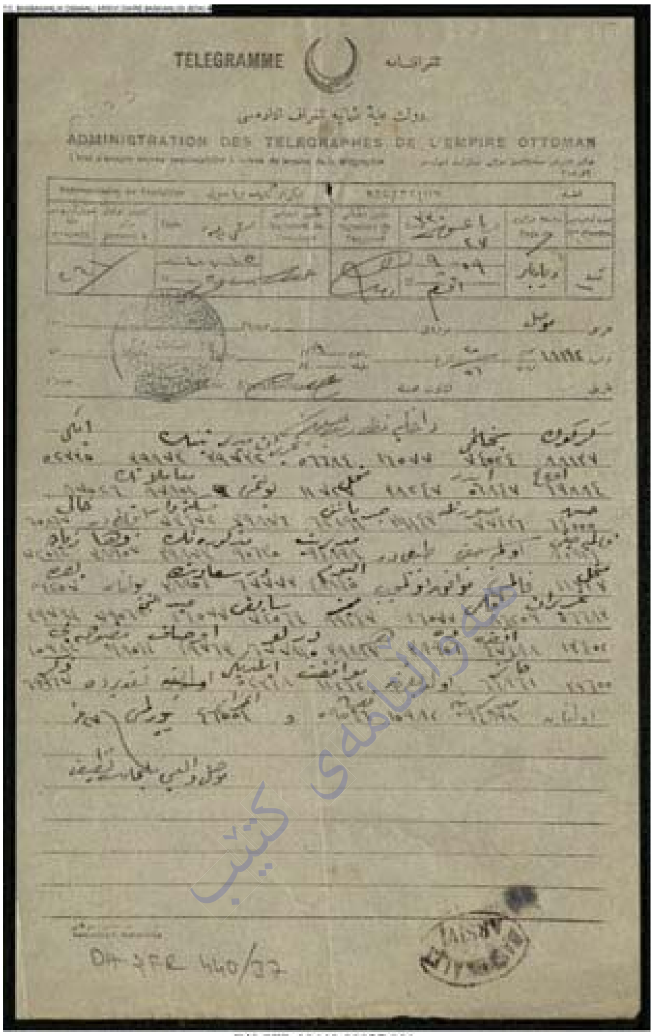

DH.ŞFR.00440.00037.001

18 شەوال 1332	00440.00037	DH.ŞFR

بۆ نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدار

دوو سێ مانگ دەبێت بەڕێوەبەرایەتی سانجەقی کەرکووک بێ بەڕێوەبەرە، ناکرێت لەمە زیاتر بێ خاوەن بمێنێتەوە، بۆیە ئەمڕۆ عەبدولنەبی ئەفەندی قەڵەمی تەحریراتی مومەییزی پێشووی بەسرا کە ئێستا لە دەرسەعادەتە، هەموو سیفەتەکانی بەڕێوەبەرایەتی تێدا بەدی دەکرێت، فەرمان دەربچێت لە بەڕێوەبەرایەتی ناوبراو دابمەزرێت.

سلێمان نەزیف والی موسڵ

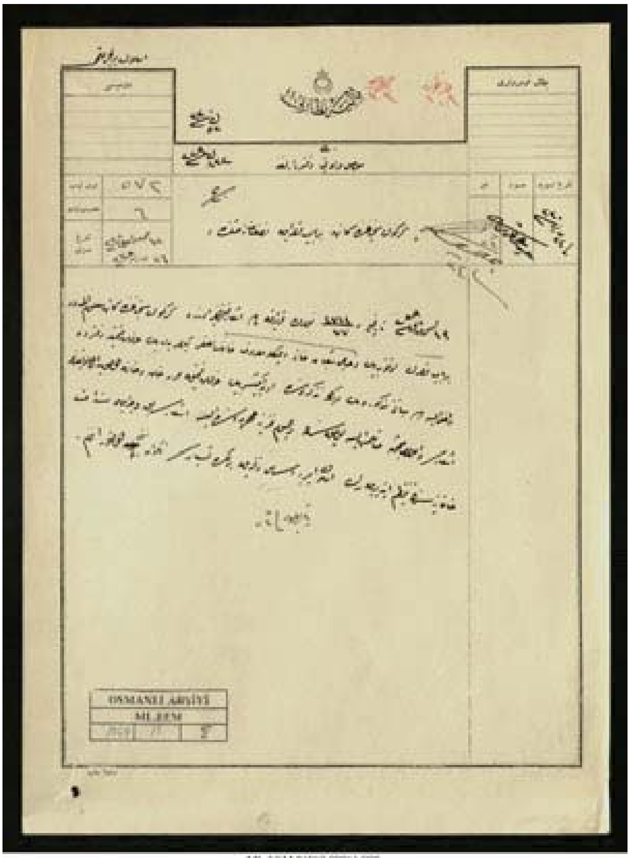

ML.EEM.01069.00011.006

ML.EEM	01069.00011	12 جەمادی یەکەم 1332

لە بارەی نیوەی خان و کۆشکێکی یەك دەرگای سانجەقی کەرکووك
لەسەر ئاماژەی نووسراوی ١٩ تشرینی دووەم ١٣٢٩ ژمارە ٧٧/٤٧١٤ کە ئاماژەی پێکراوە، لە سانجەقی کەرکووك سنوورەکەی دیارە کۆشکێکی یەك دەرگا بە ٣٠ هەزار قوروش و ئەم خانەی کە بە خانی حاجی شەعبان ناودەهێنرێت هەر نیوەی بە ٢٧ هەزار قوروش لە دەفتەر تۆمار کراوە، بەڵام بینایەکانی ناوهاتوو لە نووسراوی باجدا هەر یەکە بە ١٢ هەزار قوروش تۆمار کراوە، ئەگەر بەم برەیە فرۆشرابێت، ئەوا ئەمرۆ لە خەزینە بە ئاماژەی پێشوو سەنەدی خاقانی رێك بخرێت و لەگەڵ دەفتەری ئەملاکی میری بنێردرێت.

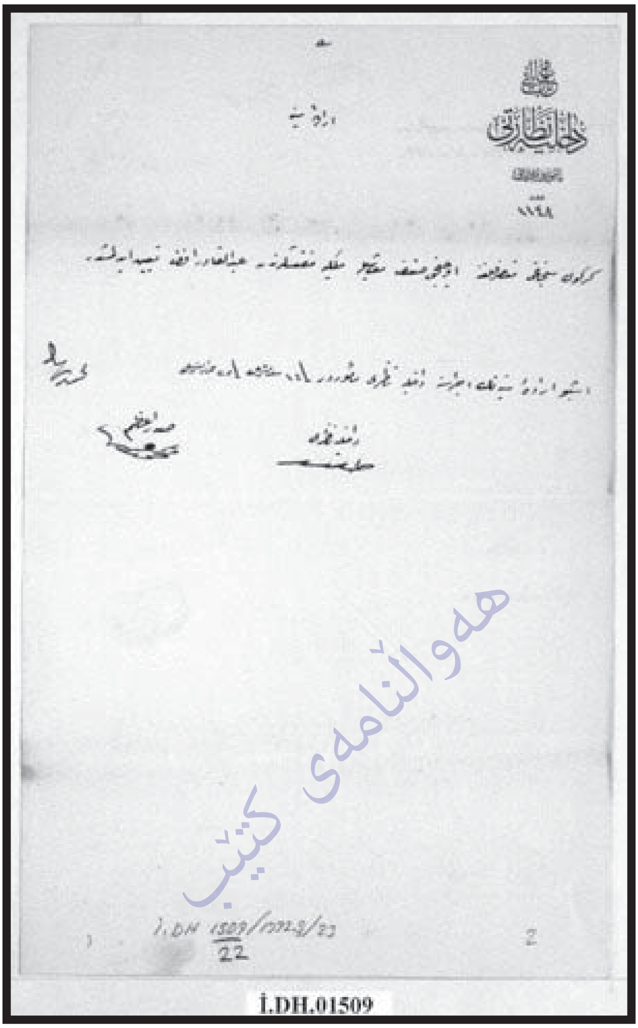

هەواڵنامەی کتێب

İ.DH	01509.000022	14 شەعبان 1332

بابی عالی
نەزارەتی ناوەخۆ
بەرێوەبەرایەتیفەرمانبەران
ژمارە ١١٤٨
فەرمانی پاشا
بۆ موتەسەرفیەتی سانجەقی کەرکوك بە مووچەی پلەی سێیەم عەبدولقادر ئەفەندی بە پشکنینی مولکیە دامەزراوە.

بـۆ جێبەجـێ کردنـی ئـەم کارە نـازری ناوەخـۆ ئەرکـی پێـدراوە، ١٤ شـەعبان ١٣٣٢، ٢٥ حوزەیـران ١٣٣٠.
نازری ناوەخۆ/ سەدری ئەعزەم

OSMANLI ARŞİVİ
DH.İ.UM.EK
6 79

DH.I.UM.EK.00006.00079.001

DH.I.UM.EK	00006.00079	17 ڕەبیعی کۆتایی 1333
بۆ نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدار لە ٩ی شوبات تا ١٥ لە کۆپری ٨٢٥٩ قیە گەنم و ٥٢ قات جێگەی نووستن پەیوەستە بە کەرکووکەوە لە کۆی سانجەقیش ٨ تەنەکە قاورمە، لە بەغدادیش ٢٧٩٢٣ قیە جۆ ڕەوانی سامەرا کراوە. والی ڕەشید		

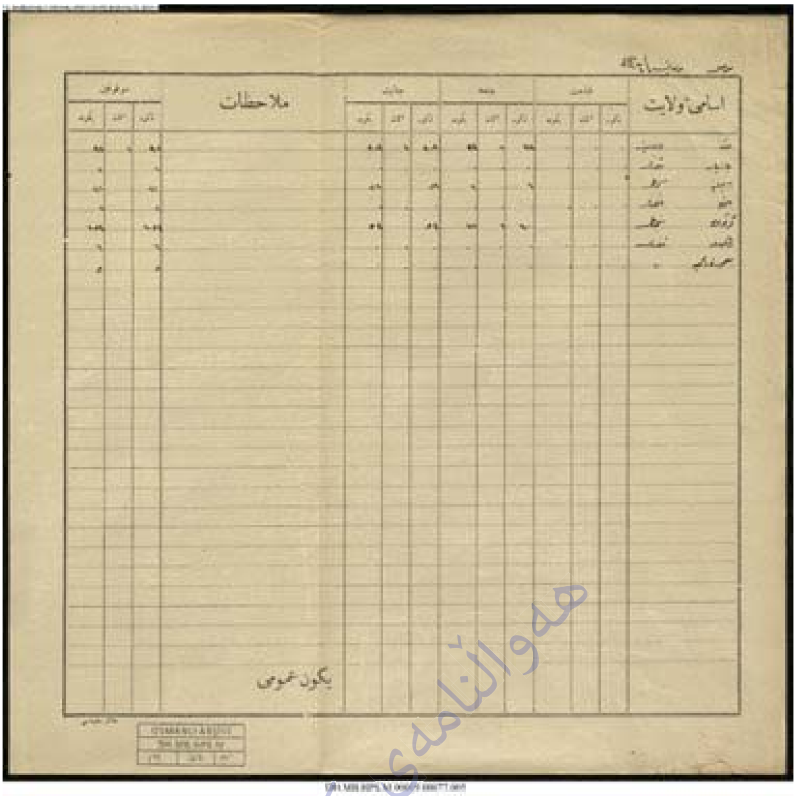

هەواڵنامەی کتێب

DH.MB.HPS.M	00019.00077	27 ڕەبیعی کۆتایی 1333

نەزارەتی ناوەخۆ
خشتەی ئاماری ١ مارت ١٣٣١ ی بەڕێوەبەرایەتی کارگێری بینایەکانی میری و گرتووخانەکان.

ناوی ویلایەت		ئاژاوە			تاوان			دەستبەسەرکراوان		
		نێر	مێ	دەبێتە	نێر	مێ	دەبێتە	نێر	مێ	دەبێتە
مەرکەز	ویلایەت	38	1	39	208	1	209	92	1	93
بازیان	قەزا	0	0	0	0	0	0	2		2
سلێمانی	سانجەق	6		6	78		78	32		32
عەقرە	قەزا	0	0	0	0	0	0	2		2
کەرکووک	سانجەق	10	1	11	54		54	154		154
دهۆک	قەزا	0	0	0	0	0	0	6		6
مەعمورەتولحەمیدیە	قەزا	0	0	0	0	0	0	5		5

AE.SAMD.III.00131.12844.001

<table>
<tr><td>AE.SAMD.III</td><td>00131.12844</td><td>11 رەبیعی کۆتایی 1333</td></tr>
<tr><td colspan="3">جەنابی بە بەزەیی و بە میهرەبانی سوڵتانم
لـە ناحیـە و سـانجەقی کەرکـووك، مەزرەعەکانـی قـزل کـرك و حـەق حـەق بەڕێـوە دەبـەم، تیمارەکـە ٣ هـەزار ئاقچەیـە و بـۆ وەرگرتنـی پاکانـەی عالـی داواکاری دەسـتم بـۆ ئەسـتانە بـەرز کـردەوە، لـە کاتـی هاتنـی بەهـۆی دووری شـوێنەکە ئـەوەی هێناویەتـی سـێ پاکانـەی لـە ناوبـردووە، لەبـەر تۆمـاری کەنـار کـە کـراوە، تـکا دەکـەم دووبـارە پاکانەکـەم پـێ بدرێتـەوە، فەرمـان لـە سـوڵتانمانەوەیە.
بەندە حوسێن ئیبن کوشە</td></tr>
</table>

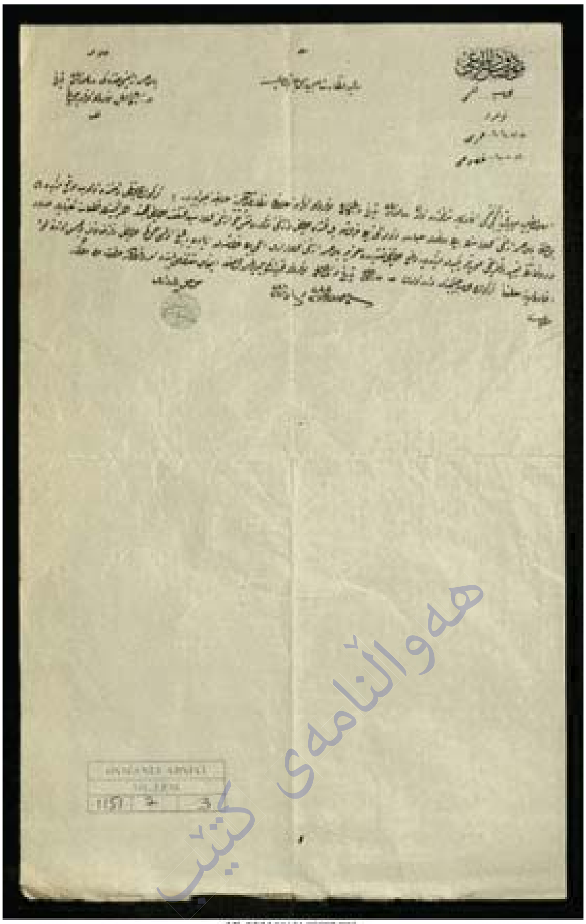

هەواڵنامەی کتێب

ML.EEM 01151.00007.001

ML.EEM	01151.00007	3 جەمادی کۆتایی 1333

دەفتەرداری موسڵ
قەڵەمی ژمێریاری
١٤٧٥ گشتی
١٠٥ تایبەتی
بۆ نەزارەتی دارایی شکۆدار، لایەنی عالی

بـە ووتـەی بەڕێوەبەرایەتـی ئەملاکـی میـری قەڵەمـی دووەم، وەڵامـی فەرماننامـە لـە مێـژووی ٢٢ تەممـوز ١٣٣٠ ژمـارە ٣٠٠٣/٥٠ ی پەیوەندیـداری نەزارەتـی عالیـە، لـە نـاو سـانجەقی کەرکـووك زەوی بـای حەسـەن بـێ خـاوەن خراوەتـە موزایـدەوە، لـە ١٠٠٠ دۆنـم پێـك هاتـووە و لـە خـوار ١٦ هـەزار قوروشـە، هەروەهـا زەوی ناوهاتـوو لەگەڵ زەوی خاڵـی مەلحـە جیاوازە و هەردووکیـان بـە پارچـە سـنوور و دۆمـی دیـاری بکرێـت و جیـا بکرێتـەوە، دووبـارە بخرێتـە موزایـدەوە، بـەم شـێوەیە زەوی خاڵـی بـای حەسـەن و مەلحە زیاتر لـە ٥٠ هەزار قـوروش دەکات، بـە ووتەی دەفتەرخاقانـی و ئەنجوومەنـی کارگێـری لیوا لە ژمێریـاری کەرکـووك نـووسراوی ١٥ مارت ١٣٣١ ژمـارە ٣١٥/٧٥ هاتووە و ڕەزامەنـدی داوە، لەسـەر جێبەجـێ کردنـە، بڕیـار و فەرمـان بـۆ جەنابـی ئـەم کەسـەیە کـە فەرمـان دەردەکات.
دەفتەرداری موسڵ مۆری ئەحمەد بەسیم

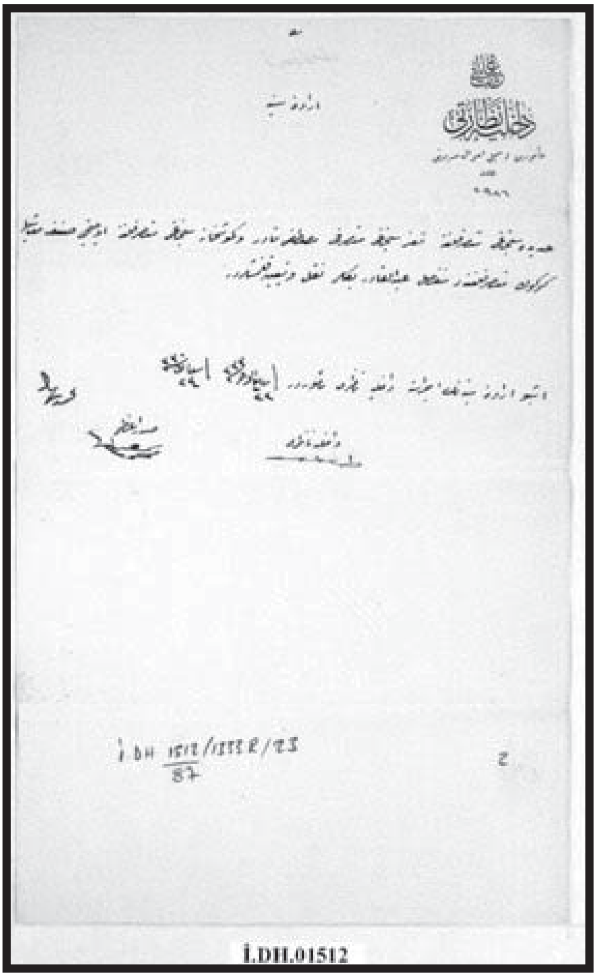

İ.DH	01512.000087	22 ڕەبیعی کۆتایی 1333

بابی عالی
نەزارەتی ناوەخۆ
بەڕێوەبەرایەتی فەرمانبەران و تۆماری ناسنامە
ژمارە ٢٩٨٦
فەرمانی پاشا
بۆ موتەسەرفی سانجەقی حەدیدە مستەفا نادر موتەسەرفی سانجەقی تفر و بۆ موتەسەرفی سانجەقی گوموشخانە بە مووچەی پلەی سێیەم عەبدولقادر بەگ کە لە موتەسەرفی کەرکووك جیابۆتەوە، بگوازرێنەوە و دابمەزرێن.

بۆ جێبەجێ کردنی فەرمانی پاشا نازری ناوەخۆ ئەرکی پێ سپێردراوە، لە ٢٢ ڕەبیعی کۆتایی ١٣٣٣ لە ٢٤ شوبات ١٣٣٠.

سەدری ئەعزەم/ نازری ناوەخۆ

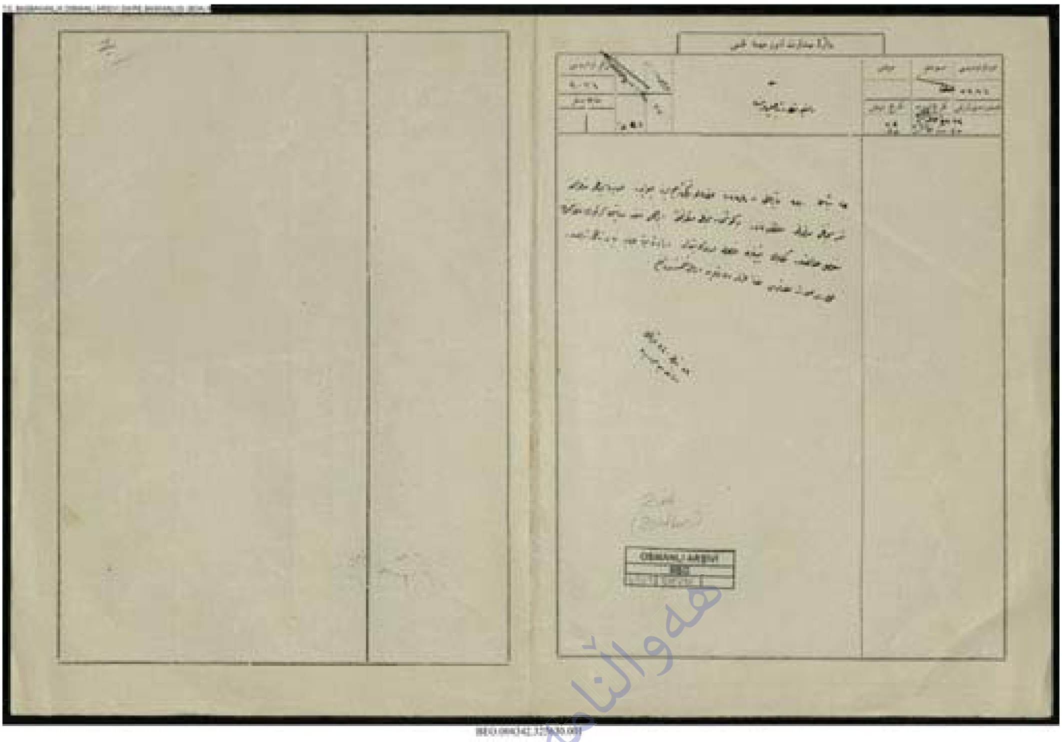

هەواڵنامەی کتێب

BEO	004342.325630	23 ڕەبیعی کۆتایی 1333

بۆ نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدار
وەڵامــی نــووسراوی ٢٣ شــوبات ١٣٣٠ ژمــارە ١٦٩٩ ی عالیــە، مســتەفا نــادر موتەســەرفی ســانجەقی تفــر بــۆ موتەســەرفی ســانجەقی حەدیــدە و بــۆ موتەســەرفی ســانجەقی گوموشــخانەش بــە مووچــەی پلــە ســێ موتەســەرفی کەرکووکــی دوورخــراوە عەبدولقــادر بــەگ دامەزرێــن و دەســت بــە کار بــن، بــۆ ئــەم مەبەســتەش وێنــەی نــووسراوی فەرمانــی پاشــای جەنابــی پاشــای پەســەند کــراوی بــۆ دەوڵــەت نێــردراوە.

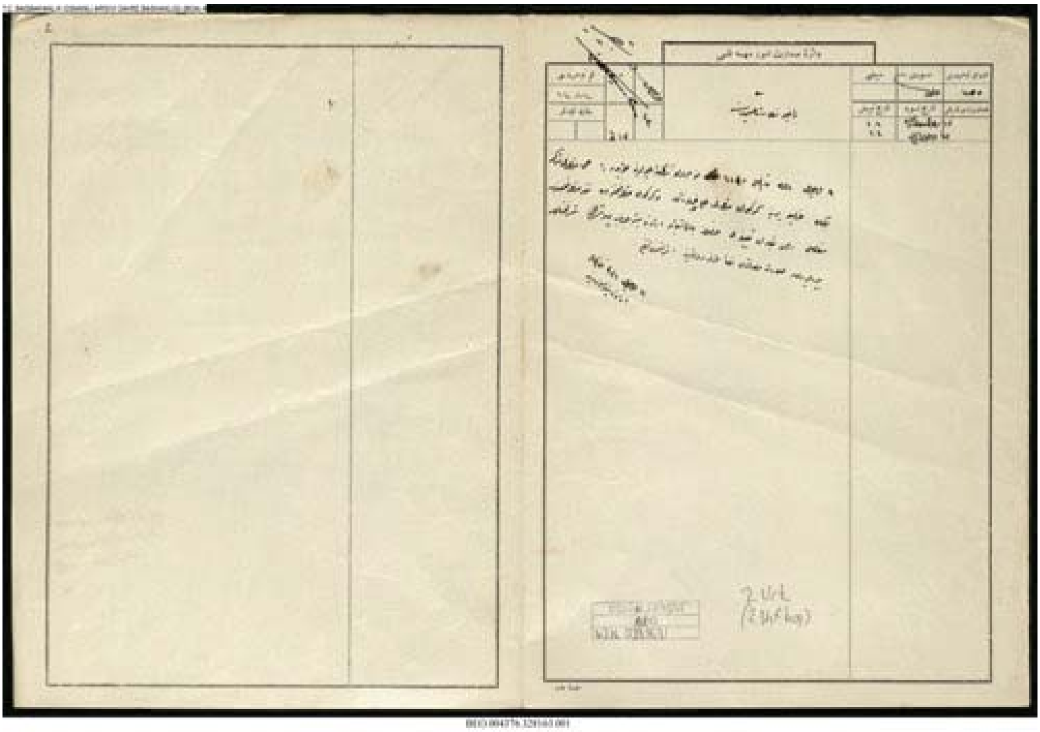

17 زیلقەعدە 1333	004376.328163	**BEO**

بۆ نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدار
وەڵامی نووسراوی مێژووی ٩ ئەیلوول ١٣٣١ ژمارە ٦٢٤ی عالی: شاکر بەگ موتەسەرفی حەما دوورخراوەتەوە، لە شوێن ئەو عەلی فەروزان موتەسەرفی کەرکووك و بۆ موتەسەرفی کەرکووك سامی بەگ دوورخراوە لە موتەسەرفی تفر دامەزرێن، بۆ ئەم مەبەستە بە فەرمانی پاشا مۆڵەت دراوە و وێنەی پەسند کراوی هاوپێچ نێردراوە.

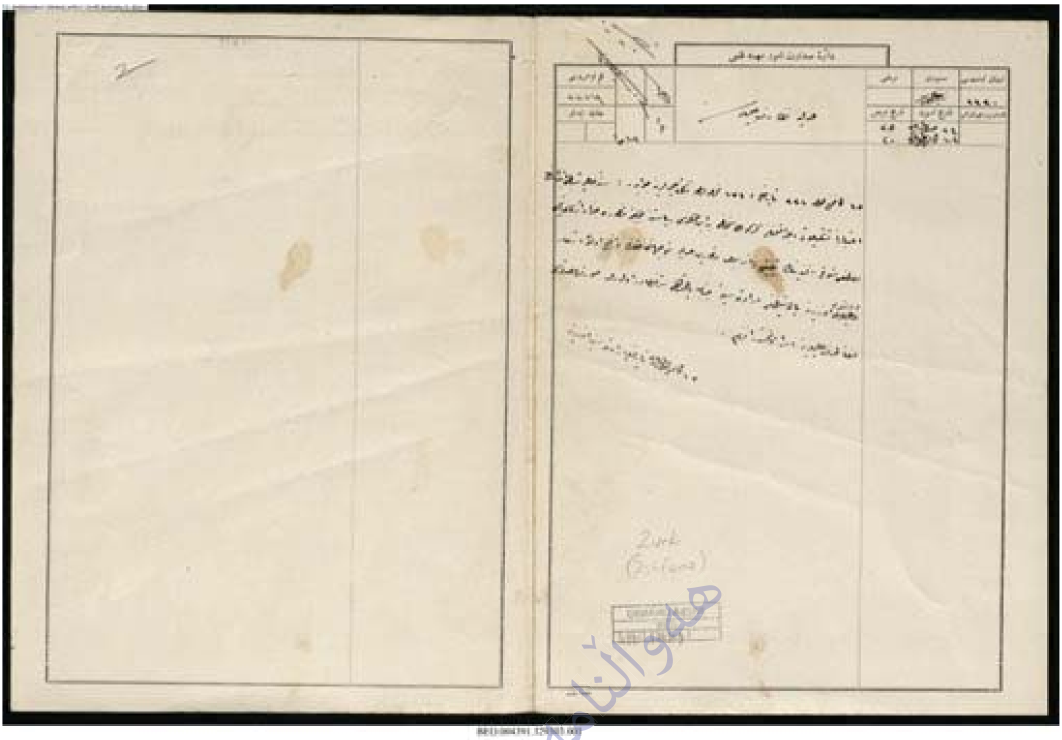

هەواڵنامەی کتێب

BEO	004391.329303	24 سەفەر 1334

بۆ نەزارەتی دادی شکۆدار
وەڵامـی نـووسراوی ١٥ کانوونـی یەکەمـی ١٣٣١ ژمـارە ١٧٤ ی عالییـە: لـەم سـاڵەدا لـە سـەرەتای شـوباتەوە دامـەزراوەکان ڕێکخـراوە و بـۆ سـەرۆکایەتی دادگای سـەرەتایی سـانجەقی کەرکـووك مسـتەفا شـەوقی ئەفەنـدی سـەرۆکی فەرمانگـەی سـزای دادگای ناوهاتـوو دامەزرێـت، بـۆ ئـەم مەبەسـتە و مامەڵـەی تـری دادوەری ئامـاژە لـە دەوڵەتـەوە هاتـووە، فەرمانـی پاشـا دەرچـووە و وێنـەی پەسـەند کـراوی هاوپێـچ بـۆ لایەنـی عالـی نێـردراوە.

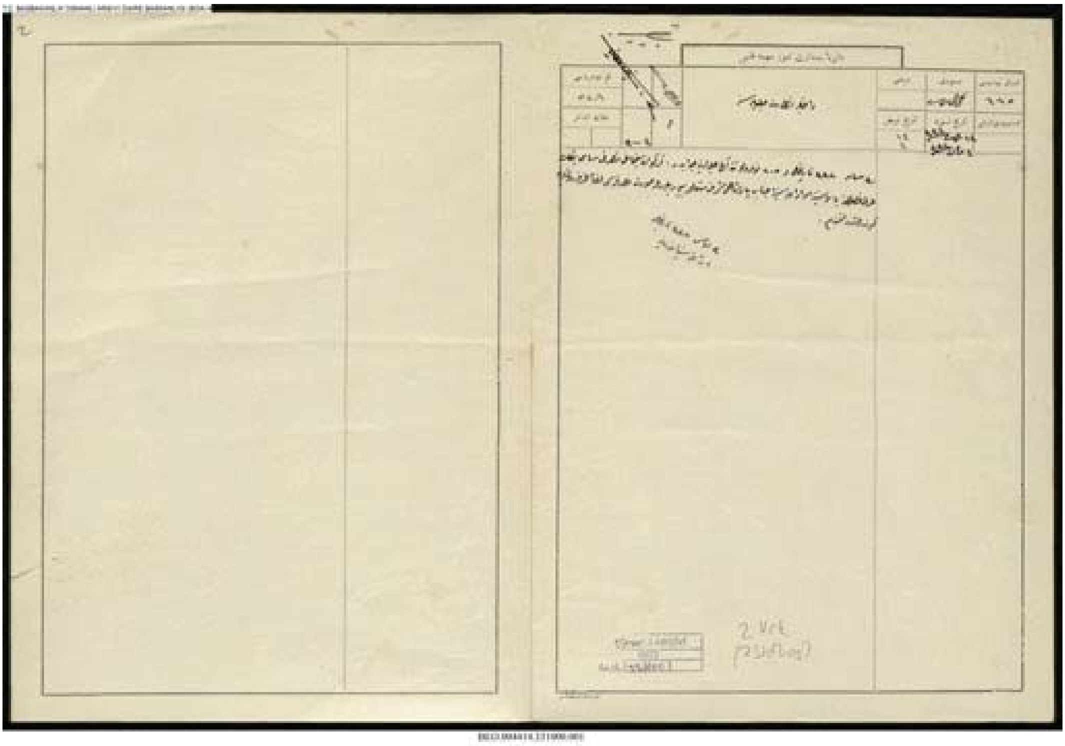

BEO	004414.331000	14 رەجەب 1334

بۆ نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدار
وەڵامی نووسراوی مێژووی ٣٠ نیسان ١٣٣٢ ژمارە ٢٠٥ ی عالییە: سامی بەگ موتەسەرفی سانجەقی کەرکووك دوور خراوەتەوە، بۆ ئەم مەبەستە نووسراوی پاشای جەنابی پاشا رەزامەندی نیشان داوە و وێنەی پەسەند کراوی هاوپێچ بۆ دەوڵەت نێردراوە.

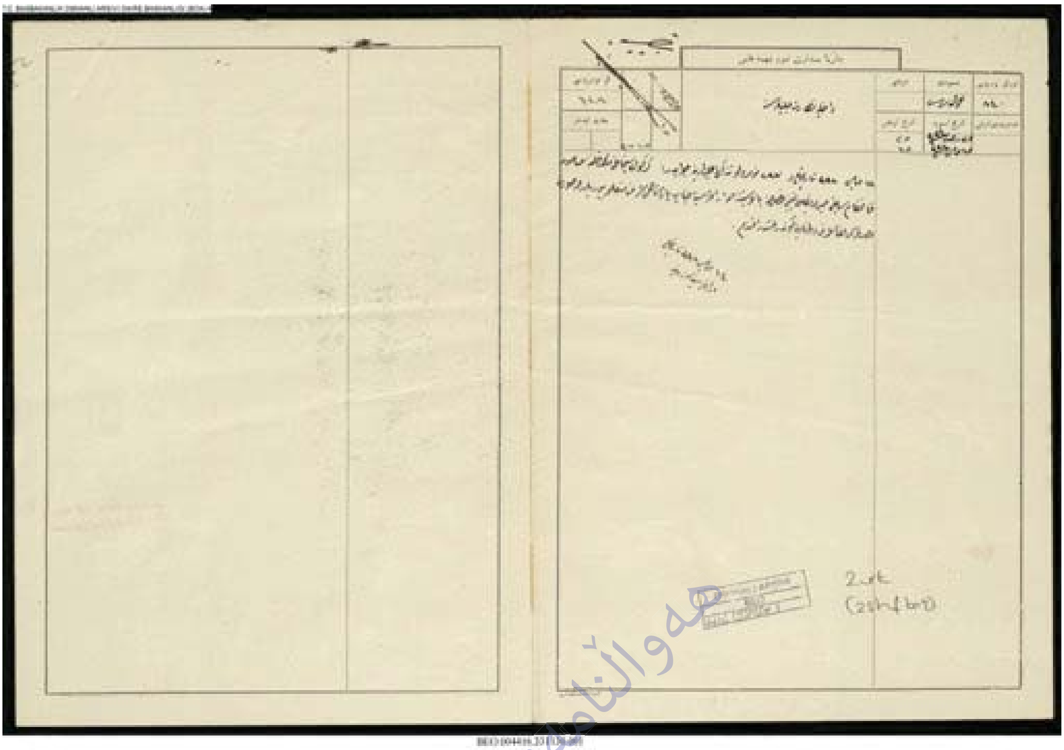

هەواڵنامەی کتێب

BEO	004416.331130	25 رەجەب 1334
بۆ نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدار وەڵامــی نــووسراوی مێــژووی ١١ مایــس ١٣٣٢ ژمــارە ٢٣٧ی عالییــە: بــۆ موتەســەرفی ســانجەقی کەرکــووك قائیمقامــی پێشــووی ساســۆن ســەبری بــەگ دامەزرێــت، بــۆ ئــەم مەبەســتەش جەنابــی پاشــا بــە فەرمانــی پاشــا رەزامەنــدی داوە، وێنــەی پەســەندکراو هاوپێــچ بــۆ لایەنــی دەوڵــەت نێــردراوە.		

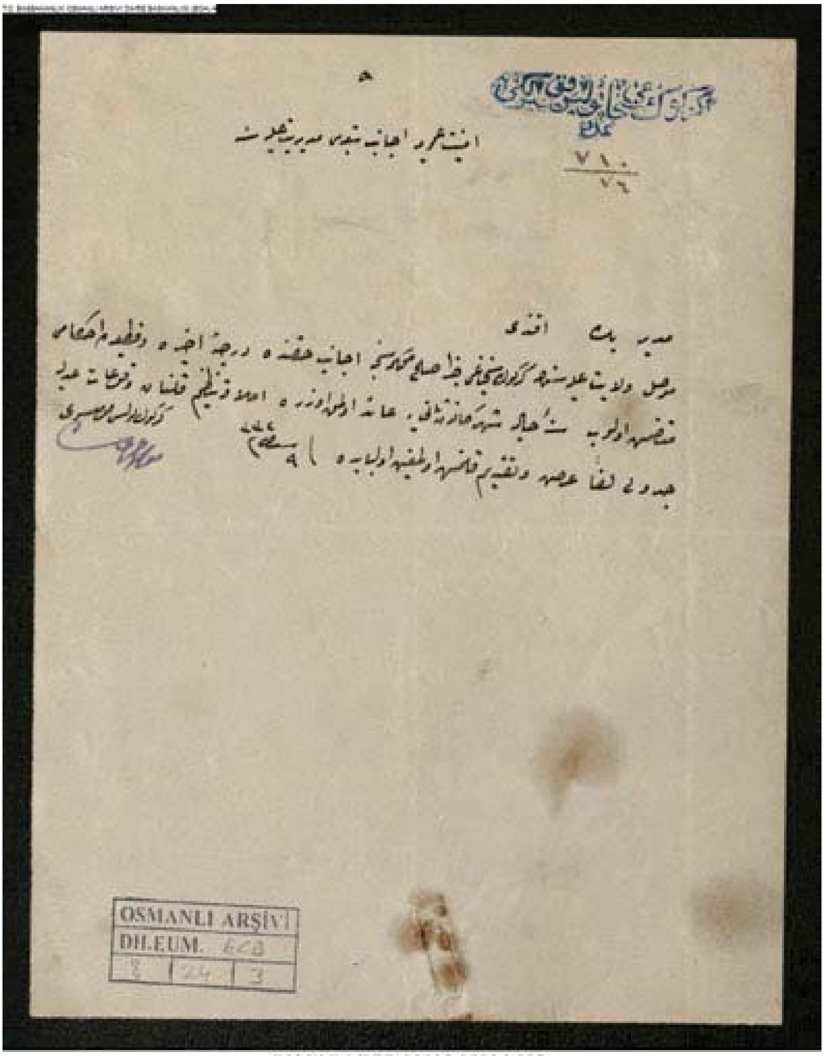

DH.EUM.ECB.00008.00024.003

DH.EUM.ECB	00008.00024	29 ڕەبیعی کۆتایی 1335
بۆ بەڕێوەبەرایەتی عالی، هۆبەی پەنابەرانی ئەمنیەتی گشتی بەڕێوەبەر بەگ ئەفەندی لە بارەی پەنابەران لە دادگای سوڵحی سزای سانجەقی کەرکووک سەر بە ویلایەتی موسڵ بڕیارەکان یەکلاییکرەوەن، لەم ساڵە پەیوەستە بە مانگی کانوونی دووەم، ئەوراقەکان ڕێکخراوە و خشتەی داد هاوپێچ راگەیەندراوە و پێشکەش کراوە. قۆمیسیۆنی پۆلیسی کەرکووک		

هەواڵنامەی کتێب

<table>
<tr><td>.DH.EUM.6.Şb</td><td>00016.00059</td><td>20 شەعبان 1335</td></tr>
<tr><td colspan="3">ویلایەتی موسڵ
قەڵەمی تۆمار
١٠٩ تایبەتی
بۆ نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدار
راگەیەندراوی بەندەمانە
لە زیندانی هەولێر سێ دەستگیرکراو رایکردووە، یەکێکیان بە زیندووی و دووەکەی تریش بە کوژراوی دەستگیرکراوە، لە تەلەگرافنامەی موتەسەرفی کەرکووك راگەیەندراوە.
والی موسڵ</td></tr>
</table>

DH.İ.UM.EK.00023.00074.001

DH.I.UM.EK	00023.00074	12 موحەررەم 1335
هاوپێـچ ٣ تشرینـی یەکـەم ١٣٣٢، سـاڵی ١٣٣١ لـە قـەزای کەرکـووك ٢٠٩١ و لـە قـەزای هەولێـر ٢٣٥٩، لـە رانیـە ١٣٠٠، لـە سـەڵاحیە ١٠٧٨، سـەر مـەڕ خراوەتـە ژێـر دەسـت، لـە قـەزای روانـدز بـە کۆمـەڵ دەفتەرەکانـی سـوتاوە، ناتوانرێـت هەژمارەکـەی بنێردرێـت، لـە قـەزای کـۆی سـانجەقیش هێشـتا وەڵام وەرنەگیـراوە، لـە قـەزای سـنجاریش سـەر مـەڕەکان نەکەوتوونەتـە ژێـر دەسـت. واحید والی		

هەواڵنامەی کتێب

<table>
<tr><td>14 موحەررەم 1335</td><td>00043.00047</td><td>DH.EUM.2.Şb</td></tr>
<tr><td colspan="3">ویلایەتی موسڵ
قەڵەمی تۆمار
١٩٤ تایبەتی
بۆ نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدار
بۆ جەنابی نازر بەگ
لە ناو سانجەقی سلێمانی لە گوندی کولمکوەی سەر بە قەزای بازیان، بۆ دەستگیرکردنی تاوانباری ئەو تاوانەی کە ئەنجام دراوە، لە تابورەکانی کەرکوک و سلێمانی بە تێکەڵی مەفرەزەیەك پێك هێنراوە و بۆ ئابڵوقەدانی گوندەکە ڕۆیشتوون، لە کاتی گەیشتن ڕووبەڕووبوونەوە رووی داوە، شەڕەکەش حەوت کاتژمێر بەردەوام بووە، هەروەها یەك مایین و یەك ئێستری ژاندارمەکان بریندار بووە، جگە لەوە بۆ دوورخستنەوەی بوێری کەرانیش فەرمان دراوە هێزەکە زیاد بکرێت، بریار و فەرمان بۆ جەنابی ئەو کەسەیە کە فەرمان دەردەکات.
حەیدەر والی موسڵ</td></tr>
</table>

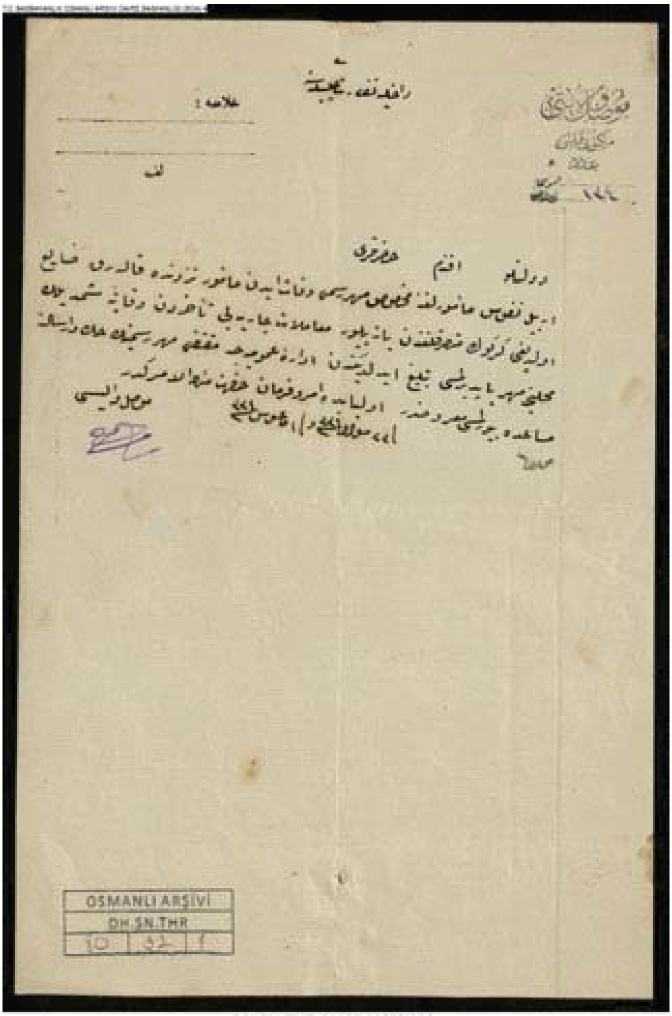

DH.SN.THR.00080.00092.001

<table>
<tr><td>DH.SN.THR</td><td>00080.00092</td><td>23 شەوال 1336</td></tr>
<tr><td colspan="3">ویلایەتی موسڵ
قەڵەمی تۆمار
١٣٤ تایبەت
بۆ نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدار
مۆری فەرمی ناسنامەی فەرمانبەریتی هەولێر بەهۆی مردنی فەرمانبەرەکەوە وون بووە، بۆیە لە موتەسەرفی کەرکووک نووسراوە، لەبەر دواکەوتنی مامەڵەکان ئێستا لە خۆچێیی دروست کردنی مۆرێك جێبەجێ بکرێت، لە کارگێری گشتی مۆری فەرمی جێبەجێ بکرێت و بنێردرێت، راگەیەندراوە، بریار و فەرمان بۆ جەنابی ئەو کەسەیە کە فەرمان دەردەکات.
والی موسڵ</td></tr>
</table>